BIBLIOTECA [N]AZIONALE VITT. EMANUELE
13
2 L
36

17

13-22.6.20.

BREVIS CAETERVM VTILIS ET IN FORENSI IVDICIO FREQVENS

Tractatus de Decimis,

TAM FEVDALIBVS, QVAM ALIIS, noualibuſque, & quibus debeantur, atque quomodo peti, ſolui ac iudicari ſuper his oporteat, & an tolli poſsint, & pœnas contra non ſoluentes, continens.

A D. Petro Rebuffo de Montepeſſulano iurium Doctore ac Comite, in decretorum auditorio Pariſiē. publicus interpres, & denuo correctus,

Cum arreſtis ac additionibus hoc ſigno † notatis.

Adiectus eſt tractatus non minus frequens de Alienatione rerum eccleſiaſticarum, & Tractatus de Congrua portione.

HABEMVS OPE-

DVM TEMPVS

REMVR BONVM.

VENETIIS,

Apud Chriſtophorum Zanettum, M. D. LXXV.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

REVER. ET EXIMIO
I. V. D. D. IOANNI RHENIO
Collegiatæ Eccleſię S. Bartholo-
mæi de Riuoalto,

mi mi

*Perpetuo, & Illuſtr. ac Reuer. D. Patriarchæ
Venetiarum in Spiritualibus & tem-
poralibus generali Vicario.*

Chriſtophorus Zanettus, S. D.

IN hac Venetiarum Ciuitate longè omnium pulcherrima & feliciſſima, quæ mihi à Propheta VRBS PERFECTI DECORIS ET GAVDIVM VNIVERSAE TERRAE meritò videtur appellata, cùm alia multa præclara me rapiunt in eius admirationem, tum ingens virorum copia in omni virtutũ & artium genere præſtantium, tumq; in primis Ioannes Rhenie, qui licet oculis captus ſis, acutius tamen mentis acie cernis, quàm homines oculatiſsimi. Mihi quidem certè,

cùm te vel meditantem contemplor, vel loquentem audio, aut ius dicentem, & tanquam oculum Illuſtriſſimi, ac Reuerendiſſimi Patriarchæ Ioannis Triuiſani cuncta in ſpiritualibus & temporalibus ad clerum, ad monaſteria, ad Eccleſias, & populum vniuerſum ſingulari æquitate & prudentia eximia tractantem, ſapienterq́; diſponentem, atq; illuſtrantem conſidero, videtur ex animo, atq; adeo ex ore vultuq́; tuo, ut olim ex facie Moſis, radij quidam, tanquam innumerabiles oculi ſic erumpere & elucere, vt aliorum oculos & animos præſtringant, & ad intima corda penetrent bonos oblectent, improbos terreant, omnes ad te amandum obſeruandumq́; compellant. In qua quidem opinione, cùm R. D. Petrum Franciſcum Zinum Canonicum Veronenſem tui amantiſſimum atq; obſeruantiſsimum de tuis ſuauiſſimis moribus, de integritate, de excellenti doctrina, de pietate, de animi fortitudine & reliquis virtutibus tuis ſæpe diſſerentem audirē, ita ſum confirmatus, ut inuitus ex hac mortali vita fuerim diſceſſurus, niſi prius apud homines teſtatū reliquiſſem, quantopere ſapientiam tuam,

iuſti-

iuſtitiam,humanitatem, & cum ſumma co-
mitate coniunctam amabilem quandam ſe-
ueritatem ſemper ſuſpexerim,& fuerim ad-
miratus . Itaque cùm utiles excellentiſſimi
Iurium Doctoris & Comitis Petri Rebuffi
Tractatus de Decimis, de rerum Eccleſia-
ſticarum alienationibus, deq; congrua Be-
neficiorum portione typis noſtris excuſos
eſſem editurus, eos ſub nomine tuo, quo
gratiores eſſent, meamq; erga te beneuolē
tiam, atq; obſeruantiam apud omnes de-
clararent, in manus hominum prodire vo-
lui. Accipe igitur exiguum hoc clientuli
tui tibi deditiſſimi munuſculū ea frōtis atq;
animi hilaritate, quę te omnibus amabiliſſi
mum reddit,maiora poſthæc amoris & ob-
ſeruantiæ meę teſtimonia, ſi Deus conceſ-
ſerit, accepturus. Vale, uir optime, atq;
integerrime, & in cęcitate corporis ocula-
tiſſime. Venetijs, IIII. Idus Maij.
M D LXXV.

INDEX EORVM QVAE CONTInentur in tractatu de Decimis,& in Compendio alienatio.rerũ eccleſię,ac in Tractatu Congruæ portionis.

A

Brabam decimas ſoluit, q̃ſt. 1.num.3. de decimis.

Abbates decimas concedere non poſſunt, nec alij inferiores epiſcopo.q.5. nu.33.ibi.

Abbates & inferiores de congrua portione nõ cognoſcũt. nu.57.de congrua po..

Abſentes an ſint uocandi, & q̃n.in compend.aliena.n.77.

Acquirere religioſi p̃dia p̃hibẽ ĩ. q.14.n.50.et ſeq.de deci.

Actione qua agendum ſit ad portionem congruam.num. 52.de congrua portio.

Admirallus decimam recipit. quæſt.3.nu.24.de deci.

Aduocati decimam debent.q. 8.num.20.eod.

Affligantur hodie cur homines.q.2.nu.2.de deci.

Alere curatum & uicarium populus tenetur.num.1 .de congrua portio.

Alienatio quot modis capiatur.nume.6.& ſequen.in compend.

Alienatio nomen eſt generale.nu.1.eod.

Alienatio ſine ſolennitate ad utilitatem eccleſiæ,valet.nu. 34.ibid.

Alienatio rei eccleſiæ ſine ſolennitate eſt ipſo iure nulla. num.102.in compend.

Alienatę res ab eccleſia repetuntur ſine pretio nume.115. eod.

Alienantes res eccleſiæ ſunt ſacrilegi & excommu.

Alimenta uicarius recipiens non tenetur patrono operari. nu.99.de congrua por.

Aliquomodo dictio,quid.q.10. nu. .0.de deci.

Animaduerſio diuini iudicij quomodo intelligatur.q.ult. nu.29.eo.

Animalium decimę cui parochię debeantur.quæſt.6.nu. 25.& ſequent.eod.& quæſtio.8.nu.1.eod.

Animalium captorum quomodo ſoluatur decima.q.8.num: 15.eod.

Anniuerſarijs decima addicta erat.

erat.q.3.nu.10. eo.

Ante concilium Lateranenſe habeat laicus decimas, uel poſt nil intereſt. quæſt. 13. num.79.eod.

Appellare non poteſt debitor condemnatus ad decimas. q. ult.nu. 21.eod.

Appellari an poſsit à ſententia congruæ portionis. nume. 79.de congrua portio.

Apud quem decima ſoluenda eſt.q.8.nu. 25. de deci.

Arborum ex fructibus decima debetur.q.8.nu.5.eo.& 79.q. 14.nu.19. eo.

Argentariæ & metallariæ decima ſolui debet.q.8.n.24.eo.

Armigeros clerici recipere nõ tenentur. nu. 73. de congrua portio.

Artificij decima ſoluitur. q. 8. nu.19. de deci.

Athenienſes primitias criniumdijs offerebant. q. 1. nume.eod.

Authoritas epiſcopi ſine cauſæ cognitione præſtatur in rerũ alienatione.nu.21.in compendio. Sed cuius epiſcopi requiratur.nu.ſeq.

Aucupiorum decima debetur. q.8.nu.17. de deci.

Audebit uerbum, & de audacia quid ſignificent.num. 69. in uerbo, audeat.in compend.

Audires teſtes ſuper alienatione an epiſcopus debeat. num. 14. eod.

Augmentum portionis quando peti poſſit. nume. 110. de congrua portio.

B

Baptiſmalis eccleſia quæ dicatur.q. 6. nu. 8. de deci.

Benedictio dei in quo conſiſtat. q.ulti. nu.4. eod.

Beneficijs priuati ſunt qui bona eccleſiæ ſine cauſa alienarunt.nume. 116. in bulla. in compend.& nu.111.eod.

Beneficiorum fructus in quatuor partes diuidi debent.q. 6.nu.7. de deci.

Beneficium non perdit quis propter ingratitudinem. nume. 106.de congrua portio.

Benemeritis res eccleſiæ an donari poſsint. nu. 62. in uerb. donare. in compend.

Bona eccleſiæ in tres partes diuidi debent.q. 2.nume. 5.de deci.

Bona quæ reges & principes eccleſiis dederunt, an recipere poſsint.q.10.nume. 49. eodẽ.

Bona eccleſiæ an conſanguineis locari poſsint.nume. 65. in uerb.alienare.in compend.

Bona habere poſſunt clerici ultra decimas.q.13.nume. 11. de deci.

Bra-

Brachium ſeculare contra detinentes decimas imploratur. q.ult.nume.18.ibidem.

Bulla papæ contra alienantes res eccleſię. nu.116.in cōpen.

C

Canonici decimas ſoluere tenentur.q.5.nume. 5. de deci. & numer. 13 . ibidem.

Capellania intra parochiā fundata eccleſiæ illi ſubiecta eſt. q.7.nu.16.eod.

Cap. cum apoſtolica. elucidatio.q.13.nu.71. eod.

Capitulum an uacante ſede cognoſcere de congrua portione poſsit.num.57. de congrua portio.

Capitulum quando non eſt, ſuperior ſupplet. nume. 79 . in compend.

Caprarum decima debetur,etiā ſi eſſent pro luminari eccleſię.q.8.nu.13. de deci.

Carolus Marcellus nobilibus decimas cōceſsit.q.10.nu.7.eod.

Chartuſenſes & Cęleſtini prohibentur poſſeſſiones emere. q.14.nu.50.& ſequen. eod.

Caſus in quibus res eccleſiæ alienantur ſine ſolēnitate. nu. 24. & ſequen.in compen.

Cauſę quare inuenta ſit decima.q.2.& per totam quęſt.de deci.

Cauſæ cognitio requiritur in compoſitione decimarum . q. 13 . nume. 19.& ſequen.eod.

Cauſę ex quibus res eccleſiæ alienantur. nume.9. in compend.

Ciſtertienſes & Hieroſolymitani in decimis habent priuilegium.q.5.num.29.&.13. de deci.

Clauſula in unionibus ſcribi ſolita. nume. 103 . de congrua portio.

Clauſula non obſtante oppoſitione, appellatione,uel excuſatione. nume.48.in compendio.

Clauſula ſine exceptione, quid operetur. nu. 46 . in tex.ibid.

Clerici ad quas decimas tenentur.quæſt 5.num.6.de deci.

Clericum & ſacerdotem quiſque celebrans habere debet. nume. 67 . & ſequen.de congrua portio.

Clericis decimę ſolui,& non alijs pauperibus debent.q. 13. nume.7.de deci.

Clericis quibus debentur decimę.quæſt.7.nu.3. eodem.

Coloni antiqui an noui præferantur.numero.61 . in uerbo, donare.in compend.

Commodè uiuere, & ſine penuria differunt . numero.78 . de congr.portio.

Com-

Commutatio rei decimalis an fieri poſsit. q . 11.nume. 2.de deci.
Compenſare quis de ſuo debet.queſt. 10.nume.53.eodẽ.
Compenſatio in decimis non ſit.q.ulti.nu.19.eo.
Compoſitione an & quando decima tolli poſsit.q.13. nu.14. & ſeq.eo.
Compoſitio fieri non poteſt, ut laici decimas recipiant.q. ea dem,nu.28.vel vt non ſoluãt. nu.ſeq. eod.
Compoſitio quid ſit. ea . q.nume.14.
Compoſitio ſuper decimis inter clericos ualet, ſecus inter laicos . ead. q . nume. 16. & ſequen.
Compromiſſum ſuper decimis quando fieri poſsit . q.10 nu. 9.eo.
Computari quę debeant in congrua portione . nume. 85 .de congrua port.
Condictione ex lege pro decimis agi poteſt quæſt. 9 .numer.13 . & ſequent. de decimis.
Confeſsio ſolius prælati dicentis conuerſum in eccleſiæ utilitatem,an ſufficiat . nu. 41. in compend. 101. & nu. 75. ibid.
Confeſſoria ſuper decimis an agi poſsit. q. 9 . nume. 11.de deci.
Confeſſores quid ſuper decimis agere debeant. q. 13. nu. 109.eod.
Confirmatio in forma communi quid operetur, & an loco tituli habeatur . eadem quæſtio.nume.90 . & ſequen.eodem .
Confirmatio tituli inualidi quãdo prębeat titulum . eadem q . nume.88. & quando incipiat præſcriptio,nume.ſeq.eo.
Confraternitatum res an poſſint vendi, & ſine ſolennitate.num. 56.in verbo,eccleſiæ ſuæ.in compen.
Congruens munus. nume.4. de congrua portio .
Congrua interpretatio. nume. 5.eod.
Congrua portio.num.6. eodem.
Congrua portio quid ſit . num. 17.eod.
Congruum multis dicitur modis. num.3.& ſequen.eodem.
Conqueſtus ex illicitè acquiſitis non acquiruntur uxori, nec uiro . nume. 28 . in compendio.
Conſentientibus minimè canonicis, uel monachis, alienatio fieri non debet . nu.94. eod.
Conſenſus curati in erigendo capella-

capellaniam quid operetur. q.6.nu.20. de deci.

Conſenſus prælatorum in decimis an ualeat.q.10.num.51. eodem.

Conſenſus epiſcopi uel ſuperioris requiritur in decimarum compoſitione. quæſtio.13.nu. 22.eod.

Conſenſus quorum requiratur in alienatione. nume. 15. in compend.

Conſenſus canonicorum an in capitulo uel ſeparatim præſtari poſsit.nu. 91.in uerbo, atque conſenſu.

Conſenſus per literas præſtitus non ualet.nu.92.eo.ibid.

Conſenſus canonicorum tacitus an ſufficiat.nume. 118.& ſeq. eod.

Conſeruatores apoſtolici congruam portionem aſſignant. nume.58.de cong.por.

Conſiderare quid debeat aſſignans portionem congruam. nu.62.eo.

Conſtare de tractatu & inquiſitione debet.nume. 12. in compend.

Conſuetudine an primitiæ tolli poſſint.q.1.nu.21. de deci.

Conſuetudo ut laici oblationes recipiant, non ualet. q.1.nume.26. eod.

Conſuetudine an decimæ debeantur.q.4. eod.

Conſuetudo ſoluendi decimas animalium.q.6.nu.31. eo.

Conſuetudo ut certo tempore decima ſoluatur, ualet.q.12. num.3.eod.

Conſuetudo ſuper decimis an & quando ualeat q.13.num. 40. & ſeq.eo.

Conſuetudo & præſcriptio differunt.ea.q.nu.45.

Conſuetudo ſuper decimis perſonalibus an ualeat, num.44.

Conſuetudo integras non ſoluẽdi decimas excuſat.nu. 46.

Conſuetudo non portandi decimas in horrea, ſed relinquendi in agro, ualet.q.ea. nu. 49.

Conſuetudo non ſoluendi decimas minutas valet.ibi.nu.51

Conſuetudo ut certo tempore ſoluantur decimæ ualet ead. quæſt.nu 52.

Conſuetudo quando à papa approbata eſſe debeat ibidem.nume.54.

Conſuetudo laicorum de recipiendo oblationem pro mimis & hiſtrionibus eſt reprobata. ead.q.nume.65.

Conſuetudo quando vim priuilegij habeat ea.q.nu.67.

Conſuetudo non extenditur ad illa, de quibus non eſt conſuetum.q.14.num.16.eod.

Conſuetudo quas ſolennitates

tolere poſſit num. 20. in compend,

Conniuere quid ſit. num. 117. eod.

Conueniendi omnes patroni ad congruam portionem. n. 51. de congrua portio.

Conuenire cum pręſentatis de portione cõgrua nõ petenda. eſt ſymoniacũ. nu. 31: eo.

Conuertens decimas in malos vſus tenetur. quęſtione. vij. nu me. 15. de deci.

Coram quibus iudicibus decimę peti debeant. quęſtio. 1. per totum eod.

Corã quo iudice congrua portio peti debeat. nume. 55. de congrua portio.

Crocorum decima ſolui debet. q. 8. nu. 30. & q. 13. nu. 41. de deci.

Creditor quando teneatur in vtilitatem eccleſię verſum probare. nume. 38. cum ſeq. in cõpend.

Cuniculorum decima quomodo ſolui debeat. quęſt. 8. n. 16. de deci.

Curatus quatuor habere debet matriculę libros. quæſtione. 2. num. 10. eod.

Curatus librũ baptiſmi & mortuorũ habere debet, ibid.

Curatus in decimis ſuam habet intentionem de iure fundatã. quęſt. 8. nu. 4. eod.

Cum conſanguineis pręlatus de rebus eccleſię contrahere non debet. nu. 65. in compen.

Curatus decimas in ſolidum petit. q. 9. nu. 16. de deci.

Curatus in decimis quando de iure communi fundatus ſit. q. 13. nu. 81. & ſeq. eod.

Curatus ſubſequens an alienationi ſtare teneatur.

Curatũ quis ſe probare debeat, an monaſterium, patronus, ſeu vicarius: num. 13. de congrua portio.

Curia parui ſigilli decimam litis habet. q. 3. num. 21. & ſeq. de decima Montiſpeſſulani. de deci.

Curię ſupremę quamuis mixtę, de ſpiritualibus cognoſcere nõ poſſunt. q. x. nu. 36. eo.

D

Decima quę ſublata ſit. q. 1. nu. 15. eo.

Decimæ propter ſeruitium debentur: q. 2. nu. 7. eo.

Decimam quare Deus potius ſibi retinuit, quàm aliam partẽ q. 2. nu. 8. eod.

Decima eſt ſpritualis. quęſt. 2. nume. 9. eod. & quæſt. 13. nu. 38. eod.

Decima multiplex eſt. quęſt. 3. per

per Rotam.eo.
Decima à papa imponi poteſt. quęſt.3.nume.3.eod.
Decima curatis debita omnibus præfertur.quęſt.3.numer.12. eod.
Decima ex voto debita. ibid.nu me.15.
Decima litis an & quando debeatur.ea.q.num.20.
Decima quid ſit. q.4.eod.
Decimę an debeantur baptiſmali, an matrici.quæſt.6.nu.9.de deci.
Decima de quibus bonis præſtãda ſit. q. 8. per totam. de decim.
Decimas tenens etiam ex præſcriptione ad congruam portionem tenetur.nu.48.& ſeq. de congrua port.
Decima eſt Dei pars. q.9.nu.9. de dec.
Decima authoritate propria capi non debet, ſed peti. quæſt. 9.num.20.eod.
Decimæ quando per decem annos præſcribantur.q. 13. nume.100.eod.
Decimas ĩ vna parte fundi qui præſcripſit, ſi altera in culturam redigatur, an eas habere poſſit in ea parte.q.14.nu.20. & ſeq.eod.
Decimæ papalis ratio in congrua portione aſſignãda an habeatur.nu.75. de congrua portio.
Decimæ in dubio vicario vel curato adiudicari debẽt.nu. 110 eod.
Decretalis ex integra, tranſcribitur.q.1.nu.30. de deci.
Decretalis ex parte, ex integra. nume.8.q.14.ibid.
Decretum Epiſcopi an requiratnr in compoſitione & alienatione.q.13.nu.20 & ſeq. de deci.
Decretum, licentia, aut conſenſus in alienatione rerum eccleſiæ requiruntur.nume. 52.in uerb.ne quis Epiſcopus. in cõpend.
De domo acquiſita quando decima ſit ſoluenda. quæſt. 8. nu. 31.de deci.
Detinent laici decimas, non poſſident.q.x.nu.24.eo.
Detrahens ſacerdotibus peccat. q 13 nu.10.eo.
Deuolutio quando non fiat cum qualitate & onere.num.27.de congrua port.
Dictio, ne, negatiuè ponitur. q. x.nu me.14.de deci.
Dignitas, gradus, ſcientia, & qualitas perſonæ conſiderantur in congrua portione.num. 63.de congrua portio.
Dilapidans bona eccleſię remoueri ab ea poteſt.nume. 7.eo.

Di-

Dimembratio an requirat ſolẽnitatem.nu.68.in comp.
Dimidiam noualium decimam curatus non obſtante priuilegio habere debet.q.14. nume. 36.de deci.
Dſtributiones non computantur in congrua portione. numero. 83. & 86. de congrua portione.
Diuerſo iure quando res cenſeri poſsit.q.14.num.97.de decimo.
Diuini iuris ſunt decimæ, & à Deo pręceptę.q.1.nu.6. & 9. & ſequen.eod.
Diuiſio decimarum & aliorum iurium facta inter tribum Leui.q.1.num.8. eod.
Diuitibus decimæ an debeãtur. q.13.nume.1. & 6. & ſequẽ. eod.
Diuitibus etiam clericis decimæ debentur.q.7.numer. 14. eodem.
Diuturnitas temporis modum ſolutioni decimæ addere põt. q.13.nu.102.eod.
Doctor et aduocatus de lucro decimam perſonalem debent. q.12.num.5.eod.
Doli actione quando pro decimis agi poſsit:q.12 .num.18. eodem.
Dominum rei donatę quando in eccleſiam nõ tranſeat:q.3.nume.17.eo.
Dominium rerum princeps non habet.nu.125.de congrua portio.
Dominium bonorum eccleſiæ apud quem ſit. nu.99. in compen.
Dominus totius mundi eſt impe rator, quomodo intelligatur. nu.128.de congrua por.
Domorum ſolui decima debet, q.8.nu.21.de deci.
Domus cuius parochiæ eſſe dicatur,inſpicitur ianua anterior q.6.nu.4.& ſequen. eo.
Domus mutata in vineam, integram debet decimam.q.7. nu. 34.eo.
Domus data pro decimis, ſi deſtruatur,non valet compoſitio. q.13.nu.34.eod.
Domus multiplex.num. 123.in compend.
Donare nõ poteſt Epiſcopus vni eccleſiæ,& auferre alteri. nu. 104. de congrua portio.
Donatio rerum eccleſiæ prohibetur.nume.61.Fallit. nume.ſequen.in verb.donare.in cõpẽ.
Dos eccleſię an decimam patiatur.q.5.nume.19.de deci.
Duplex decima non debetur. q. 7.nu.16.eod.

E

ECcleſia contra eccleſiã quãto præſcribat tempore. q. 13.

13.nume 81.eod.

Eccleſia à laico decimas habens eas non præſcribit.ea.q. num. 84.eod.

Elucidatur cap.primum, de prę ſcriptio.in ſexto.ead.q. nume. 85.eod.

Eccleſiæ ſtatus immutari, vel minui non poteſt, nu.56.de cõ grua portio.

Eleemoſina de nouem partibus danda.q.vlti.nu.20.de deci.

Epiſcopi an decimas ab eccleſiis ſui Epiſcopatus recipere poſ ſint.q.3.nu.8.& 14.eod.

Epiſcopo quibus caſibus decima debeatur.q.7.nu.7.eod.

Epiſcopus quando noualium de cimas concedere poſſit.q.14.n. 5.eod.

Epiſcopus congruam portionem etiam non petenti aſſignare po teſt.nu.14.de congr.por.

Epiſcopus & quilibet alius res eccleſiæ alienare non poteſt. n. 51.in compend.

Epiſcopus rebus eccleſiæ quomo do vti debeat.nu.100.eodem.

Epiſcopus à iure communi in q bus fundatus ſit.nu.120. & ſe qu.de congrua por.

Epiſtola principis quando pro iure habeatur, nu.44. in cõp.

Erecta eccleſia non cenſetur in præiudicium alterius eccleſiæ. q.6.nu.17.de deci.

Etas curati ſeu vicarij in con grua portione conſideratur. n. 77.de congrua por.

Exactio decimarum quando ſit ſuſpendẽda.q.13.n. 11.de de.

Excommunicatur omnes retine tes decimas.q.10.nu.47.eod.

Exempti decimas ſoluunt, q.5. num.20.eo.

Exemptorum in rebus authoritas papæ eſt neceſſaria.nu.86 in compend.

Expenſæ non deducũtur de prę dialibus decimis, ſecus in per ſonalibus; q.11.nu.3.& ratio nu.ſeq.de deci.

Expenſæ refectionis an deducã tur, & quę.q.11.nu.7.eod.

F

FAbarum decima debetur. q.8.nu.8.de deci.

Facultates beneficij conſideran dæ nu.69.de cong.por.

Fame peribit non ſoluens deci mas.q.vlt.nu.5. & 8. de deci. & ſeq.

Fœni decima debetur.q.8.nu.9. eodem.

Fœtus animalium lactatus eſſe debet antequam decima detur q.6.nu.20.eod.

Feudales decimæ ad ſucceſſores non tranſeunt.q.10.num. 40. eodem.

Feu-

Feudales decimæ hodie à laicis non poſſunt retineri. ibidem. numero. 42.

Feudales decimæ. q. 3. num. 27. eodem.

Feudaliũ decimarum materia. q. 13. nu. 71. & ſequen. eo.

Fiſco olim decima debita. ea. q. nu. 18. cum nu. ſequen. eod.

Forte, quid denotet. nu. 71. in cõpend.

Fructus ante decimæ ſolutionẽ nõ debent extra fundum afferri. q. 5. nu. 23. eod.

Fructus animalium triplex. q. 6 nu. 28. eod.

Fructus primi anni recipiẽs ad congruam portionem tenetur. nu. 46. de congrua port.

Fructus reddit emptor rei eccleſiaſticæ.

Frumenti & vini decima præſtanda eſt. q. 8. n. 3. de decimis.

Frumentum & vinum in portione congrua aſſignari debent, nu. 82. de congrua por.

Fundatione probantur decimę ſpectare ad eccleſiam. q. 6. nu. 15. de deci.

Fundatus quis ſit de iure communi. q. vlti. nu. 10. & ſeq. de congrua portio.

Fundi afferentis vinum & frumentum decima cui debeatur. q. 14. nu. 26. de deci.

Frumenti & vini decima præſtanda eſt. q. 8. num. 3. de dec.

Fundi vel prædia pro portione congrua an aſſignari debeãt. nu. 81. et ſequen. de cong. por.

Furni ratione decima ſoluitur. q. 8. nu. 28. de deci.

H

HErculi decimam ſolutam probat. q. 1. nu. 5. eo.

Heremitę ad decimas an teneãtur. q. 5. num. 22. eod.

Homicida eſt non ſoluens decimas. q. vlti. nu. 14. eod.

Hortus Abrahæ ad pauperum utilitatem factus. q. 2. n. 6. eo.

Hortorum fructuum decimam ſoluere oportet. q. 8. nu. 7. eod.

Horti religioſorum & leproſorum à decimis exempti. q. 13. nume. 104. eod.

Hoſpitalitatem decet eſſe clericũ. nu. 12. de congrua por.

Hoſpitalium bona an ſine ſolennitate vendantur. num. 57. in compend.

Hoſpitalitatis rationem in congrua portione aſſignanda haberi debet. nu. 71. de congrua portio.

I

IMperator, rex, vel alius princeps à ſolutione decimæ eximere quenquam non poteſt. q. 13. nu. 101. de deci.

Imperator & principes in quibus ſint de iure communi fundati.

dati.nume.124.de cong. port.
Incerta quando in portione congrua cōputētur.nu.87. ibid.
Incommodi pluſquam commodi quando res afferre dicatur. n. 21.in compend.
Infeudatio uon prę ſumitur,nec nocere debet.quæſt. 10.nu.44. de deci.
Ingratitudine an vicarius congrua priuetur portione. num. 105.& ſeq. de congrua port.
Iniuſtus poſſeſſor decimas prædiales ſoluere debet.q.8. num. 29.de deci.
Inſtitores de lucro decimam ſoluere debent.q.5.num.16. eod.
Inſtrumento an credatur aſſerēti vtilitatis cauſa factum eſſe nume.75.in comp.
Inſtrumentum ſuper alienatione quomodo dictandum ſit. num.13.eod.
Integra decima quæ ſit. quęſt. 3.nu. 25. de deci.
Integram decimam quando curatus petere poſsit. q.13. nu. 58.& ſeq.eod.
Intellectus ad legem ſecundam. §.fi.ff.de pollicita. q.3. nume. 16.eod.
Intellectus ad capit. 2. de decimis datur,in quæſt.5. num.6. eodem.
Intellectus ad ca.2. de his quæ fiunt à prælat. quæſtione.5.n. 34.eod.
Intellectus ad c.dudū.de deci.q. ix.nu.19.eo.
Intellectus cap. prohibemus.de deci.q.x.nume.12.eo.
Intellectus ad c. ad decimas. de reſtitutione ſpoliat.in 6. quæſt.xiij.num.82. eod.
Intellectus c. tua. 2. de dec.ea. quæſt.nu.101.eod.
Intellectus ad.c.cum contingat. q.14.num.3.eod.
Intellectus ad cap. ex parte. de deci.nu.6.ibidem
Intellectus.c.cum in tua,ex integra.ea.q.nu.25.
Intellectus ad legem bene à Zenone.C.de quadriēni præſcri. ſcrip.nume. 135. de congrua portio.
Intellectus nouus ad iura dicentia vicarium teneri ad rationem.nu.41.& ſequen.ibid.
Intellectus ad rubr.C. ſine cenſu vel.reliq.num.130.
Interdicta retinendæ agi poteſt ſuper decimis.q.6.n.3.de dec.
Interpretatio prohibita quid operetur.num.49. in compend.
Inuenta quo iure fuerit decima quæſt.1.nu.2. & ſeq. de dec.
Inuentæ decimæ pro victu miniſtrorum.q.2.nume.2. eod.
Inueſtituram decimæ an laicus probare debeat. q. 13. numero.70.eod.

Iudæi decimas ſoluant. quæſt.5 num.11.eod.
Iudex laicus quando ſuper decimis cognoſcere poſſit. q. 10. nu.3.& ſeq.eo.
Iudices laici de decimis etiam infeudatis cognoſcere non poſſunt.q.10.nu.35. de deci.
Iudices laici contra prædonem frumenti cognoſcunt. nume. 38.ibid.
Iudices regni ex priuilegio de decimis cognoſcunt. ead.q.nu. 39.
Iudices ſeculares an portionem congruam aſſignare poſſint. nu.59.de congrua portio.
Iura regis quæ ſint n.133.eod.
Iura multa p religioſis in portione congrua facta.nu.32.et ſeq.eod.
Iura quaſi Epiſcopalia quando quis habere dicatur.nu.32.& ſequen.ibid.
Iuſta cauſa in dando decimas eſſe debet q.10.nu.52. de dec.
Iuuans ſe compoſitione, eam ſeruare debet.quæſt.13. numero. 31.eod.

L

Lactis decima ſoluenda. q. 6 nu.33.eo.
Laicis oblationes recipere non poſſunt, etiam in ſuis oratorys. queſt.1.nume.20. & ſequẽt. eodem.
Laici donantes decimas nil agunt, quæſtione. 10.n.10.eod.
Laici prohibentur transferre decimas in alios. ead. q. x. nu. 15.etiam ad eccleſias. ead. q. nu.21.& ſeq.eo.
Laici ſunt incapaces, etiam ante concilium Lateranen.ea. q. nu.16. & ſeq.
Laici quibus eccleſiis reſtituere decimas debeant.ead.q.nume.50
Laici retinentes decimas ſunt excommunicati.ead.quæſt.nume.19
Laici an iuſtè decimas in filios, & ſucceſſores transtulerint. ead.q.nu.25. & ſeq.
Laico ad vitam decimæ concedi poſſunt.ea.q.nu.34
Laicus an & quando decimas retineat.q.13.num.69.& ſequen.eod.
Laicum nullus capacem extra papam facere poteſt. ibidem. nume.73
Laici quomodo decimas perdãt. ead.q.nu.75
Laici detinentes decimas ſepultura carere debent. q.vlti. n. 16.eod.
Lanæ decima ſtatim ſoluenda. q.6.nu.32.eod.
Lapidicinæ lucri decima ſolui debet.q.8.nu.23.eod.
Lateranenſe concilium nil iu-

ris laicis tribuit ad decimas. q.10.nu. 22.& ſeq.eod.
Laudimium an eccleſia ſoluere teneatur.nu.74.in verbo, proſpiciat.in comp end.
Leguminum decima preſtatur. q.8.nu.4.de deci.
Leproſi ad decimas tenētur. q. 5.nu.21.eod.
Libera omnis res præſumitur. nu.127.de congrua portione.
Licentia, conſenſus, & authoritas differunt.nume.52.in compend.
Licitè acquiſita decimam patiūtur, non illicitè.quaſt.4.de decimis.& quæſtione.1.numero.17.ibidem
Lignorum decima ſoluenda eſt. quæſtione.8.num. 26. eodem.
Limitatio capellaniæ probat decimas ad eccleſiam limitatam ſpectare.q.6.nu.18.& 23.eodem.
Lini, et canapis decima debetur q.13.nu.8.eo.
Literæ regiæ prohibētes ne fructus deferantur extra fundū ante decimæ ſolutionem. q.5. nu.24. eod.
Liti cedere quando poſsit prælatus.nu.66.in uerbo, commutare.in comp.
Locatio ante tempus finitum, vel emphiteoſis, non valet. numero.18.eod. 96
Locatio ad longum tempus reprobatur.nume.19.ibid.
Lucrum ex pueris docendis habitum, non computatur in portione congrua.nu. 89. de congrua portio.

M

Maiores & minutæ decimæ.q.3.nu.26.de deci.
Maior pars an in alienatione rei eccleſiæ, & electione ſufficiat.nu.76.in compen.
Mala ex donatione decimarum prouenientia.q.10.nu. 46.& ſeq.de deci.
Mala fides inducitur ex titulo inualido.q.13.num.85.& ſequen.eo.
Malitia clericorum in decimis perſoluendis attēdi non debet. quæſt.13.nu.9. eodem.
Malis curatis an decimæ debeātur.q.7.nu.15.eod.
Malis ſacerdotibus decimæ an debeantur.q.13.numer. 2. & ſequen.eod.
Mariti conſenſus, vel tutoris, à iudice ſuppletur.nume. 80. in compend.
Matrix eccleſia quæ dicatur. q. 6.nu.6. de deci.
Matrix eccleſia eſt de iure communi ad decimas fundata q. 6 nu.12. eod. & ideo petens eas probare debet. nu.13
Matronæ ornamenta pro deci-

mis perſoluendis dedere. q.1. num.5

Melius quid dicatur. nume.72. in verbo, vt meliora. in compendio.

Mercatores de lucro decimam pẽdant.quæſt 8.n.18.de deci.

Mercatores & alij artifices decimas perſonales præſtare debent.q.12.nu.6.eod.

Mercenarij decimas ſoluere tenentur.quæſt.5.nu.16. eod.

Mercedem quam debeat prçceptori conſtituere tutor. numer.64.de congrua portione.

Meretrices an decimam de lucro ſoluere debeãt.q.5.nu.17. de deci.

Malitia acquiſitum decimam recipit.quæſtione.8. num.20. eodem.

Minimam eccleſiæ rem alienans, an puniatur.num.59. in verbo, quicquam. in compend.

Minutæ decima ſolui debent, niſi conſuetudo ſit in contrarium quæſt.13.numer. 51. de decim.

Mixta decimæ quæ ſint. q.3.n. 53.eod.

Molendina decimam præbent. q.8.nu.6. eo.

Modicum tempus quando dicatur.nu.26. in compendio.

Monachi ad quas decimas teneantur.q. 5.nu. 7. & 10. de decim.

Monachi in noualibus quòd habeant quò ad decimas priuilegium.q.5.nu.31. eo.

Moniales quam ſolennitatẽ ſeruare habeant, in alienatione rerum eccleſiæ.nu. 87. in cõp.

Monitio in decimarum præſtatione quando requiratur.q.12 nu.8.de deci.

Mos regionis conſiderandus in congrua portione.nu.76.de cõgrua port.

Mulieres an bona Eccleſiæ abſque ſolennitate alienare poſſint.nu.53.in compen.

Mulier presbytero celebranti reſpondere non debet.num.66 de congrua port.

N

NEmorum quæ in culturã rediguntur, cui decima debeantur.quæſt.14.num.22. de deci.*

Niſi quid denotet.in verbo, niſi nu.70.in comp.

Nomina ſingulorum in inſtrumento exprimi debent. nu.16 in compend.

Noualibus de decimis cognoſcũt iudices eccleſiaſtici.q.10.n.8. de deci.

Noualium decimæ ad curatum pertinent.quçſtio. 14. numero.

re.2.eodem.

Noualium decimæ intra duas parochias ad quam pertineāt. quæſtione.14.nu.4. de deci.

Nouales decimæ poſſeſſæ præſcribi poſſunt.ead.q.nu.17.

Noualia an debeantur ſublatis decimis.eadem quæſtio.per totam.

Nouales decimę an ad vicariū pertineant.nu.11.& ſeq.de cō grua portio.

Nouus inquilinus cui decimam debeat.q.13.nu.62. de dec.

Nouus intellectus ad cap. terrulas.in verbo,quicquam. num. 60.in compend.& nume.122. ibidem.

Numerum perſonarum neceſſariarum debet in congrua portione conſiderari. nu.68. de cō grua por.

Nutrimentis animalium decima an debeatur.q. 8. nu. 12. de deci.

O

OBlationes à quo tempore inceperunt; quæſtione prima, numero. 23. de dec.& quibus caſibus debeantur. ibi. nume.24.*

Oblationes imagini factæ cui debeantur.ead.q. num. 29.& quid ex illis fieri debeat. nume.ſequen.

Oblationū tres ſunt ſpecies. ibi nume.27.

Oblationes quorum recipi non debeant.ead.q.nu.31.

Oblationes an capellanię preſbyter recipere poſſit. quæſt.6. nume 21.& ſeq.eo.

Oblationes an debeāt,& an ſufficiat illas aſſignari.nu.83.de congrua portio.

Offerre quid ſignificet, quæſt. 12.nu.9.de deci.

Omnes decimas ſoluere tenentur.q.5.per totam.eo.

Omnia eſſe principis quomodo intelligatur.nu. 135. de congrua portio.

Oneratus vicarius liberari onere debet.nu.38.ibidem

Onera in congrua portione aſſignāda cōſideranda.n.70.ibid.

Oneretur cur populus.n. 13.eo.

Oratorij res & hoſpitalis bona an ſolennitatem requirant. n. 57.in compend.

Ordinaria decima. q.3. nu.23. de deci.

Ornamenta eccleſiæ pro decimę ſolutione capi non debent. q. 3.nu.5.eo.

P

PApa an ius diuinum remittere poſſit. quæſt. 14. nu-

me:105.eodem.
Papa decimas an et quādo principi vel laico concedere poſſit q.13.nu.110. eod.
Papæ conſenſus in compoſitione quando ſufficiat. eadem. q. nu.27.& ſeq.eo.
Parochialis decimæ diuiſio.q.3 nu.28.eod.
Parochiarū diuiſio à Papa Dio niſio facta.quæſt.7.nu.3.eod.
Parochia vna cōtra aliam præſcribit.q.13.nu.60.eod.
Parochiani quando curatum alere teneantur. nu.94.de congrua portio.
Paſcuorum decimæ debetur. q. 8.nu.22.de deci.
Pater quando filiam dotare nō teneatur.nu. 102. de congrua portio.
Patroni inſolidum non tenentur ad congruam portionem. nu.50.& ſeq. ibid.
Patroni ſtatum eccleſiæ nō mutant,nec minuant.nu. 56. ibi.
Patroni conſenſus an in aliena tione rei eccleſiaſticæ requira tur.nu.90. in comp.
Patronus,pauper, & ordinatus ſine titulo,vbi ſint alendi.nu. 97.& ſeq. de congrua portio.
Pauperibus erogandi eleemoſinas gradus quæſt. 3. de deci.
Pauperes an ad decimas teneāntur.quæſt.5.nu.14.eodem.
Pauperes erunt non ſoluentes decimas.quæſt.vlti.n.2.eodē.
Pœnæ iuris non petitæ, non de bentur,quæſtio.12. num. 12. eodem.
Pœnis multis afficiuntur decimas non ſoluentes. q. vltima. per totam.eo.
Pœnæ duodecim alienantium bona eccleſiarum.
Pœna eadem afficiuntur recipientes bona eccleſiæ,qua alie nantes num.116.in bulla.eodem.
Penſio quando augeri debeat. nu.39.de congrua portio.
Penſio habita ex ſeruitio ædicu læ non computatur vicario. nume.88.eod.
Penuria quid.nu.78.eodem.
Permutatio & tranſactio an re quirant ſolennitates. in verb. commutare.n.66. in comp.
Perſonales & prædiales decimas Deus iuſſit ſolui.q.1.nume.11.de dec.
Perſonales decimæ quæ ſint. q. 3.num.29. eo. & an debeantur.nu.ſeq.ibidem.
Perſonales decimæ ubi ſoluendæ ſint.quæſtio.5.nu.4.eo.
Perſonales decimæ debentur il li curato,in cuius parochia qs hodie habitat.q.6.num.24.de deci.
Perſonales decimæ quando præ

ſtandæ

ſtandæ ſint.q.10.nu.4.eodem.
Peſte & ſubitanea morte cur moriantur homines. q. vlti.n. 3.eod.
Petantur ſi non decimæ, an ſol ui debeant.quæſt.12.nu.7. eo dem.& cõciliantur opiniones. nu.14.ibidem.
Petere quis poſsit congruã por tionem nu.20. de congrua por tione.
Petitorio agitur ſuper decimis. quæſt.9.num.6. de deci.
Peti decimæ quomodo debeant. quæſtione.ix.per totam. eodẽ.
Pignori obligata, an dicantur alienata.nu.7.in compend.
Piſcium decima ſoluitur. quæſtio.8.nu.10. & ſequ.de deci.
Portio congrua à quo petenda ſit nu.47.de congrua portio.
Portio congrua in quibus aſſignanda ſit rebus.nu.81.eodẽ.
Portio congrua an prius ſit aſſi gnanda, quàm recipiatur prę ſentatus nu.25.& ſequen.eo.
Poſitiui iuris non eſſe decimam probatur.q.1.nu.13. & ſequ. de deci.
Poſſeſſio etiam centenaria non iuuat laicum. quęſt.13. num. 77.eod.
Poſſeſſiones regum & principũ decimam debent.q.7.n.27.eo.
Poſeſſerio agi poteſt ſuper decimis.q.9.n. 1.& ſeq. eodem.
Peſſeſſorio an agi poſſit ſuper decimis coram iudice eccleſiaſtico.quæſt.x.nu.5.eod.
Poſt pręſcriptionem quando eccleſia recipiatur.qu.13. num. 112.eod.
Poſt prohibitionem factum non valet.quęſtione.x.num.13.eo.
Poteſt verbum, negatiua pręcedente, quid ſignificet. q.10.n. 29.eod.
Poteſtas ſpecialis in alienando requiritur.num. 23.in comp.
Praxis quotidiana petendi congruam portionem.num.54.de congrua portio.
Præcepta decalogi irremiſsibilia quæſtio.13.n.106. de dec.
Prędiales decimę quæ ſint.q.3. nu.32.eod.
Prędones, fures, & latrones sũt decimas detinentes.q. vlti.numer.26.eod.
Prælati decimas ſoluere tenentur.q.5.nu.3.& 8.eodẽ.et.17.
Pręlatus non acquirens eccleſię quod potuit, ad intereſſe tenetur.nu.31.in comp.
Pręſcriptio non ſoluendi decimas, an & quando valeat. q. 13.nu.55.& ſequen. de deci.
Præſcribi cõtra laicum decimę poſſunt.ead.q.num.56.eodem
Pręſcripta decima vini, non ſe extendit ad fundum ex vinea factam.eadem.q.nu. 61.eod.

Præſcriptio temporis immemorialis quomodo probetur. eadē queſt. num. 94
Prgſcriptio decimæ antiquę nō extenditur ad decimas nouallium, q. 14. nu. 9. & ſeq. eod.
Præſcriptio de perſona ad perſonam non extenditur, nec priuilegium. q. 14. num. 15. eod.
Præſcripſit qui decimas in vno fundo, habebit decimas eorum quę ibi ſerentur. ibidem. nume. 18.
Prgſcriptæ decimæ in vno prædio trahentur ad ibi ſata. eadē quæſt. nu. 14. & 19. eod.
Præſcripſit qui maiores, an minutas habere debeat. eadem. q. nu. 23. & ſequen.
Prgſcribi ſine ſolennitate an res eccleſiæ poſſint. nu. 36. in compend.
Prgſcriptione ſublata quę tollātur nu. 50. eodem.
Præſentatum non idoneum Epiſcopus poteſt recuſare. nu. 29. de congrua portione.
Primitię quota quo iure inſtituta ſit. q. 1. nu. 17. de deci.
Primitias Romani ſoluere ſolebant. eadem q. nu. 18. & ſequ.
Primitię & decimæ ſunt in bonis eccleſiarū. eadem q. n. 22
Princeps quoad dominium rerum non dicitur de iure communi fundatus. num. 125. de congrua portione.
Priuilegium ſuper decimis non pręſtandis, non extenditur ad laicorum decimas, quæſtione decimatertia, nu. 32. de dec.
Priuilegium differt à præſcriptione in acquiſitione. eadem. q nu. 68.
Priuilegio an decimę tollantur. eadem q. nu. 103.
Priuilegium de decimis non ſoluendis non extenditur ad decimas poſſeſſas. q. 13. nu. 114. de decim.
Priuilegium ſuper decimis ad noualia quando extendatur. quęſt. 14. nu. 28. & ſeq. eod.
Priuilegium de percipiendo decimas noualiū pro ea parte, qua veteres, quid operet. ead. q. nu. 34. & ſeq. eod.
Priuilegium lingug Occitanæ quo ad terras ibi ſitas. nu. 132 de congrua portio.
Probare quomodo poſſit capellaniam decimam ad ipſam ſpectare contra matricem. q. 6. n. 3. & ſequen. de dec.
Probare quę debeat curatus. q. 9. nu. 12, eo.
Probari quomodo poſſit eccleſias non eſſe compenſatas. q. x. nu. 42. eod.
Probare quando poſſit laicus decimas ad ſe ſpectare q. 13. nu. 78. eod.

Pro-

Probatę decimę adiudicantur præſcribenti,& non aliȩ.q.14 num.13.
Probari quomodo poſſit vicariũ eſſe,vel curatum.num.114.& ſequen.de congrua portio.
Procurationem ſoluere curatus vel uicarius debet.nu.74.eod.
Promiſſio; ceſſio & diuiſio an ſub alienatione comprehendã tur.nu.3.in compendio.
Prophetas conſulere ſine donis veteres non ſolebant.q.1.nu. 25.de deci.
Proſpicere quid nu.74.in compend.
Pupillis & viduis decima daba tur.queſt.3.nu. 11.de dec.

Q.

QVadrageſima decima eſt temporis.queſt.3.nu.31. de decimis.
Quando ſoluendę ſint decimę. queſt.12; per totam.eodem.
Quanta congrua portio aſſignã da ſit.nu.80.de congrua port.
Quare introducta ſit congrua portio.nu.8.eo.
Quicquam,& aliquid,minimũ etiam continent. in verbo, quicquam.numer.58.in compend.
Quibus decimæ debeantur.q.7 per totam.de dec.
Quomodo ſoluenda ſit decima. q.11.per totam.eod.
Quomodo de portione congrua cognoſcatur.num.60. de congrua portio.
Quomodo aſſignãda ſit cõgrua portio.nu.61.& ſeq.eod.
Quota decimȩ de iure poſitiuo conſtituta.q.1.nu.12.de deci.
Quota decimæ an præſcribi poſ ſit.q.13.nu.57.eo.

R.

RAptores dicuntur, qui decimas à laicis infeudatas detinent.queſt.x.numero.11. eodem.
Ratificatio quomodo fieri debeat.numero.93. & 95.in compend.
Ratio concilij Lateranenſis, ne decimȩ in alios transferãtur. q.x.nu.18.de dec.
Rationem reddere quando vicarij patrono teneantur. nu.40. de congrua portio.
Rationem qui reddant de fructi bus eccleſiȩ. numero. 43. eodem.
Rationes cur introducta ſit congrua portio.nu.8.& ſeq.de cõ grua portio.
Recipiẽtes à laicis decimas, eas non præſcribunt.q.13.nu.93. de deci.

Recognoſcere terras quãdo ſubditi teneatur.nu.132.de congrua portio.

Rector eccleſię inferioris quam ſolennitatem in alienatione ſeruare debet.nu 88.in cõpē.

Recuperatę terrę à Sarracenis decimas debent.q.13.nu.42. de deci.

Redditus in emphiteoſi ęſtimari debent.nu.98.in compend.

Redditus quando ſunt tantùm vicario ſufficientes, an vicarius patrono pręferatur.num. 101.de congrua portio.

Reges & principes ad decimas tenenētur.q.5.n.25.de decim.

Regula quòd quilibet decimam ſoluere tenetur.ead.q.nu.26

Regula quoad Ciſtertienſes, & Hieroſolymitanos. q. 14. nu. 44.& ſequ.eo.& de aliis religioſis nu.4.

Rei nomine quid contineatur in verbo,de rebus.num.54,in compend.

Religioſi eccleſias de manu laicorum recipere non poſſunt.q. x.nu.31.de deci.

Religioſi decimas non pręſcribunt.q.14.nu.63.eod.

Religioſi quando decimas à laicis recipere poſſint. eadem. q. num.74

Religioſi vt non ſoluant decimam de noualibus,tria requiruntur.q.14.nu.44.et ſeq.eo.

Religioſi quando de animalibus & hortis decimas ſoluere teneantur. eadem. q. nu. 57. & ſeq.

Religioſi ſine ſolennitate alienant.nu.29.in comp.

Religioſi eccleſias variis poſsident modis.nu.32.de congrua portio.

Remiſſionem mercedis non obtinet ob ſterilitatem decimas retinēs.q.vltima.n.22.de de.

Remittens decimas & nouales remiſiſſe videtur.q.13.nu.32. eod.

Remitti decima à laico poteſt, quanuis ſucceſſori quęſita eſſet.q.x.nu.27.eod.

Remitti decimę expreſsè & tacitè poſſunt.q.xij.n.10.eod.

Renuntiant priuilegio, qui ſoluunt decimas poſtea.q.xiij.nu. 113

Renuntiare congruę portioni an poſsit curatus vel vicarius.nu.15. de congrua portio.

Reparatio eccleſię an prius fieri debeat quàm pauperes ali. nu.71.de congrua portio.

Requiſita antequam decima à papa imponi poſsit.q.3. num. 4.& ſequen.de decimis.

Requiſita antequam papa decimam imponere poſſit. eadem. q.num.7.

Re-

Requiſita antequam capellania oblationes recipere poſſit. q 6. nu.22.eod.

Requiſita in conſuetudine decimarum.q.13.nu.53.eod.

Res nondum acquiſita an poſſit ſine ſolennitate acquiri. num. 39.in comp.

Res ſubditorum quando princeps capere poſsit nu. 134.de congrua portio.

Reſignare officium an poſſit is qui deliquit,vel habere pro de relicto.nu.4.in compend.

Reſtitui poteſt eccleſia in alienatione læſa,nu.97.ibid.

Retinens decimas ſine cauſa,nõ eſt quò ad deum tutus, ſicut nec plura habens beneficia. quæſtione decimatertia. num. 108.de deci.

Retinens res eccleſię ſine ſolennitate, non eſt in conſcientia tutus.nu.42. in compendio.

Ruſtici cur ab armigeris ſpoliẽtur.q.vlti. nu. 12. de dec.

S

Sacerdos clericum habere debet.nu.65. de congrua port.

Sacerdotes ad quas decimas teneantur.quæſtione quinta.nu. 97.de deci.

Sacerdotibus dandæ ſunt decimæ.q.1.nu.7.eod.

Sacerdotibus & clericis hodie debentur decimæ.q.7. numer. 1.eodem.

Sacerdotibus licet decimas comedere, ſicut olim panes propoſitionis.q.10.nu.23.eodem.

Sacrilegi ſunt retinentes decimas.eadem quæſt.nu.47. eod.

Sanitas animæ & corporis in ſoluendis eſt decimis. q. vlt. nume.10 eod.

Sarraceni decimas an ſoluere teneantur.queſt.5.numc. 12. eodem.

Semel aſſignata congrua portio,an poſsit augeri.nu.92.& ſequen.de congrua port.

Sententia laici ſuper decimis eſt nulla.q.x.nu.2.de decimis.

Sine domino quis eſſe non põt. Sans ſeigneur, *quomodo intelligatur.nu. 131.de cõgrua portio.*

Solennitas in multis caſibus nõ requiritur nu. 24. & ſequ.in compend.

Solẽnitas an in venditione fructuum ad uitam requiratur. nu.27.eod.

Solennitas an præſumatur interueniſſe.nu. 37.eod.

Solennitatem interueniſſe quis probare debeat.nu.78.eo.

Spiritualia multis dicuntur modis.q.13.nu.39. de decimis.

Statim ſoluendæ ſunt decimæ, quomodo intelligatur. qu.12. num.

num. 2. eodem.
Statuta & conſuetudines editę ſuper decimis non ualent.qu. 10.nu.41.eod.
Statutum ut religioſi poſſeſſiones non emant,an ualeat.q.decimaquarta,num. 49. eod.
Sterilitas unde proueniat.q. vlti.nume.7.eod.
Subſcriptio in alienatione an ſit neceſſaria.nu. 17. in comp.
Succeſſori quando compoſitio noceat.q.13.nu. 25. de decimis.
Suum quid denotet.num: 55.in compend.

T

TAnquam eſt nota improprietatis.nu. 101. in cōp.
Tempus immemoriale an laico ſufficiat ad habendum decimas.q.13.nu.76.& ſequen.de decimis.
Tempus ad pręſcriptionem decimarum quantum:q. xiij.nu. 80.& ſeq.eod.
Tempora quinque in religioſis quo ad decimas notanda. q.14 num.37.de deci.
Teſtari de bonis eccleſię quando papa concedere poſſit.n.10. in compend.
Teſtes affirmatiuè deponentes pręferuntur.q. 13. nu. 98. de decimis.
Teſtes probantes memoriā non extare,cuius ętatis debeant eſſe.ibi.nu.99.
Titulum oſtendere quando non oporteat.eadem.q. nu.92.
Tolli an & quando cōgrua portio valeat.q.12.nu. 90.de congrua portio.
Tolli decimę an & quando poſſint.q.13.per totam.de dec.
Tranſactio an & quando valeat ſuper decimis.ead. q. nu. 33.& ſequ.
Tranſactio de decimis futuris an ualeat, & cuius conſenſus requiratur.ead.q.nume.35.et ſequen.
Tranſactio an alienatio dicatur.nu.2.in compen.
Tranſactione non perit cōgrua portio.q.12:n.91.de cōg.port.
Transferendi decimas conſuetudo an ualeat.q.13, nu.47.& ſequ.eod.
Tractatus congruę portionis,et eius deſcriptio.num.2.de congrua portio.
Tractatus capituli quomodo interuenire debeat.nu.11. in cōpendio.
Tractatus quis, & an vnus ſufficiat.nu.81.& ſequen. eod.
Tractatus qualiter fieri debeat nu.84.eo.
Tractatus quando interuenire debeat.nu.85.

Tri-

Tributa pauperum decimę.q.5 nu.2.de deci.

V

V*Acante eccleſia, quę ſolennitas requiratur. nu. 84.& 94.in compend.*
Valor beneficij quomodo probari poſsit.q.3.nu.6.de deci.
Vbi ſoluendę ſint decimę. q. 6. per totam.
Vendicari quando decimę poſſint.q.ix.n,7.de deci. & quid ſit vendicare.ibidem,nu.ſeq.
Vēditio,locatio,& datio in emphiteoſim,an in alienatione cō prehendatur.nu. 5. in comp.
Vicarij conſenſus an ſufficiat in compoſitione.q. 13. nu. 23.de decim.
Vicarij quando & an rationem reddere cogantur.nu.42.& ſequen.de congrua port.
Vicarius an ſit de iure communi fundatus in decimis.q.vlti. nu.107.de congr.por.
Vicarius an curam habeat animarum.nu. 18.& ſeq. eod.
Vicarius remoueri à patrono non poteſt.nu.36.fallit nu. ſequen.eod.
Vicarius quando alitur non petet congruam portionem. nu. 95.eod.
Vicarius an cogendus ſit apud patronum viuere ibidem. numero ſeq.
Vicarius, rector & curatus.nu. 112.de congr.port.
Vicarius quomodo curam probare poſſit.nume.114. & ſeq. eodem.
Victus presbyteri conſiderari prius in congrua portione debet.num.62.eo.
Vinea mutari poteſt, & econtrario, etiam curato contradicente.quęſt.6.numero.35. de decimis.
Vinum vel frumentum ex vno fundo pro portione congrua non debet aſſignari.nu. 84. de congrua portio.
Vuiclef combuſtus, quòd diceret decimas auferri poſſe à malo curato.q.13.nu.9. de decimis.
Vnio ad menſam quæ dicatur. numero. 34. de congrua portio.
Vnio quando ſeparetur. nu.35. ibidem.
Votum ſuper decimis ſoluendis apud veteres frequens erat.q. 1.nu.4 de deci.
Vſurpatę à laicis decimę pręſumuntur.q. 10. numero. 45. eodem.& ſic iudicandum.numero. 48.
Vtilitas eccleſię quando dicatur.numer.73. in compend.in verbo,

verbo,vt meliora.
Vtilitas euidens eligi debet. n. 96.eod.
Vtilitate communi res eeclesiæ ſine ſolennitate capiuntur.n.
35.eodem
Vtilitatem eccleſiæ alienatio cõcernens,an ſolennitatem exigat.nu.34.eodem.

Alia,beneuole lector, inuenies quæ notare non curauimus: quia ea communia eſſe exiſtimabamus. ideo boni conſules.

FINIS.

TRACTATVS DE DECIMIS.

Quæſtio prima,

HAnc frequentiſsimam & in forenſi iudicio vſu venientem materiam, à noſtris iurium interpretibus hactenus non iuſtè tractatam, utilitati deſeruiens publicæ, breui ac ordine præſcribere, quæſtiones tantùm vtiles, ac frequentes inſerere, ne chartas in vanum impleam, ratus: quod vt faciam, habita tamē prius Dei Opt. Max. inuocatione, præfationibus omiſsis, ipſam rem aggredi toto conatu tentabo.

In primis dicam quo iure inuēta fuit decima. Secundò, quam ob cauſam. Tertiò quotuplex ſit. Quartò quid ſit. Quintò qui ad decimas teneantur. Sextò vbi decimæ ſoluendæ ſint. Septimò quibus ſolui decimæ debeant. Octauò de quibus bonis. Nonò quomodo peti debeant. Decimò coram quibus iudicibus. Vndecimò

1 Totius tractatus ſumma.

quomodo ſolui decimæ debeant. Duodecimò quando ſoluendæ ſint decimæ. Decimotertiò an tolli poſsint. Decimoquartò an eis ſublatis noualia debeantur: & ibi noualium abundè explicatur materia. Vltimò quibus malis afficiantur non ſoluentes decimam: & quibus donentur præmijs ſoluentes. Quibus diſcuſsis, decimarum materiam facilè conſequi vnuſquiſque poterit.

2 Prima igitur quæſtio eſt, quo iure fuerit iſta decima inuenta? Reſp. quidam de iure naturæ inuentam arbitrantur, gentes enim ante legem dictam de quibuſdam rebus decimas deo perſoluebant, ſcribit autem Plin. libr. 12. c. 14. de thure his verbis: Thus collectum ſabotam camelis cõuehitur, porta ad id vna patente, digredi via capitale leges fecere. ibi, decimas deo, quem vocant Sabin, menſura, non pondere ſacerdotes accipiunt, nec ante mercari licet. facit etiam quod ſcribit ibi. c. 20. de cynamono, ſed poſt legem, à deo promulgatam fuiſſe opinor. Item Abel munera de fructibus terræ, & de primogenitis gregis ſui domino offerebat, Gen. 4. c. ſed ibi non loquitur de decimis. Ad hæc Abraham de omnibus quæ à quinque regibus eripuerat, decimas dedit ſacerdoti Melchiſedec, Gene. 14. qui Melchiſedec ante legem erat, vt diuus Paul. ſic ait Heb. 7. c. Intuemini autem quantus fuerit hic, cui & decimas dedit de præcipuis Abraham Patriarcha. & Gen.

Quo iure inuenta ſit decima.

3 *Abel, Abrahan & Iacob decimas ſoluerunt.*

28.c. item uoluit Iacob votum. dicens, ſi fuerit dominus mecum, & cuſtodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtimentum ad induendum, reuerſúſque fuero proſperè ad domum patris mei, erit mihi dominus in deum: & lapis iſte quem erexi in titulum vocabitur domus dei, cunctorum quę dederis mihi decimas offeram tibi.

Præterea frequens apud ueteres votum fuit, 4
vt decimam prædæ & ſpoliorum, in hoc Patriarcham inſequentes Abraham, Ioui & dijs deuouerent, quare Iupiter prædator nuncupatus eſt. id enim ſoluebatur, vt prædæ partem diuem dita donum dijs & numinibus dicarent. qui mos Gallorum fuit, vt belli iure quæſita, plerunque uerò partem Marti deuouerent: in quo id erat conſtitutum, vt diuina ope implorata, is plus ſpei ferret, & proprios facilius haberet deos, qui maiorē prædæ partem dijs deuouiſſet. ſed hoc poſt legē factum etiam fuiſſe veriſimile eſt.

Decimam etiam Herculi paſsim uoueri, uo- 5
tumque effundi ſolere apud Romanos verę fidei ignaros, in vſu comperimus: quod auſpicatiſsimum duxerunt, & fortunatiſsimum. quia de cauſa, Lucullum Romani moris & iuris peritum, qđ decimam vouiſſet, votumque perſoluiſſet, maximis auctum opibus, fortuniſque exiſtimauerūt. ſic ſcribit Alex. lib. geni. die. 3. cap. 22. Item cum captis vrbis aurum delphico Apollini mittendū

Herculi decimam ſolutam docet.

Mulieres ornamenta ꝑ decimis ſoluendis trudi dire.

eſſet ob decimas prædæ, quas in bello Camillus vouerat: nec in publico facultas eſſet ornamenta ſua matronæ in ęrarium detulere, patriæ magis quàm ſuis conſulentes commodis. teſtis eſt nobis Liuius lib.ab vr.cond.5.hos igitur, cum legem non haberēt, ſola natura ductos, in comperto eſt, de hac decima loquitur tex. in. l. 2. in fi. ff. de polli. vbi Bud. vocat eam Herculaneam: de qua inferius. q. 3.

An decimæ de iure diuino.

6 Alij à deo inſtitutam autumant, quia Deus Opt. Max. ordinauit & ꝑcepit eas ſolui, Exo. 22. c. ibi, decimas & primitias tuas non tardabis offerre, primogenitum filiorum tuorum dabis mihi. & Leuit. vlt. c. omnes decimæ terræ, ſiue de pomis arborum, ſiue de frugibus domini ſunt, & illi ſanctificantur. non eligetur bonum nec malum, nec cum altero commutabitur. ſiquis mutauerit, & quod mutatum eſt &c.

Diuiſio decimarum, oblationum, et aliorum iurium à Deo facta.

7 Decimæ ergo conſtitutæ ſunt à Deo per Moyſem, ut perſoluantur à populo filijs Leui, pro miniſterio in quo deſeruiebant ei in tabernaculo. non accipiebant filij Leui decimas, niſi ab eis, ꝑ quibus offerebant preces & quia ſacerdotes ſeruiunt domino: ideo ipſis debent laici perſoluere decīmas. c. eccleſias. 13. q. 1. & decimas à populo ſacerdotibus ac Leuitis eſſe reddendas diuinæ legis ſanxit authoritas. c. decimas. 16. q. 1. Deus enim noſter, qui dignatus eſt nobis totum dare, decimam à nobis dignatus eſt recipere, non ſibi,

bi, ſed nobis ſine dubio profuturam. c. decimæ. ibidem.

8 Et ſic deus voluit, vt tribus Leuitica in duas ſcinderetur partes, uidelicet in ſacerdotes & Leuitas, ſacerdotibus enim omnia primitiarum iura, votorum & redemptiones primogenitorum, oblationum, & ſacrificiorum dedit, numeri. 18. c. Leuitis autem decimas omnium fructuum pecorum liberè conceſsit. ſummo verò ſacerdoti decimam decimæ Leuitarum: vt in d. c. 18. ſcribitur. hodiè cum ſacerdotes & clerici non ſint diuiſi, decimas, oblationes & primitias recipient ſimul.

Diuiſio decimarum oblationem & aliorum iurium à Deo facta.

9 Et ſic putarem de iure diuino decimas à Deo Optim. Maxim. inſtitutas, dictante ratione quadma naturali, quæ eſt, vt recognoſcamus illum, qui hoc nobis dedit. Sed quia in quacunque parte Deum recognoſcere poſſumus, placuit Altiſsimo partem ſibi acceptam declarare, & eam filijs Iſrael nuntiauit, videlicet decimam: nempe natura non dictat nos ad ſoluendum decimã, potius quàm aliam partem, ſed ad offerendum aliquid Deo, vt ſcribitur Eccleſiaſt. 35. c. ſic: non apparebis ante cõſpectum Domini vacuus. hęc enim omnia propter mandata Dei fiũt. Oblatio iuſti impinguat altare, & odor ſuauitatis ẽ in cõſpectu Altiſsimi. bono animo gloriã redde Deo, & non minuas primitias manuum tuarum, in omni dato hylarem fac vultum tuum, & in exulta

Concluſio decimæ à Deo ſint inſtitutæ.

tione ſanctifica decimas tuas, da Altiſsimo ſecũ dum donatum eius, &c.

10 *Conciliantur opiniones.* Ex his conciliabuntur ambæ opiniones, nam ſi concluderemus eas eſſe de iure naturæ, ſequeretur homines ante promulgationem à Deo ligatos, & peccaſſe non ſoluentes, & tamen Iacob uouit eam, ergo non tenebatur, & Abraham dedit ſacerdoti Melchiſedec decimam, non de fructibus terræ, ſed de his quæ in bello acceperat, & ſacerdos ei benedixit. vt patet Geneſ. 14. c. in fi. nec poterant deberi, antequam declaratæ eſſent à Deo, cui darentur, uidelicet Leuitis: quibus prę cepit ne poſſeſsiones haberent: quod Deus non feciſſet, ſi de iure naturæ eis debitæ fuiſſent. alijs rationibus probat Thoſt. Matth. 23. c. & concludit de iure poſitiuo eſſe, ſed cum prædictis vos vtramque opinionem tenebitis ſic conciliatam, videlicet eſſe de iure diuino inſtitutam, dictante ratione naturali.

11 *Prædiales & perſonales ſunt à Deo ſolui præceptæ.* Ex quibus infertur, quòd tam decimæ prædiales, quàm perſonales ſunt à Deo inſtitutæ, & ſolui præceptæ. de prædialibus ſuperius dictum extitit, de perſonalib. ſcribitur. 2. Eſdræ. c. 10. in fi. ibi, Leuitæ decimas habent in omnibus vrbibus, in quibus opus noſtrum exercemus. & ita eſt in Hebræo. & de his etiam ſcribitur Deuterono. 12. cap. in princ. ibi, offeretis decimas, & primitias manuum veſtrarum, demum ius põtificium, & veteres patres ſolui eas ius diuinum ſequentes cogunt,

Ilem. q. 34 n° 30

gerunt, multaque dubia in his declarauerunt. vt ſcribit glo.in c.quicunque.1.in 16.q.7. concludens, tam decimas prædiales, quàm perſonales lege diuina debitas. idem conſuluit Barba. conſil. 49. illud. col.4.in 3. vol. ita fuſius ſcribit Anto. Butr. in c.parochianos. in.1. q.eodem.& iſta ad ea quæ dicemus inferius in 13.q.an tolli poſsint proderunt.

Et quia natura nos inducit, vt id quod dedit mihi Deus, illi retribuam: ideo etiam perſonales ex opere erunt debitæ, licet contrarium teneat D.de Traiecto, in dic.q.quolibet.5. ſed quota de iure eſt poſitiuo, nec à lege dei noua præcepta, ſed à lege antiqua iudiciali: vt teſtatur Angel. clauaſ.in ſumma angel. in uerbo decima. q. 2. & fratres prædicatores, & minores debent populũ exhortari, vt ſoluant tã decimas prędiales, quàm perſonales.c. 1. de deci.in 6.ſic conſuluit Alex. conſi.60.Romana.vol. 4. 12

13 Non refragatur opi.Hug.de.ſ.Victo.in lib.1. de ſacr.parte.11.c.4.& 11.vbi dicit decimas ante legem fuiſſe ſub conſilio, ſub lege in præcepto, iam verò in libertate ſpiritus ambulare permittimur: quia cum à lege ueteri inductæ eſſent, & non ſunt renouatæ in nouo teſtam. de iure tantùm poſitiuo debentur, ſecundum eum. & hanc opi.ſecutus eſt D.Adri.de Traiec. ſummus olim pontifex, in d.q.5.vbi probat morte Chriſti abolitam illam veterem legem, in eo quòd erant præ- *Reſponſio opinioni, quod decima ſit iuris poſitiui.*

ceptæ ſolui tribui Leui, ex qua erant ſacerdotes & Leuitæ. Reſpond. hodie verò clericis & ſacerdotibus debentur. & licet ante legem non eſſent in præcepto dei quò ad quotam,& cui darentur, tamen munera offerri in recognitionem beneficij neceſſarium erat,vt Eccl.25. c. patet. poſtea dominus ſtatuit decimam dandam; quod ius pontifi. confirmauit. probat etiam. c.parochianos. ibi,cum decimæ non ab homine,ſed ab ipſo domino ſint īſtitutæ.&.c.tua.1.ibi.q̃ diuina cōſtitutione debent̄.&.c.tua.2.c.in aliq̃bus. de deci. licet iſtis iurib. Thoſt.reſpōdeat eē introductas à deo, ſed hodie nō deberi quaſi à deo p̄ceptę,ſed à cōcilijs,& à ſummis pontificibus:ſed p̄ prędicta puto inſtitutas,& debitas iure diuinō,quia dei inſtitutum non eſt reuocatum expreſſè: imò eſt receptum & approbatum ab eccleſia, & ſic à ſpiritu ſancto. & ideo dicitur etiam de iure diuino quicquid fabuletur Thoſt.nam etiam in concilio Magunt.c.38.ſic dicitur:Admonemus atq, præcipimus,ut decimas de omnibus dari non negligatur,quia deus ipſe ſibi dari conſuluit: & ſic à deo maximo inſtitutas eſſe negari non poteſt.

14 Nec extinctum fuit illud ius vetus, morale per legem Christi,ſed ~~morale~~ ſic. & hoc erat iudiciale ſecūdum theolog.quos refert Aſten.in ſua ſum. in. 2 Para.lib.6.tit.35.rub.de deci.dicens quòd poſtquàm determinatio decimę partis,eſt nunc per eccleſiam approbata,non minus debet illas ho-

[Marginal manuscript notes: "Id iudiciale sic"; "Navarrus in manu. c. 21 n° 28 probat ... dicere quota iudicialis ... veris nō expirasse, in mun... X' ... qua ... plura ... dic ... q. 87 ..."]

die dare populus,quàm olim, cum populus nouæ legis obligetur ad maiora,vti aſſeritur Mat.5.c.niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquam Phariſæorum,&c.& Pau.2.ad Corin.3.c. in fin.Ego ēt puto populum teneri de nouo iure euangelij ad ſoluendum decimam. Mat.23.& Luc.11. dicit Chriſtus hoc oportuit facere, & illud non omittere, ſcilicet decimas ſoluere fructuum,quos dederat dominus.& alibi, reddite quæ ſunt Cæſaris Cęſari,& quæ ſunt Dei Deo.Et quia decimę erant Dei,igitur renouatæ:quare de iure diuino, dictante ratione naturali,decimæ inuentæ ſunt: à iure verò canonico forma & declaratio eſt facta: vt in tit. patet de deci. & in multis alijs iuribus decreti.

Nec me mouet quòd illę decimæ,quas euntes ad templum Hieruſalem comedebant. Deute. 14.ſunt ſublatæ,ergo & iſtæ dec.parochiales.Reſpond. illæ reſeruabantur ad ſacrificia figurata offerenda,quæ hodie ceſſant,ideo & illæ decimę ceſſabunt.intellige tamen vt ſcribam. q.3. etiam illæ quę debentur ſummo ſacerdoti, non ſunt ſublatæ: quia ex cauſa Papa eas imponere poteſt. cle.fi.de dec.Item decimæ quæ tertiò anno præcipiebantur pauperibus dari, ſunt in euangelio ampliatæ.Luc. vlt.quod ſupereſt date eleemōſinam,& omnia munda ſunt vobis. Non igitur ſolam decimam, ſed omnia ſuperflua iubet Dominus pauperibus erogare. Aſten. in ſua ſum. in 2.

par.

par.35.ti.rub.de dec.verſ.circa tertium.

16 *Decimæ an in primo contineantur præcepto.* Imò quidam theologi firmant decimas, primitias, & oblationes in primo præcepto includi, dum dicitur, dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. Adoratio eſt cultus latriȩ: cultus autem latriæ eſſe non poteſt ſine Dei ſeruitio ac recognitione, & quia per illa tria Deũ recognoſcimus, & illi ſeruimus, ideo illa tria in hoc 1. prȩcepto includi videntur: ſed ibi non taxatur quota ideo non eſt in hoc præcepto quota taxata: vt dicunt doc. theolog. ad quos te reijcio.

17 *Primitiæ quo tempore inſtitutæ & quantæ ſint.* De primitijs etiam quota in lege noua non eſt taxata. nam in animalibus olim ſufficiebat vnũ ex ducentis dare: in aridis ac liquidis de 40. ad ſexageſimum, in c.1. eod. ideo eſt ſtatuta quantitas pro arbitrio ſoluentis ſecundum loci conſuetudinem, Inno. Panor. & alij in d.c.1. quod probatur Ezech.43.c. & hæ ſnnt primitiæ, quas tollitis, ſextam partem ephi de choro frumenti, & ſextam partem ephi de choro ordei, & cȩt. & computat Hoſt. in d.c.1. poſt Hiero. eſſe partẽ ſexageſimã.

18 *Abel & Romani primitias dederunt,* Item primitiæ tempore Abel inuentȩ fuerũt, Geneſ.4. ibi, Abel quoque obtulit de primogenitis gregis ſui c.1. de deci. & dicuntur primitiæ primi fructus quos ſibi dominus tanquam omnium rerũ Dominus retinuit. & quia omnia dat bona, in primis eum recognoſcere debemus. Vnde Plin. lib.18.c.2. ait: Romanos olim non prius deguſtare nouas fruges, aut vina ſolebant, quàm

ſacer-

ſacerdotes primitias libaſſent,& iſtæ primitię ter in anno domino offerebantur:in paſchate de nouis granis,in pẽtecoſte de nouis panibus, in ſeptembri de nouis fructibus illius temporis, videlicet vini,& fructuum.theologi in Leui.23.c. & feſta primitiarum gentes coluiſſe legimus Iudicum. 9. c.

19 Item Athenienſes cum ex Ephebis deceſsiſſent,primitias crinium Delphos deferebant, & cum antiquiores comam circa tempora, aut poſteriorem crinem Apollini,& flaminibus tonderent,quo ſuccedente Theſeus anteriorem capillum Delphis dedicauit,vnde Theſeus tõſura prodita eſt:cuius exemplo iuuenes,cùm ex Ephebis exceſsiſſent,anteriorem comam Phebo & Aeſculapio,aut libero obtulere primitias:poſtea Romani adoleſcentes magnæ Indolis primam lanuginis barbam dijs conſecrare vſurparunt,teſte Ale. lib.genial.5.ca.18.facit gloſ.in verbo, & primitias.13.q.1.c.1.ſed cui hodie primitiæ debeantur? Reſpond.curatis & à populo conſtituto in ſua parochia.

Athenienſ. criniũ primitias offerebant.

20 Nec refragatur quod ſcribitur prouer.3.c.ibi, honora dominum da tua ſubſtantia, & de primitijs frugum tuarum de pauperibus. vbi Chartuſ. intelligit Deum honorandum de decimis & primitijs:& poſtea dandum eſſe pauperibus de bonis noſtris.Alijintelligunt quòd honorandus eſt Deus de omni ſubſtantia ſua,& de primitijs frugum

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

gum dare oportet pauperibus:quia non primitię Deo offerebant.c.1.de deci. ideo de primitijs & præcipuis fructibus da pauperibus, & implebuntur horrea tua ſaturitate, & vino torcularia tua redundabunt,

21 Vel melius dici poteſt,in Hebræo non eſſe, da pauperibus:ſed ſic ſcribitur,glorifica Dominum de opibus tuis, & de primitiis omnis prouentus tui:ſic enim implebuntur horrea tua ſatietate, & torcularia tua muſto exundabunt. Et ideo non obſtat quòd,valere conſuetudinem, vt nihil ſoluatur de his primitijs,& excuſare à peccato, ſcribat Henr.Bohic.in d.c.1.Ego verò puto contrarium:quia hoc eſt præceptum affirmatiuum,videlicet Deum honorãdum de primitijs. non honoraretur,ſi nullæ darentur, igitur conſuetudo non valeret,tum quia inducit ingratitudinem, videlicet vt deo ingrati ſimus, qui omnia nobis dedit. ſuperat enim ingratus getas (vt prouerbio dicitur) qui has primitias & oblationes non ſoluit ſecundum conſuetudinem:quæ ſi non appareat, tunc quantum debeat ſoluere eſt ei liberum,dummodo aliquid ſoluat de ſingulis fructibus, & qui hoc fecerit diues erit, & benedictus à domino, & hoc aſſerit And.Hiſpa.in regu.decima.q.8.

Conſuetudine tolli an primitię poſſint.

22 Et ſic primitiæ,decimæ, & oblationes præcipuè in ſolis eccleſiarum bonis numerantur. c. cauſa.de verb.ſignific. non eſt tamen pręceptum morale,vt primitiæ dẽtur. poteſt enim Deus honorari

Primitiæ deci.& oblationes in bonis eccleſiæ numerãtur.

norari tam in medijs fructibus,vltimis,quàm primis,ſed eſt quoddam præceptum iudiciale, & figurale,vt primitię dentur, ideſt primi cuiuslibet rei fructus.c.magnę. circa finē. de voto. & in his maximè conſuetudo attenditur. vt ſuprà dixi, & Boer.in deciſ.Burdegal. 236.pro iure primitiæ. tamen.vt aliquid ſoluatur, ut ſuperius dictum extitit,eſt diuini iuris, ideſt à deo præceptū factū.

Oblationes verò incœperunt tempore Cain & Abel:vt ſcribitur Gen.4. licet quidam dicant à Noè, per id quod ſcribitur Gen. 8.c. in fi.ibi, ædificauit autem Noè altare domino, & tollens de cunctis pecoribus, & volucribus mundis,obtulit holocauſta ſuper altare. ſed antea oblationes inductæ erant,vt patet,oblationes autem dicimus quæcunque de proprijs & licitis rebus eccleſiæ à fidelibus offeruntur.c.cauſa.de verb.ſign. & numeri. 7. c. ſcribitur, quòd principes Iſrael obtulerunt munera coram domino ſex plauſtra tecta cum duodecim bobus, & alia magna munera, vt ibi ſcribitur, quę Dominus iuſsit ſuſcipere, & ea Leuitis tradi.hodie, ſi offerant ſolidum videtur magna oblatio:ſed tamen valde diſtat ab oblatione veterum. 23 *Oblationes quo tempore incęperunt.*

Sed dubitari poteſt an neceſſariò faciendę ſint curato oblationes? Reſponde ſic,in caſibus ſequētibus.Primò,quando conſuetudo adeſſet,nam laici laudabiles conſuetudines ſeruare debent. c. ad apoſtolicam,de ſymo.plenè Panor.in rubr.de paroch. 24 *Quibus caſibus oblatio debetur.*

roch.in fi.Henric.Boich.in 2.diſt.c.quamuis.de deci.Secundò,ſi curatus indigeat. non enim ſuis militare ſtipendijs tenetur.Paul.1.ad Corinth.9 c.& c. cum ex officij.de pręſcrip.glo.in c.omnis de conſecra. diſt.1.Fely.in c.veniens.1.col.2.de teſtib.Tertiò,in præcipuis anni feſtis,& maximè vbi eccleſia non habet decimas prędiales.d.c.omnis Chriſtianus.de cõſecra.diſtin.1.& Bohic,in d.c.quamuis.Quartò, quando oblationes eſſent ex teſtamento faciendæ, vtpote in anniuerſarijs, vel in ſepulturis mortuorum, tunc illæ oblationes ſunt neceſſariæ,c.nulli.12.q.2.c.vltima uolũtas.& c.qui oblationes. 13.q. 2. Silueſter Prier. in ſua ſumma,in verb.decima.q.2.

25 Quintò,vbi non ſoluũtur primitiæ, tunc quia oblationes ſuccedunt in earum locum, ideo neceſſariæ ſunt.vide.c.ſtatuimus.16.q.1. & ſi quis oblationes eccleſiæ accipere vel dare voluerit præter Epiſcopi conſcientiam, vel eius cui huiuſmodi ſunt officia commiſſa,nec cum eius voluerit agere conſilio,anathema ſit,in Gangrenſi concilio fuit ſtatutũ,vt patet in c.in canonibus. 16. q.1.etiam olim non audebat quis prophetam cõſulere,aut accedere vacua manu,vt patet 1.Regũ c.9.ſic non debent parochiani ad eccleſiam ire ſine oblationibus diebus maximè feſtis.

Prophetas conſulere ſine donis veteres non ſolebant:

26 Nec valet conſuetudo, vt laici oblationes recipiãt in eccleſia. c. antiquos.c.quia.&.c.ſanctorum.cum ſequent.10.q.1. nam decimæ & obla-

tiones

tiones æquiparantur.c.quamuis.de deci. vbi Ioan.Andr.

Et aliqui,tres dicunt eſſe oblationum ſpecies. Prima eſt donatio rei inter viuos deo facta, vel eccleſiæ. Secunda cauſa mortis facta, quæ inſtar legatorum redacta eſt. Tertia eſt vſualis,quam fideles faciunt ad altare,uel ad manum ſacerdotis: vbi etiam firmant oblationes tunc ſpectare ad Epiſcopum,quando celebrat in aliqua eccleſia ſuę diœceſis.teſte Matthæ.de Affli.in conſtitut.Neapol.lib.1.rub.de dec.nu.32. conſuetudo tamen in pleriſque locis eſt in contrarium, etiam extra conſuetudinem Epiſcopus à paupere presbytero recipere eas non debet. 27

Tres ſpecies oblationum & quando epiſcopo debeantur.

Et ſic improbatur conſilium Dec. 148. reuerende. vbi decidit valere conſuetudinem,vt laici in oratoriis recipiant oblationes.nam cùm ipſi ſint incapaces,non valet conſuetudo.c.quanto de conſue.nec Epiſcopus poteſt conſentire,vt dimidiam partem oblationum laicus habeat. c. ſi quis baſilicam.de conſecr. diſt.1. alibi ſi operępretium fuerit,abundantius ſcribam:nam ſacras oblationes dicit tex. in c.inquirendum,de peculi.cleric.& ſic laycis nō poteſt competere ius recipiendi oblationes:ſed ex cauſa dari oblationes laico poſſunt, fortè ad eccleſiæ reparationem, vel ad aliquem honeſtum vſum, & ad tempus,ita tamen, vt nullum ius per hoc habeant eas vendicandi:teſte Præpoſit.in c.altare.1.q.3. 28

Laici oblationes recipere nō poſſunt etiam in ſuis oratorijs.

Et

29 *Cui debeantur oblationes facta.*

Et cui debeantur oblationes factæ imagini, ꝙ curato illius eccleſiæ, ubi eſt imago.docet Pan. in.c.dilectus.col.3.verſ.2.de offic.ordi.&.c.quo niam.eo.& Troilus Maluitius in trac.de oblatio. & epiſcopus non poteſt eas concedere domino domus, vbi eſt imago.Pano.in c.quamuis. eo. & in d.rub.de paroch.

Oblationes imagini factæ in reparationem eccleſiarum conuertanda.

Et quòd hæ oblationes curato debeantur, conuertendæ tamen ſunt in reparationem eccleſiæ per epiſcopum, ſi eccleſia indigeat. legi in integra compilatione. Alex. Papæ. 3. rub. de dec.in hæc verba, Plenè nobis innotuit ex tuarum literarum continentia, quòd cum hoſtia quædam ſacrata in arca cuiuſdam mulieris parochiæ tuæ cõcluſa fuiſſet, uirtute domini facientes pars ferè media in corpus Chriſti manifeſtè conuerſa eſt, ita vt caro videatur. Cùm verò hoſtia ipſa à parochiali eccleſia, quam ſcilicet eccleſiæ tuæ ad eccleſiam ipſam maiorem translata ſit: idem canonicus oblationes, quæ obtentu illius corporis Chriſti eidem eccleſiæ proueniunt, inſtanter requirit, quas in reparationem eccleſiæ fideliter, ſicut aſſeris, erogaſti: licet autem eidem canonico petas ſuper hoc ſilentium imponi, & nos libẽter in eo, quod ſecundum dominum poſſumus, petitiones velimus attendere & admittere, petitioni tamen ſuper hoc non poſſumus exhibere fauorem, ſed venerabilibus fratribus noſtris Alban. & Siluan. epiſcopis, quibus cauſam ipſam

Decretalis ex integra.

com-

committimus, dedimus in mandatis vt prefatum canonicum commoneant à petitione ipſarum oblationum deſiſtere, vt eas in reparationem ec clesiæ prædictæ erogari permittat. Si verò ad hoc induci non poterit, eidem cauſæ debitum finem imponant. Et in ſuprascriptione illius decretalis ſcriptum eſt, Alexander tertius Attrebatenſi epiſcopo. Et ſic quandiu imago eſt in parochia, oblationes parocho debentur. Si verò iure tranſlata fuerit in aliā eccleſiam, illi eccleſiæ in quam translata eſt, debetur. & illa decretalis non eſt in noſtris decretalibus communibus.

Notandum eſt, quòd nec oblationes diſsiden tium, nec eorum qui pauperes opprimunt, recipi debent, c. oblationes. & c. eorum. 90. diſtinc. nec oblationes meretricis publicæ. c. ex tranſmiſſa, eo. & inferius dico quæſt. quinta. nec raptorum oblationes. c. ſuper eo. de raptoribus. ſicut nec vſurariorum. c. quia in omnibus. de vſur. nec alicuius, qui crimen notorium horridum commiſit. c. miror. 16. q. 7. Innoc. in d. c. ex tranſmiſſa. item qui bona eccleſiæ inuadunt oblationes non offerant ante reſtitutionem. c. de viro. 12. q. 2. & hoc eſt in deteſtationem criminis introductum, ne eccleſia uideatur approbare illud delictum grauiſsimum, & cum illo in eodem participare. 31

Quorum oblationes recipi non debent.

Hodie iſta non vident ſacerdotes, ſed paſsim ab omnibus recipiunt, fortè quia conditiones pſonarum, & eorum crimina ignorant, nec de illis 32

inquirere tenentur. Vide Exod. 25. c. Materiam iſtam oblationum vide plenè examinatam per Socy. in ſuo trac. de obla. & hæc ſeruiunt ad eluci dationem rub. de deci. primi. & obla. & ad ea quę inferius dicentur. & hæc de prima quæſt.

QVAESTIO. II.

1 SECVNDÒ, quamobrem introductę ſint? Reſp. primò in ſignum vniuerſalis domini Deus Opt. Max. eas ſibi retinuit. c. tua. 2. eodem. inficiari enim ſanę mentis vir non poſſet, quin Deus omnium dominus ſit, & vniuerſalis. nam domini eſt terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuerſi qui habitant eo, ideo vt illum recognoſcamus talem eſſe, ipſe ſibi has retinuit decimas, tributa verò principes, in ſignum ſpecialis dominij. c. cum non ſit. eo.

1 Quam ob cauſam decimæ introductæ ſint.

2 Secundò decimæ ſunt etiam inſtitutæ pro victu miniſtrorum eccleſiæ: & aliæ poſſeſsiones eis temporales ſublatæ fuerunt. nume. 18. in terra eorum nihil poſsidebitis, decimarum oblatione contenti: & ibidem c. 8. inferte omnem decimam in horrea mea, vt ſit cibus in domo mea. ſuper quo ait Hier. ſciatis vos perdidiſſe abundã tiam, quia fraudaſtis me parte mea: reddatis igitur mea, & ego reſtituã vobis veſtra. Et Malach.

Pro victu miniſtrorũ decimæ ſunt inſtitutæ.

3. c.

3.c.inferte omnem decimam in horreum meũ, vt ſit cibus in domo mea, & probate me ſuper hoc,dicit dominus.Vnde Pharao tempore famis ſacerdotibus ſtatuta cibaria ex publicis horreis ꝓbebat: & idcirco non ſunt compulſi vendere poſ ſesſionet ſuas.Geneſ.47.& nos hodie opprimimus ſacerdotes,& eccleſias, ideo omnibus affligimur malis.c.multi.1.q.1. *Cur hodie affligamur.*

3 Tertiò, hæ decimę ſacerdotibus conceſſæ fuerunt vt legi Dei liberius vacare poſſent:vt ſcribitur.2.Parali.c.13.pręcepit etiam Ezechias populo habitanti Hieruſalem, vt darent partes ſacerdotibus,& Leuitis,vt poſſent vacare legi Dei.

4 Quartò, propter fabricæ conſtructionem, & tuitionem.c.vobis.&.c.conceſſo.& .c. mos eſt. 12.q.2.Hoſtien.in rub.huius tit.Ioã.And.& alij poſt eum,ibidem.

5 Quintò, propter pauperum & hoſpitum receptionem.Deutero. 14.c.& Auguſt.de Anchona. in tracta.de eccleſiaſtica poteſtate.c.73. 4.q. dicens ex hoc ordinationem eccleſiæ ortam, vt de ſtipẽdijs eccleſię tres portiones fieri debeant. in c.mos eſt.12.q.2.vna pro victu clerici: ſecunda pro reparandis eccleſiis,tertia addicta eſt pauperibus:& aliter diſpenſans rem eccleſię tenetur. vnde Chsiſtus Matthæ.17.c.in fin.noluit de ſibi datis ſoluere tributum,& ad alium vſum conuertere;ſed miſit Petrum piſcatum, vt ibidem dicitur.& diuus Hierony.ſuper Matthæ.13.cap. ſcri- *Tres portiones de bonis eccleſiæ fieri debent.*

bit vt refert de Achon. vbi ſuprà.

6 Legimus etiam Abraham hortum plantaſſe iuxta puteum iuramenti, quem Hebræi Berſabaá vocant: hortum inquam, plenum optimis fructibus. & peregrinos ſuſcepiſſe hoſpitio, quibus gratis neceſſaria omnia concedebat, nihil aliud pro pretio exigens quàm vt ſcilicet orbis conditorẽ agnoſcerent, venerarentur, & timerent rectorem cœli & terræ, cuius donum eſſet, quicquid cõmediſſent, uel bibiſſent, ſicque in vera religione inſtitutos, & ad vitæ melioris inſtituta conuerſos dimittebat. ſic ait Alphonſ. lipoma. in lib. Gen. c. 21. in fin.

De horto Abrahæ.

7 Sextò, propter ſacrificiorum oblationem. nam diuus Apoſtolus ait: qui altari ſeruit, de altari viuere debet. 1. ad Cor. 9. & c. cum ſecundum. de præbend. & Nu. vlt. c. filijs. Leui dedi omnes decimas pro miniſterio, quo ſeruiunt mihi in tabernaculo fœderis: ideo hoc naturali conuenit rationi, vt qui ſeminat ſpiritualia, metat carnalia. nam mercenarius dignus eſt mercede. diuus Paul. & bonorum laborum glorioſus eſt fructus, ut ait Philoſoph. & ratio naturalis dicat, vt qui Deo pro populo miniſtrat, ab eo alatur. Hoſt. in. cap. à nobis. col. 3. eo. ſcripſi in præfat. ad rub. de collat. in cõcord. Imol. in c. 2. de tranſac. dicit perſonales deberi in compenſationem oneris ſacramentorum.

Decimæ propter ſeruitium debẽtur.

8 Septimò, ex hoc patet Deum retinuiſſe decimam, potius quàm aliam partem, quia numerus de-

Quare potius decimã

denaėius perfectionē ſignat. decimæ enim & primitiæ Deo offeruntur,id eſt initium & perfectio bonorum operumDeo perfectè ſunt aſcribenda: quia ſine eo nullum bonum opus inchoatur, aut perficitur:vt diuus Paul.ad Philip.2.ait,ipſe eſt q operatur in nobis,& uelle,& perficere. Nouem verò partes retinentur, qui numerus eſt imperfectus:nempe quicquid inperfectionis & defectus in nobis eſt,nobis inquam, & noſtris defectibus eſt aſcribendum,nō verò Deo.ideo ſcribitur Ozę.13.perditio tua ex te Iſrael, & in me auxilium tuū.Hoſtien.in c.à nobis.col. 2. eodem. & Deus iſtam partem tanquam Leuitis ſufficientem,& alteri populo non moleſtam, retinere voluit, ut Thoſta.ſcribit ſuper ca.23. Mat.q. 56. uel etiam Deus à nobis primitias & decimas requirit.i.primas & vltimas portiones, cum ipſe ſit omnium principium & finis: cui principio fructus primarius,& cui fini decimas offerre debemus.denarius enim eſt, & omnium numerorum complementum & finis:vt in harmonia mundi, tom. 4. in fi.

Deus reſinuit, quàm aliam. qa. tem,

Octauò decima vocari poteſt ſpiritualis, quia humilitatem continet illam,per quam omnia bona à Deo data eſſe nobis recognoſcimus: mala autem à noſtræ figmento naturę: vnde ſi quis doctus poteſt alios erudire, non ſuæ debet attribuere prudentiæ,ingenioque, quod poſsidet,ſed gratias primùm agat domino,qui cuncta largitur,deinde ſacerdotibus,& miniſtris, à quibus eſt erudi- 1

tus.c.reuertimini.verſ.ſi quis doctus.16.q.1.Floren.2.parte.titu.4.c.3.§.1.Et ſic Deus decimam id eſt numerum perfectum ſibi retinuit, tú quod ſit perfectus,tum quòd in nobis operetur, & velle,& perficere,ut dixi.& in nobis imperfectú reliquit numerum,quia imperfectio in nobis eſt,& figmentum noſtrum ipſe cognoſcit.

10 *Curatus debet habere quatuor matriculas ſeu libros.*

Vltimò,vt omnia onera illi incumbentia curatus ſoluat,tam pro legatis & nuntijs ſedis apoſtolicæ,quàm Epiſcopo,clericis,fabricę, & pauperibus.& vt iſta debitè valeat expedire, opus eſt vt curatus habeat quatuor matriculas, ſeu libros, in quibus quatuor iſta ſcribat: Primò baptizatos in vno libro ſcribere debet, diem & menſem, & annum natiuitatis,patrem, & matrem, ſi legitimi exiſtant:alioqui ſufficit matrem deſcribere,& ſuſceptores,ideſt patrinos & hoc probatur. in c. contumaces.50.diſt.glo.c.nomen.2.q.1. ex quo tex.extracta eſt ordi.regia, rub. *Des regiſtres des baptesmes*. Vbi abundantius ſcribam.Secunda eſt pro decedentibus,vt etiam horam deceſſus,ſi poſſibile ſit,deſcribat: hoc proderit,vt ſciatur quando vacarit beneficium,an in menſibus qualificatorum, vel ordinariorum,vel an in menſibus Papę, aut in menſibus ordinariorum, vbi Papa habet certos menſes. proderit etiam,vt ſciamus, ſi pro decedente orandum ſit, & eleemoſina facienda.c.à nobis.2.de ſenten.excom.nam & in extremis poteſt excommunicatus abſolui.c.vlti. de ſepul.

Elucidatio ordi. regia.

pul.imò etiam poſt mortem, ſolennitate tamen adhibita, quę deſcribitur. in c. à nobis. 2.

Tertia matricula eſt pro contrahentibus, vt ſi per hoſtiles incurſus, aut incendia ſubditi diſpergantur, illos curatus tēpore quietis recolligere, ac ipſis teſtimonium per literas, ꝓprię parochiæ ſigillo ſignatas, de fide & matrimonio dare poſſit, de quibus in c. non oportet. 1. de conſecra. diſtin. 5. vbi glo. 11

Quarta pro illis, quibus de bonis eccleſię ſubuenit, vt ita eccleſiæ poſſint ſeruari indemnes, & conceſſa ac mutata tempore famis, ſterilitatis ac neceſſitatis, poſſint repeti tempore fertilitatis, & abundantię, ab illis, qui bona habent, & poſtea afflictis, & miſerabilibus perſonis in ſuis neceſſitatib. ſubueniatur. & hoc pulchrē docet Iohā. Hugo, in tract. de offi quatuor pręla. rub. de matriculis curati. quod facit ad ordinat. regiam Franciſci. rub. *Des regiſtres*. quam plenius elucidaui in l. qui in. continentibus. ff. de verb. ſignifica. & in d. ordin. 2. tomo. 12

QVAESTIO. III.

TERTIO, quotuplex ſit decima? reſpondeo multiplex. nā quædam eſt decima ſpiritualis de qua ſuprà in proxima quęſtione fuit dictum. temporalis verò eſt, quę de tempore de- 1 *Decima quotuplex.*

 betur.

betur,& ob id inſtituta fuit quadrageſima,vt dño pars decima temporis tribuatur. ca. quadrageſima.de conſecrat.diſtin.5.ideo qui quadrageſimã non ſeruat, Deo decimam ſubtrahit.

2 Altera eſt ſubſtantialis, quæ ex ſubſtantia hominum debetur.ſic vocat Florent.in 2.parte ſummæ.in tit.4.c.3.§.1.& ſeq.& iſta de omnibus frugibus debebatur leuiticæ olim tribui à populo ex lege.c.1.de dec.Exo.22.ca. & Leuit.vlt.& licet aliç ſolui eſſent ſolitæ, non tamen ex lege debebantur,ſicut iſta,& eſt decima quę parochialis uocatur:quia curatis parochialis eccleſię debita eſt regulariter, & hanc pertractare noſtræ eſt ſniæ.

3 Secunda eſt, quam leuitę, hoc eſt inferiorum miniſtrorũ gradus,sũmo ſacerdoti, videlicet Aaron,dabãt.nu.18.ca.ibi,pręcipe leuitis,atque denuncia,quum acceperitis à filijs Iſrael decimas, quas dedi vobis, primitias earum offerte domino,ideſt decimam partem decimę, vt reputetur vobis in oblationem primitiuorum: & date eam Aaron ſacerdoti. & iſti comparatur decima,quæ papę tribuitur.Poteſt.n.Papa ex magna cauſa,vt pote ſi contra infideles,vel eccleſię inimicos bellũ gerat,hanc imponere, vel ex alia iuſta cauſa. quãuisPanor.cõtrarium dicat in c.2.in fi.e.ti.Nã poſtquam erat præceptum leuitis à domino, vt hãc ſoluerẽt,ideo nõ inuenio legẽ repugnantem quominus imponi à Papa ẽt non poſſit,vt inferius dicetur,& habetur.2.Eſdrę.c.10.in fin.

Decima à Papa imponi poteſt.

Et

Et ſic ex illa anthoritate,nu.18.requiruntur ſequentia:primò,quòd hæc decima ſit impoſita & pcepta,ibi præcipe.Ergo ſine impoſitione ſummi ſacerdotis ab alio imponi non poteſt,& ſi aliter fuerit impoſita, indicens eã eſt excommunicatus in c.clericis.§.1.de immuni. eccl.in 6. 4 *Antequam decima imponi poſſit quæ requirantur.*

Secundò, requiritur ꝙ poſt impoſitionem ſit denũtiata,ibi,denuntia.debitoribus.n.denuntiari debet,vt ſoluãt.l.quidam Iberus.ff.de ſeruit.vrbano.præd.doc.in l.vinum.ſi cert.peta.Tertiò,ꝙ imponatur leuitis, ideſt clericis,qui decimas percipiunt.Ergo his qui non percipiũt decimas, imponi non poſſunt decimæ Papales, quas regales hodie quidã vocãt.extra.1.de dec. in cõibus.

Quartò,ꝙ hęc decima ĩponatur ſuper decimis beneficij,ibi decimã partẽ decimę.igit nõ poſſet ĩponi ei,q decimas nõ haberet,quia priuatio pſuponit habitũ.c.ad diſſoluẽdũ.de ſpõſ.ĩpub.& nũquã mihi fuerũt ĩpoſitę,ob defectũ materiæ,laus Deo.§.ſeruus.de capi.diminut.in inſtitu.& ideo non debetur decima ex hoſpitalibus.gl.in d.cle. ult.eo.quam ſequitur Feli.in c.de quarta. col. 6. nu.18 de pręſcr.aliàs conſului pro ſocietate preſbyterorum diœceſis Annicien.

Quintò,quòd ipſi clerici accipiant decimam. nam ſi non acciperent,non tenerentur ad iſtam. ibi,cum acceperitis à filijs Iſrael,&c.niſi per eos ſtaret quominus acciperent. leg. quod te. ff. ſi cert.petat.

Sex-

5 Sextò,quòd is qui eam petit,ſit Aaron, id eſt ſummus ſacerdos.ibi,& da e eam ſacerdoti. Ergo Epiſcopis,Archiepiſcopis, vel alijs perſonis non debetur,niſi à Papa concederetur. clement. vlt.de deci.quæ ſic habet: Si beneficiorum decima cuiuis ſimpliciter concedatur ad tempus, ſecundum taxationem decimæ in illis partibus, in quibus fiet conceſsio, conſuetam, & ad monetã currentem communiter ipſa decima leuari poterit,& debebit,nec per collectores,exactores, ſiue leuatores ipſius decimæ,eccleſiarum calices, libros, & alia ornamenta diuinis officijs deputata ex cauſa pignoris,vel diſtractionis capi, uel recipi volumus,vel diſtrahi, ſeu quomodolibet occupari.

Pro decima ſolutione ornamenta eccleſiæ capi non poſſunt.

6 Notandum eſt,quòd cùm in hoc regno Franciæ ſæpe practicetur, vt dicit ibi gloſ. ideo ſuper ea multæ ſolent oriri dubitationes,quæ deciduntur per extrauagantem primam de deci.in communibus. ideo ad eam vnusquiſque recurrat,& aliàs de hac conſului,& plenè ſcripſi in conſil.incipiente,iſtę communitates &c. & nõ debet hæc exigi decima de capellis, quæ non excedunt viginti libras,teſte Collecta.in c.nuper.eo.vbi plus dicit,quòd ſi fructus alicuius beneficij fuerit augmentati,decima iſta non debet augeri, poſtquã ſemel taxata fuit.clem.fi. de dec. Et quando debet prouideri de beneficio vſque ad certum valorem, debet hic valor probari ſecundum taxationem

Valor beneficij quomodo probari poſsit.

nem decime, niſi aliàs valor probari poſſet, vt n. ibidem Collect. quod poteſt prodeſſe conſiliarijs quibus prouideri debet de beneficio vſque ad ducentas libras, & non infrà.

Item in conſilio Conſtan. de hac decima ſic reperi ſtatutum. Præcipimus & mandamus iura quæ prohibent inferioribus à Papa decimas, & alia onera eccleſijs, & perſonis eccleſiaſticis imponi, diſtrictius obſeruari, per nos autem nullatenus imponantur generaliter ſuper totum clerum niſi ex magna, & ardua cauſa, & vtilitate vniuerſalem eccleſiam concernente, & de conſilio & cōſenſu & ſubſcriptione fratrum noſtrorum ſanctę Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, & prælatorum, quorum conſilium commodè haberi poterit, nec ſpecialiter in aliquo regno, vel prouincia inconſultis prælatis ipſius regni, vel prouinciæ, & ipſis non conſentientibus, vel eorū maiori parte: & eo caſu per pſonas eccleſiaſticas, & authoritate duntaxat apoſtolica leuētur. in ſeſsio. 43. & Thoſta. plura ſcribit q. 74. ſuper. c. 23. Matth. 7 *Quæ requirantur ante quam decima à Papa imponi poſſit.*

Et ſic vides quādo hæc decima imponi poſsit. Panor. in. d. c. 1. eo. dicit in locū iſtius ſucceſsiſſe quartam decimarum, quā epiſcopi, cùm epiſcopatus fructus erāt tenues, ſolebat recipere: hodie verò nō recipiunt, niſi vellēt reparationes in beneficiis, à quibus quartā acciperēt, facere. c. priſcis. & ſequē. 10. q. 3. vbi glo. ſed congruentius cōuenit papæ, vt prædixi. vide Feder. conſil. 151. thema. 8 *Epiſcopi an decimam ab eccleſiis recipere poſſint.*

ma.& Marc.Mãtua cõſil.primo, cõcludẽtẽ hanc decimã ex diſtributionibus quotidianis nõ deberi,ne diuinus minuatur cultus. Et quia aliàs ſæpius ita fuit per papam declaratum,cuius declarationi ſtandum eſt.

Decima pro anniuerſarijs.

9 Tertia eſt decima,quam vnuſquiſq; de populo Iſraelitico in ſuis horreis ſeparabat, vt eas comederet,dũ in templũ Hieruſalem proficiſceretur, cùm in veſtibulo templi leuitas inuitaret ad conuiuium.c.1.de deci.& Deut.12.&.14.in fi. caue ne relinquas leuitam, quia nõ habet aliam partẽ in poſſeſsiõe tua.& in locum iſtius ſuccedunt hodie anniuerſaria, quæ pro mortuis fiunt & interdũ conuiuia presbyteris dantur in anniuerſariis pro conſuetudine quorundam locorum, vt apud Virgil.lib.3.Aeneid.eſt videre,

Solennes tum forte dapes, & triſtia dona,
Libabat cineri Andromachæ,manèſque ciebat.

Et ſic olim decima ꝓ mortuis dabatur.hodie mali eã relinquũt,& à deo relinquuntur.Vel oblationes quæ fiũt ĩ manus ſacerdotum, poſsũt loco ipſius eſſe decimę.vt Panor.& alii dicunt,in.d.c.1.

10 Ex quo oſtẽditur,quòd hæc decima debet dari pro orationibus tam viuorum, quàm mortuorũ. glo.in c.eccleſias.in verb.ſeruus.13.q.1.dicens, quòd licet veteres,deuotioni addicti, quatuor olim decimas ſoluerent,tamen hodie nec vna quidem bene datur, id circo fame,penuria, bellis, &

alijs

alijs infinitis malis conſtringimur, de quibus inferius dico.q.vlt.

Quarta erat decima,quā veteres viduis & pupillis erogabant,de qua Deutero.26.c.ibi,quando cōpleueris decimam cunctarum frugum tuarū,anno decimarum tertio dabis leuitæ, & aduenæ,& pupillo,& viduæ vt comedant intra portas tuas,& ſaturentur. 11

Pupillis & viduis decima reſeruabatur.

Ex hoc patet iſtam decimam capiendam poſt ſolutionem alterius decimę,quę parocho debetur,id eſt curato: & idē in alia quacūque decima: patet ibi,quando compleueris decimam cunctarū frugum tuarum,& hęc non capiebatur,niſi anno tertio poſt alias decimas. ibi, annó decimarū tertio. 12

Secundò,eſt gradus in dando, quia primò præcipit Deus leuitę dandam. ibi, leuitę. & ſic primò clerico pauperi dari debet, quàm laico. Tertiò,aduenę potius quàm ciui.ibi,aduenę:quia ciuis facilius īueniet quā aduena. Quartò pupillo, potius quàm pauperi maiori,maior enim eſt miſerationis cauſa in minore. ibi, & pupillo, &c. Quintò viduæ.ibi,viduæ.d.c.26. Deuter.Iſti tamen gradus non ſunt neceſſarij:ſed pro neceſsitate cuiuſque diſtribuenda eſt eleemoſyna, imò in hoſpitalitate non eſt habendus perſonarum delectus:ſed indifferenter quibuſcunque ſufficimus, hoſpitales nos exhibire debemus. c.ſi quis. in ſi. 42.diſtiſt.Sextò,quòd hęc datur ītra portas. hoc 13

Gradus in dando eleemoſynā pauperibus.

etiam

etiam non eſt neceſſarium:nam vbicunque inue nitur pauper,eſt donandus eleemoſyna, quia intra portas noſtras venire pauperes pati non ſolemus.

14 Quinta eſt decima epiſcopalis, quã olim Epiſcopi ex eccleſiis parochialibus (quia Epiſcopatus fructus tenues erãt)recipiebant.c.quoniã.&. c.dudũ.de dec.c.quia circa.infra de priuil. c. vobis.& c.cõceſſo.12.q.2.ſed hodie de conſuetudine etiam iſta non debetur.c. priſcis.&.c.ſeq.10. q.3.ſed tantùm quarta decimationum Epiſcopis affecta eſt.c.conquerẽte.de offi.ordinar.& in hac olim erat de iure communi fundatus,& fortè poſſunt intelligi iura,de quibus inferius dicetur, an hodie debeantur.

15 *Decima ex voto debita.* Sexta eſt decima,quę ex voto debetur,per tex. in.l.2.§.fi.ff.de pollicitat.his verbis ſic deſcriptũ: Si decimã quis bonorum vouit, decima nõ prius eſſe in bonis deſiit, quàm fuerit ſeparata. Et ſi fortè qui decimam vouit deceſſerit ante ſeparationem, hęredes ipſius hęreditario nomine obſtrictus eſt:voti enim obligationem ad hęredem tranſire cõſtat. glo.1.in.c.tua nobis.2.de dec.intelligit in decima,quæ ex voto debetur: ſecus in alia decima,cuius transfertur dominium in eccleſiam,etiam antequam ſit ſegregata.

16 *Intellectus §.fi.l.2.§.fi. ff.ad pollici.* Aduertendum eſt ad intellectum. d.§.fi.d.l.2. Nam quanuis doct.ibi eum valde contorqueant, ego tamẽ puto ſic intelligi poſſe, quòd ſi quis vouerit

uerit decimam partem bonorum, illa non deſiit eſſe in bonis vouentis, priuſquam fuerit ſeparata ab aliis bonis Ratio dubitãdi erat quòd in eccleſiam tranſit dominium ſine traditione.l.ſi. C. de ſacroſan.eccle. c.2.de conſuetu. ſed contrarium eſt ibi. Nam pars bonorum decima eſt incerta: ideo non ſeparata, non deſiit eſſe in bonis vouentis, quia incertam partem rei nemo poſsidere poteſt.l.3.§.incertus.ff.de acquiren.poſſeſ. ignoratur enim ſuper qua parte bonorum erit decima: ideo eccleſia nõ habet rei vendicationem illius rei incertæ, tum quòd non poſſunt eſſe vnius rei duo Domini inſolidum, tum quia non eſt iuſta cauſa ad partem incertam vendicandam: ideo nõ datur rei vendicatio.l.quæ de tota. §. 1. ff. de rei ven.ſed is qui vouit actione perſonali cogi poteſt ad illam decimam ſeparandam, & ſoluendã, & præſtandam, nec poteſt pœnitere poſt votum qui ſi eam non ſeparauerit, & ſic deceſſerit, hæres ipſius obſtrictus erit: quia voti iſtius obligatio tranſit ad hæredes: vt ibi dicit tex. Et ſic vouẽs erat in vita obligatus. Quicquid dicant ibi doct. per principium tex.ibi, ſi quis rem aliquam vouerit, voto obligatur, quæ res perſonam vouentis obligat, non rem, quæ vouetur. contra Bart. & alios ibi, & in l.ſi is qui pro emptore.in fin. ff. de vſuca.alioqui non tranſiret obligatio, quę non eſſet, ad hæredem per.l.2.§.ex his.ff.de verb. obl.l. hæredem.de reg.iur.arg.l.decem.ff.de verb. obl.

Et

17 *Dominium rti donatæ quando ad eccleſ. non tranſeat.* Et ſic limitatur d.l.fi.C. de ſacroſanct. eccl. vt non habeat locum,quando bona incerta ſunt eccleſiæ donata,vt ſi quis donet tertiam, vel quartam partem bonorum, illo caſu non tranſibit dominium ſine ſeparatione,per d.§.fi.l.2.ſecus quādo bona certa ſunt,tum ne duo in vnum ſpecialia concurrat.l.1.C.de do. prom.tum per rationes prædictas,quanuis gl.in c.moderamine. 16. q.1.dicat hoc verum in decima quæ vouetur: ſecus in alia.tamen non video diuerſitatis rationē in his decimis: ideo oportet iura iuribus conciliare,vt in l.vnica.C.de dot.promiſſ. nam poſt votū decima debita eſt, ſicut & alia:quia dicitur vouete,& reddite vota Deo, ideo, in vtraque decima idem dicemus:vt ſcripſi in q.8.inferius: quanuis glo.& doc.in d.c.tua.2.primam ſnīam ſequātur, & votum pro voluntate & deſiderio. gl. exponit in l.cura.§.1.ff.de munerib.alibi tractaui.

18 *Decima fiſce olim debita.* Septima,quę olim debebatur fiſco, de his quæ mariti ſine liberis decedentes, coniungibus ſuis relinquebant:ſed hodie abolita eſt, in l. 2. C. de infirmand.pœnis cœlibat.

19 *Metallorū decima fiſco debetur.* Octaua eſt decima metallorum.Nempe ſi aurifodinæ.argentifodinæ,vel aliæ metallorum venæ in fundis priuatorum inueniātur, decima metallorū pars fiſco debet̄,& altera decima domino fundi,detracta tn̄ ante oīa decima curato debita. p l.cūcti.C.de metall.li.11.gl.in l.inter publica. vbi ſcripſi.ff.de ver,ſig.& in deciſio.Neap.q.321 vide

vide ĩſeri⁹.q.8.de qb⁹ bonis decima ſoluẽda ſit.

Nona eſt decima litis. Olim is, qui iniuſtè liti gabat, nomine expẽſarũ, & ſumptuũ, decimam partẽ eius, quod petierat, reo dare tenebatur. & παρακαταβολὴ genus actionis dicebatur, qua q experiri volebant, pecuniã deponebant. Moris enim fuit, vt qui hoc genere experirentur, tam actor q̃ reus apud acta decimã æſtimationis litis partẽ deponerent, mulctã ſcilicet futuram temerè litigãtis. teſtis eſt nobis Budæ. ĩ cõmenta. linguæ Græcæ, quod ꝓbat. l. generaliter. 1. C. de epiſc. & cleri. ſed ibi doc. in hoc dicunt illam legem abrogatam eſſe. & . §. hæc autem. de pœna teme. litigant. in inſti. 20

In curia tamẽ parui ſigilli Mõtiſpeſſunali hęc decima alitur, ac confouetur. Nempe rex vel regina, ꝑcipit decimã partẽ cuiuſcunq; debiti, in illa curia petiti, ab eo qui ſuccumbit, vt eſt ſtatutum in ordi. reg. rub. *de la court du petit ſeel de Montpellier*. artic. 5. & per totum. 21 *Decima litis in curiæ parui ſigilli exigitur.*

Et baiulus ſeu gubernator Montiſpeſſulani etiã decimã partẽ eius rei, quæ petitur in curia vindemiarum, obtinet, & ĩ hac decimę litis exactione ĩſpicitur id, quod petitur, nõ quod exigitur: nã ſi decem petantur, rex conſequit̃ vnum, licet non deberentur, niſi quinque. Bar. in. l. in offerẽdis. C. de appellat. allego tex. in. l. pen. ĩ fi. ff. de iuriſ. om. iud. ibi, ſemper quantum petatur quærendum eſt, non quantum debeatur. 22

23

Ordinaria & extraordinaria decima. Decimò ; quędam eſt decima ordinaria & extraordinaria. Ordinaria eſt, quæ ſecundum iuris ordinē impoſita exigitur: vt decimæ prædiales & pſonales: de qbus inferius. Extraordinaria eſt quæ extra iuris odinē imponitur, vt ſi Papa ex aliqua iuſta cauſa imponat, illa extraordinaria dicet, & ſi quis vēdat fundū liberum ab oībus decimis, intelligit de extraordinarijs, non de ordinarijs, Deo & eius miniſtris debitis, vt docet Bal. in l. fiſtulas. §. frumēta. in fi. ff. de contr. empt. p l. Seio. §. medico. ff. de ann. leg. ſequitur Fräciſ. Cremē. in. 107. vēdidi. & Soc. con. 357.
24 viſo. col. 2. vol. 2. hoc tñ nō apꝓbo, vt alibi dicā.

Admirallus decimā recipit. Extraordinaria ēt, quam admirallus ſeu admirabilis accipit ex latrocinijs marinis, vt patet
25 r ub. *Del l'admiral.* ordin. 1. articu. 13. in ord. re.

Integra decima. Vndecima quędā eſt decima integra, quædam non integra eſt, quę cum integritate pſoluitur. i. e decē vnū, & nouē retentis, decimū pręſtatur. c. fi. de paroc. c. cōmiſſum, cū ſeq. & c. cū homines c. ex parte. 2. & ſequen. & ca. in aliqbus. c. & hęc
26 eſt vera decima, q Deo debet & curatis pſoluis.

Maiores decimæ & minutæ quæ. Duodecima, quædā ſunt maiores decimæ ſiue groſſæ, quę ex frumēto & vino ſoluuntur. minutæ verò quæ ex hortis, pupillis & ouis. gl. & do. in c. cum ex tua. & c. ex multiplici. de dec. vbi in Anglia in lana, lacte & caſeis eſt, & in multis a-
27 lijs locis. in c. cum in tua. de dec.

Decimatertia, quædā ſunt feudales, id eſt in feu-

feudum datæ, aliæ non. c.tua.1. de dec. de his dicam infrà, q.decima. 28

Viſis ſummatim decimæ diuiſionibus, dicendum eſt de parochiali decima, quam duas in ſpecies partiri doctores ad vnum aſſerũt, videlicet in perſonales & reales ſeu prædiales. *De decimis parochialibus & earũ ſpeciebus.* 29

Perſonales ſunt, quæ ex acquiſitis perſonæ labore & opera ſoluitur, c. ad ad apoſtolicæ. de deci. ſiue proueniãt ex artificio, induſtria, ſcientia militia, negotiatione, vel ex alio quolibet actu licito: vt dicetur inferius. q.8. 30

Quæro, an iſtę perſonales etiã nunc debeãtur? Inn. in c.fi. de paroch. deberi exiſtimat, ſic dicẽs ꝙ licet quidã inſani hæretici dicant perſonales non eſſe in obligatione, tñ cõtrarium eſt expreſſum in Deut. 12. c. in princ. ibi, offeretis decimas & primitias manuum veſtrarum, qđ gl. ſeqtur in c.fi. de pœnit. diſt. 6. nã maior ratio eſt, ꝙ aliquis præſtet decimam de eo quod manus tanquã nobilior pars acquirit, quã de eo quod humus producit. c. reuertimini. & c. quicũq; 16. q. 1. c. quadrageſima. de cõſecr. diſt. 5. vbi iubemur dare decimas omnium: ergo de labore perſonę. Hãc ſñiam ſequuntur Ant. & Panor. in c. in aliquibus. in fi. de deci. & hæ maximè debentur his curatis, qui non habẽt alias decimas p̃diales, vt eccleſiæ vrbiũ cõius, & tunc indigentes curati, poſtquã miniſtrãt ſpiritualia, debẽt metere tpalia, & de altari viuere. poſtquã altari ſeruiunt. c. *An perſonales decimæ debeantur.*

cũ ſm̃.de p̃b.& poſſent tũc exigere decimas pſo-
nales, & hoc eſt iuſtum, ut aſſerit Aſtenſ. in
ſua ſumma, in.2.parte, rub.de deci.art. 4.q. 6.
glo.tamen in c.1.de dec.lib.6. tenet decimas
p̃diales iure diuino debitas, pſonales verõ hu-
mano. p d.c.in aliq̃bus.nõ eſt.vbi dicitur: quòd
sãcti patres ĩ ſuis ſcripturis tradiderũt:ergo nõ
de iure diuino,& nullibi reperitur eſſe præcep-
tum à iure diuino, ꝙ pſonales decimæ ſoluãtur
& vbi eſſet præceptum,hoc eſt de iure veteri,ꝗ
lex vetus eſſet per Chriſtum obliterata,vt Pau-
lus ad Rom.7.& ad Hebr.8.& 10.docet. facit.
c.fi.24.q.3.& ita reſidet Hoſt.ĩ.c.ad apoſtoli-
cæ.&.c.à nobis.e.& Traiect. ĩ.d.q.5. Vos tamẽ
dicite hãc decimam,vt in.1.queſtione conclu-
ſi, eſſe iuris diuini naturali ratione inductam,
& an tolli poſſit dicetur inferius.q.13.

31 Sunt tamen quædã decimæ perſonales, quæ deo ex perſona propria præſtari ſolent, vtpote agendo pœnitentiã,& bona opera exercendo, ob quã rem fuit inſtituta quadrageſima, vt deci ma tẽporis deo perſoluatur, de qua habetur ad Heb.7.ibi,leui qui decimas accepit, decimatus eſt.&.c.quadrageſima.de conſecra.diſtĩct.5. & aduerſus iſtam non præualet cõſuetudo nec ini micus,quanuis voraces circumeant hæretici de uorare eã,ne in conſpectu illorum ſit,ſatagẽtes ſedante eos ĩſtituta fuit,et poſt eos remanebit.

Quadrageſima decima temporis.

32 Prædiales decimæ ſunt,quæ ex fructibus præ dio-

diorum debentur,ca.1.& cap.ad apoſtolicæ. c. peruenit.de dec.vt vini frumentique decima,& fructuū arborum.Hoſt.tradit in ſumma.§.quot ſint eius ſpecies . *Prædiales decimæ quę*

Mixtæ ſūt,q̄ partim à prædiis ꝓueniūt, vtpo 33
te q̄a ibi viuūt animalia.c.cōmiſſum.de dec. nā *Mixtæ de-*
ſicut arbor illius loci cenſetur,in quo viuit. l. ſi *cimis.*
plures.in fi.ff.arb.furt.cæſa.ſic & animalia.l.cū quidā.ff.de fundo inſtruc.partim etiā à pſonis. i.à cuſtodia perſonarum emanāt,quia cuſtodia deficiente lupus inuaderet,& nullus vel paruus eſſet gregis fructus,qui de agnis,& aliis animalibus proueniūt,ac fœtus.c.paſtoralis.&.c.ad apoſtolicæ. de deci.& de his inferius fuſius dicetur.q.6.& octaua.de aliis autē decimis nil,cùm ſint facti,deſcribo.& q̄a in iure nō reperiuntur.

QVAESTIO. IIII.

QVARTò,quid ſit decima?Reſpōde:Eſt omnium bonorum licitè quęſitorum quota pars, Deo diuina cōſtitutione debita.Card.conſ.26. pro euidentia,Primò dicitur in definitione de omnibus bonis,quod probatur in. c. non eſt in poteſtate. ibi, de omnibus bonis decimæ ſunt miniſtris eccleſię tribuendę. eo. *Quod ſit decima.*

Sc̄dò,ſcribitur licitè quęſitorū, ꝙ habet̄ in c. ex trāſmiſſa.ibi,q̄ fidelis homo,de oībus quę licitè pōt acq̄rere,decimas erogare tenetur.e.inferius *De licitè acquiſitis decima ſolui debet.*

 elucida-

elucidatur.q. 5.Illa.n.quæ iniuſtè quis acquirit, reſtituere tenetur,aliter peccatum non dimittitur.reg.peccatum,de reg.iur.in 6.& ſic non debet dare decimã illorum bonorum. ſpecies. n. furti eſt,de alieno largiri, & beneficii debitorē ſibi acquirere.l.ſi pignore.ff.de furtis.

Quota pars, videlicet decima. c.1.& per totum.eo.ſed aliquando ſoluitur duodecima, vigeſima,vel alia quota,& ſemper habetur pro decima,ideo dicitur quota pars, vt inferius quæſt. 13.an decimæ tolli poſsint inſeram.

Debita,hoc probatur in c.tua nobis,2.eo.ti. & fuſius tractaui ſup.q.1.& 2.

Diuina conſtitutione,hoc exprimitur in c. tua 1.ibi,quæ diuina conſtitutione debentur. & c. in aliquibus.in fi.ibi,quæ debentur ex lege diuina.eo.& comprehenditur ius naturæ: vt ſcripſi iu 1.queſtio ſuperius. n.° 2.°

An de conſuetudine decima debeatur.

Nec refragatur tex.ibi,vel conſuetudine approbata, ergo de conſuetudine quędam decima debetur,& ſic non ex lege diuina, quia reſpon. decimam deberi de conſtitutione diuina,verùm quia cõſuetudo interdum eã diminuit, vt inferius dicam q.13.Ob id illa debetur ſolum, quæ ex cõſuetudine approbatur, vel debetur, quaſi velit dicere, ſi integra decima ex conſuetudine nõ debeatur,illa non ſoluetur, & hoc vult dicere d.§.fi.c.in aliquibus. & ſic ſemper iure diuino debetur,à cõſuetudine approbato. vt ſcripſi ſupe-

ſuperius.q.1.Hoſt.in ſumma.alia ſuper hac definitione ſcribit,ad eum recurras.hæc ad iſtã ſufficient nunc quæſtionem, quãuis aliæ poſſent dari definitiones:iſta nunc contentus ero.

QVAESTIO. V.

QVINTO, quæſitum eſt,quis ad has decimas teneatur? reſpõdet.c.ã nobis.de deci.ibi, cum igitur quilibet decimas ſoluere teneatur, ſiue ſit nobilis,ſiue ignobilis,& non ſolùm futuras.ſed pteritas.c.veniẽs.in fi.de tranſ. 1 *Quis ad decimas teneatur.*

Sicut omnes tributum Cæſari ſoluere tenentur.c.ſi tributum.& ſeq.11.q.1.l.fi.C.ſine cenſu.ita & multo fortius decimas quæ ſunt tributa egentium perſonarum,& ſicut tributa principibus.ita & decimę pauperibus affectæ ſunt.:c.decimæ.16.q.1.c.tua.2.de dec. 2 *Decimæ ſunt tributa pauperũ.*

Etiã prælati ad decimas prædiales tenentur, vbi ſunt prædia ſita.Inn.in d.c.2.eo. Card.con ſil.88.capitulum.nu.7. 3

Et ad perſonales,vbi ſacramenta eccleſiaſtica recipiunt,vel vbi audiunt diuina.Hoſti. Bohic,Ant.& alij in c.2.col.2.e.ti.tum ꝙ quilibet teneatur,& tã laicus quam clericus,docet tex.in 16.q.1.c.ſi quis laicus.& ſufficit ꝙ audiant diuina,licet non ſuſcipiant ibi ſacramenta. Inn. & 4

But.in d.c.2.in fi.aliàs poſſet fraudari eccleſia tota decima, ſi epiſcopus haberet omnia prædia,vel maiorem partem illius parochię, quod non eſt concedendum,vt in.c.ſugg eſt.eo.tit.

5 Canonici de fructibus,niſi ſint iam decimati,illi eccleſię, vbi habent prędendas, decimas ſoluunt.c.nobis.&.c.tua.vbi Hoſti.& Innocē. eo.& Anto.in d.c.2.in fi.

Canonici & clerici decimas ſoluūt.

6 Clerici etiam de ꝑdialibus,ſed nō de dote eccl.decimas ſoluunt.ꝑ d.c.2.eod.vel clerici non clericis ęqualibus, ſed ſuperioribus, decimas pręſtant,vt quidam intelligunt d.c.2. Ego verò dico quòd clerici non tenentur ſoluere clericis decimas,ex illis decimis, quas recipiunt, ſicut nec leuitę leuitis perſoluebāt:quia nil aliud ipſi id temporis puſsidebāt,ſed ſi clerici nō cōſtituti in ſacris labores accipiāt ſpiritualium miniſtrorum,ideſt audiāt diuina,& ſacrā recipiāt à clericis,ideſt à ſacerdotibus, eis tenētur ad decimas perſonales.& hoc probat tex.ibi,illi ꝑfecto clerici q̨ à clericis ſpiritualiū miniſteriorū labores accipiunt,decimas eis debent.Et ſic nouiter intelligo illum tex.q̨cquid ibi doc.dicāt. nam leuitę decimis cōtenti erāt,ex quibus decimas nō perſoluebant, ſic curati hodie ex decimis ſuę parochię, aliis decimam non præſtabunt.quanuis multiplex ſit,vt.q.3.dixi.

Intellectus ad.c.2.de dec.

7 Item clerici cōmuniter viuentes,vel monachi decimas ſoluere nō tenentur de laboribus, ſeu nutri-

Monachi

Abbas ... ſi de terra ... teneri ad decimas ... [illegible]

nutrimẽtis ſuis : q̃a oẽ qđ ſupereſt, erogãdum eſt in cauſas pias.c.decimas.16.q.1. inferius di co.q.13.plenius. *ad decimas an teneãtur*

8 Idẽ eſt etiã in prelatis recipiẽtibus ſacramen ta,vt etiã ad decimas pſonales pſoluẽdas teneã tur,vbi ſacramẽta recipiunt,& idem in ſacerdo tibus firmat Ant.But.in.d.c.2.col.2.

9 Sed hodie cùm ſacerdotes non recipiant ſa- cramenta, nec audiant diuina ab aliis, ſed ipſi per ſe cantant,& ſacramenta per ſe recipiunt, decimas non ſoluunt, ad decimas tamen perſo nales de lucro & artificio, ſicut laici tenentur, & ad oblationes, quia nomine eccleſię perci- piunt ſacramenta.teſte Innocen.in.d.c.2.Ego tamen tenerẽ contra eum, quia ceſſante cauſa, effectus ceſſare debet.ca.cum ceſſante. de ap- pell. nempe leuitę non recipiebant decimas ab his quibus non miniſtrabant. ca. eccleſias. 13.q.1. ſic non exigetur decima à ſacerdo tibus, quibus non miniſtratur, ſed inferiores clerici, ideſt primę tonſuræ,vel alii poſtquam recipiunt ſacra, ſicut laici ad decimas,& obla tiones aſtringuutur, ſiue ſint coniugati, ſiue nõ:cõtra glo.ibidem.in. d.c.2. & hoc pbat ibi tex.dicẽs,illi q recipiunt,ergo q nõ recipiũt nõ tenentur: argu. à cõtrario ſumpto.quod eſt va- lidum. cap. cum apoſtolica. de his quę fiu. à præl. *Sacerdotes an ad decimas tenean tur.*

10 Idẽ eſt in monachis non ſacerdoti.qui ab a-

liis

liis curatis paſcũtur, vt ad decimas, & oblationes tencantur, ſecus ſi ſacraméta ab illis nõ recipiát, vt potc quia ſunt ſacerdotes, tunc ad perſonales nõ tenentur.c.alia.16.q.1. ſed cum monachi & alii religioſi in ſuis monaſteriis recipiãt ſacramẽta, & ab alio quàm à curato, perſonales decimas non præſtabunt, prædiales autem ſic, vt inferius dicetur.

11 Item Iudei, de terris quas colunt.c. de terris. eodem tit. ne forte illa occaſione eccleſiæ valeãt ſuo iure fraudari, vt ibi dicit tex.& idem doc. ibi, de Pagano, de Turca & hæretico, vt non debeant eſſe ii melioris conditionis, quàm Chriſtiani.argu.l.Seruius.ff. quod vi aut clam.&.c.eũ qui.de præbend.in.6.Card.in.c.in aliquibus.eo. & ad perſonales decimas Iudæos & hæreticos teneri concludit glo.in.c.decimæ.16.q.1.& in.d. c.tua.nam quamuis non audiant diuina, eſt tamẽ illis imputandum: quia nõ ſtat per eccleſiam, quæ nemini claudit gremiũ, & nemo ex ſua improbitate commodum conſequi debet.l.itaque fullo.ff.de furt. ſaltem tenebitur Iudæus & infidelis ſoluere æſtimationẽ illius decimæ perſonalis, et oblationes, quas habuiſſet eccleſia à bono chriſtiano, qui in illa domo, in qua Iudeus habitat, reſediſſet, ſi ille infidelis abfuiſſet.c.quanto.in fi.de vſuris. vt eccleſiæ ſeruentur indemnes.tex.in ſumma.39. diſ. in.fi.&.d.c.quanto.& in.2.compila.erat decre.incipiens, ad audientiam. ad hoc expreſſe facta. Et

Iudæi decimas ſoluere tenentur. turcæ hęretici, & alij.

iſta

iſta aſſerũt Panor. & alii ĩ.d.c.de terris.poſt gl. in.c.tua.ibidem.

Et in Sarracenis idem conſuluit Oldra.conſi. 91.venit in dubium.& Marc.Mãtua.cõſil.188. cum aliàs.col.2. & Alfonſ. de Montal. in foro regal.rub.de la guarda de las coſas de la ſancta ygleſia.l.4.liber.1.titulus.6. 12

Idem cocludit Lapus allega.63.in dei nomi ne amen.Dubitatur in canonicis,qui acquiſierunt domos in eccleſia parochiali,vt ſatisfacere teneãtur ſicut alii,ne parochialis eccleſia diſpẽdium patiatur.Vnde tex.præcipit in.c.in aliqui bus.eo. quòd domini dent colenda ſua prædia illis,qui decimas ſine contradictione pſoluãt, & ſic domus locari debet iis, qui decimas ſoluere valeant. 13 *Canonici decimas ſolue re debent.*

Pauperes etiam ad has aſtringẽtur decimas, teſte Panor.& aliis in.c.cum homines.col.2.de deci.quia decima quaſi debitum ſoluitur. c. parochianos.eod.tit.& in ſolutione debiti non habetur ratio ad difficultatem.l.cõtinuus.§.illud. ff.de verb.obligat.& ſic nec ad inopiã, niſi poſt ceſsionem.vt in rub.ff.de ceſsio.bonor.& in.c. Odoardus.de ſolutio.& propter paupertatem quis non debet aliena rapere:nec eſt ignoſcendum ei,qui prætextu paupertatis turpiſsimam vitam elegit.l.palam.§.non eſt ignoſcendũ. ff. de ritu nuptiar.facit.c.habebat.12.q.1. & melius eſt pauperi illas ſoluere,et deũ recognoſcere, 14 *Pauperes an ad decimas teneantur.*

quàm

quàm ſibi decimas retinere, alioqui quilibet poſſet ſe pauperē dicere,& ſic decimas retinere qđ non poſſet fieri,ſine ſuperioris authoritate. gl.vlt.in c.quia tua fraternitas.22.q.1. imò debet recognoſcere ſe effectū pauperē,ꝙ decimas nō ſoluerat.vt inferius dico.q.vlt. Et ideo nunc bn̄ dēt ſoluere, niſi eccelſia ei remittat: vt Hoſ. in §.fi.q.8.in ſua ſumma docet.vel ſi fortè fame periret,tunc nō tenetur ſoluere,quia omnia bona ſunt cōmunia tpe extremę neceſsitatis. l. 2. §.cum in eadē.in fi.ff.ad legē Rodiā de iact.c.ſi quis propter.de furt.& tunc dēt cōfiteri, & propoſitū reddēdi habere,ac ꝓmittere ſe redditurū ſi ad pinguiorē ꝑuenerit fortunā,alioqui peccatum nō remittitur.reg.peccatum.de re.iu.in 6.

15 *Decima quando pauperi remitti debeat.* Imò pauperi.qui non ſoluiſſet decimā lōgo tpe,quam ſi vellet poſtea integrā ſoluere, oporteret quòd omnia ſua venderet, eccleſia debet remittere,quòd inde viuere poſsit.ꝑ gloſ. in.c. qnicūq; in 16.q.7.qa eccleſia cultrix et auctrix iuſtitiæ nō patitur cōtra iuſtitiā aliqđ fieri ī ſe, vel in alterū.Priuatus verò ſępe obuiat iuſtitiæ. c.vno.de aliena.feud. & inanis eſt actio, quam inopia debitoris excludit.c.olim.in 2.de reſtitutio.ſpoliato.l.nam is.ff.de dolo. Panor.in.c. vt ſuper.ī prima glo.de rebus eccleſię nō alienād.

16 *Mercenarij ad quas te-* Itē mercenarii,& famuli,ſi ſint homines liberi,de lucro prouenientе ex mercede, decimam debent parochiali eccleſię pręſtare, in qua degunt,

gunt, ac diuina ſacramenta recipiunt, ſed ſerui fuerint, cùm nil habeant, non ſoluent, ſed domi nus ibi ſoluet, vbi habitat. c. quæſti. & c. decimę. vbi gloſ. 16. q. 1. Innocẽ. & Anto. in. c. 2. col. vlt. eodem. *neantur decimas.*

Illi verò inſtitores, qui alieno nomine negotiantur, de eorum lucro decimam debent vbi percipiunt ſacramẽta, ſed Dñs decimam, vbi audit diuina, ẽt de illo lucro decima ſoluetur, quod peruenerit ex tali factore Lugdunen. d. cap. c. quæſti. Hoſt. & Anton. in d. capit. ſecundo. circa finem. 17 *Inſtitores decimã ex lucro ſoluãt*

Etiam meretrices ad decimas aſtringuntur, & quilibet alius etiam iniuſtè acquirens, ita demum ſi in illum translatum ſit rei dominium, & ceſſet ab eo repetitio. c. ex tranſmiſſa. eod. & c. nõ eſt putanda. 1. q. 1. & dicit Card. in d. c. ex tranſmiſſa. in fi. quòd ſacerdos poterit à meretrice decimam & oblationem recipere, eo modo quo à Iudęis: & tunc ceſſat gloſ. ratio dicens, à meretricibus non debere recipere, ne videatur ei impunitatem pręſtare, vel ſi in ea videat ſigna pœnitentię, recipere poteſt, alioqui non, ſine Epiſcopi conſenſu. per id quod habetur Deutero. 23. ca. non offeras, vel in Hebręo eſt, non inferas mercedem meretricis, aut pretium canis in domum domini Dei tui. Vnde concludit Hoſt. in d. c. ex tranſmiſſa. quod meretrix tenetur ſoluere decimam: eccleſia ta- 17 *Meretrices an decimã ſoluere teneantur.*

men

men non recipiet, ne ipſius videatur approbare turpitudinem, arg. c. oblationes. 90. diſti. vel in occulto eccleſia recipiet, non in publico: vt aſſerit Troilus Maluit. in tract. de oblatio. in. 2. parte, num. 6. & hoc ſecundum eum procedit ī meretrice publica. Amaſia verò, vel alia poterit & debebit & decimas & oblationes præſtare. Ioh. de Turre crema. in. c. decimæ. ver. ad tertium. 16. q. 1.

18 *Ex peccato notorio quęſtus proueniens decimas non ſoluit.*

Et idē eſt in quolibet publico & notorio peccatore. c. miror.. 17. q. 4. & vbi queſtus fit ex peccato notorio, eccleſia nō debet recipere, ne peccatum approbare videatur: ſecus ſi veniret ex crimine occulto, licet prælatus illud ſciret. c. ſi tantum. 6. q. 2. Hoſt. in ſumma. §. ſi. verſ. quæritur vtrum.

19 *De dote eccleſiæ decima non ſoluetur.*

Præterea de dote eccleſiæ, ſi prædium ī aliena parochia ſitum ſit, ſolui decima debet, poſtquam diuiſæ fuerunt parochię, cuilibet decimę in ſua parochia aſsignatæ ſunt, & illius loci prædia effecta adeas. & licet dentur illa prædia eccleſiæ alterius loci, non tamen minor ſoluitur decima. capit. primo, vbi gloſ. & doctor. de cenſibus. niſi curatus illius parochiæ in fundatione ea remiſerit: quia res tranſit cum ſuo onere. l. alienatio. ff. de contrahen. emp. c. ex literi de pigno. nec debent ædificari eccleſiæ cum pręiudicio alicuius, & diſcoperiri vnum altare, vt aliud cooperiatur. l. aſsiduis. in

fi. C. qui

ſi.C.qui potio.in pigno.habeant. Vnde dicitis tex.in c.eccleſiæ antiquis cōſtitutę, nec decim. nec vlla poſſeſsione priuentur.&.c. quicunque & ſeq.16.q.1.facit tex.in cap. nuper.& ibi Panor.in primo nota.eod.tit.dicit ſe neſcire alibi æquè bonum text.ī hac materia, vbi Ciſtertien. qui erant priuilegiati in decimis non ſoluēdis, conſentiunt, quòd de terris etiam pro monaſteriis fundandis decimæ ſoluantur, videlicet, quia aliàs excolendæ dabantur:& ſi non dentur, eccleſia ſoluet, vel religioſi component: quāuis glo. in.c.2.de deci.contrarium teneat in dote eccleſię, ſcilicet decimā non eſſe præſtandā: ſed contrarium eſt verum, niſi fiat compoſitio, vt dixi.

20 Item religioſi tam exempti quàm non exempti, de terris, & poſſeſsionibus ab eis acquiſitis decimas integrè ſoluere debent illis eccleſiis, quibus eædem poſſeſsione fuerant decimales, niſi ſuper hoc ſpeciali iure vel priuilegio muniti ſint.ca.fi.§.penult.eod.tit.lib.6.tamen communiter viuētes decimas de laboribus ſeu nutrimētis ſuis non ſoluunt.c.decimas.16.q.1. Inferius multa dico eſſe tēpora ī his religioſis, in illa q̄ſt.14.an ſublatis decimis, noualia debeantur.

Exempti an decimas ſoluant.

21 Ad hęc leproſi ad decimas tenētur: ſi tamen communiter viuant, non ſoluunt de hortis, nec de animalibus, quę nutriunt. c. 2.de eccle. ædificād.& Floren.docet.in 2.parte, tit.4.c.2.rubr. de deci.§.4. ne iniurioſi veteribus eccleſiis in

Leproſi & eremitæ an decima ſoluant.

iure

iure parochiali exiſtant.

22 Idem in heremitis cõcludit Andr. Hiſpa.in tra ̃cta.reg.decimarum nuncupato.q.12.qa ſub generali nomine iſti tenentur.quod eſt verum ad prædiales:ad pſonales verò, ſi lucrũ amplũ ſit, ſolui debet.ſi tantùm ad vitam par ſit, non ſolent de illo ſoluere.

23 Ideo curatus,vel exactor decimarum, poteſt facere inhiberi domino fundi,ne fructus exportet ante decimæ ſolutionem,vt vitetur occaſio furti,teſte Specul.eod.tit.§.fi.ſequitur Lucas de Pe.in l.2.col.5.C.quan.& qui.quar.pars deb.li. 10.& Guid.Pap.deciſ.283.exactor.& Io. And. Collecta.Ancha.Cardi.& alii in ca.ex parte. 2. eod.niſi conſuetudo aliter ſe haberet. Aufre.q. 109.Boer. in conſue. Bitur.§.12.dec onſuetu. præd.probatur. 2.Eſdr.c.10. in fin.ibi,erit,vel eſt in hebræo: aderit autem ſacerdos filius Aaron cum Leuitis, quando decimam accipient Leuitæ.Si tamen conſuetudo præſtaret occaſionem ſurripiendi. non eſſet ſeruanda, per c. ex parte.de conſuet.l.cõuenire.ff.de pact.dota. & Aufr.quæſt.432.in fine. Probare tamen oportet illam fraudis occaſionem, vt docet Crauetta,in conſil.21.homines.col.2.Et rex Franciſcus.1.ſtatuit deinceps ſoluendas eſſe:quod poteſt contra contemptores ſtatuere:vt docet tex. in.c. poſtulaſti. de homicid. & quanuis hoc ſit conceſſum epiſcopo & clero Carnoten. tamen idem

Fructus ante decimæ ſolutionem non debent in domum deferri.

idem concedi ſolet omnibus petentibus, cum ſit eadem ratio concedendi.

Sequunrur literæ Franciſci Regis.

FRancoys par la grace de Dieu Roy de France, à tous ceulx qui ces preſentes lettres verront, ſalut: Comme de la partie de l'eueſque & clergè de Chartres, nous euſt eſtè dict & remonſtrè, que combienque les decimes & primities ſoyent introduictes & inſtituèes de droit diuin, & partant deuſſent eſtre payèes loyaument & ſans fraude. Ce neantmoins pluſieurs agricoles proprietaires & tenanciers, des heritages ſituez au dioceſe dudict Chartres, & autres ſubiectz & redeuables deſdictz decimes & primities, vſurpent, detiennent & denient payer icelles, ſouuentesfois tenans & recueillans ſecretement les fruictz decimaulx de leurs heritages, & autres choſes decimales, à haeures & iours indeuz, au deſceu deſdictz expoſans, ou de leurs vicaires & fermiers: auſqueulz appartiennent leſdictz decimes & primities: en maniere qu'elles ſõt le plus

24 *Ne fructus deferantur extra fundum ſine ſolutione decimæ prohibet.*

ſouuent(en grande partie d'icelles) pillèes & deſrobeès aux champs: & leſdictz expoſans fruſtrez d'icelles, à leur grand preiudice & dommage. Nous requerás leſdictz expoſans ſur ce noſtre prouiſion. Scauoir faiſons que nous deſirans ſubuenir auſdictz expoſans à la confirmation de leurs droictz & reuenuz, à ce queilz puiſſent mieulx ſatisfaire au ſeruice diuin & charge qu'ilz ſont tenuz ſupporter, pour raiſon de leus dignitez & benefices. Auons ſtatuè & ordonnè, ſtatuons & ordonnons par ces preſentes que doreſnauant toutes perſonnes, de quelque qualitè qu'ilz ſoyent, tant agricolesque poſſeſſeurs ou tenáciers deſdictz heritages ſubiectz a diſmes & primites, ſituez & aſsis audict dioceſe de Chartres, ſoyent tenuz auant leuer ou emporter les fruictz d'iceulx heritages decimaulx, hors le lieu & champ ou ilz ſeront creuz, de le notifier & faire ſcauoir audict eueſque & beneficiers dudict dioceſe, auſquelz appartiennent icelles decimes & primities deſdict fruictz, ou leurs femiers vicaires ou procureus: ou ſinon, aux lieux des benefices pour raiſon deſquelz ſont deuz leſdictz decimes: & qu'il neſera loiſible auſdictz agricoles ou tenanciers d'esluer ne deſplacer leſdictz fruictz decimaulx hors le lieu& camp ou ilz ſeront creuz iuſques à ce q̃le dict droict de decime & primitie ſoit payè & ſatisfaict, ſelon que d'anciennetè, & de tout

temps

temps il a acoſtumè d'eſtre payè:& de ce ſoubz peine de confiſcation de tous les fruictz qui leur pourroyent reuenir deſdictz decimes & pri mities payez, & d'amende arbitraire: ſans tou tesfois a ce comprendre ceulx qui par cy deuât ont tranſignè & compoſè pour leſdictz decimes & primities:leſquelles tranſactions & cōpoſitions nous entendōs demourer en leur force & vertu,en payant le droit & deuoir,ſelon icelles tranſactions & compoſitions.

Si donnons en mandement à noz amez & feaulx conſeillers,les gens tenans noſtre court de parlement à Paris,& à tous noz autres iuſticiers,ou à leurs lieutenās à vn chaſcun d'eulz, ſi cōme il luy appartiendra,que noſtre preſent ſtatut & ordonnance,ilz facent lire, publier & enregiſtrer en noſtredicte court, & icelle ordonnance obſeruer & entretenir,& à ce cōtraindre ou faire contraindre tous ceulx qu'l appartiendra,& pource ſeront à contraindre,parleſdictes peines & autres qu'ilz verront eſtre à faire par raiſon.Et par ce que de ces preſentes l'on pourra auoir à faire en pluſieurs & diuers lieux, Nous voulons que au duplicata d'icelles ſoy ſoit adiouſtèe comme a ce preſent original: car tel eſt noſtre plaiſir.En teſmoīg de ce nous auons mis & fait mettre noſtre ſeel à ceſdictes preſentes,Donne a ſainct Germain en Laye, le premier iour de Mars,l'an de grace mil cinq cens

quarantecinq:Et de noſtre letrentedeuxieſme. Ainſi ſignè,Par le Roy en ſon cõſeil,Bochetel.

25 *Reges & principes ad decimas tenentur.* Item reges, & principes decimas prædiales illi eccleſiæ ſoluent,vbi prædia ſita ſunt:perſonales,vbi diuina audiunt officia,pro rata diuidẽdo,ſi in pluribus locis diuina audierunt, arg. l. aſſumptio.ff.ad municip.gl.in c.omnes. de maior.& obedientia.&.c.cum quis. de ſepul.in 6. plenè Corſet.in tractat. de poteſta. regia . queſtione.37.

26 *Regulæ qđ quilibet decimam ſoluere debet.* Et ſic omnis homo,inquantum Deo ſubditus,ſiue ſit Papa,ſiue Imperator,ſiue rex, ſiue Epiſcopus,dux,comes,nobilis,vel ruſticus,diues vel pauper,ſecularis vel eccleſiaſticus, tenetur Deo de proprijs decimam offerre : quia omnes ſummus populus eius, & oues paſcuæ eius. & nihil omnino habemus(vt teſtatur Apoſtolus) quod ab ipſo non acceperimus. Et ſic ſcribit And.Hiſpa.in ſua reg.decima.q.11.

27 *Exemptio à decima à papa datur.* Primò fallit quando ſpecialiter à præſtatione decimarum quis eſſet exemptus. c. a nobis. eod.titu.

Quæro,iſta exemptio à quo concedi valeat?

28 Reſp. à Papa tantùm, & ex iuſta cauſa. Fidelis enim & prudens in his diſtribuendis eſſe debet, vt det cibum in tempore,& non auferat, vt eſt in euangelio.

29 *Ciſtertien.* Inde conceſsit Ciſtertienſibus,hoſpitalarijs, Hieroſolymitanis & Templarijs, priuilegium,

ne

ne decimas de prædijs, quæ laboribus ſuis colunt ſoluere teneantur. cap.licet. & ſequent. eod. tit. *& monachi in decimis habent priuilegium.*

30 Alijs verò monachis, vt de noualibus quæ ſuis manibus colunt, & de hortis, & nutrimentis animalium ſuorum, decimas præſtare non teneantur. capit. ex parte. 1. eodem titulo.

31 Hodie verò Ciſtertienſes, & alij ſimiles, habentes priuilegium, decimas ſoluunt de poſſeſſionibus, quas poſt concilium generale acquiſiuerunt. c. pen. eo. tit. & c. paſtoralis. de his quæ fi. à præla. dicetur fuſius infrà, in illa. q. an decimæ tolli poſsint. in fi. q. 13.

32 Et ideo Epiſcopi non poſſunt concedere decimas, tum quod ſunt à Papa aſsignatæ ſingulis eccleſijs. cap. 1. 13. q. 1. tum etiã quia in concilio Cabillon. fuit ſta tutum; ne eccleſiæ antiquitus conſtitutæ decimis priuarentur. c. eccleſiæ. & ſeq. 16. q. 1. Contra quod concilium non poteſt Epiſcopus diſpenſare, nec ſtatuere. gl. ſingula. in c. cum dilectus. de elect. de Ripa, & alii in ſupraſcri. c. primi, de iudic. Idem probatur, in c. de decimis. 16. quæſt. prima. Vide textum, & ibi docto. in c. decimas. ibidem. vbi Epi decimas ante aſſignationem cõcedere poſſunt. & in c. plures. ibidem. & gl. in ca. ſtatuimus. ibidem. ex cauſa tamen ante illud concilium facta clericis conceſsio cum capituli conſenſu valet; vt ſi alicui monaſterio cõceſſerit. c. paſto- *Epiſcopi decimas concedere nõ poſſunt.* 318. n. 104

ralis. de his quæ fiunt à prela. ſed per viam priui legii Epiſcopus hoc non poteſt. c. venerabilis. de confirma. vtili. ſed per viam compoſitionis poteſt: vt ibidem dicitur, etiam ſi minuatur decima: ſecus ſi in totum tollatur, vt Dec. ibidem docet, & inferius quæſtione 13. dicetur, an tolli decimę poſsint per compoſitionem: quod eſt verum, ſi clericis concederet: ſed laycis concedere non poteſt, vt dicit textus in cap. peruenit. 1. quæ. 3. quod eſt repetitum 16. quæſtio. 7. his verbis: peruenit ad nos fama ſiniſtra, quòd quidam Epiſcoporum non ſacerdotibus propriè diœceſis decimas, atque Chiſtianorum oblationes conferunt, ſed potius laicalibus perſonis militum videlicet, ſiue ſeruitorum, vel quod grauius eſt, conſanguineorum: vnde ſi quis Epiſcopus amodo fuerit inuentus huius diuini præcepti tranſgreſſor, inter maximos hæreticos & antichriſtos non minus habeatur, ſicut Nicena ſynodus de ſymoniacis cenſuit. & qui dat Epiſcopus, & qui recipiunt ab eo laici, ſiue pretio, ſiue beneficio, incendii æterni ignibus deputentur. facit cap. quoniam. de decimis.

33 Etiam abbates multo fortius prohibentur, & alij inferiores. cap. ad hæc. de decim. Iniquum eſt. n. & ſacrilegii inſtar, vt quæ pro ſalute & requie animarum ſuarum vnuſquiſque venerabili eccleſię pauperum cauſa contulerit, aut certè reliquerit, ab his quos maximè conſeruare conue

nerat,

nerat, in alterum transferantur. c. bene quidem. circa medium. verſ. ſancta ſynodus. 96. diſtinct.

Non refragatur. c. 2. de his quæ fiunt à prelato. quia ibi reſpondent docto. loqui in conceſſione decimarum facta ab abbatiſſa ad tẽpus, & in modicis decimis, & minimi valoris; ſecus in alijs, iuxta. c. terrulas. 12. quæſt. 2. 34 *Intellectus ad. c. 2. de his quę fiũt à præl.*

35 Ego putarem ibi ſolennia interueniſſe. nam præſentia inducit conſenſum. regu. qui tacet. de reg. iur. Itaque dubitabatur ex tituli inſpectione, an ſi abbatiſſa, ſuo capitulo ſciente, & non contradicente, decimas conceſſerit, firmũ debeat haberi, ſi Epiſcopi conſenſus aderit? Et tex. dicit haberi. ſed ſi prior conceſsio fuerit facta, contradicente capitulo, & poſterior eodem conſentiente, verè valeat? Reſpondet text. quòd vltima intelligi debet, quando Epiſcopi conſenſus interuenerit, vbi interuenire debeat: vt doct. ſcribunt. in c. Raynutius. de teſta. Et ſic abbatiſſa ex cauſa ab Epiſcopo approbata, & de conſenſu ſui capituli & Epiſcopi illas decimas conceſsit: alioqui non valuiſſet alienatio, per cap. ſine exceptione. 12. q. 2. vbi ſcripſi alia ſolennia, quæ ibi poſſunt videri circa alienationes rerum eccleſiaſticarum.

QVAESTIO VI.

1 *Vbi ſoluendæ ſint decimæ.*

SExtò principaliter, quæro, vbi decimę ſoluendæ ſint? Reſp. prædiales in loco vbi prædia ſita ſunt. c. fi. de paroch. niſi cõſuetudo fuerit in contrarium c. cum ſint. & c. ad apoſtolicę. de dec.

2 Perſonales verò vbi homines audiunt diuina, & recipiunt ſacramenta per totũ anni circulũ. c. q. 16. q. 1. ſeu frequentius. vt inueni in quadam decret. Alex. 3. incipiente, nota quæ ad honeſtatem. in integra. Ideo dicit per anni circulum: quia ſi aliquoties in vna eccleſia, poſtea in alia diuina audierunt, vel in hyeme in una parochia, in æſtate in altera, tunc perſonalis æqualiter diuidetur, authoritate ſuperioris, ſi æquum fuerit tempus; alias pro rata temporis, teſte Ant. Butr. in c. 2. in fi. eo. tit. poſt Inno. Si tamen plura quis habeat domicilia in pluribus parochiis, ſi in vna habeat domicilium principale, illi ſoluet, vt aſſerit Henric. Bohic. in c. peruenit. 1. de dec. arg. l. 2. C. vbi ſenat. vel clariſſ. Sed ſi quis audiuerit in monaſteriis diuina, decimę perſonales non debẽtur illis ſed baptiſmali eccleſiæ, & parochiali: quia paria ſunt recipere vel recipere poſſe, & per eum ſtare quominus ſacramenta recipiat. l. quod te. ff. ſi cer. peta. Fe

der.

der.cõſil.253.quidam.in fi. Nam cùm per cura tum non ſtet,ei non eſt imputandum.l. in iure. ff. de reg. iu .

Vnde dicit tex.in.c.ſtatuimus. 16. q. 1. qui decimas extra baptiſmalem eccleſiam dare voluerit pręter ſcientiam Epiſcopi, bannum componat,& comm unione priuetur. Et quidam laici non eccleſiis,vbi baptiſmum & prædicationem,& manus impoſitionem.& alia Chriſti ſacramenta percipiunt,decimas ſuas dant.ſed propriis baſilicis , vel aliis eccleſiis pro ſuo libito tribuunt , quod omnibus modis diuinæ legi, & ſacris canonibus conſtat eſſe contrarium . c. in ſacris.ibidem.& ſic regulariter decimę perſonales illi eccleſiæ præſtãtur, in cuius parochia eſt domus,in qua aliquis degit,& diuina audit:quia ibi diuina audiri debent.c.2.de paroch. ca.cum quis.§.1.de ſepul.in.6.Sed ſi domus eſt in confinio duarum parochiarum,vtrique debetur decima.glo.& docto.in c.licet.in gloſ.vlti. 16, q. 3.Innocen.& alii in c.ſuper. eo. de paroch . Et tunc debet media anni parte audire diuina ĩ vna parochia,poſtea in altera .

3 *Parochiali eccleſiæ decimæ debentur.*

Si verò dubitetur de qua parochia domus ſit , inſpicietur ſitus ianuæ,& illius erit parochiæ , in qua ianua ſita erit.Bar.in l.quod conclaue.ff. de dan.infect .

4 *Quando dubitatur cuius parochię ſit domus.*

Quid ſi domus habet duo hoſtia?ĩſpecietur principalius,& id qđ eſt anterius,& tanquã nobilius iudica-

iudicabitur ex illa parochia.vbi ſitum fuerit:ar-
5 gu.l. cum in diuerſis.ff. de religioſ.&.l. quæritur,de ſtatu homi. Corſet.in tracta. de poteſtate regia.q.37.

Matrix eccleſia quæ dicatur.

6 Aduertendum eſt,quòd quædam eſt eccleſia matrix quæ duobus ſumitur modis. Primò pro cathedrali.c.venerabili.de verbo.ſignifica.ſicut aliquando parochia pro diœceſi ponitur.c. ad apoſtolicæ.vbi doct.de dona.c.ad apoſtolicę.de deci.ita & diœceſis interdum pro parochia.Pro materię neceſsitate,& appellatione matricis in dubio venit cathedralis.gloſ.i.§.quibus.in verb.matricibus.de priuileg.in clemen.& Dec. in c.ex parte.S.in.2.notab.de reſcrip.niſi qualitas materiæ repugnet, cap.ex tranſmiſſa.&.c.veniens.vbi Imol.de præſcriptio.Cardi.in c.cum contingat. col.3.q.2. de decimis. ſcripſi in c. pr.de præſcriptio.

Fructus beneficiorum quando in quatuor partes diuidi debeant.

7 Secundò matrix eccleſia dicitur, quaſi aliarũ ædicularũ & capellarum mater, & principalis, quando alias ſub ſe capellas habet. & interdum vocatur plebania.c.1.ne cleri.vel monac.in.6. & dec.d.c.ex parte S.& ibi Panor.de reſcrip. & facit c.ad audientiam. 1. de eccle.ædific. vnde Hoſtien.in.c. quoniam.in fi. de deci. dicit iura ſtatuiſſe quatuor portiones de reditibus eccleſię faciendas eſſe intelligenda in matricibus eccleſiis tan tùm:in capellis autem, ſalua portione Epiſcopi, omnia ſunt rectoris.facit d. c. ad

audien-

audientiam.de eccle.ædificand.

Baptiſmalis eſt eccleſia,in qua fontes inſunt baptiſmales,& parochiani ibi baptizantur.gl.& Panor in.c. cum contingat.in glo.20.& nõ poſſunt eſſe ĩ vna parochia plures baptiſmales, ſed vna tantùm cum capellis ſuis c.plures.16.q.1. licet poſsint eſſe capellæ,quas ſuccurſus vocãt: tamen vna erit baptiſmalis,quæ recognoſcetur ab alijs:quanuis alię etiam parochiales:vt eccleſiæ noſtræ dominæ de tabulis in Monte peſſulãno.tamen non ſequitur quòd ſit parochialis & curata:teſte Peruſ.in.c.ad decimas.vlt.nota. de reſti.ſpoliato.in 6. 8 *Baptiſmalis eccleſia quæ ſit.*

Dubium arduum vidi inter eccleſiam baptiſmalem,& aliam eccleſiam parochialem ibidem exiſtentem euenire:hoc videlicet,an decimę debeantur baptiſmali & matrici eccleſię, an verò parochiali & capellæ illius.& ĩ hac quæſt.propter varias & diuerſas ſententias, caſus facio ſequentes. 9 *An decimæ debeantur baptiſmali eccleſiæ an parochiali.*

Primus eſt, quòd decimæ prædiales matrici eccleſię in dubio debentur ex omnibus prædiis ſuæ parochiæ.tex.ĩ ca 1.§.in diœceſi.13.quęſt. 1.vbi ſic dicitur:In diœceſi autẽ deſignata quæcunque prędia coluntur,prouentus decimationum baptiſmali eccleſiæ deſignatus, debet ſolui:quia ergo prædia hæc intra terminos noſtræ diœceſis continentur,& prouentus decimationum nobis legitimè aſsignatus,noſtræ eccleſiæ 10

perſol-

perſoluendus eſt,& de decimis iuſto ordine nō tātùm nobis,ſed etiam maioribus viſum eſt ple bibus,tantùm vbi ſacroſancta baptiſmata dantur,debere dari.cap. de decimis.16. quęſt.1. & ca.veniens.vbi Imol.not.de præſcript.& ſi quis oblationes eccleſiæ,vel decimas, quas populus dare debet,tenère contenderit,vel extra baptiſmalem eccleſiam dare voluerit,præter conſcien tiam Epiſcopi. vel eius cui huiuſcemodi officia commiſſa ſunt,communione priuetur. c.ſtatuimus.cum ſequen.ibidem.&.c.ex tranſmiſſa.iuncta glo.de præſcrip.ſcribitur quòd matrix eccleſia, ideſt baptiſmalis,vendicat ſibi omnes decimas ab hominibus capellarum, exluſis clericis & ſacerdotibus ipſarum capellaniarū.facit glo. in.c.quicunque.16.quæſt.1. Henric.Bohic. in cap.peruenit.1.eo.

11 Ratio eſt, quia veriſimile eſt quòd in funda tione decimæ fuerunt ipſi baptiſmali eccleſiæ aſsignatæ.c.paſtoralis.de his quæ fi.à prela.&.c. 1.§.13.q.1. Et ideo nulli licet decimationem prouentuū à priori eccleſia, cui fuerat aſsignatus,abſtrahere.ca.de decimis.16.quæſt.1. Nam eccleſiæ antiquitus conſtitutę nec decimis, nec vlla poſſesſione priuentur,ita vt nouis oratoriis tribuantur:imò quicunque voluerit eccleſiam ędificare, omnio prouidendum eſt Epiſcopo, vt aliæ antiquiores propter nouas ſuam iuſtitiam atque decimam non perdant, ſed ſemper antiquiori-

tiquioribus eccleſijs perſoluantur. cap. eccleſiæ.& ſequent. 16.quæſtion. Et quia hæc baptiſmalis præſumitur prior, & anterior: nam de baptiſmo prius hominibus prouidetur, cùm ſit ianua aliorum ſacramētorum. c. fi.de presb. non bapti.

Ideo matrix eſt de iure communi fundata quò ad decimas prædiales ſuæ parochiæ: vt dicit glo. in cap. cum contingat. de decim. & in dicto capit. ſtatuimus. 16. 1. Et quia ius duplex habet, videlicet baptiſmale & parochiale, ideo vno potentius. capit. 1. de treug. hoc expreſsè approbat Anto. Butr. d. cap. cum contingat. colum.2.Et ſic iudicauit Bertachi. Ceſene, vt ipſe refert in tracta.de Epiſcopo.in.2. parte quarti libri. q.41. 12 *Matrix eccleſia eſt de iure communi ad decimas fundata.*

Et ideo ſi presbyter capellæ,vel ſuccurſus,petat à batiſmali decimas, debet probare ad ſe ſpectare:quod poteſt probare,vel per compoſitionem.c.ex multiplici.eo. vel per præſcriptionē. c.1.de præſcrip.in.6. 13 *Petens à baptiſmali decimas.*

Vel per conſuetudinem, quia conſueuerit decimas prædiales recipere: & tunc conſuetudini in hoc eſt ſtandum. cap. ad apoſtolicæ. de deci.gloſ.& Innocen. in d.cap. cum contingat. eo.Inferius dico in illa quæſtion.13.an decimæ tolli poſsint.

Vel probari poteſt per fundationē. Nempe 15

ſi in

Ex fundatione probãtur decimę. ſi in fundatione iſtius capellę & ſuccurſus, fuerint illi aſsignatæ decimæ prędiales presbytero illius eccleſiæ nomine, vt viueret, ſicut fieri debet, per.c.ad audientiam.1.de eccle.ædificand. c.conſtitutus.de religio.domi. & poſt aſsignationem, præſumendum eſt, quòd ex iuſta cauſa iſtæ decimæ fuerunt dictæ capellæ aſsignatę, poſtquàm hoc Epiſcopus fecit.ca. niſi eſſent. de præben.& ſolennitas etiam ex longo tempore præſumitur.l.ſciendum.vbi iurium interpretes.ff.de verbo.obliga.

16 *Capellaniæ intra parochiam conſtructa, illi parochiæ eſt ſubiecta.* Vel ſi capellanus probaret & capellam & ſuccurſum non ædificatam intra terminos eccleſię baptiſmalis, quod ex omnimoda ſeparatione contingere poſſet: nam certum oportet eſſe capellam intra fines antiquiores eccleſię ædificatam eſſe, alioqui fruſtra diceretur capellã ſubiectam eſſe eccleſię batiſmali, cùm non ſit in eius parochia: teſte Panor.conſil. 58. in quæſtione. col.2.verſ.ſecunda opinio.in primo volu.per. c.ad decimas.de reſtitu.ſpoliato.in.6.ibi, infra parochiam.ergo ſi extra parochiam, debentur decimæ iſti, in cuius ſunt parochia.facit.c.quoniam.de deci.

17 *Erecta eccleſia nõ cẽſetur in prę iudicium aliarum.* Idem ſi presbyter illam eccleſiam probaret de nouo erectam in baptiſmalem, quia ſi antea omnes ſuccurſus & capellæ habebat, decimas & fontes baptiſmales, & parochiam, tunc baptiſmalis de nouo erecta de iure communi fun-

data

data non eſſet, ſed eccleſiæ aliæ antiquiores, vt glo.docet.in.c.quicunque.16.q.1.& Panor. d. conſil.58.quia hæc baptiſmalis non debet nũc cum incommodo aliarum erigi.Doc.in.d.c. ad audientiam.de eccle.ędificand.

18 Item ſi ſuccurſus & capellę haberent ſuos limites à baptiſmali omnino diſtinctos, tunc illa capella intra ſuos limites decimas prædiales habebit,quia probando limites,videtur probare decimas intra ſuos fines datas,per.d.c.ad decimas.de reſti.ſpoliat.in.6.Calder.conſil.vlti. rub.de deci.Panor.in.d.c. cum contingat. vbi Butriga.& alii,& Cardi.conſil.26. pro euidentia.col.2.& in clemen.1.q.8.eo. Nam veriſimile eſt,quòd non fuiſſet limitata,niſi ei fuiſſet data decima,maximè quando alia eccleſia baptiſmalis antiqua habet adhuc ſuffitientes reditus. Cardi.in.d.c.cum contingat.per.d.c.ad audientiã.1.de eccle. ædific.& Lapus allega.67. quodam monaſterium. ſecus quãdo noua parochia non haberet limites,tunc baptiſmali deberẽtur.

Limitatio capellaniæ probat decimas.

19 Præterea,baptiſmali eccleſiæ debentur,quando eſt parochialis:ſecus ſi tãtum baptiſmalis,& capella ſeu ſuccurſus,& non parochialis:tunc alia parochialis habebit prædiales.Et ita poteſt intelligi vtraque opinio,& conciliari:quam plenè examinat Ioan.Andr. in addi.ad Specu.eo. titu.in forma quarti libelli:quem refert & ſequitur Anton.in.c.cum contingat.eod.Et ideo iura dicen-

Conciliantur diuerſæ opinioñes.

ra dicentia deberi decimas eccleſiæ baptiſmali, intelliguntur quādo baptiſmalis erat parochialis. Et ſic diluetur oppoſitio textuum dicentium deberi parochiali, quia eadem baptiſmalis eſt parochialis: ſecus ſi propter periculum puerorum baptizandorum eſt facta quædam eccleſia baptiſmalis: tunc illi non debebuntur decimæ prædiales. Et ita poteſt intelligi vtraque opinio, cū modificationibus ſuprà ſcriptis.

20 *Cenſenſus curati in erigendo capellaniam quid proſit.* Et quando probaretur conſenſus rectoris eccleſiæ matricis, præſtitus in erigendo eccleſiam parochialem. tunc in dubio iudicaremus curatū illi capellæ voluiſſe aſsignare decimas in ſua parochia ſitas. ſed in dubio non præſumitur conſēſus, ſi non appareat: niſi ex tanta temporis diuturnitate, cum poſſeſsione. l. ſi filius. C. de petitio. heredi.

21 *Capellania quādo oblationes recipere poſſit.* Secundus caſus eſt, perſonales decimę debentur illi eccleſiæ, in qua audiuntur diuina, & recipiuntur ſacramenta: non verò baptiſmali, ſi illic diuina non audiantur. c. quæſti. 16. q. 1. gloſ. in. c. ſtatuimus. ibidem. ca. fina. de paroch. Ioan. And. & Anchar. in. d. c. ad apoſtolicæ. Cardi. in. d. c. cum contingat. dicit deberi partem baptiſmali, propter baptiſmi ſacramentum: partē autem parochiali, propter alia ſacramenta ibi recepta, per cap. cum quis. de ſepul. in. 6. & Barba. in conſil. 49. illud in medium. col. 2. in. 3. volu. quod ſatis rationi conſonum dicit Panor. in. d.

c. cum

cum contingat. col.2. Sed in his conſuetudo eſt inſpicienda. nam regulariter hodie in fundatione capellæ & ſuccurſus ſolēt oblationes capellæ aſsignari: ſed in honorem matricis reſeruatur aliquid ex illis oblationibus baptiſmali eccleſiæ.

Et ſic loquitur.d. c. ad audientiam. 1. de eccle. ędifi. vbi dicit capellanum illius ſuccurſus, & capellę recipi debere obuentiones illius villæ, his ſeq. concurrentibus, videlicet quòd anti qua baptiſmalis eccleſia reditibus abundet: ergo ſi non abundet, non debet ſpoliari baptiſmalis parochialis, per.d.c. eccleſię. 16. q.1. & ſuperius dixi. Requiritur etiam quòd hæc ædicula ſit neceſſaria: aliàs non tenetur presbyter parochialis illi capellę aliquid impartiri. ibi cùm non poſsint parochiani ſine magna difficultate ipſam adire, vnde non valent congruo tempore eccleſiaſticis officijs intereſſe. Tertiò, quòd illa capella non habeat ſufficientes reditus ad ſuſtentationē presbyteri: alioqui ſi fūdator, vel parochiani cōcederēt reditus ſufficiētes, tunc nō teneretur eccleſia baptiſmalis quicquam concedere. & hoc proſequitur Lapus allega. 67. quoddam monaſterium. & Ioan. de ſelua in tracta de beneficio. in. 1. parte. q. 5. nu. 100. & ſequent. Ioan. Brunel. in tractat. de dignita. in. 13. concluſione. & parochiani tenentur prouidere quando baptiſmalis 22 *Requiſita antequam ſuccurſus oblationes recipiat.*

non eſt reditibus abundans, teſte Baldo conſil.132.præſuppoſito.in 1.volu.nec poteſt curatus eccleſię baptiſmalis à parochianis pecunias recipere, vt conſentiant ad erectionem illius eccleſiæ in parochialem; aliàs turpiter reciperet.c.querelã, vbi doc.de ſymo.

23 Et ſic regulariter eccleſia baptiſmalis parochialis antiquior decimas prędiales habere debet in tota ſua parochia, niſi appareat capellam aliquam habere parochiam limitatam: tunc illa parochialis intra ſuos fines habet ius commune pro ſe, quo ad dictas decimas prædiales in ſua parochia exiſtentes, etiã quò ad perſonales ſuorum parochianorum.

24 Item perſonales non debentur primo curato, ſi quis mutauerit domicilium, ſed ſecundo, ſi ibi audiantur diuina, & recipiantur ſacramenta. per tex.in c. ad apoſtolicæ.de dec.vbi Ant. & alii & illi cenſentur parochiani illius parochiæ in qua habitant, ut de ſcholaſticis & mercenarijs, glo.ſcribit in clemen.prima, de priuileg.& ſufficit ſola domicilii conſtitutio, cum hoc ꝙ in ſecunda parochia audiat diuina: ſecus ſi ſit dubium de voluntate conſtituendi domicilium tunc per multum tempus oportet moram trahere; vt in ſcholaſticis declarat Bart.per illum tex. in l.2.C.de incol.lib.10.& Ant.in d.c. ad apoſtolicæ.col.2.&c.

Decimę perſonales debentur curato in cuius parochia quis habitat.

25 Decimæ verò animalium inter prædiales cõ pu-

putantur.gl.in c.ad apoſtolicæ.de deci. & ideo debentur illi eccleſiæ,in cuius parochia animalia morantur,& paſcunt,gl.in verbo paſcit.in c. 1.§.item quis vnquam.15.quæſt.1. Matthæ. de Afflictis, in conſtitut.Neapoli.lib.1.tub. de deci.num.23. *De decimis animalium*

26 Quòd ſi in vna parochia paſcant in hyeme, & in æſtate in alia, uel in una paſcant cõtinuò, & in alia iaceant & dormiant, tunc diuidentur decimę inter has duas parochias.vt tenet gl.plenè in d.c.ad apoſtolicæ,& Henric.Bohic. in ca. peruenit.col.1.ibidem.

27 Valebit tamen conſuetudo,vt eccleſia parochialis vbi frequentius paſcuntur, accipiat:vt in quæſt.17.inferius plenius dixi, & communius obſeruatur, quòd decima lactis detur in illa parochia, vbi extrahitur, & decimas caſeorum illi eccleſiæ debetur,vbi caſei fiunt, ſed decima lanę & fœtus debetur illi curato,in cuius parochia naſcuntur, & hoc ſeruatur in lingua Occitana,teſte Boerio in. §. 13. de conſuc. præd. in conſuet.Bitur. *Conſuetudo ſoluendi decimas ex animalibus.*

28 Notandum eſt, quòd in animalibus triplex eſt fructus,primus eſt agni,hœdi,vituli, equuli, ſucculi, & alius fœtus. ſecundus in lacte conſiſtit. tertius in lana & pilis. leg. in pecudum.ff.de vſur.&.§.in pecudum.de rerum diuiſio.in inſtit. *Animaliũ triplex eſt fructus & ex quo ſolui debeat decima.*

29 Decima fœtus in ordine naſcendi cognoſci

tur, & decimò natus debetur: vt ſcribit Io. Andr. in addit. ad Speculat. eodem. titulo. in verbo ſpeciem.

Si verò non appareat quis ſit decimus, tunc mediocris præſtatur. l. ſi quid. §. venditor. & l. ſequen. §. illud. ff. de ædili. edict. & alibi dicitur, quicunque recognouerit in ſe quòd fideliter nõ dederit decimas ſuas, modo emendet quod minus fecit. Quid eſt fideliter dare, niſi vt nec peius, nec minus aliquando offeratur? c. quicunque. 1. in. 16. q. 7. Deterior autem reddi deo nõ debet. Indignum enim eſt dare deo, quod dedignatur homo. c. vlti. in fi. 49. diſtinct.

30 *Fœtus lactatus eſſe debet.*

Vitulus tamen, ſuculus vel alius fœtus lactatus eſſe debet, antequã præſtetur, & impinguatus: alioqui commodum non afferret. & ita præſtari debet, vt ad vſum eſſe, & deinceps viuere ſine matre poſsit, teſte Ioa. Andr. in additio. ad Specul. in verbo ſpeciem. ne datio ex illorum imbecillitate pereat. l. ſi ſeruus decem. in. fi. ff. de ſolut. l. eum qui. de annu. lega. Ioan. Andr. & Henric. Bohic. in ca. cum homines. eod. vbi Ancha. & alii. ſic conſuluit Oldra. conſil. 236. circa propoſitam.

31 *Conſuetudo ſoluendi decimam fœtus animalium.*

Hodie eſt conſuetum ſtatim poſt paſcatis feſtum hós fœtus decimare, & ſolet dari in pleriſque locis huius fœtus decima in pecunia. Nempe ſi parochianus habeat hædos viginti, duo æſtimabuntur, & illorum pecunia parocho dabitur:

tur:& ita vidi ſeruari in multis locis. Liberum men eſt curato, ſi malit, fœtum recipere, niſi conſuetudo contraria exiſtat, ut inferius quęſt. 13. habetur.

32 *Lanę decima ſtatim ſoluenda.*

De lana ſtatim detonſa ſolui & exigi ſolet, ex decem velleribus vnum pro decima: vt loquitur Ioan. Andr in d. additione, & aliàs pro conſuetudine locorum: quia non eſt cauſa differendi hanc decimam, teſte Ant. in c. ad apoſtolicæ. de deci.

33 *Lactis decima quomodo ſit ſoluenda.*

De lacte idem videtur, vt ex decem pintis vna debeatur: tamen ſi fiant de voluntate curati, expreſſa vel tacita, caſei, decimus præſtabitur curato, quod eſt magis frequens. Et idem in butyro, vt etiam decima debeatur, teſte Andr. Hiſpa. quæſtion. prima, & in his Ioan. Andr. dicit conſuetudinem maximè attendendam, per gloſ. in capit. reuertimini. 16. quęſtione. prima. Ideo ſi conſuetudo habeat, vt eccleſ. baptiſmali ſoluatur tota decima illa, valebit.

34 *Deſtructa domo, et facta vinea, integram dabit decimam.*

Item ſolui decima debet prout ſolui conſueta erat, vt inferius plenius ſcripſi, quęſtion. 13. tamen ſi ex decima domus quinque annui ſoluebantur ſolidi curato, ſi deſtructa domo fiat vinea, integra ſoluetur decima ex vinea, per c. commiſſum. de deci. & ibi Anto. & in integra clarè patet

Et ideo concludunt docto. ibi, ꝙ Dominus

 poteſt

Vinea in agrum, & cõtra, mutari poteſt, etiã contradicẽte curato.

poteſt etiam cum contradictione curati vineã in agrum arabilem mutare, vel econtra; nec curatus poterit ſe opponere quando hoc fit, teſte Hoſtien. in ſumma. §. & vtrum, verſi. decimo. Et is qui ſolitus erat habere decimam frumenti, ſi terra frumenti mutetur in vineam, eam habebit & mutatio qualitatis non alterabit obligationem, nec ob id perdet ſuam decimam is, qui eã habebat prius. Collectarius & alij in dicto cap. commiſſum. quanuis alius haberet decimam vini. Si verò monachi præſcripſerunt decimam vini, & vinea mutetur in fundum, monachi decimam fundi non habebunt: quia non præſcripſerunt decimam fundi, & non poſſunt dictum dominum ſic mutantem qualitatẽm prohibere, ideò eccleſia parochialis habebit. Anto. in d. c. commiſſum. alia ibi dicuntur, quæ vt breui finiam, omitto: vos quæſo dilecti auditores boni conſuletis.

QVAESTIO. VII.

1 *Quibus ſolui decimæ dobeant.*

SEptimò, quibus ſolui decimæ debeant? Reſp. olim filiis Leui, qui in tabernaculo fœderis miniſtrabant, reſeruatæ fuerunt. Leuit. c. fin. Ptimitiæ verò ſacerdotibus. 2. Eſdræ. c. 10. circa finem. Itaque hodie ſacerdotes & cleri

ci

ci & eccleſiæ miniſtri ipſas habere debent.c. 1. & ſeq.& c.non eſt,de dec.Prępoſit. in c. peruenit.col.2.in 1.q.3.facit.c.tua.2.ibi, quibus eas ipſe pro ſuo cultu conceſsit. & c.quanuis. ibi, quod ſacerdotum eſt.de deci. & Paſchalis papa ſic ait:decimas à populo ſacerdotibus ac leuitis eſſe reddendas diuinę legis ſanxit authoritas. c. decimas.16.q.1.

2 Et quia in iure pontificio de leuitis ſępius mentio habetur,audi quid dicat tex.in c.cleros. circa fi.21.diſtinct.Leuitæ, inquit, ex nomine authoris ſunt vocati.De Leui enim leuitæ exorti ſunt,à quibus in templo Dei miſtici ſacramēti miſteria explebantur. Hi Græcè διάκονοι Latinè miniſtri dicuntur,quia ſicut in ſacerdote cōſecratio, ita in diacono miniſterii diſpenſatio habeť, &c.& decimas Deo & ſacerdotibus Dei dandas,Abraham factis,& Iacob promiſsis inſinuat, & omnes ſancti doctor.commemorāt.c. decimas.2.in 16.q.7. *Leuitę quid ſint.*

3 Dubitandum eſt,quibus clericis decimæ ſolui debeant?Reſpond.ne confuſa ſuper his rema neret ſolutio,& ne quidam ſibi deberi eas dicceret,fortè vel paupertatis ratione,vel cultus diui ni,vel vitę perfectionis:ideo Dionyſius Papa iſtas limitauit,& curatis ſuis in locis aſsignauit. c.eccleſias.13.q.1.c.paſtoralis.de his quę fiunt à pręla.ob id pręediales decimæ curato illius parochię,cuius loco pręedia ſita ſunt, debentur. c. *Quibus clericis decimę debentur.*

final. de paroch. c. cum ſint. de dec. Hoſt. & Ioan. And. in. c. à nobis. ibidem.

4 Et ſic curatus in ſua parochia habet intentionem fundatam de iure communi in his decimis, vt non teneatur probare eas ad ſe ſpectare, poſtquã à iure ſunt eis tributæ. cap. ſi quis laicus. c. ſtatuimus. 16. q. 1. c. à nobis. vbi Card. & Ant. &. c. cũ in tua c. cũ cõtingat. de dec. declarò in trac. de congrua portio. q. vlt. facit tex. in c. 1. in fi. ibi, iure communi parochialibus eccleſiis reſeruato. de verb. ſig. in 6.

Curati de iure communi fundati.

5 Etiam fundati ſunt in his contra epiſcopum. c. fi. de parochi. &. cap. vlt. vt lite penden. vbi Imol. & Car. conſilio. 88. conſultus. numero. 7. Socy. conſilio. 297. viſo. in principio. vol. 2. Iaſ. conſil. 19. in cauſa. col. 1. vol. 3. & Bertran. conſil. 350. etiam, in. 2. vol. de primo impreſsiſ. & conſil. 132. vol. 1. ibidem.

6 Nec refragatur. c. cũ homines. de dec. vbi etiam de frugibus decima debetur eccleſiæ, cuius eſt parochianus: quia illud intelligitur, quando prædia erant ſita in illa parochia: alioqui ſi in alia, debentur decimæ illi, vbi ſunt ſita prędia.

7 Epiſcopo verò decima debetur in ſeq. caſibus. Primus eſt in decimis ſitis in parochia eccleſiæ cathedralis, tunc omnibus præfertur. c. dudum. eod. titul. ſecundum vnum intellectum. Ant. & Panormita. in. c. cum contingat.

Quibus caſibus epiſcopo decima debetur.

gat.

gat.col.2.&.c.peruenit.c.parochianos. & ſeq. eo.& hoc ſi ipſe eſſet curatus.ſecus ſi alius ſit illius eccleſiæ curatus.

Secundus caſus eſt, quando decima ſeu prædium non eſt in alicuius parochia ſitum.c.quoniam.eodem. titulo.& tunc dicit tex.in.c.decimas.16.q.7.has decimas ſub manu Epiſcopi fore cenſemus, vt ille qui cæteris præeſt, omnibus iuſtè diſtribuat. 8

Tertius, quando parochiæ non ſunt diſtinctæ, tunc quia tota diœceſis eſt parochia Epiſcopi.c.omnes baſilicæ. 16.q.7. ideo tunc omnes decimæ in eius diſpoſitione ſunt, vt omnes pro meritis perſonarum clericis diſtribuat. capito. 1.in.16.quæſti. 1. ſed communiter eas diſtinctas videmus. 9

Quartus, ſi conſuetudo hoc haberet, vt ad epiſcopum ſpectarent.gloſ. in.c.dudum. de deci. 10 Sed hodie eſt contra Epiſcopos conſuetudo, vt non recipiant: quia Epiſcopatus non ſunt tenues in fructu.

Quintus, in ſua canonica portione Epiſcopus etiam de iure communi fundatus eſt: curatus autem quò ad reliqua, teſte Hoſtien. & Ioan. Andr. per illum tex. in dicto cap.cum contingat. licèt non loquatur de canonica portione, ſed de decima: & ibi eſt narratio partis non papę, dicentis epiſcopum de iure communi fundatum. 11

12 Sextus, poteſt epiſcopus nomine cuiuslibet eccleſię parochialis ſubiectę ad decimas agere, quando non eſt curatus qui agat. c. vlt. in fi. de ſucceſſ. ab inteſta. ſecũdum vnum intellectum. alioqui nõ agit ad decimas quę curioni, q ſacra miniſtrat, debẽtur. Hoſtiẽ. & alii in d. c. dudum.

13 Vltimus caſus, quando donatę eſſent decimę eccleſiæ cathedrali, vel alio deberentur modo: tunc epiſcopus de iure communi in illis eſt fundatus. & ſic poteſt intelligi d. c. dudum. ibi, quòd ipſi decimas de laboribus ruſticorum ſuorũ, veſprimenſis eccleſię debitas, non permitterent ibi ſolui. & tunc illę decimę inter fratres diuidi debent. c. vlt. de offi. cuſto. Fratres vocat canonicos eccleſiæ cathedralis. c. nouit. de his quæ fiũt à maiori parte capituli.

14 *Diuitibus etiam clericis decimæ debentur.*

Debentur decimæ clericis etiam ſi ſint diuites, nec diuitię clericorum debent impedire integrám decimæ ſolutionem: quia decimę nõ dãtur intuitu perſonarum eccleſiis, ſed dei. c. decimæ. vbi gl. 16. q. 1. & propter diuitias nõ debẽt alicui ſua iura auferri. c. 1. in. 14. q. 1. Io. And. & alii in rubr. de deci. alioqui regi diuiti non daret quis tributa, nec creditori diuiti, quod eſt abſurdum.

15 *Malis etiã curatis decimæ debentur.*

Etiã ſi clerici vel ſacerdotes ſint mali. c. quid dicam. 14. q. 4. & in. c. forte; q. 5. ſic ſcribitur, fortè aliquis cogitat, & dicit, multi ſunt Chriſtiani diuites, auari, cupidi, non habeo peccatum ſi cẽ ... ſum

ſum illis abſtulero, & pauperibus dedero: vnde enim nil boni agunt,mercedem habere potero, ſed huiuſmodi cogitatio à diaboli calliditate ſuggeritur. nam ſi totum tribuat pauperibus, quod abſtulerit, addit potius quàm diminuit. Sunt verba Augu.in d.c.forte.& Amb.in lib.de offi.ſcribit his verbis:Denique ſi non poteſt ſub ueniri alteri, niſi alter lędatur, commodius eſt neutrum iuuari,quàm grauari alterũ,c.denique ibid.Ideo ſoluendo decimam cogitare quis debet quòd deo pręſtat,& non debet curare ſic ſol uens, quia pręceptum dei adimplet ſoluendo, quod non faceret pauperibus dando.

16 Etiam debentur clericis decimę ſi ipſi in ma los vſus illas conuerterent, ſed tunc abutentes illis bonis,iudicium ſibi manducant & bibunt. vt dicit Hier.ad Damaſum papam, in.c. clericos.& ſeq.1.q.2.& c.illi.ac.c.fi.12.q.1.Aſtẽ.in d.rub.de dec.verſ.circa tertiam.quod eſt verũ, ſi eccleſię ſeruirent.Iuſtum nanque eſt, vt illi conſequantur ſtipendia,qui pro tempore ſuum cõmodare reperiũtur obſequiũ. Greg.in.c.cha ritatẽ.ĩ fi.12.q. 2.nã qui altariſeruit de altari vi uere debet.c.cum ſecũdum.de præben.vide quę dixi inferius.q.13.an decimæ tolli poſſint.

Conuertens in malos vſus decimas tenetur.

17 Si tamen quis ex fructibus à fundo perceptis ſoluiſſet decimam,poſtea de lucro, quod ex illis fructibus prouenit,aliam decimam ſoluere non tenetur, quia duplex decima vni ſoluen

da

da à Deo præcepta non eſt.teſte Panor.in d. c. cum ſint homines.hactenus de hac quæſtione.

QVAESTIO. VIII.

1 *De quibus bonis decima ſoluenda ſit.*

OCtauò principaliter quęritur, de quibus bonis decima ſoluenda ſit? Reſpondeo, prædiales de omnibus terræ fructibus & prouentibus.c.non eſt.ca.nuntios.&.c.ex parte. in 2.& aliis multis iuribus.eod. tit. plenè Henric.Bohic.in c.peruenit.3.eod. & Marc. Mantua conſil.1.nu.31.

2 Perſonales verò de omni lucro exoluuntur. ca.ex tranſmiſſa.eod. ibi quia fidelis homo de omnibus,quæ licitè poteſt,acquirere, decimas erogare tenetur, ſiue ſit caſtrenſe lucrum, ſiue quaſi,ſiue aduentitium,vel profectitium.vt declarat And.Hiſpa.in q.12.

3 *De frumento & leguminibus decima præſtanda, & omnibus terræ fructibus.*

Ex quo infertur quòd de fructibus prædiorũ decima pars eſt ſoluenda. Et in primis de omni frumento & grano.c.non eſt.eo.tit.& 2. Paralipome.ca. 31. ibi, Quod cùm percrebuiſſet in auribus multitudinis plurimas obtulere primitias filij Iſrael,frumẽti,vini,olei, mellis quoque, & oĩum q̃ gignit humus, decima ſolui dẽt etiam palea eſt in fructu.l.adeo.§.cum quis. ff. de acquiren.rerum do.Panor.in cap. peruenit.

col.

col.2.eo.niſi conſuetudo ſit in contrarium.teſte Ant.in d.c.ad apoſtolicæ.in fi.

5 Secundò de omnibus leguminibus ſolui decima non omittetur.c.3.ibi, de blado & vniuerſis leguminibus.de deci.

5 Tertiò de fructibus arborum, ideo ſi decem beotios nucum,amigdalarum,aut caſtanearum habeam,dare decimã de his partem Deo oportet,& pro quantitate quam habeo,nouem partibus mihi retentis.c.decimę.in fi.16.q.1.& d. c.non eſt.& c.cum homines.ſic conſuluit Bertrand.conſil.257.decimæ.in 3. volum. ex noua editio.

De fructibus arborũ decima præſtatur.

6 Quartò de molẽdinis decima præſtatur, vt ſi decem ſextaria frumenti,ſiliginis,aut alterius grani molendini nomine conſequar,vnum pro decima ſoluere adſtringor,vel aliàs pro rata.c. peruenit.eo.ſi verò pecunia pro molendini pẽſione ſoluatur,ex illa pecunia decima exoluetur illi eccleſiæ,vbi molendinum ſitum eſt, ẽt ſi eſſet molendinum ad ventum vel molendinũ cathena ſuper fluuio,teneretur.c. ex tranſmiſſa & c.paſtoralis.eod.

Ex molendinis decima ſolui debet.

Quintò,de hortis, ſiue ſint holitorii,in quibus herbæ tm̃ veſcendi gratia creſcũt,& tũc ad 7 vſum curati ex illis decima ita dari poſſet. d. c. non eſt.eo. vt hodie ĩ meo horto curatus ſumat quantum ſibi opus eſt in illo die:& ſic per ſingulos parochianos diſcurret, demum ad primũ

De horto-

re-

rũ fructibus decima pendetur. reuertetur. Ioa. And. in. c. peruenit. eod. & debe tur decima tam ex primis fructibus, quàm ex ſecundis. nam ſi ſecundò ſeratur, ex fructibus ſecundis, & tertiis, & quartis, ſi tot veniant, deben tur decimę, per tex. in. c. ex parte. 2. de dec. quia
7 ex omnibus fructibus, & frugibus, c. 1. eo.

Vel ſi hortus teneat fabas, vel alia legumina, dabitur decima ex his: idem ſi hortus ſit linarius, vel canapinus, vbi linũ vel canape creſcit: vt in. l. vrbana. ff. de verb. ſignific. elucidaui. & ſolui
8 tur illi parochię, vbi eſt hortus: licet de conſuetudine ex oleribus nõ viderim ſoluere decimã, quia curati hortum ad vſum illorum habere ſolent, ex illo ergo olera recipiant, & ſi nil fuerit in eo horto, imputetur iſti negligenti curato: quia veriſimile eſt, quòd in fundatione beneficii iſte hortus fuit curato aſsignatus ꝓ ſuo vſu, vt parochiani amplius ad olera iſti curato non tenerẽtur, ſed ipſe ſuis manibus ſibi pararet. Et decima etiam crocorum debetur, teſte Aufre. q. 109. & ita fuiſſe iudicatum aſſero infrà. q. 13. nu. 41.

Ex lino canape, fabis & oleribus decima debetur.

9 Sextò de fœno. nam ſi fœnum in faſciculos redigatur, decimus debetur: ſi aliter, ſemper decima ſoluetur. c. peruenit. eo. & iſta eſt decima prædialis, exoluenda vbi eſt pratum.

Fœni decimæ debetur

10 Septimò de piſcariis, vbi piſces ali ſolent, ſtagnum nunc vocamus: debetur etiam decima. d. c. peruenit. eo. piſcariam etiam vocat iuriſconſul.

De piſcariys decima præ

ſul.in.l.inter publica.ff.de verb.ſignific.nam v- *ſtari debet & uiuarÿs.*
bi piſcatur ſtagnum,fortè in triẽnium,tunc ſol
uenda erit decima carpionum,ſi ibi ſint, vel lu-
tiorum,luporum,mugilum,ſeu aliorum piſciũ,
vel in pecunia pro conſuetudine regionis, &
tunc cenſeri debet prędialis,illi ſoluenda eccle
ſiæ in cuius territorio ſtagnum conſiſtit. Si ve-
rò extra ſtagnum priuatum piſces,vel in flumi-
ne,vel in mari capiantur, tunc decima debetur
perſonalis,quaſi ex lucro illi eccleſiæ, vbi diui-
na audiuntur.c.paſtoralis.eo. vbi Collecta. di-
cit, quòd ſi ſtagnum ſuperius poſitum fractum
fuerit per inũdationem aquarum,.& piſces mei
ad tuum peruenerint ſtagnum,eos nòn repetã,
ſi diſcerni non poſsint:quia natura piſcium fe-
ra eſt.§.flumina.de rerum diuiſio. in inſtitu. &
feræ quando euadunt cuſtodiam meam, ſtatim
fiunt occupãtis,quando eas non perſequor.§.fe
ræ.& §.ſeq.ibidem.

Octauò,de animalibus decima non eſt omit
tenda.d.c.non eſt.clemen.1.& ibi Cardi.q.15.
de deci.nam & filii Iſrael obtulerunt decimas
bouum & ouium.2.Paralipo.31.c. Et illi eccle
ſiæ ſoluenda eſt, in cuius territorio animalia pa 11
ſcunt.nam & boues dicuntur eſſe illius loci, in *Animaliũ decima an debeatur.*
quo laborant.l.cum quidam.ff.de fund.inſtruc.
& ſeruitus paſcendi eſt prædialis.l. pecoris. ff.
de ſeruit.ruſtic.prædio.ideo ſicut prædialis prę
ſtanda.eſt glo.in c.1.in verbo paſcit.13.q. 1.ſi
au-

autem in duobus paſcant terris.decimę diuiden tur,& pro rata tẽporis ſoluentur.c.2.§. fi.de ſe- pult.in 6.niſi fuerit conſuetudo in contrarium, tunc illa conſuetudo vel priuilegium ſeruan- dum erit.c.ad apoſtolicę. de deci. vbi Hoſti.& Bertrand.conſil.252.ſi animalia in.3.vol.2.edi tio.ex parte 1. eod.

12 Vbi quibuſdam indultum eſt religioſis, ne de nutrimentis animalium decimas ſoluant, ideſt de animalibus,quæ nutriunt.ibi exponit glo.& doc. Ego verò dicerem intelligi de nutrimen- tis animalium, ideſt de pullis, equis & fœtibus quę animalia religioſorum nutriunt, vt non te- neantur religioſi decimas ſoluere de ouibus & vaccis, ſed nec de ipſis fœtibus, quę iſta anima- lia nutriunt.quanuis doc.contrarium dicant, er go de iure tenebantur religioſi decimam præſtá re de illis animalibus,alioqui fruſtra daretur pri uilegium.ſi iure communi cõcederetur.per tex. in.l.vna.C.de theſaur.lib.10.

De nutrimentis animalium decima an debeatur.

13 Ideo conſuluit Bertrand.conſil.156.decima in.1.volu.in editio.1. de capris decimam ſoluẽ dam illi eccleſiæ in cuius parochia paſcuntur, etiam ſi illæ capræ ſpectarent ad fabricam ec- cleſiæ pro luminaribus, tum quia omnes tenen tur qui non ſunt exempti,& priuilegiati: & iſti non oſtendunt priuilegium,ergo non ſunt exẽ- pti; quia paria ſunt non eſſe vel non apparere; l.duo ſunt.ff.de teſta.tute.

Si

Si autem in viuariis incluſæ feræ ſint, ſoluetur decima eccleſiæ illi, in cuius territorio ſunt incluſæ: quæ viuaria vocat iuriſconſultus in leg. vſumfructum venari. ff. de vſufruc. hoc Io. And. expreſſè decidit in c. commiſſum. col. 2. eod. Anto. & Cardi. poſt eum in c. non eſt. ibidem. 14

Si verò capiantur animalia in libertate exiſtentia, tunc ſoluetur decima perſonalis, quia hoc nobis lucro eſt, vt probant Innocent. & Panor. in d.c. non eſt. vbi dicit ſoluendam decimam de venatione, & ſic ſoluenda erit de piſcatione. 15 *Animaliũ quæ capiũtur quomodo ſolui decima debeat*

Sed ſi cuniculi capiantur in garena alterius, vel alia animalia ſic incluſa, tunc quia non transfertur dominium in accipientem, ſed furtum committit capiens. §. gallinarum. de rerum diuiſio. in inſtitu. non debetur decima, ſed animal ſic captum reſtituendum eſt. Hoſtien. in c. nõ eſt in poteſtate. de deci. Craſſa. in §. 1. rub. *de iuſtices.* in conſue. Burgund. dicam in ordi. regi. in rub. *des chaſses.* ſi in garena ſua capiantur, decima præſtabitur illi eccleſiæ, in cuius parochia ſita eſt garena. 16 *De cuniculis.*

Quid de aucupio, an decima ſoluenda ſit? Iura nihil ſtatuunt: iuriſconſultus tamen. in. l. item ſi fundi. §. ſed ſi inſula. ff. de vſufruc. dicit aucupiorum vſumfructũ, ſicut piſcationũ & venationum, eſſe fructuarii: & ſic poſtquam 17 *De aucupio an decima ſit præſtanda.*

æquiparantur,ſi fructus aucupii recipiantur,decima debetur.

Si verò cauſa voluptatis ibi aues includantur ex his non debetur decima:ex auibus autẽ quæ in libertate ſunt decima ſolui debet, ſi in lucro ſint,ſicut de alio lucro.Anchar.in ca. non eſt. col.2.eod.

18 Octauò,de negotiatione ſolui decima debet d.c.non eſt.ideo mercatores de lucro in ſingulos annos facto, decimam ſoluere tenentur: & ſi ſapiant,& eorum vtilitati conſulere velint eas ſoluant.

Mercatores de lucro decimam pendant.

19 Nonò,de omni artificio.c.decimæ.16.quęſt. 1.ibi, de negotio & artificio redde decimas. vbi etiam gloſ. & ideo ſi arborẽm ſcindam, valentem aureo, debeo decimam illius curato,in cuius parochia eſt exciſa.ſi tamen eam vendam Pariſius,& ibi vendatur nouem libris, danda erit decima ex tribus aureis adiectis illi parochię in quam recipiuntur ſacramenta,deductis tamẽ expenſis,portus,& alijs:vt Anchar. & alij ſcribunt in d.c.non eſt.in fine.

Ex artificio decima ſoluitur.

20 Decimò, de omni militia ſoluuntur decimę c.decimę.16.q.1.quod eſt verum de his quæ milites in bello iuſto acquirunt:alioqui ad reſtitutionem tenentur. c.ſicut.3.de iureiu.c.militare.23.quæſt.1.& c.dicat aliquis.q.5.Card.in c. non eſt,eod.& de ſtipendiis quæ habent. Panormit.ibi.& ſic cùm aduocati dicantur militare.l.

De militia decima ſoluitur.

ad-

aduocati.C.de aduoc.diuerſo.iudic. ergo de eo quod de aduocatione percipiunt, debent decimam ſoluere.Anchara.in d.c.non eſt.

Decimò,de domibus decima ſolui debet, prout & in ea quantitate,de qua conſuetum eſt ſolui.c.plerique.de pactis.c.paſtoralis. & c. commiſſum. vbi Ant. Butri. & alii. eodem tit. alioqui decima pars penſionis domus ſoluetur.Panor.ibidem.poterit tamen conſuetudo facere, vt nil de his exoluatur:ut ſcripſi inferius.in.13. quæſtione.Et iſta eſt generalis conſuetudo, ut nil de domibus ſoluatur pro decima; vt Ioan. Andr.etiam notat d. cap. commiſſum. & ſolui debet vbi domus eſt.Si tamen vendatur domus decima ſoluitur, deducto precio quo fuit empta,de reſiduo.ca.paſtoralis.de decimis. Idem ſi in agro conſtituatur domus,vt eccleſia etiam debeat, vel penſionis domus decimam, quanti locari poſſet,vel ſaltem vt non diminuatur decima,quæ recipiebatur ex agro, per. d. c. commiſſum.vbi Cardinalis. 21 *De domibus ſolui decima debet.*

Duodecimò,de paſcuis, ideſt de pretio,quo paſcua ſeu paſtura vendita eſt, decima ſolui debet.c.commiſſum. vbi his verbis utitur Panor. eo.vel de animalibus quæ ibi paſcuntur, ſoluitur lac,lana & fœtus:vt Ioan.And. ibi dicit, & ſuperius ſcripſi.q.ſexta. 22 *De paſcuis*

Si tamen non vendebantur paſcua,ideſt fructus paſcuorum,tunc aliquid in pecunia debet

curato pro his paſcuis ſolui, videlicet pro quolibet iugere debet ſtatui pecunia pro decima ſoluenda,ſi non ſoluatur decima animalium,vt prædixi:& eſt prædialis decima. & in hoc cõſue tudo eſt maximè attendenda.

23 *De lapicidinis.* Decimotertiò, de lapicidinis ſcribit Ioan. Andr.& alii,in.c.peruenit.de deci.vbi ex his deberi decimas docet,non ex decem lapidibus vnus,ſed ex pecunia,quam quis lucratur, eccleſię,vbi audit diuina,decima ſoluetur.

24 *De argentariis, & metallariis.* Decimoquartò, de argentariis, & aliis metallariis.l.cuncti. C.de metalla.libr. 11. & Ioan.Andr. in dicto.c.peruenit, vbi Butri. & alii.& iſta eſt perſonalis, quaſi ex lucro:quia plus operatur induſtria, quàm natura. ſecus ſi habeam fontem in prædio meo, vel puteum, & eius vendam aquam,teneor tunc illi parochiæ, in qua eſt fons vel puteus,decimam ſoluere:teſte Anchara.in.c.non eſt.eod.col.vlti.

25 *De apibus.* Decimoquintò, de apibus & fructu earum, videlicet de cera & melle.capitu. nuntios. eodem. non verò de ipſis animalibus, ideſt ex decem examinibus apum, vnum non eſt ſoluendum,nec ex decem alueis,ſed ex fructu earum: licet de conſuetudine nil ſoluatur, debent tamen apes habentes,in quatuor ſaltem feſtis ſolennibus vnam candelam vnius libræ ſoluere eccleſiæ parochiali, vel de pecunia quam ex melle & cera habuerunt,decimam partem. do-

ctores

ctores in dicto. cap. nuntios. & debet ſolui vbi apes conſiſtunt, vt eſt viſum Anchara. in dicto cap. peruenit. vbi legit. capit. nuntios. ſimul & Roffre. in libellis. iuris canonici, in quarta parte. rubrica de quibus rebus, &c. huius eſt ſententiæ.

Decimoſextò, de lignis. Cardinalis & alii in dicto. peruenit. videlicet, vt ex decem faſciculis decimus ſoluatur curato illius parochiæ, vbi ligna creuerunt: & ſi ſit lignum ex ſylua cędua, debetur quando lignum cęditur: ex ligno verò magno, decimum, vel ex pretio, decima pretii pars. & in hoc conſuetudo ſeruanda eſt. 26 *De lignis.*

Decimoſeptimò etiam de poſſeſſionibus regum & principium ſolui decima debet: quia omnes aſtringuntur, ergo & ipſi. & hoc fuiſſe iudicatum de poſſeſſionibus Delphini aſſerit Guido papæ in deciſio. Delphi. q. 266. à pręſtatione. nec ipſi principes eximere ſe ipſos à præceptis dei poſſunt. capitol. tua. ſecundo. de decim. 27 *De poſſeſſionibus regũ & principum decima ſoluenda eſt.*

Decimooctauò, de furnis ſolui decima debet. doctor. in. cap. peruenit. & cap. paſtoralis. 1. eod. vt decima pars commodi illius præſtetur, ſiue illud conſiſtat in pane, ſiue in pecunia, vel in alia quacunque re. 28 *De furnis decima ſoluitur.*

Decimononò, etiam prædiales decimæ indiſtinctè ſolui debent à quocunque, ſiue ſit iu- 29 *Iniuſtus*

poſſeſſor ad prędiales decimas tenetur. ſtus poſſeſſor, ſiue iniuſtus, violentus, vel clandē ſtinus: ſicut in tributo dicitur in rub. C. ſine cenſu. &. l. 1. ac. c. tua. 2. eo. Aſteſa. in. d. rub. de deci. in. 2. parte. ſummæ. art. 4. q. 5. De perſonalibus an ex illicitè acquiſitis debeantur, ſuperius in proxima. q. ſcripſi.

30 *Di croco, rapis & fabis decima ſoluitur.* Vigeſimò, decima ſolui de fructu etiam crocorum debet, vt Boer. dicit fuiſſe decisum in cō ſuetu. Biturig. rub. de conſuet. prædio. §. 12. pro Epiſcopo Albien. contra ſuos ſubditos, qui allegabant ſe nunquam ſoluiſſe de illo: & de rapis, & fabis ſoluendam decimam aſſerit. Cardi. in. c. ex parte. 2. eo. quod facit pro Lemouicen. Prętragoricen. & Aruernis, & generaliter de omnibus fructibus, & lucro: vt expreſsè ſcribit Ioan. Hugo, in tract. de offic. quatuor præla. rub. de matriculis curati. col. 1. & ſequen.

31 *De domo acquiſita quā do decima ſit ſoluenda* Vltimò, de omnibus aliis fructibus, & lucro, quod eſt mobile, ſed ex immobili non: vnde ſiquis det mihi domum, vel hæreditatem, quāuis eam lucro habeam, non tamen ex hoc lucro decimam ſoluam, ſed poſtea ex penſione domus. ſic glo. in verbo, quaſi de lucro. in. c. paſtoralis. eod. quia frugum nomine res immobiles nō veniunt: vt plenè ſcripſi in. l. frugem. ff. de verb. ſignifica. & deus filios Leui noluit bona immobilia habere, ſed decimam illorum tantùm, adeo quòd ſi ex immobilibus decima deberetur, omnia ferè bona ad eccleſiam peruenirent, & con-

tra dei prohibitionem,vt Benedic.aſſerit in repetit.c.raynutius.in verb.& vxorem.nu.256. de teſta.vbi etiam excuſat ea ratione Franciæ conſuetudinem, vt monaſteria non ſuccedant religioſis profeſsis,ſed conſanguinei bona illorum retinent,& vt res immobiles tranſeant, cũ onere decimam ſoluendi ex fructibus eius.cap. cum non ſit, de deci.ex omnibus igitur decima ſolui debet iuxta domini præceptum.

Religioſi quare ſuis non ſuccedant conſanguineis.

QVAESTIO. IX.

NOnò quæro, quomodo decimæ peti debeant? Reſp. aut loquimur in poſſeſſorio, aut in petitorio, ſi in poſſeſſorio, adipiſcendæ petantur,cõcludit curatus ſe habere talis loci curam, ob id petit decimarũ adipiſci poſſeſſionem,& ita concludi poteſt etiam in aliis ſpiritualibus:vt Panor.notat.in.c.paſtoralis.col.3 de cauſa poſſeſſ.& in.c. conſtitutis. in fi. de appellat.doct.in.c.accedens. de accuſat. Rarò tamen vtimur in Francia hoc interdicto adipiſcẽdæ in ſpiritualibus.ideo alia nunc huic interdicto accomoda miſſa facio. 1

Quomodo decimæ peti debeant.

Poſſeſſorio agi poteſt ſuper decimis.

Aliquando curatus eſt decimis ſpoliatus, & tunc concludit ad reſtitutionem:vt in.c.ad decimas.de reſtit.ſpoliato.& ſolet concludere ad re

medium.c.reintegranda.3. quęſt. 1. etiam non paſsim hoc vtimur interdicto, vel condictione. c.reintegranda.in Francia: quia nos ſpoliatos dicere vix poſſumus, ideo alibi dicam ſuper hoc ſed eſt videndus Petrus Iacob.in ſua practi. rubric.de interdicto vtili vnde vi, pro ſeruitutibus. in fine.

3 *De interdicto retinendæ in decimis.* Quandoque turbatur quis in perceptione decimarum, & agit interdicto vti poſsidetis, quod pragmatici vocant caſum ſaiſinæ & nouitatis, & quod eſt in hoc regno frequentiſsimum: quia quęcunque vis ſit, ſolet in hoc concludi interdicto, teſte Ioanne Fabro in. §. retinendæ. colum. quinta. de interdic. in inſtitutionibus.

4 Et hoc interdicto agitur tam contra ſubditos recuſantes decimas ſoluere, quàm contra alios curatos, religioſos, ſeculares, aut regulares; & generaliter contra quoſcunque turbantes curatum, ſeu alium decimas iure poſsidentem, in ſua decimarum perceptione. Hoſtien. & alij in cap.dudum.per illum tex. & gloſ.eo.de quo inferius dicam.

5 *Imponere nulli licet regia vela rebus ſuis.* Vide textum in c.1.in 16.quæſtio.6. vbi rectores & ſacerdotes non poſſunt more fiſcali titulos ſuis rebus imprimere ſua authoritate, ſed authoritate iudicis ſic in interdicto vti poſsidetis. facit lex ſecunda. C. vt nullus titulos prædiis ſuis imponat. & ſic poteſt curatus dicere ſe

poſ-

poſſeſſorem, & turbatum intra annum, & poſtea quo adeptus eſt beneficium, licet nullas receperit decimas: quia per collationem ſui beneficii, & inductionem in poſſeſsionem, eſt effectus poſſeſſor omnium rerum & iurium ſuæ curæ, quia non eſt neceſſe in acquirenda poſſeſſione glebas omnes totius fundi percurrere. l. 3. ff. de acquirēda poſſeſsio. & ſic nec omnes decimas capere, ratione ſui beneficii, ideo ſufficit quòd recipiat aliquas, & probet ſe in aliis turbari, & ita vidi ſeruari, De hac materia plenè tracto in tractatu meo, de materia poſſ. in ordinat. reg. & vidi etiam pendente petitorio corā iudice eccleſiaſtico ſuſpendere illud petitorium, & cognoſcere de poſſeſſorio coram iudice laico: vt probatur in clemen. vna. de cauſa poſſeſsion.

In petitorio autem peti debent præteritæ decimæ per rei vendicationem. gloſ. in c. moderamine. in fine. ibi, ſibi vendicent. & cap. reuertimini. vbi glo. 16. queſt. 1. quia in bonis eccleſiæ numerantur. cap. cauſa. de verbo. ſignificat. hoc docet Speculat. eod. titul. & concludit ad dandum, quod fieri non debet in rei vendicatione: vt per Iaſon. in §. omnium. de actionibus. in inſtit. Cardin. in c. parochianos. eod. Gemi. conſil. 72. quia punctus. colum. 3. Alber. in rub. de rei vendic. 6

Petitorio agitur ſuper decimis.

Ideo dicerem, quòd niſi eſſent ſeparatæ, non 7

eſſet

eſſet tranſlatum dominium in eccleſiam, vt ſuprà concluſi in. 3. q. vnde parum concluditur ſuper rei vendicatione: niſi ſit decima ſeparata, quam alius perceperat, ſed contra ſubditum detinentem non ſolet per rei vendicationem peti. nam ſunt debitæ. ca. parochianos. eod. ergo vendicari non poſſunt: quia illud quod eſt meũ vendicatur. Actio enim rei vendicationis domino competit. l. in rem. ff. de rei vendicatione. & in rei vẽdicatione certum eſt duo eſſe maximè neceſſaria, dominium rei ex parte actoris, & poſſesſio ex parte rei, ſiue defenſoris. l. vna. C. de aliena. iudi. Iaſ. in. §. omnium. de actionib. in inſtitu.

Rei vendicatio. quando pro decimis agi poſſit.

8 Nec refragatur. d. c. moderamine. ibi, vendicent: quia vendicare ſignificat ibi proprium facere, aſſumere. ca. quia nonnulli. de cleric. non reſiden. Nam in. d. c. moderamine. dubitabatur de monachis, an decimas, primitias & oblationes percipere poſſent. & Gregorius papa decernit illic, vt vendicent portionem decimarum, oblationum & donationũ, ſi ſacerdotii honore fungatur, ac ſibi aſſumere posſint, & pro viuis & defunctis, ad ſuam & proximorum vtilitatẽ; meritò perfectioris iuſtitiæ, quę illius eſt, vel eſſe debet: & non intelligitur ibi de actione rei vendicationis: quia non diceretur quòd vendicarent ad vtilitatem proximorum. nam in vendicatione non ſolet ſic concludi, vnde praxis iſtã

Vendicare quid.

libel-

libelli formam non recipit in decimis non ſeparatis & futuris, vt ſuperius dictum fuit.

Nec obſtat. d. c. reuertimini. verſicu. vt autē. 9
ibi, quia fraudaſtis me parte mea. nam decima *Decima eſt*
eſt pars dei, & ſuam vocat in. c. tua. in. 2. eodem *pars Dei.*
titu. quia illam ſibi dominus retinuit. tamen ante ſegregationem vendicari nō poteſt, alioqui ſequeretur, quòd ſi debens frumenti decimam venderet fructus, non transferret dominium: licet contrarium videamus, & poſſe alienari, cum onere decimarum, probat text. in. d. c. tua. in. 2. & decima eſt dei in genere, quia eam vult ſibi ſolui: & dum eſt ſegregata, ſtatim transfertur dominium in eccleſiā: vt quęſt. 3. ſuperius ſcripſi. & ſæpius deus dicit, mea ſunt omnia: & ſic poſſet eccleſia omnia vendicare, ſecundum illos. verum eſt tamen quòd Panor. & alii in. c. cum homines, de deci. dicunt poſſe agi de præteritis decimis, tam contra venditorem, quàm contra emptorem prædii, ſicut in tributis. l. imperatores. ff. de publica. &. c. tua. 2. eo. dicentes eſſe in optione eccleſiæ contra quem agere velit, ſic docet Federic. conſil. 81. laicus. poterit tamen hic emptor requirere, ſi conueniatur, ſuum authorem. l. 2. vbi in rem actio exerceri debeat. C.

Nec obeſt quòd decimæ, primitiæ & obla- 10
tiones in bonis eccleſiæ numerantur. nam eſto ſanè, non tamen ſunt ſuæ, antequam ſint ſepara

tæ.

tæ. Et in bonis dicitur, quando actionem habeo, & exceptionem.l. rem in bonis.ff. de acquirend.rer.domin.& ita teneo, quicquid ſcribat Panor.cum aliis in.c. cõmiſſum. eod. tit.

Alii dicunt concludendum ſuper confeſſo-
11 ria, per.l.loci corpus.&.l.1.ff.ſi ſeruit.vend. ſic dicendo: me habere ius percipiendi decimas in tali loco, tanquam curatus illius loci, & in prædiis ſitis in mea parochia, ſicut eſt prædium controuerſum: ideo peto condenari Titium, & condemnatum compelli ad præſtationem & dictæ decimę ſolutionem: quia ius præſtandi decimã eſt quędam ſeruitus, in qua ſic concludi ſolet. gloſ.in d.capit.moderamine.&.in.cap.tua. ſecundo.de deci. Hoc etiam docet Rofred. in tracta.libello.iur.canoni.in 4.parte, rubrica. qua actio.decimæ petan.& Iaſ.in.§. æquè.ſecundo not.de actio.in inſtitu. His tamen formis agendi non multum curant canoniſtę, vt docet Hoſtien.in.c.parochianos.iu ſi.eod. tamẽ quia in qualibet actione diuerſa eſt narrationis & concluſionis forma: ideo vtile eſt ſcire qua actione experiri volumus, licet illa actio ex neceſsitate exprimi nõ debeat, teſte Anch.in.c.tua.2. col.2.eod.& in hac forma, ſi aduerſarius concludat in negatoria, oportet quòd curatus probet ſe eſſe curatum, quod facilè probabit per literas collationis ſui beneficii.

Confeſſoria an agi ſuper decimis poſſit.

12 Secundò, opus eſt vt probet fundum, ex quo deci-

decimas petit, eſſe intra fines ſuę parochiæ, & hoc in prædialibus: in perſonalibus, quòd ſit curatus opus eſt probare, & is à quo petitur, reſideat in ſua parochia. teſte Petro Iacob. in ſua practica, rubrica de inrerdict. vtili vnde vi. pro ſeruitutib. ſed quia raro decimæ perſonales in iudicio petuntur, quamuis ipſi libellum dictent, ego tamen omitto, ea quæ frequenter accidunt deſcribens. l. nam ad ea. ff. de legib. *Probare quę debet curatus.*

Formam aliam etiam tradunt doctores. in qua condictione ex canone concluditur ſic, cùm ſim curatus talis loci ratione cuius decimas habere debeo: & quia parochianus talis habet ibi prædia, ex quibus non ſoluit decimam, peto eum condemnari ad ſoluendum pręteritas, & ad continuandum ſolutionem deinceps, quandiu curatus eccleſiæ huius fuero, iudicis officium implorando. Hoſti. & Panor. in d. capit. tua. in 2. columna. ſecunda. poſt gloſam. ibi dicunt, quòd ſi agatur inter duas eccleſias de proprietate iuris decimandi, tunc agitur confeſſoria, quia de re incorporali agitur: ſi verò eccleſia agat contra colentem prædium, tunc aget condictione ex lege diuina, vt Hoſti. aſſerit in d. capit. tua. pro hoc eſt gloſa. valde ſolennis in. capit. cum liberum. de ſepul. quam probat Matth. de Afflictis, in conſtit. Neapoli. lib. 1. rub. de deci. q. 8. & docto. in. l. vna. ff. de condictio. ex lege. 13 *Condictio ex lege pro decimis agi poteſt.*

Si au-

14 Si aũt agatur contra debentẽ ſoluere tunc agi tur rei vendicatio.ſi ſeparata ſit decima, ſi verò fructus nõ ſunt ſeparati à fũdo, vel collecti, agi tur condictione ex lege diuina, declarata à cano ne, & hoc quando agit eccleſia cui debetur à le- ge canonica.

15 Si autem ei debetur ex conſuetudine, tunc a get condictione ex lege conſuetudinaria, appro bata per legem canonicam: ſed practici non ſo lent variare libellum, ſiue ex conſuetudine de- beatur, vel non, oportet tamen iſta cõſiderare.

16 Et quamuis ex his decimis diuiſio fieri de- beat, videlicet vt Epiſcopo, pauperibus & fabri cæ dari pars debeat, tamẽ curatus in ſolidũ eas petere poteſt, nec excipi contra eum licet, tan quam de iure tertii, vt doc. ſcribunt in. l. ſi quis conductionis. C. loca. & Roffre. vbi ſuprà, verſ. ſi.

Curatus decimas In ſolidum petit

17 Item ad futuram præſtationem concluditur in ſeruitutibus, & annuis p̄ſtationibus, licet in aliis ſecus. l. harum. & l. egi. ff. ſi ſeruit. vendic. c. in noſtra. de ſepultu. l. quemadmodum. ff. de iudic. l. 1. de vſur.

18 Item actione de dolo agi poteſt contra do- loſum, qui ruſticis ſuaſit, ne ſoluerent decimas, ad damnum contingens ex illa ſuaſione. l. cum quis. ff. de dol. Innoc. & alii in. c. dudũ. de deci.

Doli actione quando agendum ſit.

19 Præterea docto. in d. c. dudum. eod. dubitant quomodo ibi agebatur contra hoſpitalarios, nõ per-

Intellectus

permittentes decimas ſolui Epiſcopo, ſed non eſt dubitandum; quia in primis ſolemus decimas à debitoribus & ſubditis petere: & ſi ipſi eas aliis ſoluere ſoliti ſint, illi defenſores ſuos conueniunt, & ipſi conuenti recipiunt defenſionem. & ita ſeruatur, quicquid dicant doctores ibi. & Anch. in. c. cùm non ſit. 3. nota. vbi dicit, quòd ſi cultor agri recipiat omnes fructus, non poteſt in iudicio dominum nominare, ſed ſoluere debet: quia verum eſt, quando nemini diceret ſe velle ſoluere, ſed ſi conſueuit vni ſoluere, ſi alteri ſolueret, fortè non liberaretur, & conueniretur à primo: ideo, vt tutus ſit, quando conuenitur de nouo à quodam, ipſe vocabit ſuum protectorem, vt eum tueatur, alioqui ipſi nouo petitori decimam perſoluet. & ita ſeruatur. *ad. c. dudum de deci.*

Tamen decima propria authoritate capi nõ debet, ſed peti, vt ſuperius dixi, prout teſtatur Alber. in. l. extat. col. 1. quod metus cau. ff. & in. l. nullus. C. de Iudæis. Et ſic cùm decima ſit onus reale, ſicut tributũ. c. tua. 2. vbi glo. & doct. de dec. ideo ſequitur fructuum poſſeſſorem, vel detentorem. c. cùm non ſint. ibidem. Et ſic conſulit Socyn. conſil. 268. eleganter. col. 1. vol. 2. & ſic ipſe conueniendus erit. alia nunc non afferam, ſed ad alia pertranſeo. 20 *Decima propria authoritate an capi poſſit.*

QVAE-

QVAESTIO. X.

1 *Coram quibus decimæ peti debeāt*

DEcimò principaliter quęritur, coram quibus iudicibus peti decimæ debeant? Reſpond. In hoc Franciæ regno feudales, ſiue infeudatæ, coram iudicibus regiis hodie, ſiue in poſſeſſorio, ſiue in petitorio deciduntur, quamuis de iure iudices eccleſiaſtici debeant cognoſcere, etiam in poſſeſſorio, de decimis. c. dudum. eod. gloſ. in ſumma. 11. quæſt. 1.

2 *Decretalis in integra annullat ſẽtentias iudicum laicorum ſuper decimis.*

Et in integra eſt decretalis, quæ incipit, ſententias verò. in tit. de dec. ſic dicens: Sententias verò ſuper decimis à conſulibus datas: pręſertim cum ſanctorum patrum inſtitutionibus obuient, irritas eſſe decernas. & decretalis illa directa eſt Brixien. epiſcopo. Et quando agitur de iure decimandi, quia cauſa ſpiritualis eſt, cognoſcit eccleſia. gloſ. in c. ex tenore. de foro compet. & gloſ. in c. placuit. 2. §. ſic etiam. 16. q. 3. & 11. q. 1. Cald. conſil. 15. an iudex. rubr. de iudic. & foro compet. Cuma. conſil. 83. quia cauſa. in princi. & Fulgoſ. conſil. 166. in q. col. 2. fiunt. de regu. iur. in 6. & ita pronuntiauit ſenatus Pariſien. vt eſt in lib. de olim. fo. 51. vbi etiam deciditur retractum non habere locum in his decimis. & cauſam retractatus cognoſcendi ad iudi-

ces

ces eccleſiaſticos remiſit ſenatus, anno. 1272. pro quodam diœceſis Beaocen.

Secus ſi agatur de facto, vt de furto decimarum, vel de ſola facti quæſtione, vel executione: tunc cognoſcere etiam laicus iudex poteſt: vt conſuluit Federi, conſi. 245. domino Andreæ. in fi. docto. in. l. Titia. ff. ſolu. matrimo. de ripa. in. cap. decernimus. q. vlt. de iudic. Petr. Beluge in ſpec. principum. rubrica. de dec. §. reſtat. numero. 4.

3 Iudex laicus quando ſuper decimis cognoſcere poſſit.

Idem ſi agatur de fructibus, vt plenè tradit domi. Gemin. in. c. vlt. in fi. de foro compe. in 6. Fely. in. c. cauſam. in fi. de præſcri. Et ſic in tribus caſibus iudices regii cognoſcunt, ſuper poſſeſſorio, & quando agitur ſuper facto, & ſuper fructibus: vt ſcribit Gomes in. c. ſi annum. nu. 15. de iudic. in 6.

4 In tribus caſibus cognoſcunt iudices regij.

Si verò nõ fuerint feudales, tunc corã iudicibus eccleſtaſticis, tam de iure cognitio pertinet, quàm etiã ex ordinatiõe regis Philippi quarti, facta anno 1303. his verbis: De cognitione decimarũ nõ feudaliũ ĩ petitorio vel poſſeſſorio, præſertim ĩter eccleſiaſticas partes, gẽtes noſtræ ſe nullatenus ĩtromittãt. & ſi cũ duę partes pſonę eccleſiaſticæ contendunt ſe quamlibet earum poſsidere, poſuerint vel ponant ad manum noſtrãm, ne partes venire ad arma contingat, poſſeſsionem huiuſmodi in manu ordinarii loci reddere teneantur. vt eſt in ſtilo parlamenti,

5 Ordinatio regia prohibet laicis cognoſcere de poſſeſſorio ſuper decimis.

in rubric.de deci. Et ſic vult vt in petitorio ordi narii locorum, & in poſſeſſorio cognoſcant. Et ordinarii locorum dicuntur Epiſcopi. c. ordinarii. de offic.ordinar.in 6.ſic conſuluit Aegid. bellamera, conſil.40.col.7.verſicu.quatuor ſũt quæſita.& in ſequent.& text.in.c.ſina.§.diœceſani.de deci.in 6.dicit, ad diœceſanos ſpectare vt compellant religioſos etiam non exemptos: ſed iudices regii potius furerent, quàm eccleſiaſticos permitterent de poſſeſſorio cognoſcere: licet prohibeatur his laicis à rege, ne cognoſcant, etiam in poſſeſſorio de decimis.

6 Statuit etiam idẽ rex Philippus, vt ſeneſchallus, & alii ſui iudices defendant eccleſiam à noua decimarum impoſitione & exactione, ſiue fuerint impoſitæ à prælatis, ſiue ab aliis: ſed hodie fortè ii qui eccleſiam defendere deberent, eam grauant, onerant, ſpoliant, & tributariam reddunt: & non eſt qui conſoletur eam, vel defendat. quamobrem ipſa plangit, vt licet videre in tractatu, de planctu eccleſiæ. per Aluarotum.

7 *Carolus Martellus decimas primus conceſſit*

Aduertite queſo auditores dilectiſſimi, quãobrem iudices ſeculares decimarum feudalium vſurpauerint cognitionem. Scire enim vos oportet, Carolum Martellum, poſtquã obtinuiſſet victoriam contra Sarracenos, qui iam ab Hiſpania venientes, & bona, & templa Galliæ vaſtauerant, ac quà tranſierant deſtruxerant voluiſſe

luiſſe nobiles,& regni proceres ex alieno compenſare. Et vt animi ſui liberalitatem erga dictos nobiles oſtenderet, non diſſentientibus Epiſcopis, decimas ſacerdotibus iam à deo conſecratas, & ipſi deo ſanctificatas, his nobilibus laicis,& regni proceribus dediſſe perſanctè iurans (vt Gagui.ait) ſi diu viueret,ſe omnia eccleſiiis,& multo maiora repenſurum:quod non fecit, ſed eius ſacrilegii cauſa non multo pòſt mortuus eſt, & ad inferos delatus, vt ſe eum vidiſſe beatus aſſerit Eucherius Arelatenſis Epiſcopus, magnæ ſanctimoniæ id temporis vir: vt idem refert Gagui.in vita Caroli Martelli.& fuit cadauer eius ſepultum in æde ſancti Dionyſii:in cuius ſepulchro poſt aliquot annos, ingens ſerpens, fortè diabolus in ſerpentis ſpecie,inuentus eſt,& ex ſuo autem cadauere,& oſſibus, nihil omnino inuentum eſt, adeò quòd multi coniectabant eum cum corpore & anima in inferno, ob tale decimarum egregium facinus, ſepultum. Ecce magnum contra decimarum detinentes exemplum, & pernitioſum initium. Sit ne fabula an hiſtoria his qui hoc viderunt relinquo, ea quæ ipſe non vidi, mordicus non aſſerens.

Imò legi in quodam libro extracto à regiſtris curiæ Pariſien. quod de decima noualium curia ſecularis non cognòſcit: ideo fuit proceſſus in curia ſeculari ſuper his noualibus an- 8 *De noualibus eccleſiaſtici cognoſcunt.*

 nullatus

Igitur, cùm iſta cõceſsio facta ab eo q poteſtatem concedendi nõ habebat, nullius eſſet momenti, imò quicunque decimas, primitias & oblationes per poteſtatem ſecularem obtinet, proculdubio contra deum & ſanctorum patrum nititur ſanctiones: quinimmo, & qui accipit, & q tradit, raptor & ſacrilegus iudicatur. c. cauſa. in fine. de verbo. ſignific. ideo ſuper his aliqua nõ poteſt interuenire præſcriptio: quare iudices laici voluerunt cognoſcere, vt huic ſacrilegæ donationi fauerent, præſumentes quòd ſi iudices eccleſiaſtici cognoſcerent, paſsim ad reſtituendũ detinentes decimas, vt iuris eſt, condemnarent. ſed timendum eſt, vt pro hoc ſacrilego dono, iudicantes in infernum cum eorum authore, deuolũtur: & maximè cũ rex Martellus nõ recompenſauerit regni eccleſias, nec aliquis rex Franciæ, vt legerim. 10 *Ex donatione laicorum non licet decimas poſſidere.*

11 Ideo dicerem has omnes decimas ſic à laicis infeudatas, à curatis iure contra detinentes peti poſſe, & eccleſias his ſpoliatas reſtituendas: imò detinentes ſunt raptores, ſi alio iure non fulciantur, per d. cap. cauſa. *Detinentes decimas infeudatas raptores dicuntur.*

12 Quare ſanctè ſtatuit concilium Lateranenſe, in. capit. prohibemus. de dec. vbi ſic ſcribitur: Prohibemus ne laici decimas, cum animarum ſuarũ piculo detinentes, in alios laicos poſſint aliquo modo trãsferre: ſi quis verò receperi *Intellectus c. prohibemus.*

& eccleſiæ non reddiderit, Christiana ſepultura priuetur.

13 *Prohibet decimas transferri in laicum.*

Primò, ponitur prohibemus, & ſic quod fit poſt prohibitionē, nullum eſt.l.1.& 3.ff. quod vi aut clam.l.non dubium.C. de legib. ideo decimę ab illo tempore in laicos tranſlatæ, nunc retineri non poſſunt, & in hoc conuenit omnis turba doctorum.ſed ego etiam teneo de his decimis, quæ ante dictum Lateranenſe concilium non iure acceptæ erant, vt inferius probabitur.

14 *Dictio, ne.*

Ponitur etiam in text.dictio, ne, quę negat, ut in rubr. ff. ne quid in loco ſacro. ne quid in flumi.publi.ne vis fiat ei.& in aliis multis ſimilibus,vt ſcripſi in l.in lege cenſoria.ff. de verb. ſign.ſed negatiua totum negat.l. hoc genus. ff. de condi.& demon.vbi glo.& plus negat,quàm affirmatiua ponat, vt dialect. dicunt. & probat lex ſi ſic ſtipulatus. vbi Iaſ. ff. de verb. obligat. Decius in regu. in eo.de regu.iur.ideo ibi negatur decimas aliquo modo in alium laicum transferri poſſe.

15 *Laici prohibentur bona eccleſiarum in laicos vel alios transferre.*

Item in tex.eſt verbum,laici, igitur prohibet tex.ibi,ne transferant quod ſuum non eſt,videlicet decimas in alios: quia non licet de alieno diſponere, vtpote de decimis, quę dei ſunt, vt ſuperius dixi,nec licet laicis,quibuslibet quantis religioſis & potentibus, quolibet modo aliquid decernere de eccleſiaſticis facultatibus, quarum

quarum ſolis ſacerdotibus diſponendi indiſcuſſè cura à deo commiſſa doceatur.c. bene quidẽ. in fi.90.diſtinctio.c. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtitut.prohibentur etiam transferre:quia licet papa illos,quibus conceſsit,habiles fecerit, tamen non alios,in quos iſti laici decimas trãſferre vellent, & ſemper decimæ ſpirituales remanſerunt: vt plenè docet Claud. de ſeyſel. in ſuo ſpecul.feud.in fi.imò ſpecies furti eſt,de alieno largiri,& beneficii debitorem ſibi acquirere.l.ſi pignore.§.1.ff.de furt.

Quòd decimæ dei ſint,patet Leuit. 27. in fi. ibi, omnes decimę domini ſunt.& in. c. eccleſias. 13. q.1. ſunt etiam dei ſanctuarium. c. ad hæc.eo. ideo laici eas obtinere nõ poſſunt, quia ſunt incapaces illarum: & vſus decimarum & oblationum, quia diuini iuris eſt, ad ſeculares omnino peruenire non licet.c.fi.16.q.1.nempe deus aſsignauit eas filiis Leui,& ſic clericis: igitur laici à deo optimo maxi. incapaces facti ſunt,etiam ante concilium Lateranenſe, quod voluntatem dei declarauit.nam ſemel deo dedicatum,non eſt ad humanos vſus transferẽdũ. regul.ſemel.de reg.iur.in.6. 16 *Decima dei ſunt.* *Laici ante concilium Lateranen. incapaces decimarum erant.*

Item alia ratione, quia decimæ annexæ ſunt ſpiritualibus, videlicet officio ſeminandi ſpiritualia:ergo dignum eſt vt metat decimas,vt teſtatur diuus Paulus, & ſicut hominis corpus eſt inæſtimabile, quia eſt animę annexum, ita & 17

regibus:& horrendæ cupiditatis impulſu egentium ſubſtantiam rapiunt, irrita habeantur quæ obtinet, & à communione eccleſiæ, cuius facultates auferre cupiunt, excludantur. & text.in,capitu. cauſa.in fi.de verbor. ſignificat. ait: Quicunque igitur eas per poteſtatem ſecularem obtinent, proculdubio contra Deum & ſanctorum patrum nituntur ſanctiones:qui nimò & qui accipit, & qui tradit, raptor & ſacrilegus iudicatur. *excommunicati.*

Subſequitur in tex.c.prohibemus.eo.cum animarum ſuarum periculo.volens dicere, quòd decimę à deo opti.maxi. erant reſeruatæ clericis,& his tamen fuerũt priuati à laicis,quas nũc detinentes cum animarum periculo,ob id concilium ſtatuit, ne illas in alios laicos trãsferrẽt, ſed in morte ſaltem ſatisfaciant eccleſiæ,illi relinquendo,cuius decimæ fuerunt,& ſic laici peccant decimas illas feudales detinentes, & ob id excommunicati declarari poſſunt.c. ad hęc. eo. 20 *Periculum eſt animarũ in detinendo decimas.*

Imò Honorius papa his verbis ſtatuit, vt inueni in compilatione Honor. decretal. prima: cùm ſicut ex veſtra inſinuatione didicimus quaſdam habetis eccleſias,in quarum parochia decimæ à laicis per violentiam detinentur, quę quidem ad eccleſias ipſas pertinere noſcũtur: nos veſtris ſupplicationibus inclinati, authoritate apoſtolica prohibemus,ne decimæ,cum eis idẽ laici dimiſerint,ad alios quàm ad eccleſias eaſdem 21 *Decretal. Honorij quę non eſt in libris vulgatis.* *In quas eccleſias laici decimas*

transferre poſsint. deuoluantur. & illa decretalis dirigitur abbati & conuentui ſancti Pontii. Ergo laici nõ poterant aliquibus etiam eccleſiis relinquere, niſi eis, quibus prius competebant.

22 *Lateranenſe conciliũ nihil iuris concedit laicis ad decimas.* Item hoc concilium non concedit laicis, vt eas teneant, vel eius filii, & ſucceſſores, vt quidam dicere conatur: quia iſta prohibitio non inducit conceſsionem, cùm inducta ad priuationem, non operetur conceſsionem. l. legata inutiliter. ff. de leg. 1.

23 *Ante concil. Lateranenſe laici erant decimaurm incapaces.* Itaque per hæc uerba patet ante concilium Lateranen. incapaces fuiſſe laicos, & peccaſſe detinendo decimas: ideo licet eas ante concilium habuiſſent, transferre tamen in alios non poterant, quia nunquam in illis ius habere potuerunt, quòd à deo filiis Leui reſeruatæ erãt: quicquid dicant docto. ante vel poſt concilium nam Alexand. 3. in c. ad hæc. prohibet ne in feudum laicis dentur: & eis datas, vult vt laicis eas reſignent, alioqui eos excommunicationis vinculo aſtringit. Ecce igitur quòd tam ante concilium, quàm poſt, laici ſunt prohibiti decimas habere ex præcepto dei, qui eas Leuitis, id eſt eccleſiaſticis, reliquit, & ſacerdotibus. c. quãuis. ibidem. & Alex. tertius erat pàrum ante cõcilium Latera. quia ipſe poſtea in fine ſui pontificatus congregauit illud concilium Romę, ergo antea ſtatuerat. imò in concil. Turonen. ſtatutum fuerat decimas, & res eccleſiaſticas in

(handwritten in margin: Concil. Lat. celebratũ fuit anno D. 1180 ut habet tomo 4. Concil. fol 101 licet ... celebratũ fuisse anno 1179 Genebrardus vero pag. 936 dicit celebratũ anno 1178 ut 1180)

feudum

feudum laicis concedi non poſſe tempore Vrbani. 2. vt eſt in rub. Epiſcopum. vel Abba. in viſib. feudo. & illud concilium fuit celebratum Turonis, anno. 1096. vt notat Archi. in c. fin. §. illas. eo. libr. 6. & Henric. Bohic, in c. quanuis. eodem. Ergo laici incapaces erant & prohibiti ante concilium Lateranenſe, quare non eſt opus ſpectare illud concilium Lateranenſe, cùm ſemper laici fuerunt incapaces decimarum, & rerum eccleſiaſticarum, & ſpiritualium.

Detinentes, dicit tex. non poſsidentes, cum laici ſolùm detineant, ergo non præſcribunt ſine poſſeſsione. l. ſine poſſeſsione. ff. de vſucapio. & reg. iuris, ſine poſſeſsione. in 6. c. causã. de præſcriptio. & ideo dicit tex. detinentes, nõ poſsidentes. nam poſſeſsio ad ius refertur, tenere verò vel detinere, ad factum. l. poſſeſsio. ff. de acquir. poſſeſſ. l. ſtipulatio. §. hæc quoque. de verbor. obligatio. ſcripſi in tracta. nominat. quæſt. 9. num. 11. 24 *Detinere decimas laici an poſſunt.*

Poſtea in tex. dicitur, in alios laicos. ergo prohibitio erat, ne transferrent in laicos quoſcunque, & cuiuſcunque conditionis: quia indefinita æquipollet vniuerſali. l. ſi pluribus. ff. de leg. 2. c. vt circa, de electio. in. 6. 25 *Laici an in ſte de..mas in filios & ſucceſſores trãſtulerint*

Et ideò in ſucceſſores etiam filios ſuos laicos non poterunt has decimas iure transferre. c. in canonibus. 16. q. 1. nempe Lateranenſe concilium eos excepiſſet, ſi voluiſſet. c. ad audien- 26

dien-

deicom.de teſtam.& ita declarauit rex, vt vidi in quodam libro extracto à regiſtris curiæ. in verbo, decima.

Et in hoc caſu, quando laicus decimam iure tenens, ſi eam vendat eccleſiæ, non habebit locum ius retractus per proximiorem, ut in curia fuit pronunciatum pro Epiſcopo Conſtantien. quia eſt reuerſa ad ſuā naturam, ideo non poteſt iterum in laicum redire, per hoc capit. prohibemus. de decim. argum. leg. ſi vnus.. §. pactus. ff. de pactis. & quòd eas vendere poſsint ſine aliquo regis conſenſu, etiam ſi dicant ſe à rege habere, ibidem ſcribitur. 28 *Retractus in decimis ceſſat.*

Eſt quoque in text. d. capit. prohibemus. poſſint, iuncta negatiua, ne: & eſt notandum, quòd hoc verbum poteſt, præcedente negatiua, importat neceſsitatem, & ſic tollit omnino facultatem in contrarium faciendi: gloſ. in capit. primo. de regul. iur. in 6. capit. primo, de cauſa poſſeſsion. adeo quod remota eſt laicis omnis poteſtas transferendi decimas in quoſcunque alios laicos, etiam ſi eas ante dictum concilium haberent: quia de illis tantùm quas ante concilium habebant, loquitur concilium Lateranenſe, dum dicit, non transferant, quia non poterat preſagire de decimis, quas obtinerent deinceps, ſed de his quas detinebant, ideo dixit detinentes, vt ſuperius ſcripſi. 29 *De verbo, poteſt, cum negatiua præcedente.*

Sub-

30 *Dictio, aliquomodo.* Subdit poſtea tex.aliquommodo.quę dictio comprehendit omnem modum,teſte Ioan.Andr.& Card.ibidem.videlicet modos translationis feudi, vendicationis,donationis, permutationis,& his ſimiles: & ſic nullo titulo vel ſpecie,vel caſu,& quòd vulgò dicimus, *en aucume ſorte,facon,& maniere,* quaſi dicat, nullo modo laici transferant decimas,in alios non poterant eas transferre,ſi ante concilium non habebant.ergo &c.De modo ſcripſi in l. triplici. ff. de verbo.ſignific.& in integra legi vnam decretalem ſic deſcriptam:Si aliquis laicus à ſacerdotibus vel clericis decimas de laboribus ſuis in tua diœceſi requiſierit,cum ab exactione huiuſmodi prorſus ceſſare compellas. & dirigitur Epiſcopo Brixienſi.

30 *Detinentes ante concilium Lateranenſe non poſſunt decimas transferre.* Oſtenditur etiam in fine text. prohibitionē concilii Lateranen.omnino extendendam tam ad detinentes ante concilium,quàm poſt, cum dantes & recipientes,aſtringat.nempe ſi laicus donauerit decimas laico, vel inſtituit ſuum etiam filium laicum,ille non poterit decimas recipere:imò ſi receperit,tanquam raptor bonorum dei Chriſtiana carebit ſepultura,& ī inferno ſua erit ſepultura.Et iſte eſt verus, vt arbitror,intellectus.c. prohibemus. qui tandiu latuit, nūc cū dei laude excitatus: bn̄dictus deus.

31 *Religioſi à* Imò fortius in Lateranen.eſt.inhibitum concilio, ne quælibet religioſa perſona eccleſias

&

& decimas de manibus laicorum, ſine conſenſu Epiſcoporum, recipiat. c. cum apoſtolica. in fi. de his quæ fi. à præl. c. cum & plantare. de priuileg. poſtquam religioſi non poſſunt à laicis ſine conſenſu Epiſcopi accipere, multo fortius non poterunt laici aliquomodo decimas recipere à laicis.

Laici decimas recipere non poſſunt.

Itaque, ſolis ſacerdotibus, qui quotidie domino ſeruire videntur, licet has decimas & oblationes comedere: quia in veteri teſtamento prohibuit dominus filiis Iſrael, panes ſanctos comedere, niſi tãmodo Aaron & filiis eius panes inquã, qui nunc in ſancta eccleſia offeruntur: quia illi ſub vmbra legis erant, qui verò modo ſub gratia ſunt ſpiritus ſancti, toto mundo euangelio coruſcante lucidiores eſſe videntur. c. hãc conſuetudinem. 10. q. 1. Ergo nullo modo laici decimas detinere debent: imò ſi quis prælatus, vel alius laico in ſeculo remanenti eccleſiæ decimam, oblationemque conceſſerit, à ſtatu ſuo ſicut arbor quæ inutiliter terram occupat, ſuccidatur, & donec emendet dolore ſuæ iaceat ruinæ proſtratus. c. quanuis, de decimis. 32

Sacerdotibus licet decimas edere, ſicut olim panes propoſitionis.

Fallit quando fructus poſſidet, videlicet ad locationem vnius anni, vel alterius breuis temporis. Hoc enim eſt permiſſum laicis, vt ad firmam habeant. vtor verbis tex. in. c. tua. 2. de loca. c. fin. ne præla. vices ſuas. vbi gloſa. Iudęis tamen locari fructus beneficiorum prohibitũ eſt. 33

Sed

initium eſt inſpiciendum, vt habetur in.cap. dudum. eodẽ. vnde cùm initium eorum à quo iuriſdictionem haberentur, ſit à rege, vel alio ſeculari principe, non poſſunt dicere ſe maiorem iuriſdictionem conſecutos, quàm is, qui dedit, habet. & iſta faciunt contra illos, qui dicunt curias ſupremas Franciæ, quia ſunt ibi conſiliarii presbyteri & clerici, poſſe de rebus & cauſis ſpiritualibus cognoſcere: quod vides quàm ſit alienum. Illud verum faterer, quando cõſiliarii eſſent à papa dati: vt alibi plenius in ordin. reg. dicam.

non tamen de ſpirituàlibus cognoſcere poſſũt

37 Siue inter clericos agatur, ſiue inter laicos, ſiue inter clericum & laicum, tam principaliter, quàm incidenter. capitulo. tuam. de ordi. cognitio. capitulo. ſecundo. vbi Panor. notat de iur. calumn.d. clemen. diſpendio-ſam. de iudic. vbi doctor. plenè dicunt nullo modo laicum de ſpiritualibus cognoſcere poſſe.

Etiam inter laicos iudices ſeculares de decimis non cognoſcunt.

38 Nam deus relinquendo decimas clericis, illarum cognitionem in conſequens reliquiſſe videtur. glo. in ſumma, decima. quæſt. 1. probatur in.c. placuit. 2. 16.q.1.& in.c. ex tenore. de foro compet. Calder. cõſil. 15. an iudex. illo tit. & Iaſ. cõſil. 23. ĩ cauſa. vol. 1. qa laici eccleſiaſtica negotia tractare non debẽt. c.2. de iud. & ita eſt ſtatutum in ſacris cõciliis, & à ſummis põtificibus, vt probaui. Si tamen ageretur cõtra prædo-

Contra præ

nem frumenti laicum, poſſet tunc iudex ſecularis contra illum cognoſcere: vt probat Card. in d.ca. quanuis. q. vlt. de dec. etiam fructus locari & vendi laicis poſſunt. c. veſtra. de locat. & ſic iudices laici tunc cognoſcere poſſent. glo. ibidem, & ſuperius dixi.

donem frumenti ſecularis cognoſcit.

39 Si tamen probaretur conceſsionem à papa laicis factam eſſe, tunc ad laicos iudices cognitio ſpectare poſſet: & hodie ex priuilegio conceſſo Philippo regi Franciæ, vt quidam aiunt, quod Philippinam vocant, iudices laici de decimis feudalibus cognoſcunt, & ſi laici inquietantur coram iudicibus eccleſiaſticis ſuper huiuſmodi decimis, ſic infeudatis ante conciliũ Lateranenſe ſolent impetrare literas à rege, ad inhibendum iudicibus eccleſiaſticis, ne de his cognoſcant, cauſaque ad iudices ſeculares remittant: quibus per regem mandatur, vt faciant laicos vti & gaudere priuilegio dicto, & iure tenẽdi, portandi, colligendi & poſſidendi huiuſmodi decimas, in vim prædicti priuilegij. de quo Benedic. meminit in repet. c. raynutius. in ver. ſi abſque. 2. de ſubſti. fideic. nu. 45. de teſta. & Chaſſa. in conſuet. Burg. rub. *des iuſtices. §. 6.* num. 350. & item ſeculares iudices in Hiſpania cognoſcunt de eiſdem, vt teſtatur Pet. Belluge, in ſpecu. principum. rubr. 13. de dec. §. reſtat. fol. 45. & ſeq. quod eſſet apud me expeditum, quando laici iure tenerent iſtas deci. alioqui

Ex priuilegie iudices ſeculares de decimis cognoſcũt.

qui non poſſunt cognoſcere teſte Feder.conſil. 245.domino And.

Secundò infertur, quòd in decimis etiam infeudatis non ſucceditur iure hæreditario, per c.prohibemus.eod.quanuis feuda inſtar patrimonialium habeantur in hoc regno, quando ſunt temporalia, vnde ius illorum in accipientem transfertur.c.1.qui feud.da.poſſ.tamen cũ ius decimarum in laicos transferri non poſſit. c.ad hæc.eo.& ſuperius dixi. ideo decimę non habebuntur inſtar patrimonialium, etiam ſi iure poſsidentur per ſupradictas rationes. nam hoc eſſet contrarium his decimis, quòd eſſent ſpirituales, & haberetur vt tẽporales & prophanæ: imò ſuperius fuit dictum, ne ad alios laicos transferantur. 40 *Feudales decimæ ad poſteros nõ transferuntur.*

Tertiò, quòd conſuetudines vel ſtatuta à laicis edita ſuper decimis etiam infeudatis, non valent, tum quia falcem in meſſem alienam imponunt, contra.c.nouit.de iudi.diſponendo de his quę ad illos non ſpectant, tum quia de ſpiritualibus non licet laicis ſtatuere. c. eccleſia, de conſtit.vbi docto.Inno.in.c. nouerint. de ſenten.excommuni. c.hanc conſuetudinem. in fine.11.q.2.cum non conſtitutiones, ſed deſtitutiones, vel deſtructiones dici poſsint, & vſurpationes iuriſdictionũ.tex.in c.fi.de reb.eccleſiæ non alien.ſic cõſuluit Aeg.Bellamera, cõſ.40. factum tale.col.10. in alleg.Ioa. de Alzeno. 41 *Conſuetudines vel ſtatuta ſuper decimis à laices edita non valent.*

42 Quartò infertur, quòd licet decimæ eſſent infeudatæ ante concilium Lateranenſe, à domino ſeculari, laicis, non poſſunt etiamnum retineri. capit. dudum. de dec. niſi dominus eas decimas iure ſe habere probet, vel eccleſiam conpenſauerit de re maiori, vel æquali, de quo oportet quòd conſtet, per. capit. ea enim. §. ſed & permutare. 10. quæſtio. 2. c. 1. de rerum permu. doct. in. cap. 1. de rebus eccle. nõ alienand. Deci. conſil. 341. viſo puncto. col. 5. numero. 11. & retinẽtes nollem excuſare, nec abſoluere ſine reſtitutione.

Feudales decimæ hodie retineri nõ poſſunt à laicis.

43 Et ſic cùm eccleſiæ, quarum laici tenent decimas, non habeant aliqua bona temporalia, probatur quòd non fuerunt pro decimis conpẽſatæ: ergo illæ decimæ retineri iure non poſſunt, per ſuprà dicta, etiãm per mille annos poſſeſſæ.

Quomodo probatur eccleſias non recepiſſe aliquid in cõpenſationẽ.

44 Quintò, non eſt quærendum, an infeudatio fuerit facta, vel non: quæ tamen non præſumitur, quia eſt facti, & facta non preſumuntur. l. in bello. §. factæ. ff. de capti. ſed quærendum eſt, à quo facta fuerit, & an is potuerit facere, qui fecit. l. ſi quæramus. ff. de teſta.

Infeudatio non præſumitur, nec nocet à laicis facta.

45 Imò à ſolitis præſumemus eas vſurpatas à laicis. c. fina. de reſtit. ſpoliato. in 6. ibi, quia eas occupaſſe iniuſtè veriſimiliter præſumuntur. c. quanuis. de dec. eo. maximè quia malum legimus in hiſtoriis initium, videlicet decimarum

Vſurpatæ decimæ à laicis præſumuntur.

conceſsionem ab ipſo duce Martello, laicis & proceribus regni Franciæ factam,& in conpenſationem belli. Ideo quæ malo inchoata ſunt principio,difficile eſt vt bono peragantur exitu.c.principatus.1.q.1.

Itaque in hoc dono vides bona non ſua dari, & pro ſeruitio ſibi impenſo,& ſpirituale pro temporali, quod quàm ſit abſurdum,nemo non videt, & ſine compenſatione facta eccleſiis ſaltem nullam legi: quod etiam non valet, vt habetur in.§. ſi minus. in authen. de non alienand.reb.eccle.colla.2. 46 *Donationis decimarum inconueniētia.*

Vnde dicit tex.in.c.in canonibus.16,q,1.valde ergo iniquum & ingens ſacrilegium eſt, quicunque,vel pro remedio peccatorum, vel pro ſalute animarum ſuarum, aut requie vnuſquiſque venerabili eccleſiæ contulerit, aut certè reliquerit,ab his à quibus maximè ſeruari conuenit Chriſtianis,& Deum timentibus hominibus,& ſuper omnia à principibus & primis regionũ,in aliud transferri,vel conuerti.Quicunque ergo res eccleſię iuſſu vel largitione principum,vel quorumdam potentum,quadam inuaſione,vel tyrannica poteſtate tenuerint,& filiis & hæredibus ſuis, vt à quibuſdam iam factum audiuimus, quaſi hæreditarias relinquerīt,niſi citò res dei admoniti à pontifice agnita veritate reddiderīt,ꝑpetuo anathemate feriantͬ quia iuxta ſanctorũ patrũ traditionẽ nouimus 47 *Excommunicātur oēs retinentes decimas & ſacrilegi ſunt.*

res eccleſiæ vota fidelium eſſe, pretia peccatorum,& patrimonia pauperum cuique, non ſolùm habita conſeruare,verumetiam,deo opitulante,conferre optamus.c.quia iuſta.16.q.1.Et laici,ſiue ab Epiſcopis,ſiue à regibus,ſiue à quibuslibet perſonis decimas acceperint, niſi eccleſiæ reddiderint, ſciant ſacrilegii crimen ſe committere,& æternæ damnationis periculum incurrere.c.decimas. 16.quęſt. 7. alia ſuperius ſcripſi.

48 Et ĩ dubio iudicare debemus id quod eſt animæ tutius & ſecurius.c.inuenis. de ſpõſalibus. ſed ſecurius eſt animæ iudicare decimarum vſurpationem, vt ſatiſfaciamus, & eas reſtituamus,quas prædeceſſores noſtri iniuſtè detinuerunt.ergo & cætera.Et ob hoc credo multos in inferno cruciari, qui noluerunt decimas reſtituere:& nunc detinentes eas, ſi non pœniteant & reſtituant,ſequuntur.

49 Nec obeſt ſi dicatur, quòd reges dederunt poſſesſiones, & fundauerunt eccleſias, ergo & decimas neceſsitatis cauſa quas dederunt,concedere poſſunt.quibus reſpondet text.in.c.nouerint.10.q.1.in hæc verba,nouerint conditores baſilicarum in rebus, quas eiſdem eccleſiis conferunt,nullam ſe poteſtatem habere ſed iuxta canonum inſtituta,ſicut eccleſiam,ita & dotẽ eius ad ordinationem Epiſcopi pertinere. Et alibi, poſſeſsiones, quas vnuſquiſque eccleſiæ pro-

Reges bona quæ eccleſiis dederunt, an accipere poſſint.

ꝓprio dedit,aut reliquit arbitrio,alienare q̃bus libet titulis,aut diſtractionibus,vel ſub quocun que argumento,non patimur: niſi fortè aut cle ricis bonorum meritorum,aut monaſteriis reli gionis intuitu, aut certè peregrinis largiri ne ceſsitas ſuaſerit:vt hæc ipſa non perpetuò, ſed temporaliter perfruantur.cap.poſſesſiones.16. q.1.Et quando reges donant, videntur ius pa tronatus tantùm retentum donare.c.paſtoralis. de donationibus.

Vltimò,quanuis laici decimas reſtituere de berent eccleſiis parochialibus,à quibus fuerant occupatæ:quia quæ erant Cæſaris,Cæſari red denda erant,& quę Dei,Deo.& textus in capit. cum apoſtolica. in fi.de his quæ fiũt à prælato. ſic dicit:monendus eſt laicus,qui decimam de tinet,vt eam reſtituat eccleſię ad quam ſpectat. nempe de re aliena diſponere non poterant. l. in re mandata.C.mandati.Et cùm decimę datæ fuerint filiis Leui,non electione offerentis per ſoluebantur,vt contempto Leuita,qui ſecum e rat,ipſe eligeret cui vellet decimas dare.c.eccle ſias.§.item cùm decimæ.decimatertia quæſtio ne prima.Nam dictum eſt Deuteronomij deci moočtauo cap. Leuita qui tecum moratur, & intra muros tuos habitat, comedet eas: tamen quia vna eſt ſponſa dei eccleſia, ideo capax ea rum quælibet eccleſia eſt.Quamobrem religio ſi vel alii eccleſiaſtici viri per tempus immemo

50 *Quibus eccleſiis decimas laici reſtituere debent.*

riale poſsidentes illas, potuerunt contra alios clericos præſcribere,& vna eccleſia contra aliá capitulo primo, de præſcriptionibus. in ſexto vt inferius dicam in illa decimatertia quæſtione, an decimæ tolli poſsint.vbi videri debet, an ex donationibus laicorum poſsit præſcribi & dicit textus in.capitulo finali. 16. quæſtio. prima.ibi, liberum eſt enim monachis & ſpiritualibus viris Deum colentibus & timentibus, decimas & oblationes, cunctáque remedia concedere,& de iure ſuo in dominium illorum & vſum transferre:nec tam paupibus paupertatem, quàm religionem attendere. [* Et vbi decimæ ſunt feudales, ſi ſemel donatæ ſint eccleſiæ, iudex laicus nunquam poterit de his cognoſcere, quia naturam acceperunt primæ ad eccleſiam reuertendo.argum.l.ſi vnus.§.pactus.ff.de pac.& ſic remiſſa fuit cognitio ad iudicem eccleſiaſticũ per ſenatum,anno.1550. die 22.Maii,in vigilia Pentecoſtes.]

† Additio.

51 *Conſenſus prælatorum in dandis decimis,an proſit.*

Nec refragatur,quòd illa Martelli donatio facta fuit cum Epiſcoporum conſenſu, ergo valet. capitulo cum apoſtolica. de his quæ fin. à prælat.Reſponde,non verum: ſed faciamus ſic eſſe, tamen donatio decimarum à laicis facta. laicis,cum conſenſu Epiſcopi, non valet. capitulo quanuis.eodem. vbi fuſius dixi. nec dicit quòd Epiſcopi Gallicani conſenſerint, ſed nõ diſſenſerint,quia non poterant. nempe iſte dux

Caro-

Carolus Martellus bello efferatus, duos iam de poſuerat de facto prælatos, videlicet archiepiſcopos Remenſem & Arelatenſem: vt patet per Florentin. in ſecunda parte Chronic. titulo. quarto. capitulo. ſecundo. §. tertio. Ob id non erat mirum ſi Epiſcopi non diſſentiebant. nā ſi aliquis contradixiſſet, depoſitus, & exilio, & fortè morti traditus fuiſſet: ob id non contradixerunt, vel coactè conſenſerunt: tamē hoc fieri ſine papæ conſenſu non potuit: vt ſuperius dictum extitit.

Non obſtat quòd fuit iuſta & neceſſaria cau . nempe Sarraceni deſtruebant totum regnum, & ſic ipſos prælatos, & eccleſias. Reſponde, iam parta erat victoria apud Turones, ideo bella ceſſabant contra Sarracenos: quamobrem ceſſabat iuſta & neceſſaria concedendi decimas cauſa. & quanuis fuiſſet iuſta cauſa, tamen iure & cum ſolennitate fieri debet alienatio bonorum eccleſiæ. cap. ſine exceptione. 12. quæſt. 2. vbi ſcripſi. nec poterat hoc ſine papę fieri authoritate, nec à laicis, qui nullum ius in rebus eccleſiæ habent. 52 *Iuſta cauſa in dando decimas eſſe debet.*

Nec obſtet quòd Martellus milites compenſare volebat de hac nobili & egregia victoria. Reſpondeo. hoc potuiſſet egregiè de bonis ſuis: nempe compenſatio de ſuo ad alienum fieri debet. l. prima. & per totum 53 *Cōpenſare de ſuo quis debet.*

tit.ff.de.compenſa.ſed de eccleſiæ bonis, non licebat compenſare, aliàs eſt furti ſpecies de alieno elargiri, vt ſuperius dixi.

54 *Amortiſatæ ſunt omnes decimæ ad eccleſiã reuerſæ.*

Nec me mouet tex.in c.prohibemus.ibi, cũ animarum ſuarũ periculo detinentes.vbi prohibet laicis detinentibus cum animarum periculo, ergo detinentibus ſine periculo, id eſt iure, non prohibet.Reſpon.ſi papa ex iuſta cauſa cõceſsiſſet, valeret.cap.poſſeſsiones.16.q.1.&.c. nam qui deo.quæſt.2.ibidem.quod non probatur.Alia q.vltima dicentur. [† *Additio,* * Imò S.Ludo.ſtatuit, anno 1277.in menſe Martio, quòd omnes decimæ ad eccleſiãm reuerſæ ex laicis eſſent amortiſatæ, nec amplius infeudatę dicerentur, nec aliquid ſecularibus deberent.]

QVAESTIO. XI.

1 *Quomodo decimæ ſolui debeant.*

VNdecimò quomodo ſolui decimæ debeant? Reſpond.Leuiti.27.ſcribitur, non eligetur nec bonum, nec malum: ſed quicquid venerit decimum, vnde quicunque recognouerit in ſe, quòd non fideliter dederit decimas ſuas, modò emendet ꝙ minus fecit. Quid eſt fideliter dare; niſi vt nec minus, nec peius aliquando offeratur de grano, aut de vino, aut de fructibus arborũ, aut de pecoribus, aut de ipſa ve-

venatione ſua?ca.quicunque.primo.16.q.7.

Et ſic debet pręſtari,non ad electionem ſoluentis,ſed illud quod decimum venit,facta cõputatione nouem,id quod cadit in decimũ,debetur, nec illud commutari poteſt: vt ibidem ſcribitur.alioqui vtrunque debetur.& commutatum & id cum quo commutatum eſt.cap. omnes decimæ.16.q.7. hodie iſta commutatio de voluntate partium fieri iure poteſt,non obſtante Leuitica lege ãtiqua,quæ ĩ hoc abrogata eſt. 2 *Commutatio decimæ an fieri poſſit.*

Eſt tamen differentia inter prædiales decimas,& perſonales.nam prædiales ſine diminutione ſeminis,& expenſarum detractione, ſtatim fructibus collectis, non deductis aliquibus expenſis,ſolui debent.c. cum homines. c. non eſt.eo.& antequam penſio colono partiario detur.gloſa.in.cap.queſtio. 16.q. 1. vel domino. d.c.tua.2.& ſic conſuluit Bertrand.conſil.255. viſis petitionibus.col.1.& ſequen. in.1.vol. ex prima editio. 3 *Expenſæ nullæ deducuntur in prædialibus decimis, ſecus in realibus.*

De perſonalibus verò deducuntur expenſæ factæ in mercibus, emendis, quærendis & vehendis,& in faciẽdo rem meliorem,etiam quæ datæ ſunt mediatoribus, & ſimilibus: nõ ſolùm ſi vtiliter,ſed etiam ſi ex voluntate, dummodo non fiat in fraudem eccleſiarum.Innocen.Hoſti.Ioan.And.& Cardi. in.cap. paſtoralis. poſt glo.ibi.eo.ſicut quando quis retrahit rem,oportet quòd reſtituat omnes expẽſas,quas emptor 4

fecit.

fecit.vt concludit.Boer.in. §. 4. de conſuetudi retrac.in conſuetud. Biturig. qua deductione facta de lucro,decima impartitur. d.c. paſtoralis.vbi glo. & docto. & idem in decima papali concludit Geminia.conſil.85.ſuper primo.col. 1. quia hæc perſonali decimæ æquiparatur. & Capyc.deciſ.Neapol.quæſtio.20.in cauſa venerabilis mo.

Ratio diuerſitatis inter prædiales & perſonales decimas

5 Ratio eſt, quia decima eſt tributum.c. decimæ.16.q.1.& ſicut in tributis nihil deducitur, ita nec in decimis prædialibus.c.tua.2. eodem. niſi conſuetudo fuerit,quòd homines expenſas aduerſus dominum deducerent, tunc enim ea valeret, vt concludit Bertrand. conſil.255. viſis.in.1.volumine.vide tamen in. d. capit. cum homines.

6 Sed in perſonalibus pecunia bis, & pluries decimari poſſet, ſi expenſę non deducerentur, & tamen deus vnam tantùm ſibi retinuit decimam, at fructus prædii, vel animalium de nouo orti,non fuerunt decimati, nec frumentum, quia ſemen mortuum fuit, & à deo ſuſcitatum. c.cum non ſit.eo. & in euangelio dicitur, niſi granum mortuum fuerit,ipſum ſolum manet. ideo in his fructibus nulla expenſa deducitur, & maximè quia deus reſeruat homini nouem partes,& decimam tantùm vult:teſte Andr.Hiſpa.in regula decimarum.q.14.Ad hæc de lucro ſoluitur decima perſonalis. d.c. paſtoralis. ſed

con

non dicitur lucrum, niſi deductis expenſis: igitur expenſæ deducentur, & vbi datur fauor diuinus, vel publici iuris, non deducuntur expenſę etiam neceſſariæ. vt in. d. cap. tua. 2. & in. ca. paſtoralis. eod. &. ſic concludit Matthæ. de Afflictis in deciſ. Neapolit. q. 252. magnificus. aliæ etiam rationes aſſignantur per glo. & doc. in. c. paſtoralis. licet aliàs regulariter impenſæ neceſſariæ deducantur, vt ſcripſi in. l. impēſę. ff. de verb. ſignifica.

Expenſę autem in refectione clibani, ſeu alterius rei, vel eius tuitione, non debent deduci quia res in patrimonio noſtro remanent: vnde ſi fecero, vel refecero torcularia, vel dolia, hoc non deducam. nam ſi fato rupta ſint, debeo aſcribere peccatis meis, & quod deus in hoc voluerit me punire: vt ait Hoſt. in ſumma. §. & qualiter, verſ. expenſæ. ſi tamen res immobiles acquiſitę vendantur, vt domus, ager, vinea. clibanus, de pecunia deducentur impenſæ reparationum. d. cap. paſtoralis. ut ſi centum aureis iam decimatis domus emam, & poſtea eam ducentis vendā, deducam centum aureos decimatos, & expenſas, ſi quas fecero in reparationibus: ſecus ſi res immobilis remaneat penes me: vt in. d. c. paſtoralis. fuſius ſcribitur. ibi videre quilibet poteſt. alia cum facilia ſint miſſa, nunc faciam. 7 *Expenſæ refectionis an deducendæ ſint.*

QVAE-

QVAESTIO. XII.

1 *Quando decimæ ſoluendæ ſint.*

DVodecimò,quando ſoluendę ſint decimæ? Reſpondeo, prædiales ſtatim fructibus recollectis.cap. cum homines. eo. dixit autem dominus,non tardabis decimas & primitas offerre.ideo tardius dare peccatū eſt: quia minus ſoluit, qui tardius ſoluit.l. ſi cui. in fi.ff.de verb.ſignifica.facit.l.vna.C.de plus petit.&.§.plus.de acti.in inſtit.ſic conſuluit Guido papæ in conſil.70.ex proceſſu.quæſt.1.

2 *Statim ſoluendæ ſunt decimæ.*

Vbi etiam dicit intelligi ſtatim , id eſt quàm citius ſolui poſſunt,& ſufficit,quòd fructus ſint collecti,& ſpicæ in meſſem deiectæ, & ſic cœpti,licet non percepti,& completi.l. ſi eius.ff.de rei vendica.& ſi quis fuerit in mora ſoluendi decimas,& frumentum,vel vinum fuerit ſubſtractum,vel periit,tenebitur is,qui ſtatim nō præſtitit vel non monuit curatum,vt illam decimā reciperet:per.l.cum res.in fi.ff.de leg.1.gloſ.& doct.in.d.c.cum homines.

3 *Conſuetudo vt certo tēpore ſoluatur decima valet.*

Putarem tamen valere conſuetudinem. vt ſoluatur in certo tempore,licet non ſtatim,dūmodo per tempus cuius initii memoria in contrarium eſſet ſeruata, vt inferius dicam in illa quæſt.ſeq.an decimæ tolli poſsint.& hoc ſcribit

bit

bit Collecta.in.d.c.cum homines.poſt Rofred. in tracta. libellor.iuris canon.in.4. parte, rub. qualiter decima ſit danda. itaque in decima ſoluenda inſpicietur conſuetudo, qua ceſſante ſeruare oportet ſuprà ſcripta.

Perſonales verò in fine anni præſtari debēt. gloſ.in.c.reuertimini.in verb.annus.16.q.1.& facit.2.Eſdræ.c.10.in fi.Panor. in.c. peruenit. eo.quia particulàris ſolutio multa incommoda afferre ſolet.l.planè.ff.famil.erciſcun. c. ex literis.de pignori.ſi tamen intra annum ſolueretur,non debet recuſari, teſte Ant. in c. ad apoſtolicæ.in fi.de deci. ſed Card.in. cap. paſtoralis.q. 16.eo. dicit, quòd poſtquam lex non diſtinguit īter prædiales & perſonales, quòd vtraque eſt ſtatim ſoluenda:quia interim poteſt curatus indigere,& parochianus mori, ob id melius & tutius eſt quòd ſtatim ſoluatur, ideſt ſingulis diebus dominicis:& bonum eſſet quòd ſtatueretur aliqua forma ſuper iſtis exoluendis & prçſtandis. 4 *Perſonales decimæ in fine anni p̄ſtantur.*

Vnde doctor regens,ex lucro centum aureorum,quod fecit,debet decimam illorum, ſic & aduocatus de eo quod ex poſtulatione lucratus fuerit.gloſ.in.cap.decimæ.16. q. prima. & in.capit.paſtoralis. de deci.vbi Cardi. quæſtio. 10.ideo boni aduocati & deuoti ſolent ſcribere lucrum,& poſtea in fine menſis vel anni diſcutere;& vidi quater in anno diſcuti, imò 5 *Aduocatus doctor quō & quando ſoluere decimam debeant.*

vidi multos habentes crumenam decimarum, & eo die quo decem lucrabantur ſolidos, vnũ ponebant intra marſupium decimæ, & ex illo lucro fiebant eleemoſinę:celebrabantur miſſæ, anniuerſaria fiebant,dabatur pars curato indigenti,& omnia opera pia fiebant ex illa pecunia: & bonum eſſet ſi ſic faceremus, vt etiã uult Hoſti.in.d.c.paſtoralis.col.penul.e.

Mercatores & artifices de lucro perſonales decimas debent.

6 Et ſic mercatores debent & alii artifices facere,ſi proſperè velint omnia ſibi ſuccedere:vt docet glo.& doct.in.d.c.decimę.& inferius dicam.in.q.vlt.& idem in procuratoribus,& notariis,apparitoribus, & aliis perſonis, vt ex eorũ lucro decimam præſtare teneantur. vt firmat And.Hiſpa.in.d.regula decima, q. decima, & ſuperius dictum fuit. q.quinta & octaua.

Ante petitionem an præſtandæ ſint decimę.

7 Quæro, an decimæ ante petitionem ſolui debeant?Reſpondet tex.affirmatiuè, in.c. cum homines.eo.tit.dum dicit ſtatim fructibus receptis ſoluendas. ergo in mora ſunt, qui non ſtatimſoluunt, etiam ſine petitione, vt ſcribit Panor.in.2.notab.ibi,& quia offerri debent, vt ſuperius dixi in.1.q.igitur non requiritur petitio, alioqui non ſatisfaceret quis præcepto dei.

Monitio in decimarum præſtatione quando requiratur.

8 Nec refragatur.c.peruenit.eo. tit. ubi monitio requiritur,& ſic petitio.Reſpondeo, monitionem requiri,antequam non ſoluens excommunicari poſſit: nam de excommunicationis

forma

forma eſt, vt ferri non poſſit, niſi præcedat monitio. capit. ſacro. de ſententia excommunica. ſed decimarum non eſt ea natura, vt requiratur petitio: nempe dum tempus eſt appoſitum, non requiritur interpellatio. lege magnam. de contrahen. ſtipula. C. ſed in. capit. cum homines. eſt tempus appoſitum ſolutioni decimarum, videlicet, vt ſoluantur ſtatim fructibus collectis: igitur non ſoluentes ſtatim ſunt in mora, etiam ſine petitione, & ſic monitione facta excommunicari poſſunt. facit. ca. omnes. 16. q. 7. ibi, ſed quia modo multi inueniuntur, decimas dare nolentes, ſtatuimus, vt ſecundum domini præceptum admoneantur ſemel, ſecundò & tertiò: qui ſi non emendauerint, anathematis vinculo feriatur vſque ad ſatisfactionem & emendationem congruam.

Item Exodi. 22. capit. dicitur, decimas & primitias non tardabis offerre. ponderando verbum, offerre, ſequitur quòd ſine petitione hoc fieri debet, vt doct. ſcribũt in auth. offeratur C. de litis conteſta. ideo poſtquam decimæ offerri debent, ergo ſine petitione. & ſic vltro: vt expreſſè docet text. in. lege. fideicommiſſa. §. ſi rẽ. ff. de legat. 3. &. 2. Paralipome. 31. ſcribitur, quòd filii Iſrael & Iudæ obtulerunt decimas, & ſic abſque petitione. 9 *De verbo offerre.*

Nec refragatur quod diuus Paulus. 1. ad Corinth. 9. ait: nihil à Corinthiis petiiſſe, nec rece- 10 *Decimæ*

I piſſe.

piſſe.c.prędicator.16.q.1.ergo ſi decimæ nõ pe
remitti expreſsè poſſunt. tantur,non debentur.Reſpon.verum eſt, quan
do remitterentur expreſsè, vel tacitè, vt diuus
Paul.auaris remiſit Corinthijs: tunc non tene-
rentur homines ad eas ſoluendum: ſed contra-
rium eſt,quando nulla fit remiſsio. imò diuus
Paulus ait ibi,quòd dominus ordinauit his qui
euangelium annunciant, de euangelio viuere:
dicit tamen, ego autem nullo horum vſus ſum:
hoc fecit,videns Corinthios auaros eſſe, ne of-
fendiculum euangelio Chriſti daret, ſed vt eos
deo lucrifaceret:attamen inquit ibi, neminem
militare ſuis ſtipendijs debere.

11 Nec obeſt quòd eccleſia Græcorum nõ ſol-
uit decimas.nam reſpõdeo quia ſciſmatica eſt,
à noſtra Romana deuians, etiam in matrimo-
nio.c.cum olim.de cler.coniu.

12 Nec me mouet,quòd pœnę iuris non deben
Pœnæ iuris non petitæ non debentur. tur,ſi non ſint petitæ:vt declarat gloſ.in c. fra-
ternitas.12.q.2.& regulariter petitio requiri-
tur: vt in euangelio ſcribitur, petite, & acci-
pietis,& in l.vniuerſi.C.de precib.imperato.of
ferend.vbi Iaſ.ſcripſi.in §.ſi quis verò.de colla-
tio.in concord.Reſpond.hoc eſt verum, niſi in
lege ſit ſtatutum tempus,quod ponitur in d.ca.
cum homines. & licet deciſio. Rotæ. 25. in
antiquior.incipiens, nota quòd vbi. in princ.
dicit debitorem decimarum non teneri, niſi à
die petitionis,ſecundum opinionem Archidia
con.

coni. tamen illam opinionem ibi reprobat,cũ nullus poſsit prætendere ignorantiam,eo quòd eſt debita iure naturali & diuino, ut ibi dicitur, & ſupra.quæſt.1.docui,quia tempus pro homine interpellat.

Et ſic patet illos parum probè ſentire, qui dicunt non ſoluendas decimas niſi à die petitionis: & ſi non fuerint petitæ tempore recollectionis fructuum, quòd non poſſunt amplius peti,vt Adrian.de traie.in d. queſtion. quinta, verſic.ſecundò videndum eſt, quanuis Archid. in cap.primo.de deci.in 6.videatur dicere à tẽpore petitionis debitorem decimarum tantùm condemnandum,& non antè: quem refert Felyn. in capit. ſi autem. columnn. 3. de reſcript. ſequitur D.Pet.Pau.Pariſ.in conſil. 15. Albertus.in fin.in 1.vol.& conſil.6. conſiderata. colum.3.nu.11.in 4.vol.& conſil.25. vidi conſilium.colum.penul.num.35.ibidem.Hoc tamẽ non probant,nec Ioan.Franciſ.in tract. de præſcript. in 1.parte quintæ princ.q.7.colum.16. niſi conſuetudo eſſet, quòd non ſoluerentur decimæ,niſi peterentur:& ſic ſecundum eos durum eſſet dicere,quòd omnes homines qui non dant decimas damnarentur: quia eccleſia nõ petendo videtur remittere: vt teſtatur Florent. in 2.parte ſummæ,rubr.de dec.tit.4.cap.3. §. fin. ſed ego dicerem, quanuis ſit durum, tamen ſeruandum.per leg.proſpexit. ff. qui & à quibus.

13 *Reprobat eos qui dicunt petendas decimas*

alioqui non ſeruantes leges eſſent melioris conditionis, quàm ſeruãtes & impii, quàm pii. & poſtquam ſciunt ſe teneri ad ſolutionem, ſunt in mala fide, & ſic in peccato, ideo non ſunt excuſandi.

14 *Concilian-tur opiniones de petendis decimis.*

Item diuus Thomas in.2.ſecundæ.q.87. art. 1.in ſolutione ad 2.argu.ait:quòd ſi ex obſtinatione quis decimas denegat,tenetur ẽt quis ſine petitione,& cenſetur ex obſtinatione id facere, quando ſimul atque petitæ ſunt,non dat: & tũc verè ad omnes decimas tenetur. & ſic poſſunt conciliari opiniones,vt quædam petitio non ſpecialis,ſeu admonitio requiratur,ſed generalis,q̃ hodie ab omnibus ſolet fieri curatis:vnde.

15 *Curati monere debent parochianos ad ſoluendũ decimas.*

Hodie non ſoluentes decimas ſunt in mala fide, & mora. nam ſolent in eccleſiis ab ipſis curatis ſinguli moneri diebus dominicis, vt decimas ſoluant: igitur ſi decimas retineant,tenẽtur ſine alia petitione,& publicantur excommunicati in eccleſiis detinentes decimas.& ita ſeruatur in curiis Franciæ, quæ conſuetudo multis eſt confirmata areſtis, & ſententiis. & hoc probatur in.capit.peruenit.eodem tit.vbi præcipitur prelatis, vt parochianos monere habeant de ſoluendis decimis,& compellant eos, ſi nolint ſoluere: quòd ſi non faciant, peccant mortaliter:vt ibi decidit Panormitan.quia ſi ipſi ſubditorum peccatis obuiare debent, & non negligere bona eccleſiarum & pauperum:alio-

qui

qui negligentia illorum peccatum inducit.glo. in.c.ea quæ.de offi.archi.Hoſtien. in ſumma.§. fi.q.7. quidam conciliari volentes dicebant,in prędialibus monitionem non requiri,in perſonalibus ſecus,cùm non ſit in illis certum prę-ſtitutum tempus.& iſta opi.non eſt contemnenda,quia per eam conciliantur contraria,vel accipe eam quam ſuperius ſcripſi.& ſic aderit finis huiuſce quæſtionis.

QVEASTIO. XIII.

DEcimotertiò, an tolli decimæ poſſint? 1

An tolli decimæ poſſint

Reſpond. videtur poſſe: quia ceſſante cauſa,effectus ceſſare debet. lege. quod dictum.ff.de pact. cap. cum ceſſante. de appella.Sed in clericis cauſa ceſſat, igitur ceſſare decimæ debent. nempe olim erant decimæ in cibum eis datæ, vt ſuperius dictum extitit, ſed illum hodie aliunde habent,& ſunt diuites: ergo cauſa ſoluendi eas decimas ceſſat. Nam clericos illos conuenit eccleſiæ ſtipendiis ſuſtentari,quibus parentum & amicorum nulla ſuffragantur impendia:qui autem bonis parentum & opibus ſuſtentari poſſunt,ſi quod pauperum eſt accipiunt, ſacrilegium profectò incurrunt, & committunt.c.fi.16.q.1.

Secundò, clerici olim erant bonis moribus
2 prædití : hodie peruerſi, ideo illis decimæ denegari poſsunt, cùm non ſint ad cultum Dei apti.c.tua.2.de dec. & ſic alijs clericis deuotis pauperibus dari debent.

3 Tertiò, filij Leui non accipiebant decimas, niſi ab eis pro quibus offerebant preces.c.eccleſias.13.q.1.§. his itaque. ſed hodie non orant clerici pro populo : & ſi orarent, quia mali sũt, Dei iracundiam magis in ſe prouocarent, quē per ſeipſos placare debuerant.c.fertur.§. vulnerato.1.q.1.cùm enim is diſplicet, qui ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur.c.in grauibus.3.q.7.vbi etiam dicit victimas impiorum abominabiles Deo eſſe, vota iuſtorum placabilia.

4 Quartò, quia clerici legi Dei etiam non vacant hodie, vt patet in multis, & manifeſta non indigent probatione.capit. de manifeſta. ſecunda.q.1.

5 Quintò, Nu.18.c.dicitur, Leuitas decimarũ oblatione eſſe cõtentos, igitur ſi vltra decimas prædia habeant, eis non debētur decimæ, quia Deus pręcepit eis, vt ſint contenti ſola decimarum perceptione.& Ioſue 13. tribui autem Leui non dedit poſſeſsionem, ſed ſacrificia & victimæ domini Dei Iſrael ipſa eſt eius hereditas.& ſic concludit Ant.Butr.in c.parochianos col.3.& ſeq.eod.

Con-

Contrarium arbitror verius eſſe. nam fac quaſdam rationes in noſtris clericis ceſſare qui buſdam, tamen non omnes decimarum ratio- nes ceſſant, quia omnes non ſunt diuites, & ſi eſſent, aliȩ rationes non ceſſant, quæ ſunt ex parte dei, videlicet, quia præſtantur decimæ Deo, in ſignum vniuerſalis dominij, & paupe- ribus debetur pars: vt ſuprà q. 2. ſcripſi. & diui- tes melius poſſunt hanc partem ſoluere, quam pauperes clerici: vt probat tex. ī c: fi. 16. q. 1. ac pars fabricæ eccleſiæ aſsignari ex decimis dēt c. conceſſo. & ſeq. 12. q. 2. Itaq; Deus, eccleſia, & pauperes, nō debēt ꝓpter malitiā clericorū de- cimis fraudari. ob id gl. plura incōueniētia reci tat c. 1. eo. li. 6. quȩ ſequerētur, ſi nō ſoluerēt ſa cerdotibus, vt ē à deo pceptū. uide Io. de Turre crema. in c. fi. uerſ. ad quartam quæſt. 16. qu. 1. 6 *Malis ſacerdotibus & diuitibus an decimæ debeantur.*

Nec obſtat ſecundum, quia reſpondet text. in c. tua nobis. 2. de dec. dicit enim ſic, prætex- tu uerò nequitiȩ clericorum nequeunt eas, niſi quibus ex mandato diuino debentur, pro ſuo ar bitrio erogare, cùm nulli ſit licitum aliena cui- quam concedere præter domini voluntatem. & quia ſunt debitæ clericis. cap. parochianos. eod. ideo non poſſunt aliis dari etiam pauperibus: quia non liberatur debitor ſoluens alii inuito domino. l. inuito. C. de ſolutio. l. vero. ff. illo ti- tu. quia deus non debet perdere debitum ſuum propter iniuſtum procuratorem, id eſt mini- 7 *Solui decimæ clericis & non alij, pauperibus debent.*

ſtrum,ideo enim dantur decimæ.

9 Ergo cogitare non debemus quis clericus procurator dei eas exigat.Hoſti.in d.capit.tua. ſecundo.Ioan.Hugo,in tracta.ſuo de offic.quatuor prælat.§. ſed nunc ex delicto. & nequitia clericorum conſiderari non debet, ſed dei bonitas, qui hanc decimam à nobis voluit, dummodo non eſſet notorius fornicator is, cui decimæ debentur: tunc illi iuſtè denegari poſſunt.capit.præter.32.diſtinct.& doct.in d. cap. tua.ſecundo.intelligunt illum textum in malis presbyteris occultis, vt decima illis debeatur: ſecus in ſymoniacis ſacerdotibus, & aliis irretitis criminibus notoriis:vt ſcripſi in rubr. de publi.concub.in concorda.in 18.pœna.ne videātur in ſuo peccato foueri,& ali.c.non omnis. ibi,vtilius.5.q.5. non debet tamen parochianus ob hoc decimas retinere, ſed authoritate Epiſcopi in vtilitatem eccleſiæ illas conuertere,argu.c.cum deputati.de iudic.& Hoſti. in.c. tua. 2.& §.& quare.in.fi. in ſumma.eod.& quandiu tolerantur ab eccleſia,ego vellem illis ſoluere, ſaltem decimas prædiales,quarum triplex fit diſtributio, vt ſuperius ſcripſi. perſonales, cùm perſonam reſpiciant,in criminibus ſymonię,hęreſis, & concubinatus,publicè illis denegarem, vt ſcripſi in concorda.facit c.multi.2.q.1.& docto.in.l.Barbarius.ff.de offi.prętο.Anch.in d.c. tua.2.in fi.poſt Rofred.in tract.libel. iuris. cano.

Malitiæ clericorum in ſoluendis decimis conſiderari non debet.

no.in 4. parte,rub.an expen.ſint deducen.verſi.quæſtio in vltimis. & ſic Thoſta. concludit ſuper Matthæ.23.c.q.73.

Notandum eſt, quòd inter articulos 189. Vuiclef, per Conſtantien. concilium condemnatos is præcipue.fuit,in quo dicebat decimas eſſe puras elemoſynas,& quòd parochiani poterant propter ſuorum peccata prælatorum ab eis auferre:ob id fuit combuſtus. nam decimæ non dantur pro ſolo vſu ſacerdotum, ſed deo, & ad vſum pauperum, vt ſuperius dictum extitit,& vt Deũ recognoſceremus.ideo parochiani non debent eas retinere,etiam malo curato. c.decimæ.16.q.1.niſi vt ſuperius dicitur. 10 *Vuiclef combuſtus quod diceret decimas poſſe auferre à malo curato.*

Nec refragatur aliud, quòd ſacerdos ex his luxuriatur.Reſpon. hoc non omnibus contingit: & ſi aliquibus hoc aſcribatur, ob hoc non licet decimas retinere,ſicut non licet bona furis, vel alterius mali retinere: imò tu,qui hæc dicis, audi quid ſcribat diuus Gregorius: Multi ſecularium hominum, cùm plus ſacerdotis vitam quàm ſuam diſcutiunt,in magnum cõtentionis diuinorum ſacramentorum crimen incurrunt:magna enim trabe vulneratos habentes oculos,eàmque negligentes,feſtucam tenuẽ in aliorum conſpiciunt oculis, quam dum incautè feſtinãt euellere,erroris in foueã dilabuntur:minus quidam conſiderantes, quòd nõ eos vita ſacerdotũ læderet,ſi ipſi humiliter bonis ſa- 11 *Contra ſacerdotes ob loquens crimẽ incurrit*

cer-

cerdotum monitis aurem accomodarent: ſed dum hipochritarum more plus illorum famam, quàm propriam vitam, vel vitę negligentiam diiudicant, ſpernunt ſancta monita, & ſpiritualia dona: vnde fit, vt nõ ſolùm ab eis dicta reſpuãt, quod eſt deterius, diuina etiam miſteria contemnant, &c. in c. multi ſecularium. 1. q. 1. Ideo illorum laicorum primus, qui ſine peccato (quod vix eſſe poteſt) iſta dicens fuerit, iniiciat lapidẽ in illum: non detineat quis aliena, ſed puniatur malè viuens, & ſibi debitum non retineatur. Nã Cyprianus ait: quæ ſacrificia celebrare ſe credunt æmuli ſacerdotum ſecum eſſe Chriſtum cum collecti fuerint, opinantur hi, qui extra eccleſiam Chriſti colliguntur, tales etiam ſi occiſi in confeſsione nominis Chriſti fuerint, macula iſta nec ſanguine abluitur: inexpiabilis enim & grauis culpa diſcordiæ, neque paſsione purgatur. c. neque ad Caim. 90. diſt. verum eſt quòd non ſolum Epiſcopi, presbyteri, diaconi debent magnopere prouidere vt cunctum populum, cui præſident, conuerſatione, ſermone, ac ſcientia precant, verumetiam inferior gradus, exorciſtę, lectores, cuſtodes ædium, accoliti, & omnes omnino, qui domui dei ſeruiunt: quia vehementer eccleſiam deſtruit meliores laicos eſſe, quàm clericos c. qualis. 8. q. 1.

11 Item non obeſt aliud, quod non poſſunt alia habere bona, cum ſit præceptum eis factum, vt

Clerici & eccleſiæ bo-

decimis

decimis contenti ſint. Cui reſpondeo, bona terræ promiſsionis fuiſſe per Deum ſeparata à decimis, & ipſis Leuitis cõceſſas decimas, propter auaritiam & cupiditatem poſſeſsionum vitendarum: & ideo alia bona propria petere non poterant, cum iam in decimis ſuam haberẽt partem. Veruntamen oblationes recipere, & bona poterant, & quicquid deo erat conſecratum, ad ius ſacerdotum pertinebat. Leuit. 20. cap. & vlti. ob id ſi poſtea eis bona donata fuerint, & eccleſiis, iure illa habere poſſunt, tanquam deo dedicata & conſecrata: & ſic id temporis dominus voluit tribum Leui eſſe decimarum perceptione contentam, & nihil petere aliud ab aliis tribubus poſſe. d. c. ecleſias. §. item cum dicitur. nec enim habet Leuita aliam partem atque poſſeſsionem inter vos: ergo inter alios non negat. facit gloſ. in cap. 1. de decim. in 6. & ibi tex. mandat decimas ſolui: & tamen id temporis eccleſiæ locupletes erant, alioqui ſequeretur quòd clerici & eccleſia eſſent deterioris conditionis quàm laici: vt arguit tex. in. c. tua. 2. eod. de Deo, qui non eſſe debet deterioris conditionis, quàm domini temporales, ſic nec clerici, quàm laici: ſed laici à laicis bona donata capere poſſunt, & clerici & eccleſia non poſſent, quod eſt valde abſurdum, cum eccleſiæ & clerici ſint magis priuilegiati, quàm laici. c. eccleſia. vbi doct. de conſtitu. ita concludunt in rub. de dec. & facit text. Nu. 18. ibi,

na habere poſſunt vltra decimas

ibi,& vniuerſi quorum accipitis. ergo ab vniuerſis poſſunt clerici & ſacerdotes accipere, exceptis perſonis quas ſuprà deſcripſi, ſi donentur eis, vel alio iuſto titulo eis acquirantur. & hoc etiam dictat ratio naturalis. nam ſi pater inter filios hæreditatem ſuam diuidat,& dicat velle eos ſuis portionibus contentos eſſe, ſi vnus liberorum det alteri partem ſuam, nunquid obſtabit teſtatoris voluntas, quominus hic poſſit recipere? certè non: ſed ex teſtamento non licet amplius habere, nec videtur frater ob hoc incapax factus ad habendum ex iure nouo. c. 2. de renuntia. l. ſtipulatio hoc modo. vbi docto. ff. de ver. oblig. & hoc expreſsim docet Hoſt. in rubr. de dec. in fine, quem alii ſequuntur.

12 *E*tiam ſi Deus expreſſè prohibuiſſet filiis Leui,& ſic perſonis: tamen eccleſia non comprehenderetur. ideo potuerunt deuoti viri eccleſię donare, & clerici habent vſum, ſiue vſumfructum illorum bonorum donatorum, & ſunt procuratores & adminiſtratores illorum bonorum, non domini. c. penul. vbi gl. de reb. ec. nõ alien. cap. 2. de donatio. c. inquirendum. de pecul. clerico. doct. in rub. de deci. vbi dicunt omnes clericos eſſe pauperes, per. l. priuilegia. C. de Epiſcop. & cleri. quæ hoc non probat: bene loquitur de pauperibus in genere, ſed non expreſſè de clericis. Anton. in cap. parochianos. col. 3. eod. titu.

Ita-

Itaque in hac quæſtione,vt altius rem repetamus,videndũ erit,ancõpoſitione,trãſactione conſuetudine,pſcriptione, vel priuilegio, ſeu exemptione, aut alio quouis modo decima tolli poſsit;& primò dicendũ erit de cõpoſitione. 13

Compoſitio enim eſt gratuita cõuentio. trãſactio autem eſt de re dubia, & lite incerta, aliquo dato vel retento,pactio.l. 1. ff.de tranſ. C. eo.c.ſuper eo.ibidem.vnũ tñ ſæpius pro altero capitur.c.veniens.de tranſ.vbi Hoſt.in ſumma. & quot modis ſumatur compoſitio,ſcripſi in l. hęc verba illc.ff.de uerb.ſign. 14 *Compoſitio quid ſit.*

Quæro,an compoſitio ſuper decimis valeat? Reſpon.aut loquimur inter clericos, aut laicos, & aut de transferendis decimis,, aut de non ſoluendis,& in his elucidandis,facio caſus ſequentes. 15

Primus eſt, valet compoſitio inter perſonas eccleſiaſticas, ut decimæ uni curato debitæ alteri ſoluantur.c.2.de tranſactio.c.dilecti.in fi. eod.ubi Papa dicit, ſoluatis, uel cum ipſis amicabiliter componatis. & ſic compoſitio approbatur ibi à Papa.& in cap.dilecti.& ſeq.ibidem. ubi Panor.quia cùm decimæ clericis ſint reſeruatæ à Deo, non refert quis ipſorum habeat, uel quæ eccleſia,ut abundatius dicetur.& doct. ſcribunt in cap. ex multiplici. de dec. & idem docet Carol.Ruinus in conſil.142.clarum eſt, nu.13.in 5.uol. 16 *Compoſitio ſuper decimis iter clericos ualet.*

In-

17 Intellige in decimis prædialibus: diuerſum ſentiunt iuris interpretes in perſonalibus.nempe is qui in ſacrario operatur, quæ de ſacrario ſunt edere debet:& qui altario ſeruit, cum altario participat,iuxta diui Pauli ſententiam.& ne detur occaſio vagationi, & audiēdi diuina extra eccleſiam parochialē.c.2.de paroch. Collecta. in.c.ad apoſtolicæ.eod.

18 Secundò,intellige etiam ſi agetur vt monachi haberet totam prædialem decimam vnius parochiæ,vel alius curatus: nam tunc ſi curatus victum ſufficientem non babeat,eo quòd ei deſint decimę aget ad congruam portionem.c.de monachis.de præben.& ſcripſi abūdè in tracta. meo de congrua portio. inferius, quia illi qui percipiunt decimas poterunt curam habere pauperum,& fabricæ,& ſatisfacere poterunt iis,pro quibus decima debetur:vt aſſerit Panor. in.c. 3. eo.& ſuperius q.2.ſcripſi.

19 Tertiò,intellige iſtam compoſitionem valere,ita demum ſi cauſę cognitio interueniat:debet enim ſuperior examinare,an talis compoſitio expediat eccleſiæ,aliàs compoſitio non valebit,quia eſt alienatio,in qua hæc inquiſitio fieri debet.c.ſine exceptione. vbi ſcripſi. 12. q. 2. glo.in c.primo.de reb.eccleſ.non alienād.in 6. licet videre in conpendio aliena.rer.eccle.

Compoſitio ſine cauſæ cognitione non valet.

Item requiritur decretum Epiſcopi,vt firmat Innocen.in c. 2. de tranſactio. licet ibi Panor-

mi.

mi.eum reprehendat, dicens nullibi inueniri: ſed intelligere voluit Innoc.decretum pro conſenſu & authoritate Epiſcopi, vel ſuperioris. ſolet enim epiſcopus poſt inquiſitionem ſuper commodo vel incommodo factam. ſi ex re eccleſiæ ſit & vtilitate, decernere faciendam compoſitionem, vel factam ratam eſſe, & ſic illi conſentit. ita debet intelligi ſententia Innocẽ.glo. & docto.in.d.c.1.& inferius dico.nu.26.

Epiſcopi an requiratur in compoſitione et alienatione.

Et ſic ceſſant controuerſię doctorum, an in alienatione eccleſię requiratur decretum: quod ſic patet. nam epiſcopus decernit iuſtam & bonam alienationem, illi conſentiendo: ſed non intelligemus de illo decreto, ſeu decreti ſolennitate, quę requiritur in alienatione bonorum minoris, vt in rub.de prędiis mino.ſine decreto non alienand.C. 21

Quartò, non valet compoſitio, niſi cum conſenſu Epiſcopi, vel ſuperioris, & ſic non valeret cum conſenſu inferioris, videlicet abbatis, prioris, ſeu alterius.c.placuit.12.q.2.&.c.abbatibus.ibidem.c.cum apoſtolica.de his quæ fiũt à pręla.vbi dicit nõ requiri capituli conſenſum, ſed Epiſcopi tantùm: licet in vera alienatione contrarium ſit.c. ſine exceptione. 12.q.2.& cũm decimæ ſint cibus clericorum, vt dixi, ſicut de alimentis futuris non poteſt tranſigi ſine iudi.e.l.cum hi.ff.de tranſac. ita nec de decimis, vt etiã docet Ancha.in.c.cum homines. col. 2. 22

Conſenſus Epiſcopi uel ſuperioris requiritur.

eo.&

eo.& epiſcopi præſentia loco iudicis haberetur: ſi tamẽ decima à laico epiſcopo daretur, archiepiſcopi conſenſus requireretur: quia epiſcopus non poſſet in propria cauſa conſentire.c. prohibemus.de cẽſib.ſcripſi in interpretatione,d.c.ſine exceptione. vt inferius eſt videre in cõpẽd. alienatio.rerum eccle.

23 Etiam cum conſenſu vicarii Epiſcopi non valeret compoſitio,teſte Aufrer.in deciſ.79. & ſequen.vidi tamen ſeruari cõtrarium, tum propter epiſcopi abſententiam, tum quòd vicarius nomine epiſcopi hoc faciat,& quòd habeat iuriſdictionem:vt patet in rub.de offi. vicar. imò in integra legi.in.d.cap. 2. tranſac. de conſenſu epiſcopi,vel archidiaconi,& quia vicarii generalem ſolent habere poteſtatem. c.fi.de offic.vica.in. 6. ſcripſi abunde in praxi benefic. in princ.

Vicarÿ conſenſus.

24 Niſi inferior haberet iuriſdictionem quaſi epiſcopalem.glo.in clemen.1.in verb.proprii. de reb.eccleſ.non alienandis. c. ſignificaſti. de fo.competen.tunc cum authoritate illius valeret compoſitio.

25 Quintò,ſi compoſitio fuerit ſine Epiſcopi, vel ſuperioris conſenſu facta, mortuo eo qui eam fecit,ſucceſſori non prȩiudicat.per.cap.de cætero.&.c.veniens.de tranſact.c.ad hec.de offic.vicar.& hoc ſuper futuris decimis, ſecus de præteritis.glo.& doct.in.c.vt ſuper.de reb. eccleſ.

Succeſſori quando compoſitio noceat.

cleſ.non alienand. Dec.in c.venerabilis. in. 4. notab.de confirmat.vtili.

Secundus caſus eſt, valet compoſitio inter clericos,vt minus quàm ſit decima eis ſoluatur & ſic vt integram decimam, fortè vigeſimam, vel vt de aliquibus rebus non præſtetur, vt de rebus fortè minutis, ſeu alijs.c.veniens.de trāſac.c.3.eodem. Panor.in c. dilecti.in fin. eod. facit.c.nuper. ibidem, & in hac compoſitione quando diminuitur decima, requiritur conſenſus & approbatio Papæ:vt ſcribit Bertrand.conſil.14.viſo proceſſu.in fi.vol.1.ex prima editio & conſil.116.illud eſt.ibidem.quod eſt verum, ſi cum laicis fiat:ſecus ſi cum clericis,vt doctores notant in c.2.& c.veniens.de tranſact.& inferius dicetur. 26 *Compoſitio ut minus ſoluatur valet*

Tertius caſus eſt, ſi per compoſitionem remittatur tota decima clerico, hæc compoſitio non valebit: quia decima omnino tolli non poteſt, alioqui deus non recognoſceretur in ea, nec honoraret eum quis ex ſua ſubſtantia, vt eſt præceptum Prouerb. tertio, etiam ſi illa compoſitio à Papa probata eſſet: quia ius diuinum & morale tollere non poteſt, nec ius naturæ,quo iure ſunt decimæ.vt concluſi ſuperius, in 1.quæſtio. 27 *Et an papæ authoritate decimæ tolli non poſſunt.*

Quartus caſus eſt, non valere compoſitionē factā etiam de Papæ conſenſu, vt laici decimas parochiæ vnius recipiant, tum quia. 28 *Compoſitio fieri non poteſt vt lai-*

ci decimas recipiant, vel ut non ſoluant.

Leuitis & clericis relictæ fuerunt, tum etiam quia laici ſunt incapaces ſpiritualium rerum, vt ſunt decimæ.ca.decernimus. de iudic. ideo. eas poſsidere nõ poſſunt. c.cauſam,de præſcriptio.niſi ad tempus,ex cauſa fortè pietatis,vel alia iuſta:ſecus in perpetuum,quia tunc ius ſpirituale apud eccleſiam inutile remaneret.nam ſicut corpus ſine anima viuere non poteſt, ita nec miniſtri eccleſiæ ſine temporalibus.cap.ſi quis obiecerit.1.quæſt.3.Hoſti.in ſumma.§.fi. quæſt.3.in fi.

29 Quintus caſus eſt,ſi compoſitio de papæ conſenſu facta fuerit inter curatum & laicos,de nõ ſoluenda aliqua decima, non valebit, etiam cũ papæ authoritate:ſecus ſi componeretur,vt nõ præſtaretur integra decima,vel de aliquibus rebus tantùm,hoc enim ratum eſt,ſi papa approbet: diuerſum eſt de conſenſu Epiſcopi, quia nullus extra papam laicum à decimis eximere poteſt,nec quãtitatem decimæ diminuere.text. in.c.venerabilis. de confirmat. vtil. vbi Panor. facit.c.à nobis.eod.& Bertrand.d.conſil.14. & conſil.116.in.1.vol.& compoſitio eſt quædam exemptio,ideo ſine papæ approbatione facta non valet.glo.& docto.in.c.2. de tranſact. ſed authoritate Epiſcopi poteſt compoſitio fieri ſuper tempore, videlicet quo tempore ſolui debeat,& ſuper loco,ĩ quo loco,an deferẽda ſit domũ, vel in cãpo ſoluenda,& q̃bus perſonis ſol-

uenda

uenda ſit,probatur in.d.c. venerabilis. vbi glo. Innoc.& Decius ibi firmat compoſitionem etiam ad diminutionem cum laicis fieri poſſe, Epiſcopi interueniente authoritate:& iſta tenetur, quando compoſitio eſt magno temporis firmata interuallo.

Item ſi ius eccleſiæ dubium eſſet, vtpote 30
quia ageretur de priuilegio papę laico conceſſo, tunc etiam cum authoritate Epiſcopi compoſitio valebit,& cum cauſæ cognitione,vt ſuperius dictum extat, probat Panor. in.d.c.2.

Vltimus caſus eſt, ſi compoſitio facta ſit e- 31
tiam de authoritate ſuperioris, ſi is, qui allegat compoſitionem,vult ea ſe iuuare,oportet quòd probet ſe compoſitionem ſeruaſſe: aliàs ſi non ſeruata fuerit,non poterit ſe illa iuuare. per.legem.cũ proponas.C.de pact.c.peruenit.in. 2. de iureiur. & ſi decimæ fuerint ſolutæ contra cõpoſitionem,illi videtur renuntiatum.arg.ca. cum acceſſiſſent. in.fi. de conſtit. ſic conſuluit Bertrand.conſilio.6.vidi caſum.col.2.in.3.vol. ex.1.editio.

Iuuans ſe compoſitione eam ſeruare debet.

Notandum eſt quòd ſi papa hodie cõcederet 32
priuilegiũ ſuper decimis nõ ſoluẽdis ex aliqua cauſa nõ extenderetur ad decimas,quas laici iure habẽt,& poſſidẽt,vel alius: ſed tantùm reſpiceret præiudiciũ parochialium eccleſiarum. c. 2.§.1.& ſeq.e. tit.in. 6.vt Ioãnes Andr. firmat. ĩ.c.penul.col.2.de decimis.qa ſi princeps cõtra

Priuilegiũ ſuper decimis non præſtandis non extendetur ad laicorũ decimas.

ius publicũ,priuilegiũ cõcedit,ius priuatũ lædere,ſi illud nõ exprimat,nõ intendit.per.l.2.§. ſi quis à principe.&.§ merito.ff. ne quid in in loco publ.fiat.c.quanuis.vbi docto.de reſcript.in.6.& in.cap.cauſam,illo ti.in decreta.& qui diffi cilius quærũt,difficilius pdent.vt glo.& doctor. aſſerũt ĩ.l.quã ætate.ff.de teſta. & ĩ.l.2.C.de his q veniã æta.impetra.Niſi priuilegiũ eſſet valde gñale:vt concludit Deci. cõſi.113.viſo tenore.

33 *Tranſactio ſuper decimis an valeat.* Tranſactio an valeat ſuper decimis?tex.in.c. ſuper.eod.de tranſa.ſic ait: quòd tranſigi ſuper re ſacra & litigioſa non poteſt. etenim res ſacræ, vt poſsideantur aliquo dato, vel retento, ſeu promiſſo, ſpeciem credimus habere ſymoniæ:aliàs ſi gratis,& amicabiliter inter ſe litigãtes componant, ſacris canonibus nequaquam dicimus obuiare. Et ſic primus caſus eſt,valere tranſactionem ſuper decimis præteritis, etiam ſi pro illis detur temporale,vel pecunia: quia fructus decimæ reputantur temporales, ideo laici illas conducere poſſunt. capit. veſtra.de loca.Dominic.& alii in.capit.fi.de foro competẽ.in.6.& in cauſa executionis capi poſſunt, vt ſcripſi in tracta.de literis obligato.arti. 2.etiam ſine conſenſu Epiſcopi.text.& ibi glo. & docto.in.cap.vt ſuper.de rebus. eccleſię non alienand.Deci.in.cap.venerabilis.col.2 de confirma.vtil.Gemin.in cõſi.17.pro declaratione. col.vlt.glo.& doct.in.c.fi.de rerum permuta.

Vbi

Vbi Imola dicit, quòd ſi domus, vel res temporalis data fuerit pro decimis futuris, & caſu ma te perierit, tunc eccleſia non tenebitur ſeruare compoſitionem, ſed decimam de nouo exiget: ſequitur Barba. in capit. vt ſuper. columna. prima. de reb. eccleſiæ. non alienand. [* Imò ipſe, qui tranſegit, poteſt nomine eccleſiæ agere ad reſciſionem tranſactionis, ne occaſio detur malis adminiſtratoribus dimittendi rem. capit. ſi quis presbyterorum. de rebus. eccleſ. non alienand. & ſic iudicauit Senatus Pariſien. pro curato de Chitri, contra Ludo. de freſnay, anno. 1550. die. x. Maii.] 34 † *Additio.*

Secundus caſus eſt, tranſactio ſuper decimis futuris non recipiendis à laicis, quãdiu viuit curatus valet: ſed eo mortuo, extinguitur. c. veniens. de tranſac. cap. 3. eo. 35

Tertius caſus eſt, ſi de decimis tranſigatur cum papę conſenſu, vel Epiſcopi, tranſactio valebit, ſi pro decimis compenſetur eccleſia in aliis rebus. doct. in. cap. ad quæſtiones. de rerũ permutat. quia in rebus etiam ſpiritualibus non eſt prohibita tranſactio, ſi detur ſpirituale pro ſpirituali. dicit glo. in. c. ſuper eo. de tranſac. ſi ſpirituale ſit eiuſdem generis, & per viam permutationis hoc fiat. teſte Henri. Bohic, in. c. ex literis. 2. diſtinct. de tranſact. 36 *Tranſactio ſuper futuris decimis an valeat, & cuius cõſenſus requiratur.*

Ideo ſi aliquis velit fundare monaſterium in prædio ſuo, poterit componere cum curato, 37

vt recipiat aliud prædium pro compenſatione decimæ illius prędii, & hoc poterit cum conſenſu Epiſcopi fieri, ſed ipſum ius decimæ remitti omnino non poſſet, ſed temporale pro decimis futuris omnino dari non debet. gloſ. in capit. venerabili. de confirmat. vtili. Iaſ. conſilio. 19. in cauſa. in ſecundo vol. vbi dicit, quòd ſi papa ex certa ſcientia confirmauit tranſactionem, non eſt licitum amplius ſuper ea iudicare.

38 Addendum eſt quòd decimæ dicuntur ſpirituales, vt firmat gl. in ſumma. 1. q. 1. & in. c. literas. de reſtitu. ſpoliato. vbi Panor. in. 1. notab. & glo. vlti. ibidem. ac Iaſ. con. 19. in cauſa. col. 1. vol. 3. poſt And. de Iſern. c. 1. de feudo marchię. quanuis quidam contra teneant.

Spiritualia multis modis dicũtur.

39 Sed conſiderandum eſt, quòd ſpiritualia multis modis dicuntur. primò ſtrictè, vt ſunt ſacramenta, quæ ſpiritus ſancti operatione conficiũtur, & pro ſpirituum, id eſt animarum ſalute. Secundò in largiori ſignificatione comprehenduntur etiam iura eccleſiaſtica, quia ſpiritus ſancti gratia dignis conferri debent. In ampliſſima verò ſignificatione, ſpiritualia dicuntur etiam quæ à ſacramentis veniunt, vt ius percipiendi decimas, oblationes, quæ ex ſacramento ordinis quis conſequitur, teſte Archid. in. capit. quod autem. 1. quæſt. prima. & c. piæ mẽtis. 17. q. 7. & pro cultu diuino. c. tua. 2. vbi Cardi. 3. nota.

ta de dec.Præpoſ.in.c.peruenit.& ſequen.1.q.3.elucidat Flor.in.2.parte ſum.ti.1.c.5.rub.de ſymo.§.1.&.§.15.ar.16.cum.ſequen.in ea.par t.ideo dicit his verbis tex.porrò cum laicis nulla ſit de ſpiritualib. concedendi vel diſponēdi facultas, imperialis conceſsio quantuncunque generaliter fiat, neminem poteſt à ſolutione decimarum eximere, quæ diuina conſtitutione debentur.c.tua.1.eod.& ſic decimæ ſunt ſpi rituales:vt ibi etiam Card.& alii ponderant, & Card.conſil.92.fauendo.nume.15.& tex.in c. ad hæc.de deci.dicit eas eſſe ſanctuarium dei.ergo ſunt ſpirituales,teſte Panormi.ibi, quia domino ſanctificantur: & diuini iuris ſunt, & ſic ius ſpirituale. tex.& ibi glo.in.c.fi.16.q.1.Al ber.in.l.monumenta.C.de legib.

Nunc de conſuetudine dicendum eſt. Conſuetudo quantumcunque longa nullas ſoluendi decimas,non excuſat à peccato, nec valet, tum quòd ſit contra ius naturale. contra quod non valet conſuetudo.Panormi.& Cur.in capitulo. finali.de conſuetud.tum quia naturalia ſunt im mutabilia.§.ſed naturalia,in inſtitu.de iure natu.tum quia etiam contra ius diuinum. capitu. fruſtra.8.diſtinct.& notatur in.d.capit. fi.& hu ius eſt ſententiæ Anchar.conſil.196. magnifice.q.1.& Ioan. de tur. crem.in.c.reuertimini. nu.12.verſi.ad ſeptimū.16.q.1.Bertrād.conſil. 14.viſo proceſſu.col.1.volumi.1.& cōſil.116.

40 *Conſuetudo ſuper decimis an & quæ valeat.*

illud eſt.ibidem.in.1.edit.Cardi.in.c.vlti.de pa roch.& quia eſt irrationabilis,non valet.cap.ex parte.de cõſuetu. Et ideo peti poſſunt,non obſtante illa conſuetudine.

41 *Crocorum decima debetur.* Vnde fuit iudicatum decimam crocorum debitam, licet nunquam fuiſſet decima de croco exoluta Epiſcopo Albien.vt Aufrer.in.d.quęſt. 109.decidit:& refert Boer.ſæpius vidiſſe ſic iudicari. in conſuetu. Biturt.§.12.de conſuetu. prædio.& Anchara.in.c.ad apoſtolicę.in.5.notab.eo.& quia grauamen eccleſiis infert, ob id nõ valet.c.1.de cõſuetu.]* Et allegans ſe in poſ ſeſſione non ſoluendí decimas fuit reiectus à ſe natu:vt docet Aufrer.In ſtylo parla. areſto. 62. Item anno quo ſupra etiam fuere ad emendam condemnati,qui à bailluio Montisferrandi con dennati ad ſoluendas decimas ad curiam appellauerãt,anno.1516.in vigilia Pẽtecoſtes.

† *Additio.*

Arreſtum.

42 *A terris à Sarracenis recuperatis decima debetur.* Imò ſi terra Hieruſalem hodie à Sarracenis recuperaretur per Chriſtianos,deberetur à nouis inquilinis decima:vt plenè cõſuluit Oldra. conſil.91.venit in dubium.quia terra nunc recuperata rediit ad priſtinam naturam.lege.cum loca.ff. de relig.& lege diuina nunc regi debet, poſtquam à Chriſtianis tenetur, quod faxit deus.vide.capitulũ.paſtoralis.7.quęſtio.prima. Nec prodeſt tolerantia, nec tacitus papæ conſenſus: quia in his requiritur expreſſa approbatio.cap.in aliquibus.in.fi.de deci.& infe-

rius

rius dico.& hoc expreſſè docet Anchara.conſil. 196.magnifice.col.1.& Felynus in.cap.cauſam. col.1.de præſcriptionibus.

Siue loquamur de decimis prædialibus, ſiue de perſonalibus,cùm eodem iure vtręque inuẽtæ ſint:vt ſcripſi ſuperius quæſt. 1. ergo eædem rationes quæ militant in vna,& in altera locum habent. Quamuis contrarium tenant quidam Theologi,& Archid. in. capit. quicunque. primo.in. 16.q.7.& Fely.in.cap.cauſam. col.5. de præſcrip.vbi tenent conſuetudinem excuſare à pręſtatione decimarum perſonalium,cùm non ſint de iure diuino debitę: ſed contrarium dixi ſuperius.q.1. 43

44 Veruntamen in his perſonalibus crederem conſuetudinem valere,vt aliquid pro his etiam modicum ſoluatur:vtpote ſi mercator, vel alius pro his decimis offerat in feſtis curato aliquid in miſſa, quia tunc honoratur deus, ex ſubſtantia illius, licet non detur integra decima tamen conſuetudo approbata illam minuere poteſt, vt inferius dicam. & communiter canoniſtę firmant cum theologis valere conſuetudinem non ſoluendi decimas perſonales: ſed hoc intelligere oportet, vt dixi: & ſic bonum eſſet quòd concilium vel papa ſtatueret, quòd certa ſolutio fieret pro perſonalibus, vt in quatuor feſtis anni aliquid daretur curato, & maximè illi qui prędiales decimas non habet:

Conſuetudo ſuper decimis perſonalibus an & quando valeat.

17 Intellige in decimis prædialibus: diuerſum ſentiunt iuris interpretes in perſonalibus.nempe is qui in ſacrario operatur, quæ de ſacrario ſunt edere debet:& qui altario ſeruit, cum altario participat,iuxta diui Pauli ſententiam.& ne detur occaſio vagationi, & audiēdi diuina extra eccleſiam parochialē.c.2.de paroch. Collecta. in.c.ad apoſtolicæ.eod.

18 Secundò,intellige etiam ſi agetur vt monachi haberet totam prædialem decimam vnius parochiæ,vel alius curatus: nam tunc ſi curatus victum ſufficientem non babeat,eo quòd ei deſint decimę aget ad congruam portionem.c.de monachis.de præben.& ſcripſi abūdè in tracta. meo de congrua portio. inferius, quia illi qui percipiunt decimas poterunt curam habere pauperum,& fabricæ,& ſatisfacere poterunt iis,pro quibus decima debetur:vt aſſerit Panor. in.c. 3. eo.& ſuperius q.2.ſcripſi.

19 Tertiò,intellige iſtam compoſitionem valere,ita demum ſi cauſę cognitio interueniat:debet enim ſuperior examinare,an talis compoſitio expediat eccleſiæ,aliàs compoſitio non valebit,quia eſt alienatio,in qua hæc inquiſitio fieri debet.c.ſine exceptione. vbi ſcripſi. 12. q. 2. glo.in c.primo.de reb.eccleſ.non alienād.in 6. licet videre in conpendio aliena.rer.eccle.

Compoſitio ſine cauſæ cognitione non valet.

Item requiritur decretum Epiſcopi,vt firmat Innocen.in c.2.de tranſactio. licet ibi Panormi.

Decretum.

mi.eum reprehendat, dicens nullibi inueniri: ſed intelligere voluit Innoc.decretum pro conſenſu & authoritate Epiſcopi, vel ſuperioris.ſolet enim epiſcopus poſt inquiſitionem ſuper commodo vel incommodo factam. ſi ex re eccleſiæ ſit & vtilitate, decernere faciendam compoſitionem, vel factam ratam eſſe, & ſic illi conſentit. ita debet intelligi ſententia Innocẽ.glo. & docto.in.d.c.1.& inferius dico.nu.26. *Epiſcopi an requirãtur in compoſitione et alienatione.*

Et ſic ceſſant controuerſię doctorum, an in alienatione eccleſię requiratur decretum: quod 21 ſic patet. nam epiſcopus decernit iuſtam & bonam alienationem, illi conſentiendo: ſed non intelligemus de illo decreto, ſeu decreti ſolennitate, quę requiritur in alienatione bonorum minoris, vt in rub.de prędiis mino.ſine decreto non alienand.C.

Quartò, non valet compoſitio, niſi cum conſenſu Epiſcopi, vel ſuperioris, & ſic non valeret cum conſenſu inferioris, videlicet abbatis, prioris, ſeu alterius.c.placuit.12.q.2.&.c. abbatibus.ibidem.c.cum apoſtolica.de his quæ fiũt à pręla.vbi dicit nõ requiri capituli conſenſum, ſed Epiſcopi tantùm: licet in vera alienatione contrarium ſit.c. ſine exceptione. 12.q.2.& cum decimæ ſint cibus clericorum, vt dixi, ſicut de alimentis futuris non poteſt tranſigi ſine iudic.e.l.cum hi.ff.de tranſac. ita nec de decimis, vt etiã docet Ancha.in.c.cum homines. col. 2. 22 *Conſenſus Epiſcopi uel ſuperioris requiritur.*

co.&

eo.& epiſcopi præſentia loco iudicis haberetur: ſi tamẽ decima à laico epiſcopo daretur, archiepiſcopi conſenſus requireretur: quia epiſcopus non poſſet in propria cauſa conſentire.c. prohibemus.de cẽſib.ſcripſi in interpretatione,d.c.ſine exceptione. vt inferius eſt videre in cõpẽd. alienatio.rerum eccle.

23 *Vicarij conſenſus.* Etiam cum conſenſu vicarii Epiſcopi non valeret compoſitio,teſte Aufrer.in deciſ.79. & ſequen.vidi tamen ſeruari cõtrarium, tum propter epiſcopi abſententiam, tum quòd vicarius nomine epiſcopi hoc faciat,& quòd habeat iuriſdictionem:vt patet in rub.de offi. vicar. imò in integra legi.in.d.cap. 2. tranſac. de conſenſu epiſcopi,vel archidiaconi,& quia vicarii generalem ſolent habere poteſtatem. c.fi.de offic.vica.in. 6. ſcripſi abunde in praxi benefic. in princ.

24 Niſi inferior haberet iuriſdictionem quaſi epiſcopalem.glo.in clemen.1.in verb.proprii. de reb.eccleſ.non alienandis. c. ſignificaſti. de fo.competen.tunc cum authoritate illius valeret compoſitio.

25 *Succeſſori quando compoſitio noceat.* Quintò,ſi compoſitio fuerit ſine Epiſcopi, vel ſuperioris conſenſu facta, mortuo eo qui eam fecit,ſucceſſori non pręiudicat.per.cap.de cætero.&.c.veniens.de tranſact.c.ad hęc.de offic.vicar.& hoc ſuper futuris decimis, ſecus de præteritis.glo.& doct.in.c.vt ſuper.de reb. eccleſ.

cleſ.non alienand. Dec.in c.venerabilis. in. 4. notab.de confirmat.vtili.

Secundus caſus eſt, valet compoſitio inter clericos,vt minus quàm ſit decima eis ſoluatur & ſic vt integram decimam, fortè vigeſimam, vel vt de aliquibus rebus non præſtetur, vt de rebus fortè minutis, ſeu alijs.c.veniens.de trãſac.c.3.eodem. Panor.in c. dilecti.in fin. eod. facit.c.nuper. ibidem, & in hac compoſitione quando diminuitur decima, requiritur conſenſus & approbatio Papæ:vt ſcribit Bertrand.conſil.14.viſo proceſſu.in fi.vol.1.ex prima editio & conſil.116.illud eſt.ibidem.quod eſt verum, ſi cum laicis fiat:ſecus ſi cum clericis,vt doctores notant in c.2.& c.veniens.de tranſact.& inferius dicetur. 26 *Compoſitio ut minus ſoluatur valet*

Tertius caſus eſt, ſi per compoſitionem remittatur tota decima clerico, hæc compoſitio non valebit: quia decima omnino tolli non poteſt, alioqui deus non recognoſceretur in ea, nec honoraret eum quis ex ſua ſubſtantia, vt eſt præceptum Prouerb. tertio, etiam ſi illa compoſitio à Papa probata eſſet: quia ius diuinum & morale tollere non poteſt, nec ius naturæ,quo iure ſunt decimæ.vt concluſi ſuperius, in 1.quæſtio. 27 *Et an papæ authoritate decimæ tolli non poſſunt.*

Quartus caſus eſt, non valere compoſitionẽ factã etiam de Papæ conſenſu, vt laici decimas parochiæ vnius recipiant, tum quia. 28 *Compoſitio fieri non poteſt vt lai-*

ci decimas recipiant, vel ut non ſoluant.

Leuitis & clericis relictæ fuerunt, tum etiam quia laici ſunt in capaces ſpiritualium rerum, vt ſunt decimæ.ca.decernimus. de iudic. ideo. eas poſsidere nõ poſſunt. c.cauſam,de præſcrip tio.niſi ad tempus,ex cauſa fortè pietatis,vel alia iuſta:ſecus in perpetuum,quia tunc ius ſpiri tuale apud eccleſiam inutile remaneret.nam ſi cut corpus ſine anima viuere non poteſt, ita nec miniſtri eccleſiæ ſine temporalibus.cap.ſi quis obiecerit.1.quæſt.3.Hoſti.in ſumma.§.fi. quæſt.3.in fi.

29 Quintus caſus eſt,ſi compoſitio de papæ con ſenſu facta fuerit inter curatum & laicos,de nõ ſoluenda aliqua decima, non valebit, etiam cũ papæ authoritate:ſecus ſi componeretur,vt nõ præſtaretur integra decima,vel de aliquibus rebus tantùm,hoc enim ratum eſt,ſi papa approbet: diuerſum eſt de conſenſu Epiſcopi, quia nullus extra papam laicum à decimis eximere poteſt,nec quãtitatem decimæ diminuere.text. in.c.venerabilis. de confirmat. vtil. vbi Panor. facit.c.à nobis.eod.& Bertrand.d.conſil.14. & conſil.116.in.1.vol.& compoſitio eſt quædam exemptio,ideo ſine papæ approbatione facta non valet.glo.& docto.in.c.2. de tranſact. ſed authoritate Epiſcopi poteſt compoſitio fieri ſuper tempore, videlicet quo tempore ſolui debeat,& ſuper loco,ĩ quo loco,an deferẽda ſit do mũ, vel in cãpo ſoluenda,& q̃bus perſonis ſoluenda

uenda ſit,probatur in.d.c. venerabilis. vbi glo. Innoc.& Decius ibi firmat compoſitionem etiam ad diminutionem cum laicis fieri poſſe, Epiſcopi interueniente authoritate:& iſta tenetur, quando compoſitio eſt magno temporis firmata interuallo.

Item ſi ius eccleſiæ dubium eſſet, vtpote quia ageretur de priuilegio papę laico conceſſo, tunc etiam cum authoritate Epiſcopi compoſitio valebit,& cum cauſæ cognitione,vt ſuperius dictum extat, probat Panor. in.d.c.2. 30

Vltimus caſus eſt, ſi compoſitio facta ſit etiam de authoritate ſuperioris, ſi is, qui allegat compoſitionem,vult ea ſe iuuare,oportet quòd probet ſe compoſitionem ſeruaſſe: aliàs ſi non ſeruata fuerit,non poterit ſe illa iuuare. per.legem.cũ proponas.C.de pact.c.peruenit.in. 2. de iureiur. & ſi decimæ fuerint ſolutæ contra cõpoſitionem,illi videtur renuntiatum.arg.ca. cum acces ſiſſent. in.fi. de conſtit. ſic conſuluit Bertrand.conſilio.6.vidi caſum.col.2.in.3.vol. ex.1.editio. 31

Iuuans ſe compoſitione eam ſeruare debet.

Notandum eſt quòd ſi papa hodie cõcederet priuilegiũ ſuper decimis nõ ſoluẽdis ex aliqua cauſa nõ extenderetur ad decimas,quas laici iure habẽt,& poſsidẽt,vel alius: ſed tantùm reſpiceret præiudiciũ parochialium eccleſiarum. c. 2.§.1.& ſeq.e. tit.in. 6.vt Ioãnes Andr. firmat. i.c.penul.col.2.de decimis.qa ſi princeps cõtra 32

Priuilegiũ ſuper decimis non pręſtandis non extendetur ad laicorũ decimas.

ius publicũ,priuilegiũ cõcedit,ius priuatũ læde re,ſi illud nõ exprimat,nõ intendit.per.l.2. §. ſi quis à principe.&.§ merito.ff. ne quid in in loco publ.fiat.c.quanuis.vbi docto.de reſcript.in. 6.& in.cap.cauſam,illo ti.in decreta.& qui diffi cilius quærũt,difficilius pdent.vt glo.& doctor. aſſerũt ĩ.l.qua ætate.ff.de teſta. & ĩ.l.2.C.de his q veniá æta.impetra.Niſi priuilegiũ eſſet valde gñale:vt concludit Deci. cõſi.113.viſo tenore.

Transſactio ſuper decimis an valeat.

33 Tranſactio an valeat ſuper decimis?tex.in.c. ſuper.eod.de tranſa.ſic ait: quòd tranſigi ſuper re ſacra & litigioſa non poteſt. etenim res ſacræ, vt poſsideantur aliquo dato, vel retento, ſeu promiſſo, ſpeciem credimus habere ſymoniæ:aliàs ſi gratis,& amicabiliter inter ſe litigã tes componant, ſacris canonibus nequaquam dicimus obuiare. Et ſic primus caſus eſt,valere tranſactionem ſuper decimis præteritis, etiam ſi pro illis detur temporale,vel pecunia: quia fructus decimæ reputantur temporales, ideo laici illas conducere poſſunt. capit. veſtra.de loca.Dominic.& alii in.capit.fi.de foro competẽ.in.6.& in cauſa executionis capi poſſunt, vt ſcripſi in tracta.de literis obligato.arti. 2.etiam ſine conſenſu Epiſcopi.text.& ibi glo. & docto.in.cap.vt ſuper.de rebus. eccleſię non alienand.Deci.in.cap.venerabilis.col.2 de confirma.vtil.Gemin.in cõſi.17.pro declaratione. col.vlt.glo.& doct.in.c.fi.de rerum permuta.

Vbi

Vbi Imola dicit, quòd ſi domus, vel res temporalis data fuerit pro decimis futuris,& caſma te perierit, tunc eccleſia non tenebitur ſeruare compoſitionem, ſed decimam de nouo exiget: ſequitur Barba.in capit.vt ſuper. columna. prima. de reb. eccleſiæ. non alienand. [* Imò ipſe,qui tranſegit,poteſt nomine eccleſiæ agere ad reſciſionem tranſactionis, ne occaſio detur malis adminiſtratoribus dimittendi rem. capit. ſi quis presbyterorum. de rebus.eccleſ. non alienand.& ſic iudicauit Senatus Pariſien.pro curato de Chitri, contra Ludo. de freſnay, anno. 1550.die.x.Maii.] 34

† *Additio.*

Secundus caſus eſt, tranſactio ſuper decimis futuris non recipiendis à laicis,quādiu viuit cu ratus valet:ſed eo mortuo,extinguitur. c. veniens.de tranſac.cap.3.eo. 35

Tertius caſus eſt, ſi de decimis tranſigatur cum papę conſenſu, vel Epiſcopi, tranſactio valebit, ſi pro decimis compenſetur eccleſia in aliis rebus.doct.in.cap. ad quæſtiones. de rerũ permutat.quia in rebus etiam ſpiritualibus non eſt prohibita tranſactio, ſi detur ſpirituale pro ſpirituali.dicit glo.in.c.ſuper eo. de tranſac. ſi ſpirituale ſit eiuſdem generis, & per viam permutationis hoc fiat. teſte Henri.Bohic,in.c. ex literis.2.diſtinct.de tranſact. 36

Tranſactio ſuper futuris decimis an valeat, & cuius cõſenſus requiratur.

Ideo ſi aliquis velit fundare monaſterium in prædio ſuo, poterit componere cum curato, 37

ta de dec.Præpoſ.in.c.peruenit.& ſequen.1.q.3.elucidat Flor.in.2.parte ſum.ti.1.c.5.rub.de ſymo.§.1.&.§.15.ar.16.cum.ſequen.in ea.par t.ideo dicit his verbis tex.porrò cum laicis nulla ſit de ſpiritualib. concedendi vel diſponẽdi facultas, imperialis conceſsio quantuncunque generaliter fiat, neminem poteſt à ſolutione decimarum eximere, quæ diuina conſtitutione debentur.c.tua.1.eod.& ſic decimæ ſunt ſpirituales:vt ibi etiam Card.& alii ponderant, & Card.conſil.92.fauendo.nume.15.& tex.in c. ad hæc.de deci.dicit eas eſſe ſanctuarium dei.ergo ſunt ſpirituales, teſte Panormi.ibi, quia domino ſanctificantur: & diuini iuris ſunt, & ſic ius ſpirituale. tex.& ibi glo.in.c.fi. 16.q.1.Alber.in.l.monumenta.C.de legib.

Nunc de conſuetudine dicendum eſt. Conſuetudo quantumcunque longa nullas ſoluendi decimas,non excuſat à peccato, nec valet, tum quòd ſit contra ius naturale. contra quod non valet conſuetudo.Panormi.& Cur.in capitulo. finali.de conſuetud.tum quia naturalia ſunt im mutabilia.§.ſed naturalia,in inſtitu.de iure natu.tum quia etiam contra ius diuinum. capitu. fruſtra.8.diſtinct.& notatur in.d.capit. fi.& hu ius eſt ſententiæ Anchar.conſil.196. magnifice.q.1.& Ioan. de tur. crem.in.c.reuertimini. nu.12.verſi.ad ſeptimũ.16.q.1.Bertrãd.conſil. 14.viſo proceſſu.col.1.volumi.1.& cõſil. 116.

40 *Conſuetudo ſuper decimis an & quæ ualeat.*

rius dico.& hoc expreſſè docet Anchara.conſil. 196.magnifice.col.1.& Felynus in.cap.cauſam. col.1.de præſcriptionibus.

Siue loquamur de decimis prædialibus, ſiue de perſonalibus,cùm eodem iure vtręque inuētæ ſint:vt ſcripſi ſuperius quæſt. 1. ergo eædem rationes quæ militant in vna,& in altera locum habent. Quantis contrarium tenant quidam Theologi,& Archid. in. capit. quicunque. primo.in. 16.q.7.& Fely.in.cap.cauſam. col.5. de præſcrip.vbi tenent conſuetudinem excuſare à pręſtatione decimarum perſonalium,cùm non ſint de iure diuino debitę: ſed contrarium dixi ſuperius.q.1. 43

Veruntamen in his perſonalibus crederem conſuetudinem valere,vt aliquid pro his etiam modicum ſoluatur:vtpote ſi mercator, vel alius pro his decimis offerat in feſtis curato aliquid in miſſa, quia tunc honoratur deus, ex ſubſtantia illius, licet non detur integra decima tamen conſuetudo approbata illam minuere poteſt, vt inferius dicam. & communiter canoniſtę firmant cum theologis valere conſuetudinem non ſoluendi decimas perſonales: ſed hoc intelligere oportet, vt dixi: & ſic bonum eſſet quòd concilium vel papa ſtatueret, quòd certa ſolutio fieret pro perſonalibus, vt in quatuor feſtis anni aliquid daretur curato, & maximè illi qui prędiales decimas non habet: 44 *Conſuetudo ſuper decimis perſonalibus an & quando valeat.*

bet:& ſuper prædialibus, quòd integra deberetur,vt deinceps viri timorati viderent, quid ſequi poſſent:quia in hoc eſt opinionum conflictus,vnde Anto.Butr.in.c.parochianos.ĩ fi.eo. dicit:neſcio quid dicã, niſi quòd omnes dannamur nõ ſoluẽdo. Igitur oportet eas ſoluere.& hę decimæ pſonales magis ĩ difficultate & ſubtilitate.quàm vtilitate cõſiſtunt: qa ſaltẽ quãtũ ad quantitatem,cõſuetudo nõ ſoluendi generalis eſt,cui in hac parte ſtãdum eſt:alioqui quaſi omnes animæ dãnarẽtur.his verbis vtitur Hoſti.ĩ.c.paſtoralis.in fi.eo. & Ioh. de tur.cre. in c.reuertimini.nu.12.verſi.ad ſeptimũ.16.q.1.

45 *Conſuetudo & præſcriptio differunt.* Item quanuis canoniſtæ ſæpius conſuetudinem pro præſcriptione accipiant vt Paul.ſcribit inlege.de quibus.columna. 3.ff.de legib.& docto.in.capit.finali.de conſue. tamen conſuetudo proprie dicitur. quando ius acquiritur in communi,& publico:præſcriptio verò quando priuato acquiritur.vt Panor. ſcibit in cap. cum eccleſia.col.8.num.45.de cau.poſſeſ.Et in conſuetudine ſunt plures perſonę incertæ in præſcriptione verò vna ſola eſſe poteſt.Anto.de Imol.in d.capit.fi.Alex.conſil.166.viſo.nu. 7. vol.1.Corne.conſi.268.in hac conſultatione. col.5.verſ.nec videtur obſtare.vol.4.& abundè Ioan. Franciſ.in tract.de præſcript.in 1.parte, q.vlti.vbi alias tradit differentias.ego in conſtitu.reg.in tracta.de conſue.in 3.tomo.

Secun-

Secundus caſus eſt, quòd conſuetudo non ſol- 46
uendi integras decimas excuſat, quia non eſt contra ius naturæ, nec diuinum: quia ſoluendo quicquam pro decima, impletur dei præceptum de ſoluendo, & recognoſcitur, ac honoratur deus ex ſubſtantia. Innocen. Panor. & alii per illum tex. in c. in aliquibus. eodem. titu. vbi dicitur ſic, illæ decimæ neceſſariò ſoluendæ ſunt quæ debentur ex lege diuina, vel loci conſuetudine approbata. & ſic innuit ille textus. quòd aliquę ſoluendæ ſunt, dum dicit, illę, &c. Secundò quòd illa conſuetudo ſit per papam approbata, Et dicunt doct. in hoc caſu ſufficere approbationem per taciturnitatem, vt inferius dico. Nec refragatur capit. in aliquibus. eod. vbi Hoſtien. firmat non valere conſuetudinem in prædialibus, vt non ſoluatur integra decima: & idem dicit quęſtio. 7. §. finali. in ſua ſumm. & Henric. in capitulo peruenit columna. 3. eod. quia in d. c. in aliquibus. dicitur, cum integritate. Sed reſponde, ibi dici, quòd domini debent locare prædia his, qui cum illa integritate, quæ debebatur, ſoluent decimas: ſi ergo conſuetudo habebat vt vigeſima ſolueretur pro decima, conductor illam ſoluet, vel integram, vbi erat debita integra: vt in fin. illius tex. patet: & ſic valet conſuetudo tam in prædialibus, quàm in perſonalibus, quicquid dicant Hoſti. & Bohic. & contra Hoſti. tenent ibi communiter

Conſuetudo integras nõ ſoluendi decimas an excuſet.

Intellectus ad capitulũ cum aliquibus.

niter doctor. per tex. in.c. cum ſint homines eod.vbi lòquitur de prędiis,& tamē decidit valere conſuetudinem: & perſonales & prædiales ęquiparantur in c.quicunque.in primo.16. q. 1. Nec me mouet,quòd quicunque recognouerit in ſe, quòd fideliter non dederit decimas ſuas, modo emendet quod minus fecit.quid eſt fideliter dare,niſi vt nec minus, nec peius aliquando offerat?c.quicunque.1.in 16.q.7. quia illud intelligitur quando nulla eſſet conſuetudo, vel præſcriptio: alioqui poſt conſuet. vel pręſcriptionem non diceretur dare non fideliter,nec minus:& ideo non recognoſceret ſe minus dare, alioqui ſcrupuloſus & fatuus eſſet,qui poſt conſuetudinem & præſcriptio.recognoſceret ſe non dediſſe fideliter, ſi dederit id quod vult conſuetudo, vel præſcriptio. p glo. & doc. in.c.vigilanti.per illum tex. de pręſcrip. ſcripſi in interpreta.c.poſtulaſti. de cleri. excom. miniſt. non eſſe faciendam conſcientiam poſt præſcriptionem,quanuis Alcia. teneat contrarium,in interpret.l.quinque pedum.C. fi.regū.

Et hęc eſtcōmunis conſuetudo mundi,ob id tolerabilia ſunt quæ vetus probat conſuetudo. lege cum ſatis.verſi.caueant.C.de agric.& cenſi.libr.11.vbi etiam dicitur, quòd contra antiquam in pręſtandis cenſibus conſuetudinem, nil innouari debet.D.Pau.Pariſ.conſil. 25. vidi.col.3.& ſeq.in.4.volu.

Tertius,

Tertius, conſuetudo transferendi decimas 47
prędiales valet, vnde ſuſtinetur conſuetudo, vt *Tranſferendi decima conſuetudo an valeat:*
curatus vnius parochię in alia percipiat decimas.c.cum ſint homines.&.c.ad apoſtolicę.eo. & in hoc caſu ceſſant rationes ſuprà adductæ:vt expreſſè docet Car.in.c.vlt.in fine.de paroc.

Fallit quando percepiſſet decimas limitibus 48
adhærentes, iſtę enim præſcribi non valent, nec conſuetudo ſuper his tenet.gloſ.& docto. in c. fin.de paroch.& in c.cum ſint homines. de deci.quia limites præſcribi non poſſunt, ne fines confundantur.c.quicunque.&.c.licet.16.q.3.c. ſuper.eo.de paroch.

Quartus, conſuetudo non portandi decimas 49
in horrea valet.Hoſti.in ſumma.huius tit.§. fin. quæſt. 16. & Collecta.in. c. in aliquibus eo. & D. Pariſ.ſic conſuluit in conſil. 6. conſiderata. col.2.vol.4. *Conſuetudo non portădi decimas in horrea valet, & relinquĕdi in agro.*

Item valet conſuetudo, vt decimæ relinquantur in agro, dummodo curatus monitus 50
fuerit, antequam aliqua fructuum fiat ſeparatio, vt tenet Roch. Curt.in repetit. capitu. finali. columna. 82. verſiculo. item inferri poteſt. in tertio. requiſito. de conſuetudine. poſt Hoſti. cap. certificari. de ſepul. Aufre. in ſuis deciſ.Tholoſ.quæſt.432. Rofre. in tracta. libel.iuris cano.rubr.qual. deci. ſit danda. aliàs peccat is, qui contrarium facit:vt Andr. Hiſpa: docet.quæſt.14.

Quin-

51 Quintus caſus, conſuetudo non ſoluendi decimas minutas ualet. quia ſicut de minimis non curat prætor. l. ſcio. ff. de in integr. reſtit. ſic non congruit honeſtati miniſtrorum Dei de huiuſcemodi minutis perquirere, vt ſcribit beatus Thomas in 2. ſecundæ. q. 87. art. 2. c. 3. in fin. vt refert Aſten. in rubr. de deci. arti. 4. in fin. ideo Collecta. in c. 1. eo. dicit, quòd cancellaria Romana non daret literas ſuper ſolutione primitiarum, vel decimarum, quæ non proueniunt ex poſſeſsionibus, ſicut ſunt decimæ caſeorum, ouorum, vel etiam animalium: vnde à ſenatu non fuerunt compulſi homines de Allignaco ſoluere decimam de lana, eo quia nunquam ſoluerant. ¶Et ideo hæ decimæ fructuum minutorum nunquam exactæ non repetentur, nec cogentur ſolui in futurum: vt ſępius fuit in hoc ſenatu iudicatum, prout refert Boer. in conſuet. Bituri. §. 12. in fin. de conſuetudin. prędior. in conſuet. Bitur. extra tamen conſuetudinem ſecus, ut ſuperius dixi: quanuis contrarium dicat Io. de tur. crema. in c. reuertimini. n. 11. uerſi. ad ſextum. 16. q. 1. dicens, decimas minutas non eſſe in aliquo præcepto.

Conſuetudo non ſoluēdi decimas minutas valet

Arreſtum.

52 Sextus caſus, ualet conſuetudo ſuper decima tempore certo exoluenda, fortè in mortis articulo, vt apud Venetos de perſonalibus eſt conſuetum: vt per docto. in c. ad Apoſtolicæ. de Deci. Anch. in c. in aliquibus. in fin. ibid. vel qđ

Conſuetudo ut certo tempore decimę ſoluantur, valet.

domi

domi ſoluatur vel in horreis, vt plenè conſuluit Aymo Craueta conſil. 21. homines. & ita eſt conſuetum in oliuis exoluendis, in lingua ferè Occitana.

Quæ requirantur in hac conſuetudine, ſcribunt Panor.Imol.Curt.& alii, in c.fi.de conſuetud.quæ ibi videri poſſunt. Primò, quòd ſit præſcripta.c.cumana.de elect.cap.cum eccleſia. de cauſ.poſſeſ.Hoſti.in c.ad apoſtolicæ.in fi.de deci.gl.in c.cum ſint homines.ibidem. quæ ſentẽtia tamen reprehenditur ibi per doct.nam quãdo conſuetudo eſt contra ius, tunc 40. anni requiruntur.c.fi.de conſuet. in 6. Sed quando eſt pręter ius, decem anni ſufficiunt: & ideo text. in d.c.apoſtolicæ.dicit, diu obtenta: & diu dicitur tempus decem annorum, ſeu diuturna conſuetudo.l.de quibus. & l. diuturna. ff. de legib. Panor. in d. capit. cum ſint homines. columna.vltima. & ideo in hac conſuetudine requiritur tempus, cuius memoria non ſit in contrarium. 53 *Quæ requirantur in cõſuetudine.*

Item à Papa approbata eſſe debet. ca.in aliquibus.in fin.de deci.quod intelligerem expreſsè, vel tacitè, ſcilicet per taciturnitatem immemorialem, quò ad ſoluendum aliquam partem: ſed vt nihil ſoluatur, nec tacitus conſenſus, nec quidem expreſſus valeret. Cepol.conſil. 13.colum.5.verſic.vlterius confirmo. & Anto.Butri.in cap.parochianos.eo.& ita ſolet iudicari, 54 *Conſuetudo à Papa quãdo approbata eſſe debeat.*

dicari teſte Guid Papæ,in deci. Delphi.q.284. an conſuetudo.licet Panor.in c. in aliquibus.e. teneat approbationem expreſſam requiri:quod verum intelligerem quando laicus reciperet decimam.ſecus ſi eſſet conſuetudo vt ſolueretur à laicis duodecima, vel alia pars, vt ſuprà dixi. quem ſequitur Boer.in §.12.de cõſue. præd. in conſuet. Bituri. Et hactenus de conſuetudine.

55 *Præſcriptio non ſoluendi decimas an valeat.* De præſcriptione idem ferè dicendum eſt vt in conſuetudine,videlicet, quòd nullus ſiue clericus, ſiue leicus ſit,præſcribere libertatem nullas ſoluẽdi decimas poteſt,etiam ſi viueret per mille annos,vt Dom.ſcripſit in c.2.col. vlt. de præb.in 6.& Barba.conſi.35.ſapienter. col. 6. in 2.vol.vbi dicit, laicum teneri ad ſoluendas decimas,etiam ſi per centum annos non ſolueri t:quia ſi tardius dare peccatum ſit, quanto peius peccatum eſt non dediſſe,c.decimę.in prin. 16.q.1.imò tanto eſt grauius, quanto longius quis eas detinet,cùm tanto grauiora ſint peccata,quanto diutius infelicem detinent animam alligatam.cap.fi.de conſuet.Et quia ſunt tributa egẽtium animarum.ca.decimæ.16.q.1. ideo non poſſunt præſcribi, vt in ſeq. caſu dicetur, niſi contra laicum, cui fuiſſent conceſſæ ante concilium Lateran.quia contra illum libertatio præſcribi poteſt:tum quia ceſſant rationes quas ſcripſi ſuperius. q. 2. tum quia illæ decimę ad vſum proprium laici ſuſcipiuntur, & ſic con-

ſu-

ſuluit Caro.Ruinus conſi.142.clarũ eſt.vol. 5.

Idem etiam in perſonalibus concludit Barba.conſil.49.illud in medium.vol.3.col.4.& ſequen.vt præſcribi non poſsint, quia contra ius naturale & diuinum volens facere,eſt in mala fide,quæ perpetuò quandiu durat,impedit præſcriptionem.c.vigilanti.&.cap. fi.de præſcript. nec poteſt eſſe quis contra hæc iura in bona fide:vt etiam ſcribit Anto.Butr.in c.in aliquibus. in.2.op.eo. 56 *Contra laicum decimæ præſcribuntur.*

Secundus caſus, quotam decimæ præſcribere,etiam laicus poteſt, vt ſoluat duodecimam, vigeſimam,vel aliam partem.cap. commiſſum. c.cum ſint. &.c. in aliquibus. eod. quia ad hoc non eſt incapax, ſicut ad ius decimæ ab aliis exigendæ : vt alias fuit iudicatum in hoc ſenatu pro domino de Merleto, vt non teneretur niſi ad ſoluendum duodecimam, quam ipſe & ſui prædeceſſores exoluerant. ſic firmat Do. Paulus Pariſ. conſil. 25 . vidi. col. 3. nu. 21. volu. 4. 57 *Quota decimæ præſcribi poteſt.* *Areſtum.*

Nec obſtant iura dicentia decimam ſoluendam cum integritate:quia debent intelligi de integritate præſtari ſolita.d.c.commiſſum.vel nõ deductis impenſis. ſecundum Barba. in capit. Raynaldus. col. 62. de teſta. vel intelligitur, quando aliter non ſe haberet conſuetudo, vel pręſcriptio. nam illa quota, quæ pro decima ſoluitur, decima vocari poteſt, licet ſit mi- 58 *Integrã decimam quãdo curatus petere poſſit*

nor.d.c.in aliquibus. de decim. Socy. conſilio. 297.viſo.colum.3.verſi.non obſtat.2. ratio. in 2.vol.ideo is dicitur tunc ſoluere decimam integram,vt ſuperius ſcripſi.

59 Fallit quando curatus indigeret,& non poſſet commodè viuere ex illa parte, tunc poterit petere decimas integras, non obſtante aliqua præſcriptione,vt ſcribit Angel.Clauaſ. in verſ. decima.§.2.quia nulla conſuetudo poteſt contra ius naturale,& morale diſponere, videlicet, vt qui miniſtrat ſpiritualia, non metat temporalia ad vitam,iuxta diui Pauli ſententiam,& facit c.qui contra.8.diſtinct.imò hoc caſu poſſet curatus exigere perſonales, quando uidelicet aliæ prædiales non eſſent,vel tàm raræ, quibus ipſe viuere non poſſet:vt Hoſt.docet in c. in aliquibus.in fi.eo.

60 *Parochia una contra aliam præſcribit.* Tertius caſus,poteſt eccleſia,vel clericus per præſcriptionem totam acquirere alterius parochiæ decimam,& ſic in ſe transferre:ſed libertatem non ſoluendi pręſcribere non poteſt.& ita debèt intelligi gl.in d.c.in aliquibus.in fin.eo. quamuis doctor.aliter eam intelligant.& Fely. in cap.cauſam.de præſcript.ac Card.conſil.88. conſultus.

61 *Præſcripta decim.a vini n.n ſe ex* Si tamen quiſpiam præſcripſerit decimam vini,ſi vinea fiat terra arabilis, nō habet illius fundi decimam, quia non pręſcripſit illam: vt expreſsè decidit Anton.in cap. commiſſum. eod.

eod.allegat.cap.cum in tua . infrà eo.§. pen.& ſin.& doct.in capit. auditis. de præſcript. quod intellige, vt dico inferius , quando alius perciperet aliam decimam: & qui præſcripſit decimas antiquas,non habebit noualium decimas. capitulo,tua.primo.de deci. quia tantum præſcriptum quantum poſſeſſum.l.1 .ff.de itine. actu priu.vbi Bart. *tēdit ad fundum ex vinea factū.*

62 Imò ſi aliquis veniat ad habitandum illic, ab eo non poterit habere decimam, is , qui in aliis præſcripſit:ideo cùm ipſe de nouo ſoluat, tunc eccleſiæ parochiali ſoluere debet, per capitulū ad apoſtolicæ.eo. & Florent.docet in 2 . parte ſummæ , tit.quarto. capit.3 .§. 3 .verſic. & nota quòd Epiſcopus. *Nouus inquilinus cui debeat decimam.*

63 Etiam dicit ibi Florent. quòd clerici vel religioſi qui non habent parochiam, decimas præſcribere non poſſunt,per cap. placuit.2. & ſeq. 16.q.1 .Et notant doctor. in cap. de quarta. de præſcript.gloſ.& docto. in cap. penul. eod. Panor.in c.ſuggeſtum.1 .nota.eo.Illa tamen iura hoc non dicunt, ſed prohibent monachis iura parochialia vſurpare . ſi tamen decimas longiſsimo tempore ad præſcriptionem habili poſſiderent , vt ſuperius dixi, per capit.cum in tua. eod. Verum eſt quòd de iure communi decimas petere ſine parochia non poſſunt , ſed poſt præſcriptionem ſic:quia illas non petunt tanquam ſint eis debitæ è iure communi , ſed quia præ- *Religioſi decimas an p̄ſcribant.*

ſcriptæ ſunt,quod eſt notandum pro religioſis. Idem tenct Ioan. de Turrecremen. in .c. fi. in. 1.q.16. facit.c.quia.10.q.1.&.c.dudum. de priuileg.

64 *Laicus decimas nō præſcribit.* Quartus,non poteſt laicus ius percipiēdi decimas præſcribere,vt ſibi ab aliis ſoluantur, tū quòd ſacerdotibus & clericis à deo optimo maximo datæ ſunt.c.quanuis.eo.tum miniſtrantibus & ſeruientibus deo in ſacramentis & aliis ſpiritualibus, quæ non poſſunt à laicis exerceri, ad hæc ſunt ipſi incapaces poſſeſsionis earum.cap.cauſam,de præſcriptionib.& ſic pręſcribere eas non poſſunt ſine poſſeſsione. lege. ſine poſſeſsione.ff.de vſucaptionib. ſimul quòd in diuiſione eccleſiarum fuerint curatis aſsignatæ.capit.1.13.quæſtio.prima. Ergo ipſis laicis competere non poſſunt, etiam ex longiſsimo tempore.imò belliſsimè inquit textus,hanc cōſuetudinem,quę contra ſanctam eccleſiam catholicam augeri videtur, omnino interdicimus, vt nullo vnquam modo, vllo tempore,oblationes,quæ intra ſanctam eccleſiam offeruntur,ſub dominio laicorum detineantur: ſed tantummodo ſacerdotibus dentur.in cap. hanc cōſuetudinem.1.quæſtio.1. & bonum eſt argumētum de oblationibus ad decimas.c.quanuis.eodem.ſic conſuluit Cardin.conſil.88.cōnſultus. col.2.Do. Paul. Pariſ.cōnſil.101.bona.nu.17. & ſeq.in.1.vol.

Ideo,

Ideo non excuſarem illos laicos, qui in feſtis ſolennibus ſolent oblationem vini & panis auferre, vt dent mimis, in multis enim peccant, tum quia auferunt rem eccleſiæ, ideo ſacrilegi ſunt: etiam peccant, quia rem deo dedicatam ad vſus turpes mimorum conuertunt, quod etiam eſt peccatum, per regu. ſemel deo. & c. donare. 86. diſtinct. tum quia in eccleſia bibunt & comedunt, & domum dei tabernam faciunt, contra id quod Chriſtus dixit: decet domum ſanctitudo. c. decet. de immu. eccle. Ideo monendi ſunt laici, vt ab hac turpi conſuetudine deſiſtant. aliàs excommunicandi. 65 *Conſuetudo laicorum percipiendi oblationes & minimis, eſt damnata.*

66 Non obeſt, quòd oblationes & decimæ continent quid extraordinarium, & difforme, ideſt prout res incidit. nam quandoque granum, aliquando vinum, interdum oleum: & iſta difformia non comprehenduntur conſuetudine. l. Seio. ff. de annu. lega. ergo non præſcribuntur. Reſpon. actio generalis non curat diuerſitatem ſpecierum. l. nec refert. ff. quan. dies leg. ced. nec obſtat. dict. l. Seio. quia diffformitas pendebat ibi ex ſolo nutu voluntatis. His verbis vtitur Bald. in c. de quarta. in fi. de præſcriptionib.

67 Nec diuturnitas temporis, vel conſuetudo operatur vim priuilegii, quando adeſt perſonæ incapacitas, licet aliàs regulariter contra. l. 3. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & c. ſuper quibuſdam. *Conſuetudo quãdo vim priuilegij habeat.*

buſdam:in fin.de verbor.ſignifi. quia actus acti uorum ſunt in patiente bene diſpoſito: vt philo ſophus ait.quia actus non ſunt in laico bene di ſpoſiti:vt Ioan.Monach.in cap.2. de præbend. in 6.docet.

68 Etiam quæ priuilegio queri poſſunt,non quærentur præſcriptione data incapacitate. d. cap. cauſam.de præſcript. cap.prohibemus. eod. & quia lex reſiſtit præſcriptioni,& quia conſuetudo non poteſt reddere incapacem capacem. c.quanto.de conſue.ſecus eſt in priuilegio.leg. quidam.ff.de re iudi.plenè Stephan.Maleret,in tracta.de elect.in 5.limita.

Priuilegiũ & præſcriptio differũt in acquiſitione.

69 Fallit quando laicus eas poſſediſſet per tempus immemoriale cum fama priuilegii: nam tunc duobus concurrentibus decimas retinere poteſt. Primò quòd laicus poſſederit tanto tempore, cuius initii memoria non ſit. Secundò ꝙ probetur fama priuilegii, videlicet quòd habuerit eas ante concilium Lateranen. teſte Panor. Imol. & aliis in c. cum Apoſtolica. de his quæ ſi.à præl.per illum text.

Laicus decimas an & quando retineat.

70 Oportet tamen quòd doceat de aliquibus inueſtituris obtentis ab eccleſia, & ſe vel maiores ſuos fuiſſe aliquando inueſtitos de ipſis. & hoc ſufficit quando primam inueſtituram a laico non oſtenderet,teſte Ioan.Franciſ.in tracta. de præſcript.in 5.par.queſt. 7. column. decima octaua.alioqui ſẽper inhabiles eſſent,& ſic vllo

Inueſtitura decimæ an à laico probanda ſit.

nun-

nunquam tempore præſcribere poſſent.

Aduertendum eſt tamen in decimis feudalibus, ad ſequentia, quæ vt intelligantur, reddo casus ſequentes. Primus eſt, ſufficit laico proba re decimas à Papa infeudatas, cum tempore im memoriali, etiam ſi non probetur ante concilium Lateranenſe habuiſſe. cap. cum Apoſtolica. de his quæ fiunt à prælat. vbi in fine ſic dicitur: hoc autē de illis decimis intelligimus, quę laicis in feudum perpetuò cōceſſæ ſunt. ex quo textu ſequentia colliguntur. 71 *Caſus requiſiti in decimis feudalibus.* *Ca. cum apoſtolica. elucidatio.*

72 Primò, oportet conceſsionem laico eſſe factam, & ſic abſque conceſsione nunquam pręſcribitur. Secundò, quòd illa conceſsio fuerit facta perpetuò: quia ſolent ad tempus, fortè ad tertiam generationem, dari. c. fina. vbi doctor. de feud. §. emphiteuſim. in authenti. de non alien. reb. ec. col. 2. & regulariter ad tempus non perpetuò dantur. ca. poſſeſsiones. 16. queſt. 1. & tunc poſt tempus non poſſunt laici eas retinere, vt ibi.

73 Tertiò, quòd ab eo qui poteſtatem concedēdi habet datę fuerint, alioqui non poſſet alius laicus decimas concedere, neque plus iuris concedendo transferre, quàm haberet. c. cura. de iure patrona. Vnde Epiſcopi, qui beneficio, ſiue pretio eccleſias vel decimas laicis dederunt, domum orationis domum negotiationis, & ſpeluncam latronum faciunt: vnde poſt euer

ſionem cathedræ, à cœtu fidelium ſegregati, æterno verbere à domino flagellabuntur. tex. in ſumma. 16.q.7. Nec poſſet Epiſcopus aut alius extra papam perpetuò concedere laicis decimas, & eos capaces facere rerum ſpiritualium. cap. 2. de iudi. c. bene quidem. 96. diſtinct. Panorm. in. c. ſacroſancta. de electio. & in c. cõtingit. de arbitris.

Nullus extra papam capacem laicum ad decimas facere poteſt.

74 Quartò, requiritur quòd in feudum laicis conceſſæ ſint, aliàs iure detinere eas non poſſent: vnde videtur concludere tex. ibi, quòd religioſi poſsint de Epiſcopi conſenſu decimas à laicis recipere, quando ipſi perpetuò eas in feudum habent. Igitur, ſi laici eas vſurpauerint, religioſi eas accipere non poſſunt. tex. in. cap. fi. §. ſanè, de decimis. multo minus alii laici à laicis.

Religioſi quãdo à laicis decimas recipere poſſint.

75 Vltimò, in illis caſibus, in quibus laici decimas iure tenent, ſi occiderint, aut mutilauerint eccleſiæ rectorem, eas amittunt ipſo iure, & hæredes nihil habere debent, imò puniuntur: vt ſcribitur in. c. in quibuſdam. de pœn. & in aliis caſibus, vbi aliquid enorme contra eccleſiam committunt. Hoſtien. in cap. prohibemus. de deci. & in ſumma ſua. §. fi. in. 3. q.

Laici quomodo decimas perdãt

76 Secundus caſus, ſufficit laico ꝓbare poſſediſſe ꝑ tẽpus immemoriale, cum aliqua recognitione eccleſiæ facta. vtpote ſi ratione iſtarũ decimarũ eccleſiam recognoſcat, pręſumitur quòd iure ei

Tẽpus immemoriale cũ recognitione ſufficit laico.

re ei fuerint ab eccleſia traditæ, poſtquam eam cognoſcit:licet de fama priuilegii non probaue rit, nec ante concilium Lateranenſe habuiſſe, ſed ſi non probaret recognitionem, non valeret.& iſta eſt communis opinio, vt teſtatur Iohan.Franciſ.in.d.q.5.&.q.7.in fi. col.21.in tra ƈta.de præſcriptionib.probat tex.in. d. §. ſanè. cap.fin.de deci.in.6.& cancellaria Ro.hanc opinionem probare videtur, quia laico narranti ſe in poſſeſsione eſſe ab antiquo, & ab eccleſia ſibi eſſe infeudatas, dat literas contra rectorem in cuius parochia conſiſtunt, ſi eis ſpolietur, vel aliàs indebitè moleſtetur, teſte Collectario in.cap.ad hæc.deci.Domini.in. cap.fi. §. ſanè. eodem titu.in.6.

Tertius, non ſufficit laico ſe poſſediſſe decimas per mille annos probare, etiam ſi infeuda tionem à laico factam oſtenderit: niſi is laicus iure habere ſe oſtendat, vtpote à papa, quia longinqua vſurpatio ius non tribuit.c.illud.93.diſtinct.&.cap.quia.10.q.3.& prætor non tuetur iniquam poſſeſsionem.l. cum ſponſus. §. ſi res. ff.de publica.prouentus enim primitiarum & decimationum præſcriptione tolli nō poſſunt, etiam ſi à Romano pontifice quilibet laicus ſuper his reſcriptum impetrauerit.c.placuit.2.in. 16.q.3.§.prouentus. 77 *Poſſeſſio etiam centenaria non iuuat laicum.*

Quartus, nō ſufficit laico ꝓbare, ꝑ tēpus largiſsimum, etiā quingentorū annorū, ſe decimas 78 *Probare*

in ali-

laicus quomodo poſſit decimas ad ſe ſpectare. in aliquo beneficio recepiſſe,ſi ab eccleſia decimam non recognoſcat, vel de inueſtitura eccleſiæ non appareat, vel ſaltem de aliqua compenſatione ratione decimarum eccleſiæ data, vnde ſi eccleſia nulla habeat bona tẽporalia, præſumitur laicum vſurpaſſe decimas: & tunc non valebit etiam longiſsima mille annorum poſſeſsio. Audi quid beatus dicat Cyprianus, Si ſolus Chriſtus audiendus eſt, non debemus attendere quid aliquis ante nos faciendum putauerit:ſed qui primus ante omnes eſt Chriſtus prior fecerit. Nec enim hominis cõſuetudinem ſequi oportet ſed dei veritatem.ca. ſina.8.diſtinct. Imò ſi clerici à laicis decimas receperint,tenentur eas dimittere,non obſtante aliquo tempore.c. cum & plantare. in princip.de priuileg. multo fortius laici non poterunt iuuari aliqua temporis præſcriptione,cùm ipſi eas vſurpauerint,ſi non probetur ſaltem infeudatio ab eccleſia facta,vel recognitio, vt ſuperius dictum fuerit.

78 *Ante conciliũ vel poſt habeat laicus, non intereſt.* Nec fieri debet differentia,an laici habuerint ante concilium Lateranenſe,vel poſt,quò ad acquirendum ius in ipſis:quia tam inhabiles erant ante concilium,quàm poſt.nempe vtroque tempore deus eas ſacerdotibus & clericis aſsignauerat;& demum papa Dionyſius,dum diuiſit parochias,vt ſuperius ſcripſi,ſed iura tantum faciunt differentiam ante velpoſt concilium in hoc: qa

laici

laici habentes ab eccleſia ante concilium, poſſunt religioſis vel aliis eccleſiis decimas cum conſenſu Epiſcopi concedere.c. cum apoſtolica.de his quæ fiunt à prę̨la.c.vno.§.ſane. de deci.in.6.

Si verò poſt concilium Lateranenſe laici habeant, non poſſunt aliis eccleſiis quàm parochialibus illis ad quas ſpectabant, decimas etiam cũ Epiſcopi conſenſu transferre.d.c.prohibemus. de deci.& quia ſacerdotes pro omnibus orare ſolent, quorum eleemoſinas & oblationes accipiunt, qua fronte præſumunt laici oblationes, quas Chriſtiani pro peccatis ſuis offerunt, vel ipſi comedere, uel aliis cōcedere, cùm ipſi non debeãt ex officio ſuo populo orare? c.qa.10.q.1. 79

Nunc videndum eſt quantum tempus in præſcriptionibus requiratur: vt huius notitia habeatur ſequentes facio caſus: Primus eſt, eccleſia cōtra aliam, & curatus contra alium decimas præſcribere poteſt ſpatio quadraginta annorum, cum titulo & bona fide.cap.1. de præſcript. in. 6.ſic debet intelligi.c.ad aures. de præſcript.& alia iura antiqua de præſcriptione decimarum loquentia. 80 *Quanto tẽpore opus ſit ad præſcribendum decimas.*

Secundus, eccleſia contra eccleſiam ſine titulo decimas præſcribit, per tempus, cuius memoria non eſt in contrarium, poſsidendo.d.c.1. in fin.vnde quia per diuiſionem parochiarum decimæ cuilibet curato in ſua parochia ſunt aſsignatæ. 81 *Eccleſia contra eccleſiã quanto tempore pręſcribat.*

gnatæ.cap.paſtoralis.de his quæ fiunt à prælat. ideo quilibet curatus non tenetur probare decimas in ſua parochia exiſtentes ad ſe pertinere: quia de iure communi fundatus eſt, ideſt, ius ei illas aſsignauit, vt ſuperius dictum extitit. In alia parochia ſecus eſt,ob id ſi monaſterium,vel canonici in parochia aliqua dicant decimas ad ſe pertinere, hoc probare debent & titulum oſtendere, videlicet Papę vel Epiſcopi conceſsionem. Item ſe poſſediſſe eas ratione illius tituli per quadraginta annos,alioqui etiã ſpoliati non reſtituentur.

82 *Intellectus ad c. ad decimas.* Cap.ad decimas.de reſtitut.ſpoliation.in 6. vbi duo erant,videlicet præſumptio iuris contra dictos canonicos, & iuris pręſumptio pro B.clerico, & ſic intelligit illum text. Bertrand. conſil.350.etiam ſi ſufficienter. colum.1.vol. ſecundo. de primò impreſsis. vbi dicit de curato quando diuiſio facta eſt per iurisdictiones,ſi extra iurisdictionem ſit decima ſita, curatus de iure communi etiam fundatus erit, & hoc procedit quando titulus non erat ſufficiẽs: aliàs non requiritur alia præſcriptio. vnde ſi ex donatione laici facta eccleſiæ cum Epiſcopi conſenſu monaſterium, vel canonici decimas habeant, tunc etiam ſine præſcriptione eas retinere poterunt, ſi laicus ante eas iure habebat. capitulo cum Apoſtolica. de his quæ fiunt à pręlat.

Idem

Idem ſi curatus in alia parochia dicat deci- 83
mas ad ſe ſpectare, ipſe enim hoc caſu proba- *Curatus*
re debet titulum, cum quadragenaria poſſeſsio *quando iure communi*
ne, quia ius canonicum iſti curato reſiſtit, vt in *fundatus ſit*
aliena parochia decimas poſsideat. nam cuilibet in ſuo loco decimæ aſsignatæ fuerunt, ob id ipſe parochus in alieno ſolo non eſt de iure communi fundatus: quia ei non eſt aſsignata decima in alieno: ideo debet probare vel plenum titulum, vel quadraginta annorum poſſeſsionem, cum titulo colorato, vel ſine titulo immemorialē poſſeſsionē. & ſic omnis ēt Epiſcopus, qui petit decimas in parochia curati, ꝓbare dēt eas ad ſe ſpectare. cap. 1. de pręſcrip. in 6. Curatus verò non, quia à iure ſunt ei tributę, & conceſſæ: vt ſuperius dixi, ſcilicet à Dionyſio, diuidendo parochias: & de hoc plenius ſcribam in tract. de congrua portio. q. vltima.

Tertius caſus, eccleſia, monaſterium, vel 84
perſona eccleſiaſtica ex donatione laici deci- *Eccleſia decimas à laico habēs eas non præſcribit.*
mas detinentes, eas præſcribere non poteſt, etiam per tantum tempus, cuius memoria non ſit in contrarium. per capitulū. dudum. de dec. ibi, in decima, & eccleſiis à rege, & regina donatis pręſcriptionem non poterit opponere pars aduerſa, quæ nec à donatione ipſorum initium habere poterat, quia donationis regis ac reginę allegatus titulus nullus erat, cùm ſacrilegij crimen incurrat, qui eccleſias

vel

vel eccleſiaſticum aliquod de manu receperit laicali, vbi Panor. notat, quòd reges sũt puri laici, & nõ poſſunt donare iura eccleſiaſtica: & ſi donauerint, non præſtant titulum præſcribendi. tex. in. ca. fi. verſ. contractus. ibi, vt nec ius aliquod tribuant nec præſcribendi etiam cauſam parent. de reb. eccleſ. non alienan. in 6. imò ſi quis principum, vel aliorum laicorum diſpoſitionem, ſeu dominationem rerũ ſiue poſſeſsionum eccleſiaſticarum ſibi vendicauerit, vt ſacrilegus iudicetur. c. ſi quis. 16. q. 7.

85 Non refragatur. c. primũ, in fin. de pręſcript. in 6. vbi ſine titulo, etiam ſi ius commune contra illum ſit, poteſt quis præſcribere. Reſpon. eccleſiaſticam rem, etiam ſine titulo præſcribi poſſe, quando adeſſet bona fides, vel non eſſet ſaltem mala fides: ſed hic titulus habitus ab eo, qui non poteſt concedere, inducit malam fidem, ideo quis cum mala fide nunquam preſcribit. c. vigilãti. & c. fi. de præſcri. ibi, nulla valeat abſque bona fide præſcriptio. Ioã. Franciſ. Balb. in tracta. de pręſcript. in. ſecunda parte. 3. partis. q. 6.

Elucidatur. c. 1. de præſcript. in 6.

86 Nam qui contra iura mercatur, malæfidei poſſeſſor creditur. l. quemadmodum. C. de agri. & cenſi. lib. 10. reg. iur. qui contra iura. de reg. iur. in 6. glo. in verbo, præſcriptione. c. apoſtolicæ. de donationi. & in cap. 2. de his quæ fiunt à pręla. Socy. conſi. 28. viſo quodam. col. 6. in. 2.

q. vol.

q.vol.2. & in hac præſcriptione ēt centenaria requiritur bona fides,teſte Peruſ.in.cap.1.in fi. de præſcriptio. in 6. docto.in cap. ſi diligenti. illo titu. Cuma.conſil.64.Titius & Sēpronius.

87 Etiam iuris error impedit præſcriptionem. l. nunquam. ff. de vſucapi. probat etiam Matthę.de Afflictis,in Neapol.deciſ. 374. in cauſa. quando eſſet contra legem,vt hoc caſu in decimis à laico poſsidendis,teſte Bar.in.l. ſed ſi lege.§.ſcire.ff.de petitio.hæred.Fely.in c.de quarta.col.10.& ſequen. de pręſcriptio. Ioan. Franciſ.Balb.in repetitio.l.Celſus.in 4.notab.ff.de vſucapio.

Error iuris præſcriptionem impedit.

88 Imò ſi appareret de confirmatione illius tituli inualidi,ēt à papa facta,poſtquá apparet de inualiditate tituli confirmati à papa , tunc illa confirmatio non præbet titulum ad pręſcribendum,vt Panor.ſcribit in d.c.dudum.eo.col.2.

Cōfirmatio quando titulum præbeat,& quo tēpore īcipiat pręſcriptio.

89 Et ideo eccleſia quæ habet hanc confirmationem tituli inualidi,non pręſcribet decimam donatam à laico ratione illius tituli,niſi per tātùm tempus, cuius initii non eſt memoria. quę præſcriptio non computabitur à titulo laici,ſed à papę confirmationę. Panor. vbi ſuprà, & Iaſ. conſil.19.in cauſa.col.2.in 3.vol.

90 Si verò confirmatio facta fuerit in forma cōmuni de his bonis,quę iure putat habere eccleſiam,vt ea quę iuſtè poſsides, tibi cōfirmamus, tunc hęc confirmatio loco tituli habetur, & po-

Confirmatio in forma cōmuni quid operetur.

ſtea præſcribet eccleſia per quadraginta annos. quia præſumitur quòd præceſſerit titulus habilis:& hoc caſu eſt error facti,non iuris,qui præſcribendi cauſam dare poteſt.l. iuſto. ff. de vſu cap.doct.in d.l.Celſus.ff.de vſucap.

91 Et ſic dicunt doct. quòd confirmatio facta in forma communi,vt fieri ſolet, nullum affert præiudicium tertio.nam vt plurimum religioſi habent multas ſimiles confirmationes, in quibus omnia per eos poſſeſſa numerantur:ſed per tales confirmationes non releuantur ab onere probādi illa bona ad eos de iure pertinere: quia illa verba ſunt narratiua,quæ recipiunt tacitam conditionem,ſcilicet ſi ita ſit,id eſt,ſi iuſtè poſſideatis,& bona pertinent ad vos.& in his ſolet apponi iſta clauſula,ſicut iuſtè poſsidetis,confirmamus.ergo oportet probare,quòd iuſtè poſſidebant, niſi poſt cōfirmationem probauerint ſe per longisſimum tempus poſſediſſe:quia tūc præſcribere poterunt, ſcilicet per quadraginta annos.nam hæc confirmatio eſt loco titul.c.venerabilis. de confirmatio. vtil.cap. 1. de præſcript.in 6.

De clauſula ſicut iuſtè poſſidetis, &c.

92 Et ſic hoc caſu melius eſt non oſtendere titulum,vel non exprimere in cōfirmatione,quàm exprimere titulum inualidum,videlicet à laico habitum,quia oſtendendo vel exprimendo titulum nullum,malam fidem præſumere facit, & ſic nunquam ſic posſidens præſcribit.& qui illum

Titulum oſtēdere quā do non ſit opus.

lum oſtendit, imputet fatuitati ſuę. Colle&#x0;ct. in cap. dudum. eod. ſecus ſi illum non exhibeat, quia tunc præſumitur titulus, oſtēdendo confirmationem cum poſſeſsione quadraginta annorum. d. capitulo. 1. in fin. de præſcript. in ſexto, ſed quando oſtenditur titulus à laico, iam apparet nullum eſſe titulum, & à iure improbatum, & ſic habentes fuiſſe in mala fide, & in iuris errore: ergo præſcribere non potuerunt: & ita loquitur d. capitulum dudum. Ego tamen nollem hoc cōſulere laico, quia timerem cōſcientiæ: nam ſic conſulendo, ius eccleſiæ auferre videor. ideo tu aduocate, caue tibi, & conſcientiæ tuæ, ne dicendo non oſtendas titulum, te in titulum diabolo dones. Vnde dicit text. in capit. clerici. 16. quæſt. 3. clerici quilibet quantacunque diuturnitate temporis de eccleſiæ remuneratione aliqua poſſederint, in ius præſcriptione temporis non reuocentur, dummodo pateat eccleſiæ rem fuiſſe.

Item illi qui receperunt à manibus laicorum decimas, præſcribere eas quandiu viuunt, non poterunt, quia malæfidei poſſeſſores ſunt: ſed omnibus his mortuis ſucceſſores poterunt præſcribere ꝑ tempus immemoriale poſſidendo, à morte illorum, qui receperunt computādo. Iſta eſt glo. ſingul. in. c. cura. in glo. magna. ī fi. de iure patrona. quia iſti ſucceſſores iu- 93 *Recipientes à laico decimas eas non præſcribūt.*

M ſtam

ſtam habent ignorantiæ cauſam, cum in alterius locum ſuccedant.l.qui in alterius.ff. de regul.iur.& illā glo.approbat Barba. in conſil.8. ſapienter.col.1.4.in 2.vol.dicens factum prædeceſſoris non nocere ſucceſſori in dignitate, vel beneficio,quia ab eo nil iuris habet,ſecus in ſucceſſore hæreditario, & ſi hi ſucceſſores confirmationem habuerint, poterunt per quadraginta annos à morte aliorum, qui receperunt à laicis,computandos, præſcribere:& de his ſucceſſoribus ſcripſi plenè in.§.declarantes. in verbor.ſucceſſores.de manda.apoſto.in concorda. ſi tamen ipſi oſtenderent titulum à laico habitum,ipſi etiam cùm ſint in mala fide, non poſſent præſcribere,vt ſuperius dictum fuit.

Præſcriptio temporis immemorialis quomodo probetur.

Quæro,quomodo probetur hęc præſcriptio temporis immemorialis,ideſt centum annorū, teſte Cepol.in tracta.de ſeruit. vrban. præd.c. 19.in princ.col.2.Reſp. teſtes allegantes præſcriptionem tanti temporis, cuius non eſt memoria,debent dicere,ꝙ viderunt talem ſemper poſſediſſe,ꝑ l.ſi arbiter.ff.de prob.ibi, ſed cùm omnium hæc eſt opinio, nec vidiſſe, nec audiſſe,cum id opus fieret.

95 Item quòd audiuerint à ſuis maioribus, à tali N.& talibus,quòd ſemper viderāt eum poſſediſſe.c.licet ex quadam.vbi Aret.de teſtib.col. 1.& an ab vno ſufficiat dicere ſe audiſſe.text.in d.cap.licet,dicit à duobus ſaltem: ſed Iacob.in d.leg.

d.l.ſi arbiter.ſufficere ſe audiſſe ab vno in alijs cauſis arbitratur quàm matrimonialibus,& ſufficere vnum nominare,dum tamen dicat & ab aliis & cæt.ſed in matrimonialibus duo requiruntur,& an debeant teſtes nominare perſonã, à qua audiuerunt,decidit etiam Aret.conſil.73. diligenter.col.8.& ſequen.

Item quòd communis fama & opinio eſt, quòd ipſe ſemper poſſedit,& quòd nũquam audierunt,nec viderunt contrarium.d.l.ſi arbiter. ibi,ſed cum omnium hæc eſt opinio,nec audiſſe,nec vidiſſe.conſuluit Signor.homed. conſil. 70.in quæſtione.nu. 19. verſ. venio ad ſecundum.vbi dicit.teſtes debere dicere communem eſſe opinionem,& ſe non audiſſe, vel vidiſſe cõtrarium,nec audiſſe,vel vidiſſe,qui viderint, vel audierint contrarium.Alex.conſil.16.in cauſa. nu.10.in 5.vol.ſufficit tamen,quòd teſtes deponant de communi opinione & fama eorum, qui veriſimiliter ſcientiam talis rei habuerunt, vel ſcire potuerunt,vt docet Anto. & alii in c. quid per nouale.de verb.ſignifi. & Alex.conſil. 16.in cauſa.col.4.nu.11.in 5.vol. 96

Item memoriam extare poteſt probari per inſtrumentum, non verò contrarium, ſcilicet memoriam non extare,teſte Ioan.Andr.in c.1. de præſcript.in 6.in nouella.&ibi Gemi.& Frãci.in trac.de præſcrip.in 2.parte.3.partis princ. quæſt.6.in ſi. 67

Teſtes affirmatiuè deponentes p̃feruntur.

98 Ad hæc, poteſt etiam probari per contrarium negatiuè, videlicet non poſſediſſe, & in hoc ſi vtraque pars probet, illi teſtes recipi & præferri debent, qui affirmatiuè deponunt, videlicet, quòd ſua memoria viderũt alium poſſediſſe, vel ſi duo teſtes dicant ſe audiuiſſe, hoc opus eſſe manufactum. gloſ. in d. lege. ſi arbiter. quia plus creditur teſtibus affirmantibus, & ſic memoriam extare deponentibus, quàm negatiuam aſſerentibus, per glo. in. l. diem proferre. §. ſi plures. vbi addidi. ff. de arbitr. Bar. & Alexan. in l. hæredes palam. in princip. de teſta. ff. Alex. conſil. 110. viſis acutiſsimis. in fi. vol. 1. & conſil. 108. in cauſa. col. 2. in 2. vol. & plenè Bertran. conſil. 184. viſo proceſſu. in 2. vol. col. 2. vſque in fin. ex 1. editio.

Teſtes probantes memoriã non extare cuius ætatis eſſe debeant.

99 Cuius ætatis eſſe debeant iſti teſtes? Dom. in d. cap. 1. de præſcrip. in 6. dicit debere eſſe ad minus quinquagintaquatuor annorum, vel ſaltem tanti temporis vltra quadragintaann. quo fuerint doli capaces tempore, quo inceperunt poſsidere. gloſa. in capitol. relatum. 37. diſt. vt ſic ſaltem probent poſſeſsionem quadraginta annorum, & præſcriptionem, ſed de viſu & auditu non ſufficeret depoſitio, niſi a 40. annis ſuprà. glo. & Peruſ. in d. cap. 1. in fi. de preſcrip. in 6.

Decimæquã

100 Quartus caſus eccleſia contra laicum, vel laicus contra alium, qui iuſtè habet deci-

mas,

mas, poteſt eas præſcribere per decem ann. inter pręſentes, & viginti inter abſentes. Fely.in capitulo cauſam. columna.5.de præſcriptio. quia res de facili ad ſuam naturam reuertitur. lege. ſi vnus. §. pactus. ff. de pactis. Card. conſilio. 146. notum ſit.in fi. & Cuma. conſilio.83. quia cauſa. circa fi.& D. Paulus. Pariſ.conſilio. 25. vidi. colum. 2. vol. 4. Io. Franc. in tractat. pręſcript.quæſt. 7. in final. Caro.Ruinus conſil.142.clarum.in 5.volum. & ſic poteſt ſuſtineri concluſio, decimas præſcribi per decem annos poſſe:intellige videlicet contra laicum, ſed non contra eccleſiam,vt c.1.de præſcript.in 6. *quando per decē annos pręſcribantur.*

Quintus caſus,non poteſt laicus quicunq; etiam imperator,quęcunque à ſolutione decimarum,quæ diuina conſtitutione debentur,eximere, quantumcunque generaliter cōcedat.c. tua. 1.eo.ideo dicit generaliter ibi, non quòd generale plus operetur, quàm ſpeciale, ſed vt habetur in integr.d.c.tua.2.ibidem. ratione generalis conceſsionis imperatoris poſsidentes terras volebant ſe excuſare à decimarum ſolutione.ſic inueni in integra.in d.c.tua.ibid.& infrà, quidam in ſuper aſſerentes ſe poſſeſsiones, & omnia iura ſua cum omni honore & diſtrictu p imperialem conceſsionem adeptas decimas ſub hac generalitate detinere præſumunt, &c. 101 *Imperator à ſolutione decimarum non poteſt eximere.* *Intellectus c.tua.*

Sextus caſus, poteſt ex diuturnitate tēporis 102

Diuturnitas temporis modũ ſolutioni decimæ inducere poteſt.

induci certus modus in decimarum ſolutione, ſicut compoſitio hoc facere poteſt. c.ex multiplici.de deci.Cardi.d.conſil.146. notum.per. tex.in c.ex parte.de cenſib.

103 *Priuilegio an decima tollantur.*

Vltimò,priuilegio,& exẽptione tollũtur decimæ,non omnino:ſed papa ex iuſta cauſa aliquos eximere poteſt,& illis decimas in aliquibus remittere.c.à nobis.de dec.ſicut Ciſtertien. & multis aliis conceſsit religioſis,propter eorũ inſignem vitam,vt non ſoluerent decimas laborum ſuorum,quos propriis manibus,vel sũptimus colerent.c.ex parte.1.& ſeq.eod. vbi dicit eos de aliis rebus non poſſe aliud vendicare,nec ſubtrahere eccleſiæ parochiali.per. c.fi. §. penul.ibidem.in 6. Henri. Bohic. in. c. peruenit. col.3.eo. & ſuper hoc conſuluit Decius conſi. 113.viſo.tenore.vbi concludit,papam aliquos à decimarum præſtatione eximere poſſe.

104 *Horti religioſorum à decimis exẽpti.*

Item etiam aliquas poſſeſsiones,vt videmus in hortis religioſorum quos exemit.c.ex parte. 1.eo.& idem in hortis leproſorum.c.2.de eccl. ædifi.Hoſt.in c. nuper.col.1. de dec. interdum priuilegium concedit monaſterio,& ſuis membris:de quo in c.fi.vt lite pend.

105 *Papa quãdo ius diuinũ remittere poſſit.*

Non refragatur quòd papa non poſsit ius diuinum tollere:fateor,ſed modificare, & diſtinguere poteſt.clem.ne Romani.de elect.gl.in c. de decimis.16.q.1.

106 Nec obſtat quòd præcepta decalogi ſunt irremiſsi-

remiſsibilia, ideo iſtud pręceptum de ſoluendis decimis eſt morale, ergo eſt irremiſsibile. Reſp. in decalogi præceptis honor dei eſt irremiſsibi lis, quando ibi conſideratur ſolus honor, & præ cipuus: vt in præcepto, non habebis deos alie- nos. & honora patrem tuum. ſed in decimis eſt duplex cõſideratio: prima, quatenus honor dei verſatur. nempe deus eas ſibi retinuit in ſignum vniuerſalis dominii. c. tua. 2. eo. & hoc modo nõ poteſt decima in totum remitti: quia papa non poteſt facere, vt non exhibeatur honor deo, ma ximè quia illum ſibi honorem in decimis deus reſeruauit: & papa debet eſſe diſpenſator fidelis & prudens, non eſſet Deo fidelis & prudens, ſi honorem Deo debitum remitteret: ideo non poſſet facere conſtitutionem, qua ſanciret nul- lum ad decimas teneri. argu. c. memor ſum. 24. q. 1. imò dicit tex. ĩ ca. ſi ea. 25. q. 2. ſi ea deſtrue rem. quæ anteceſſores noſtri ſtatuerunt non cõ ſtructor, ſed euerſor eſſe comprobarer. nec vt interim iſta ſeruarentur, quia pręcepta Dei non recipiunt interim, vt ſanctè docet reuerẽdus in Chriſto pater D. Robertus Cenalis Arboricen. Epiſcopus, in ſuo libro, in interinenſes.

præcepta de calogi irre- miſſibilia.

Secunda conſideratio eſt in eccleſiæ vtilita- te, quæ ex decimarum ſolutione prouenit. ſolu tio enim decimarum concernit commodum ec cleſiarum, & clericorum: ideo papa tanquam generalis adminiſtrator & Dei vicarius, poteſt 107

hoc commodum in aliquibus rebus remittere, & ex cauſa diſpenſare: & tunc non venit contra dei præceptum, ſed contra eccleſiæ conſtitutionem, quæ ſtatuit vt curatis facta parochiarum diuiſione, exoluerentur. Hoſti. Panor. & alii in c. à nobis, eod. Io. Lupus in tracta. de libert. eccleſ. q. 3. verſi. ſed viſo & habito. col. 2. & ſic non poſſet papa facere, vt curatus nulla alia habens bona, decimas aliquas non haberet: quia hoc eſt naturale, vt qui miniſtrat ſpiritualia viuere ex temporalibus debeat: vel quòd nullæ decimæ ſoluerentur, quia non recognoſceretur Deus vt ſuperius dixi. De quo plenè ſcribit Henr. Boh. in. d. cap. à nobis. col. 1. &. 2. ſequitur Mar. Mantua. in conſil. 121. nolebam. nume. 192. & ſequen. & ſic cum papa ſua conſtitutione curatis eas aſsignauerit, poterit ex cauſa aliis concedere: nec contra ius diuinum facit, dummodo curatus poſsit viuere ex aliis eccleſiæ reditibus.

Detinens decimas ſine cauſa nō eſt tutus, ſicut nec plura habens beneficia.

108 Nec eſſet tutus quò ad Deum, qui decimas ſine cauſa teneret, etiam ex papæ conceſsione, ſicut retinens plura beneficia ex papę diſpenſatione, non eſt tutus quò ad Deum, ſi ſine cauſa fuit ſecum diſpenſatum. per glo. in ca. non eſt. de voto. Ideo papa in totum eas remittere non poteſt in aliquibus rebus. ſic conſuluit. Socy. conſil. 297. viſo priuilegio. vol. 2.

109 Ideo dicit tex. in clemen. fi. de pœnis. quòd con-

con feſſores debent purgare conſcientiam con- fitentium in ſolutione decimarum. nam ſi con fitens non ſoluerit quotam partem, vel inte- gram, non ſublatam per conſuetudinem, tunc con feſſor illam præcipiat ſolui iuxta conſue- tudinem. ſi verò eſt conſuetudo non ſoluendi decimas perſonales, vt nunc eſt, tunc dicat con fitenti, qui decimas non ſoluit, ſi ſit paratus eas ſoluere, ſi peterentur: & ſi dicat ſe paratum, eo quòd non contemnit eccleſię præceptum, nec Dei, poterit ſic abſolui, & non peccat: vt expreſ ſè Floren. ſcripſit in. 2. parte ſummæ, tit. 4. c. 3. rub. de dec. in fi. & hoc eſt notandum pro his qui audiunt confeſsiones, vt ſic interrogent cõ fitentes, & ſic faciant. *Confeſſores quid ſuper decimis agere debent.*

Item ex maxima cauſa poſſet papa principi ſeculari dare decimas alicuius loci, etiam per- petuò, vel alteri laico: vtpote ſi concederet re- gi Franciæ decimas illorum locorum hęretico rum, quos ad fidei vnitatem conuertere poſſet. cap. Adrianus. 63. diſtinct. cap. 1. vbi ſcripſi. de pręſcrip. Hoc expreſsim ſcribit Henr. Boh. in. cap. à nobis. col. 2. eo. & Aſteſa in ſua ſumma. lib. 6. partis. 2. rubri. de deci. tit. 35. facit. c. cũ a- poſtolica. in fi. de his quæ fi. à pręla. vbi in feu- dum perpetuò datæ erant. cap. fi. §. ſanè. de de- ci. in. 6. alioqui dicit tex. in. c. placuit. 2. §. item decimæ. 16. q. 3. Itẽ decimę Deo mãdãte ſacer dotibus & Leuitis ſeparatę sũt, vt de ſorte do- 110 *Papa decimas an & quãdo principi vel laico concedere poſſit.*

mini

mini viuant,qui in eius ſorte connumerā tur. non ergo cuiuſquam priuilegio laicis concedi poſſunt,ne diuinis mandatis authoritas humana præiudicium inferat.Collec.tractat.in c. ad hęc.in fi.eo.Hoſtien.in ſumma,in §.fi. uerſi.3. quæritur,inde Petr.Belluge, in ſpecul.princip. rub.de deci. nu. 24.refert papam dediſſe decimas regibus Hiſpaniarum, & Aragonum illarū terrarum,quæ à manibus euellerent Sarracenorum:& illam donationem valere firmat.Poſſent etiam Epiſcopi decimas in alimoniam concedere alicui pauperi laico ad tempus, vt docet Bertach.in tract.de Epiſcop.in 2.parte.4.lib.q.41 nu.89.allegat nota.in c.penul.& fi.10.q.1.& c. cauſam.de præſcriptionib.

111 *Exactio decimarū quādo ſit ſuſpendenda.* Inſuper,ſi ſcandalum generale oriretur,ſi decimas eccleſia à militibus per cenſuram eccleſię exigeret,tunc decimarum exactio ſuſpendē da eſt.nam vbi per graues diſſenſionum ſciſſuras non huius aut illius hominis eſt periculum, ſed latet ſtrages plurimorum, detrahendum eſt aliquid ſeueritati,vt maioribus malis ſyncera charitas ſubueniat. c.vt conſtituetetur. in fine. 80. diſt.Aſteſa,in ſumma.2.parte.rub.de dec.lib.6. art.3.verſ.obiicitur.& ita fecit concilium Lateranen. quod noluit cogere laicos, propter ſcandalum,vt ſtatim decimas reſtituerent, ſed ne illas transferent: exiſtimans eccleſias ſaltem per illorum obitum eas recuperare:quod feciſſent,

ſi

ſi id temporis diligentes fuiſſent eccleſiæ miniſtri, vt ſuprà ſcripſi.q.10.

Item, quanuis decimæ præſcribantur per quadraginta annos, videlicet ab eccleſia contra eccleſiam, tamen eccleſia habet poſt quadraginta annos quadriennium ad petendum dictas decimas: intra quod ſi negligenter omittat petere, non recipietur poſtea.c.1.de integr.reſtit.in 6. Si verò non omiſerit negligenter, adhuc admittetur poſt quadraginta annos, & quadriennium elapſum: vt fuit iudicatum in hoc ſenatu, anno. 1518.die.13. Aprilis poſt paſcha, pro adminiſtratoribus domus Dei Pariſien. contra religioſas de portu regali, & deduci debet tempus impedimenti vt alibi ſcripſi. 112 *Poſt præſcriptionem quãdo quis recipiatur. Areſtum.*

Ad hęc ſi habentes priuilegium non ſoluendi decimas, religioſi fortè, vel alij, eas ſoluant, illi priuilegio renuntiare cenſentur.c.accedentibus.& ca.ſi de terra.de priuileg. Et idem in eo qui præſcripſit, vel alio iure decimam habet, vt præſcriptioni renuntiaſſe videatur etiam ſemel ſoluendo.argu.c.cum acceſsiſſent.in fine, de conſtitution.niſi cum proteſtatione ſoluiſſent, iuxta ea quæ notat Bartol.in leg. non ſolum.§.morte.ff.de no.ope.nuntia. & doct.in c. cum Martinus.de conſtitut.Socyn.conſil. 296. viſo priuilegio. col. 2. verſic. quartò iſta.in ſecundo volum. 113 *Soluentes decimas poſt priuilegiũ, illi renuntiant.*

Vltimò, priuilegium conceſſum religioſis 114

ſuper

Priuilegiũ de decimis non ſoluendis non intelligitur de decimis poſſeſſis.

ſuper decimis non ſoluendis, non extenditur ad decimas,in quarum perceptionis poſſeſsione erat eccleſia parochialis, vel alia, vt conſuluit Oldra.conſil.268. quæſtio eſt vtrum. quia in dubio priuilegium debet in intelligi ſine tertij præiudicio.ca.quanuis.de reſcript. in 6. Alia hic innumera vobis congerere poſſem: ſed iſta ſufficere ratus ea miſſa faciam.

QVAESTIO. XIIII.

1 *An ſublatis decimis in toto vel in parte, noualia debeãtur.*

DEcimoquartò principaliter quæro,an ſublatis decimis in toto, vel in parte,noualia debeantur? Et reſpõdet text. in cap.tua.1.in ſi. eo.tit. ſic dicens: Nec occaſione decimationis antiquæ, licet in feudum conceſſæ ſint, decimæ noualium vſurpandæ ſunt, cùm in talibus non ſit extendenda licentia, ſed potius reſtringenda. Vnde intelligunt doctores illum text.in laicis, quòd ſi donatio decimarum illis facta ſit,quia eſt odioſa, ideo reſtringenda quare non debentur laicis noualia.Contrarium eſt ſi decimæ conceſſæ ſint clericis, vt etiam decimę noualium eis debeantur,quia maius eſt eis conceſſum: ergo & minus.capitulo ex parte.3.ibidem. & ita intelligunt illa iura gloſ. & doct.ibidem.

Ego

Ego verò arbitror docto.ibi hactenus in his defeciſſe.nam text.in ca.cum contingat.eodem titulo,regulam tradit ſic:Cùm in quibuſdam parochiis ad quaſdam eccleſias, vel perſonas eccleſiaſticas ab antiquo pertineat perceptio decimarum,& de nouo fiant noualia in eiſdem, quæris à nobis ad quem huiuſmodi noualium decima incipiat pertinere.Reſpond.quòd cùm perceptio decimarum ad parochiales eccleſias de iure communi pertineat, decimæ noualium quæ fiunt in parochiis earundem, ad ipſas procul dubio pertinere noſcuntur: niſi ab his qui alias percipiunt decimas rationabilis cauſa oſtendatur, per quam apparet noualium ad eos decimas pertinere. 2 *Regula q decimæ noualium ad curatũ ſpectant.*

Ecce igitur regulam, quòd vbicunque alicui ſunt conceſſæ,etiam à papa decimæ, ſiue laicis, ſiue clericis, decimę noualium eis non debentur.in d.cap.cum contingat,ſed ad eccleſias parochiales, cùm eis ſint aſsignatæ omnes decimæ,de iure communi pertinent.& docto. intelligunt illum text. in eo qui preſcripſit decimas, vt decimas noualium habere non poſſit:ſecus in alio.& hoc probát in illo tex.in verbo ab antiquo. Ego tamen contrarium dico inferius. imò debet intelligi text. ibi, ab antiquo.quòd perceptio decimarum erat antiquitus conceſſa,& pertinebat, & non de nouo. ſic dicitur in capitulo tua. in fine. ibi, nec occa- 3 *Intellectus ad.c.cum cõtingat.*

ſione

ſione decimationis antiquæ.non vult ſe reſtrin gere tantùm ad decimam prҿſcriptam, ſed illæ decimæ erant longè ante illam decretalem con ceſſҿ,non de nouo:tamen erant longo tempore poſſeſſæ, licet adhuc non eſſent præſcriptæ.

4 *Decima noualium intra duas parochias ad quam pertineant.*

Si verò noualia apparēt īter duas parochias, & neſcitur intra quam illarum, quia non apparent ibi limites, ſed in locis vicinis apparent: tunc inter illas eccleſias fieri diuiſio debet.teſte Henri. Bohic, in.c.peruenit. 1.col. 1. de deci. allegat.c.cum quis.§.1.de ſepul. in.6. Ego putarem pro modo limitum cuilibet parochiæ aſſignandas,adeò quòd ſi limites vnius parochiæ veniant vſque ad tres partes noualium,illa eccle ſia tres partes habebit decimarum, altera aliam partem: vt plenè explicatur in.§. præterea. de rer.diui.in inſtitu. & per Bar. in tracta. de Alueo & Tyber.

5 *Epiſcopus quando decimas noualium concedere poſſit.*

Si verò nulli appareant limites, quibus illa noualia regi poſſunt, tunc Epiſcopus aſsignare eas noualium decimas poteſt.cap. quoniam de deci.

Non refragatur.c.ex parte.3.vbi vidētur decimҿ noualium conceſſæ,vt per docto.Reſpon.

6 *Intellectus ad.c. ex parte.*

quidam illum tex.intelligendum putant,quando conceditur vt de laboribus ſuis aliqui non teneantur decimas ſoluere,tunc non tenebuntur ſoluere etiãde noualibus,quæ propriis ma nibus excolunt.nam cùm maius ſit conceſſum,

vt

vt de laboribus, id eſt in quibus laborant propriis manibus, decimas ſoluere non teneantur, etiam de minoribus, ſcilicet de noualibus in quibus laborant ſoluere non tenebuntur: quia non fiunt tot noualia quot erant antea terræ laborabiles: & in his non eſt maximum præiudicium eccleſiis parochialibus. Sed quando conceduntur decimæ alicuius parochiæ, monaſterio: quod ipſi poſsint decimas noualium habere, hoc eſt prohibitum: nam parochiali eccleſiæ debentur, quia illi omnes decimæ à principio fuerunt aſsignatæ, & in hoc caſu priuilegium, quatenus concernit tertii præiudicium, eſt reſtringendum. c. olim. de verb. ſigni. & ibi doct. confingunt, quatuor intellectus, quorum nullus verus eſt.

Ideo intelligerem illum tex. quòd ibi conceſsio decimarum fuit facta eccleſiæ parochiali, cui erant de iure communi debitæ, vt ex integra apparet: ergo cùm res de facili ad ſuam reuertantur naturam. l. ſi vnus. §. pactus. ff. de pact. & redire ad ius communne eſt fauorabile. gloſa in capit. ſtatutum. de prębendis. in. 6. ideo quando reditur ad ius commune, ex prima cōceſsione, & noualium decimæ conceſſæ cenſentur: ita eſt in illo textu parochiarum tuarum. Sed dicet quis, fruſtra impetratur, quod iure cōmuni conceditur. l. vna. C. de theſaur. lib. 10. ergo fruſtra curatus eas impetrauit decimas. Reſponde,

7 Nouus intellectus authoris ad c. ex parte.

ſpõde,vt patet ĩ integra:decimę illius parochię nouales erant ab Epiſcopo conceſſę canonico Nouarien.ideo curatus impetrauit à papa priuilegium, vt ſibi non obſtante conceſsione Epiſcopi,quam de conſuetudine dicebat ſe habere poſſe,decimæ deberentur impetranti, & papa hoc concedit dicens,decima noualium ad eccleſias parochiales pertinere:nec ſunt in integra illa verba, quia vbi maius conceditur, minus conceſſum eſſe videtur. nam in priuilegiis non valet argumentum à maiori,ſed à comprehenſis:quia illud conceſſum cenſetur, quod in priuilegio comprehenſum eſt.ca.fi. de transla. Epiſco. regul. cui licet. de regul. iur. in. 6. niſi illa ſint acceſſoria conſecutiua. gl.in.c.quia in tantum.de prębend. Felyn. in c.poſtulaſtis. col.13.& ſequen.de reſcrip. & decretalis integra ſic eſt, vt inueni eam in antiqua Honorii compilatione.

Rectori eccleſiæ beatæ Mariæ de Nibiola.

8 Ex parte tua fuit propoſitum coram nobis, quòd in eccleſia parochię tuę, veteres percipis decimas integraliter:per hoc credimus, quòd ad te debeant in eadem parochia noualium & decimę pertinere Sed F.V.N.Epiſcopi Nouarien.eiuſmodi noualium decimas.R.Bus canonico Nouarien.quaſi hoc potuerit de conſuetudine,

Decretalis c. ex parte ex integra.

dine,quæ dicenda eſſet verius corruptela, conceſsit,pro quo quidam ad quoſdam ipſos iudices noſtras literas impetrauerunt, qui iniquam contra te diffinitiuam ſententiam protulerunt: à qua cùm tu ad nos vocem appellationis emitteres,aliis obtinuiſti negotium delegari à nobis. Ergo humiliter poſtulaſti, vt de indulgentia noſtra in parochia eccleſiæ tuæ,in qua veteres percipis decimas haberes,& decimas de noualibus recipiendi facultatem,cùm ergo perceptio decimarum ad parochiales eccleſias de iure communi pertineant, per quod decimæ nouali ũ,quæ fiũt in parochiis earũdẽ,ad ipſas ſpectare noſcuntur:tibi,& eccleſiæ tuę prędictorũ nualium decimas indulgemus. Itaq; ex hoc ei dẽ canonico quò ad vixerit,ſi enim contra te obtinere cõtigerit, nullũ p̃iudiciũ fiat, poſt eius tamẽ deceſſum ſupradictæ decimæ ad tuam eccleſiam deuoluentur. Ecce igitur text. clarum, quem doct. hactenus contorſerunt, & perperã intellexerunt:ſed vt deinceps hæc materia intelligatur, caſus facio ſequẽtes in ipſis noualibus.

Primus caſus, ſi monaſterium, vel extraneus curatus pręſcripſerit decimas in vno loco, ſi fiant noualia ibi, decimas noualium non habebit:ſed curatus illius loci & parochiæ vbi noualia facta ſunt,qui ad hoc de iure communi fundatus eſt. cap. cùm contingat. vbi gloſ. & doc. de deci. quia præſcriptio in vno capitulo & in

9. *Decimas tenens in vno loco, non habebit noualium decimas.*

N vno

vno prædio,non extenditur ad aliud.glo.in verb.interruptionem.c.auditis.de preſcriptio. vbi etiam exercens iura aliqua Epiſcopalia,illa ſola præſcribit.c.cum olim, ibidem. vnde ſi quis præſcripſerit decimas omnium prædiorum,vno excepto,totius parochiæ,preſcriptio illa nõ extenditur ad aliud prædium: vt aſſerit Innocent.in.c.tua.1.in fi.eo.Panor.& alii in. d. cap. cum contingat.ideo oportet quòd præſcribens probet in quibus prædiis præſcripſerit. nam ſi probetur interrupta præſcriptio, non continuabitur cum prima poſſeſsione. c. illud. de præſcriptio.ī.l.naturaliter.ff.de vſucapio. & ſi quis preſcripſerit vectigal in certis rebus non poterit de aliis colligere. Bar. in.l.ſi publicanus. in fi. ff. de publica. Socy. conſilio. 111. abundè. colum.penul.vol.1.

10 Ratio eſt, quia tantum præſcriptum, quantum poſſeſſum,& nõ plus.l.quod meo.§. fi. ff. de acquir. poſſeſſ. l. 1.§. ſi quis hoc interdicto. de itiner. actùque priua. &. d. cap. auditis. de præſcriptio. ſed quis non poſſedit decimas nonalium, cùm nullæ eſſent:ergo eas præſcripſiſſe non poterit,& ſine poſſeſsione præſcriptio non procedit.l. ſine poſſeſsione. ff. de vſucap. & reg.iur. in 6.

11 Item quia præſcriptio eſt odioſa,eo quòd iuri alterius detrahit,ideo eſt reſtringenda.regul. odia.& ibi glo.& ita docet Io.And. in addit. ad

Præſcriptio odioſa & nõ extenditur

Spe-

Specul.in rub. de his quæ fiunt à præla. Innocen.in cap. tua. primo. de dec. *ad futura.*

Ad hæc præſcriptio ad futura non extenditur,etiam ſimilia,ideo ad nouales decimas non trahetur.Pano.in vlt. notab. in d. c. cum contingat.per illum tex. quia in præſcriptione ſtricta fieri debet interpretatio. Socy.conſil. 275. in cauſa. col.3.verſ. ſed poſito. in 2. vol. quia actus taciti non ſunt interpretandi vltra quàm ſe extendant.Bal.in.l.quod conſtitutum. C. ne de ſtatu defuncto.vbi etiam concludit, quòd ſi præſcriptio fauorabiliter diſponat, tamen ad ſimilia non extenditur,& iſtud eſt ſummæ æquitatis, vt eccleſia parochialis,quę fortè alias nō habet decimas,& pauca alia,vel fortè nulla bona, vt harum decimas ſaltem noualium habeat,vt dicunt Hoſtien.Ioa. Andr. & Cardi. in d.c.cum contingat. 12

Item præſcriptio non habet locum niſi in illo actu, quo fuit vſus,vt d.l.1.§.ſi quis hoc interdicto.ff. de itiner. & Alex. conſil. 122. viſo puncto.in fi.vol.4.& conſil.16.in cauſa. num. 12.& conſil. 33. ponderatis.num.7. in 5. vol. vnde ſi teſtes deponant aliquem percepiſſe decimas frumenti,alii teſtes vini, non tamen ſufficeret ad aſsignandum totum genus decimę, ſed in his in quibus probat.nam minutæ & mixtæ ſaltem curato remanebunt, cum de his probatum non ſit:vt docet Innocen. in. cap. licet 13 *Probatæ decimæ ad iudicātur prę ſcribenti,et non aliæ.*

ex quadam. de teſtib. quem ſequitur Collecta. in.c.nuper.eo.

14 *Præſcriptæ decimę in uno prædio trahentur ad ibi ſata*

Tamen ſi quis poſſederit & præſcripſerit decimas frumenti in tali parochia, ſi ſeminetur ibi milium, vel crocus, vel herba ad tingendum commoda, quam vulgus, du paſtel, vel, de lague de vocat, vel aliud, habebit is decimas illarum, quæ de nouo ibi ſeruntur. ita probat Hoſt.in.c. tua.1. in fi. de deci. & Anch. in c. cum contingat.in fi.ibid.alioqui eſſet in poteſtate ſerentis priuare decimis aliquem, contra reg.id quod noſtrum eſt, ſine facto noſtro à nobis auelli non poteſt.ff.de reg.iur. abūdantius inferius dicitur.

15 *Præſcriptio de perſona ad perſonam non extenditur.*

Præterea qui decimas perſonales præſcripſit parochianorum habitantium in loco de Balhaniſsis, ſi quis illuc venerit de nouo, & ibidem habitauerit, is qui ſuper aliis præſcripſit ab iſto nouo non habebit decimas: quia præſcriptio in vna perſona, non extenditur ad aliam: vt plenè conſuluit Iaſ. conſil. 81. communitas. col. 3.in 3. vol.cùm ſit bonum argumentum de rebus ad perſonas.l.miles ita.§.1.vbi Bar.ff.de mi lita.teſta.l.qui plures.de vulga. Aret.conſil.32. in cauſa. col.1. ſic nec priuilegium extenditur de perſona ad perſonam.c.ex multiplici.cap.licet.&.c.dudum.de deci.ſic probat Socy.in conſi.268.eleganter. col. 1.vol.2.

16 *Conſuetudo uno extendi*

Idem in conſuetudine, vt ſi quis ex conſuetudine antiquas perciperet decimas, tamen noua

lia

lia in cuius territorio fiunt, non habebit. Hoſti. & alii in.c.cum contingat deci. quia conſuetudo & priuilegium æquiparantur.c.conqueſtus. 9.q.3.&.c.quod ad ſedem.de offi.ord. nec poſſit trahi conſuetudo ad illa de quibus non eſt cõſuetum. Licet conſuetudo in materia aliàs non præiudiciali multum extendi poſsit. l. de quibus.ff.de legib.&.l.1.C.quæ ſit longa conſuetu. Collecta.in d.c.cum contingat.

tur ad ea de quibus non eſt conſuetũ

Fallit, quando noualia poſſediſſet per tempus immemoriale: nam eodem tempore præſcribi poſſunt decimæ nouales, quo veteres. do ct.in d.c.cum contingat.&. c.1. de præſcriptio. in 6. ſic conſuluit Bertran. conſilio. 184. viſo proceſſu.colum.prima.volum.ſecundo. ex prima edition. Et ideo ſi titulum in veteribus habebat, non propterea in noualibus habere cenſetur:& ſic in iſtis requiritur tempus, cuius initii memoria non ſit in contrarium, vt ibi Bertrand. concludit. Si verò & de noualibus habebant titulum coloratum, tunc quadraginta ſufficient anni ad præſcribendum eas, ſicut in aliis decimis, per Fely.& alios in.c.de quarta.de pſc.

17 *Nouales decimæ præſcribi poſſunt.*

Secundus caſus eſt, qui præſcripſit decimas in vno prædio, in quo ſatum fuit frumentum, ſi ibi ſeminetur auena vel milium, tunc is, qui in illo fundo præſcripſit decimas frumenti, habebit & decimam milij, vel alterius rei, ne res diuerſo iure cenſeatur. cap. cum in tua.

18 *Præſcripſit qui decimas in fundo, eorum etiam quæ ibi*

ferentur decimas habebit de deci.&.l.cum qui.ff.de vſucapio.c.cognouimus.12.q.2.Ancha.in.c.cum contingat.in fi.ibidem.quia in dubio decimę præſcriptio eſt realis cenſenda, ideſt terram concernens, non ſpeciem fructuum perceptorum, teſte Anch. in d.c.cum in tua.

19 *Arborũ decimæ & lapidum ſoluantur.* Idem ſi de nouo plantentur nuces, vel vites in vno prædio, in quo quis præſcripſerit decimam, eo caſu etiam habebit decimam ex illis arboribus de nouo plantatis: per d. cap. cum in tua.vbi communiter docto.nam preſcribens in certa terra decimam, videtur quò ad omnes illius terrę fructus pręſcripſiſſe:ideo ſi de nouo lapides extrahentur, de lapidibus decimam habebit, id eſt de pretio quo lapides vendentur: quia præſcriptio extenditur ad particularitatem iuris apprehenſi ſub vnico iure vt vniuerſali: vt ſcribit Ant.But. in d.c. cum in tua. nam poſtquam prædium eſt vnicum & vniuerſale, ad ſpeciem, ideſt partem, in iure vniuerſali, ad comprehenſam, ideſt in ipſo prædio exiſtentem, fiet pręſcriptionis extenſio, ne res diuerſo iure cēſeantur: & quia ibi eſt poſſeſsio totius prædii, quanuis non ſit poſſeſsio illius rei nũc ſeminatę, tamen præſcripſit decimam fructuũ illius fundi, ergo & fructuum, quicunque producentur habebit decimam, quod eſt notandũ.

20 *Qui præ-* Ideo qui præſcripſit decimas in vna parte fundi, & poſtea fiat noualis alia pars fundi, is qui

qui in parte præſcripſit decimas,& in hac noua li habebit.nam præſcriptio partis indiuiſibilis ad totum extenditur ratione indiuidui: quia eſt vnum prædium,& vna res non debet diuerſo iure cenſeri.d.c. cum in tua. vbi Hoſtien. & alii,Innoc.in.c.dilectus.de capel.monach.Corſe. in additio. ad Panor. in 3. nota. cap. bonę. de poſtula.præla.per.legē ſi ſtillicidi.§.fi. cum. l.ſequen.ff.quemadmo.ſeruit.amittat.ita conſuluit Panor. conſil. 71. caſus talis quidam clericus.in 2. vol. & Albert.Brunus in tract.de augumento.in 17.concluſ.in princ. *ſcripſit in vna parte fundi, an ex nouali alterius partis habere eas poſſit.*

Quod intelligerem eſſe verum, quando apparet vnum eſſe prędium per emptionem, quia vno pretio emptum,vel per limites,vel ob clauſulam:ſecus ſi non appareret eſſe vnum, quia tunc quot fiunt culturæ, tot fiunt prædia, per deſtinationem patrisfamil. Et in dubio ex tam longo tempore pręſumuntur plures eſſe fundi, vt ſcripſi in.l.ſilua cędua.§.noualis.ff.de verborum ſignifica.vbi reſpond.ad ea quæ Panormi. in contrarium adducit. 21

Item quando per pręſcribentem fuerunt receptæ quędam decimę in nemoribus, vel paſcuis,tunc ſi illa redigantur in culturam, is qui decimas aliquas ex illis percepit, habebit & nouales: quia rationabilis cauſa ſubeſt. nam poſtquam ſemper habuerunt in illis terris decimas, quod nunc habeant.per tex. in ca. cum 22 *Decimas qui recepit ex nemoribus,ſi in culturā redigantur, eas et habebit.*

contingat. in fi. ibi, niſi rationabilis cauſa oſtendatur, per quam appareat noualium ad eos decimas pertinere. de dec. vbi Panor. & alii hoc firmant, facit c. ſtatuto. in fi. ibidem. in 6. docto. in. c. quid per nouale. de verb. ſignifica. ſic conſuluit D Paul. Pariſ. Card. egregius, conſilio. 73. licet ius commune. colū. 2. in. 4. vol. & Carol. Ruinus conſil. 163. Ieſu Chriſti. colum. 5. nu. 15. in 5. vol.

3 *Preſcribens maiores an minutas habere debeat.* Tertius, qui præſcripſit decimas maiores in vna parochia, minutas eciam videtur præſcripſiſſe, tum quia acceſſoriæ ſunt. dict. cap. cum in tua. co. tit. & præſcriptio facta de principali ad acceſſorium trahitur. text. in l. ſi in aliena. §. primo. ff. de vſucap. & l. eos. C. de vſur. & ſtricta diſpoſitio relata ad ius decimarum, extēditur ad ſpeciem ſub eodem genere, & ad rem, & ad mateтiam eandem, vt Anto. Butr. docet in d. c. cum contingat. col. 1.

4 Quod eſt verum, ſi acceſſorium in initio præſcriptionis inchoatæ inerat principali: ſecus ſi poſtea. tex. ſingula. in l. qui fundum. §. 1. ff. de vſuca. ſecundum Roma. ſingul. 577. tu habes regulam. Fely. plenè in c. auditis. col. 10. de præſcriptio. vnde ſi præſcribens percepit maiores decimas in vno loco per tempus immemoriale, & nullus ibi receperit decimas minutas ſi poſtea eas petat à laicis non poterunt ipſi ei denegare, quia ius decimandi contra eos præ

ſcripſit

ſcripſit, ergo & in omnibus. nec poterunt ſe ipſi iuuare præſcriptione non ſoluendi, vt ſuperius dixi.

Fallit, quando minutę decimę fuerunt vni ſolutæ, & groſſæ alteri, tunc is qui groſſas præſcripſit, minutas non habebit, ſed tunc demũ quando alius non percepiſſet illas, pręſcribenti debebuntur. Hoſt. Ioan. And. Panor. & alii in d.c. cum in tua. per illum tex. vbi in integra habetur. ibi, non fuerunt decimæ perſolutæ, quæſiuiſti per ſedem apoſtolicam edoceri, vtrum decimæ fructuum prædictorum ad parochiales eccleſias, quæ nec maiores recipiunt, nec minutas, an ad monaſteria, & illas conuentuales eccleſias, quæ decimas alias percipiunt ab antiquo, debeant pertinere, ad quod ſic reſpondemus, & c. 25 *Elucidatio c. cũ in tua. ex integra.*

26 Ecce igitur text. expreſſum, quòd ſi perciperentur decimæ minutæ ab alio, tunc non deberentur illi qui percipit maiores. & idem docet Panor. in 3. notab. ibidem. & in capit. bonę. 3. de poſtula præla. nam ſicut per pactum induci poteſt, ergo per compoſitionem, quòd vnus recipiat decimas maiores, & alter minutas. capit. ex multiplici. de deci. & dixi ſuperius in proxima q. ſic poteſt fieri per præſcriptionem, vt is, qui maiores præſcripſerit, illas tantùm habeat, alter verò minores. & ideo dicit Anton. in dicto, ca. cum in tua. quòd quan

do

do nõ apparet decimas minutas per alium fuiſſe perceptas,tũc ex perceptione groſſarum ſub nomine decimæ,ſimpliciter ſunt decimæ ipſæ groſſæ & minutæ,vnum & idem ius:& ideo tũc quò ad minutas cenſetur pręſcriptum. ſed ſi alia eccleſia vel perſona percepiſſet minutas, eſſet interrupta præſcriptio quò ad minutas,ideo tunc colligenti groſſas debentur groſſæ,colligẽti minutas,minutæ:idem ſi vnus recipiebat decimam vini,alter frumenti, ſi in vno fundo ſit frumentum & vinum, & tunc is qui percipiebat decimam vini eam habebit ex vino, & alter decimam frumenti ex frumento.

27 *Res quando iure diuerſo cenſeri poteſt.*

Nec eſt abſurdum eandem rem diuerſo iure cenſeri propter diuerſum accidens concurrens. Anto.& alij in d.c.cum in tua. vel diuerſis reſpectibus.l.hinc peculium.§.1.ff.de pecul. glo. & Domin.in c.cognouimus.12.q.2.Ioan.Frãciſ.Balb.in tractat.præſcriptio.in 2.parte, col. 6.& ſequen.

28 *Priuilegiũ ſuper decimis ad noualia extenditur.*

Quartus caſus, priuilegium de non ſoluendis decimis de laboribus proprijs extenditur ad noualia, quæ proprijs fiunt manibus.c. ex parte.3.de deci.quia intelligitur tam de præſentibus laboribus, quàm de futuris.c. ad audientiã. de deci. Iuxta concilium Maguntinen. & quia non paratur in hoc caſu tam magnum pręiudicium eccleſiis parochialibus.& pro hoc facit.l. fi.C.quæ res pign.oblig.poſ.ergo de illis intelligi-

ligitur.Et eſt cſus in c.cum contingat. vbi glo. eo.vbi ſi acquiratur prædium de nouo,de eo nō ſoluitur decima,ſi propriis manibus illud colatur.ſi verò non colatur propriis manibus,ſecus. c.fi.§.pe.de deci.in 6.ſic & quando conceditur priuilegium non ſoluendi decimas de laboribus,nō ſoluet de noualibusfactis propriis manibus:de qbus noualibus ſemel factis,nunquā postea decima ſoluetur,aliàs contingeret indulgētiam de noualibus plus diſpendii,quàm vtilitatis afferre.c.fin.de priuileg. probant doctor. in d.c.ex parte.1.eo. & quid ſi concedatur duplex priuilegium, vnum alteri contrarium, vtrum præualeat, conſuluit Decius conſilio. 147. Et pro tenui.

Quintus caſus,priuilegium conceſſum monaſterio,vel aliis etiam laicis, vt recipiant decimas alicuius parochiæ,non extenditur ad noualia.c.tua.1.in fin.de deci.& c.vlt.eo.in 6. in fi. c.ſanè.de priuile.tum quia exemptus in vna re, non eſt in alia exemptus.c.cum capella.ibidem tum etiam quòd non eſt, conceſſum nón videtur,ſed non erant tempore priuilegii noualia: ergo non fuerunt conceſſa, nec decimarum noualium priuilegium. Nam priuilegium etiam eſt reſtringendum, quatenus concernit præiudicium tertii.c.olim. de ver.ſignif. & ad futura priuilegium non extenditur.clemen.fin.de reſcript.nā licet priuilegia papę & beneficia ſint 29 *Priuilegiū ſuper decimis quando ad noualia extendatur.*

la-

latiſsimè interpretanda.c.cum dilecti. de donatio.hoc eſt verum, quatenus præiudicant concedéti:ſecus ſi tertio.Iaſ. in l. beneficium.ff.de conſtitutio.princip.poſt Panor.& alios in d. c. olim. nec eſt intentionis concedentis voluiſſe concedere decimas noualium, & omnino priuare eccleſias parochiales omnibus decimis, quibus iam aſsignatæ erant à Dionyſio papa.c. paſtoralis.de his quæ fiunt à præla.c.mandatũ. vbi gl.vlt.de reſcriptis.& iſtud eſt ſummæ æquitatis,vt ſi parochialis perdidit veteres,quòd has ſaltem nouales habeat, vt dicunt Ioan.And.& Anch.in d.c.cum contingat. facit.c. vlt. in fin. eod.libr.6.imò ratio.c.tua.habet locum in hoc caſu,quia hæc licentia non eſt extendenda, ſed reſtringenda. & quamuis docto. dicant habere locum in laicis,tamen dicatis etiam procedere, in clericis.nam odioſum eſt, quòd curatus uel monaſterium alienum decimas habeant in aliena parochia.c.ad decimas.de reſti.ſpol. in 6.etiam eſt odioſum, quòd haberet nouales,quãuis decimas veteres haberet:quia iure com.proprio curato debentur. Ergo illud eſt odioſum, quod alteri etiam clerico, vel monaſterio debeatur:igitur erit reſtringendum,per reg.odia. de regul.iur.in 6.& l.cum quidam. ff.de lib. & & poſth.Hoc expreſsè firmat Anch.in d. ca. ex parte.3.& Fortu.Garſias in leg.Gallus.§.& qd ſi tantum column.ſexta. & ſequent.ff.de liber.

&

& poſthu. Collecta. in cap. cum contingat. eod.

Item priuilegium non ſoluendi decimas, ad nouaIia non extendetur, adeo quòd hic priuilegiatus de noualibus decimas ſoluet: vt expreſsè docet Ant. Butri. in d. c. tua. in 1. col. vlt. eo. probat Socy. conſil. 297. viſo priuilegio. col 1. & per totum. volu. 2. multo fortius cui conceſſæ ſunt decimæ, nouales non habebunt. 30

Priuilegiatus de non ſoluendis decimis, noualiũ decimas ſoluet.

Etiam fruſtra impetraretur priuilegium de noualib. ſi noua lia deberentur illi, cur veteres, quod eſt falſum. per. cap. fi. de deci. in ſexto. vbi etiam in §. 1. Ciſtertien. & Chartuſien. in his noualib. ſunt priuilegiati, ergo non alii, ſi non appareat de eorum priuilegijs. l. ius ſingulare. ff. de legib. fallit, quando papa conceſsiſſet omnes & quaſcunque decimas, vel omnem decimationem talis territorii: tunc etiam ad noualia referretur. nam qui totum dicit, nihil excludit. c. ſolitæ. de maio. l. Iulianus. ff. de leg. 3. ſic expſſim decidunt Arch. & Dom. in c. cognouimus. 12. q. 2. & Collect. in fi. d. c. cùm contingat. per gl. ibi, & ſic debet intelligi. l. ſeruitus. ff. de ſeru. vrb. præd. & c. ſi Romanorũ. 19. diſt. & illa ſententia doct. dicẽtium aliud in priuilegio, quàm in præſcriptione, ſic intelligi debet, & ſic cõſuluit Socy. conſ. 297. viſo. col. 2. & ſeq. vol. 2. Tñ hodie in c. ſtatuto. §. 1. de dec. in 6. limitatur priuilegium percipiendi decimas & noualia, vt is non poſsit percipere niſi dimidiam partẽ noualium. 31

Areſtũ.

ualium. & ſecundum hoc fuit iudicatum ſępius in hoc ſenatu, à quo fuit data curato poſſesſio percipiendi dimidiam partem noualium, & priori habenti priuilegium, alterius partis poſſesſio adiudicata anno. 1545. die. 23. Decēbris.

32 Sextus caſus, remittens decimas ſibi debitas, & nouales remiſiſſe videtur. cap. quia circa. de priuil. quia in beneficiis pleniſsima eſt iterpretatio; facienda quò ad concedentis pręiudicium: & vna res non debet diuerſo iure cenſeri, vt ibi dicitur. & l. eum. ff. de vſuc. & poſtquam remiſit decimas, & omnes videtur remiſiſſe, igitur & noualium deci. poſtquam ad eum pertinere potuiſſent: ſecus ſi eſſet pręiudicium alterius, vnde ſi papa abſolueret aliquem à decimis alteri ſpectantibus intelligeretur de pręſentibus, non de futuris: ſecus ſi abſolutio eēt facta ab eo cui deoētur, vt Io. An. & Ab. anti. no. ī. d. c. quia circa.*] Et per hóc dixi, quòd ſi matrix eccleſiā remiſerit decimam certi loci capellę de nouo conſtructæ, quòd etiam illa eccleſia de nouo conſtructa nouales in illo loco habebit].

Remittens decimas & nouales remiſiſſe videtur.

† Additio

33 Septimus caſus priuilegium de non ſoluendis decimis noualium, non comprehendit noualia iam facta, ex quibus decimæ iam ſoluebātur. c. dudum, de priuile. quia tunc graue inferretur præiudicium poſſeſſori noualium: ideo papa non intendit illi auferre: ſecus in noualibus nondum factis tempore priuilegii, quia non ten-

Priuilegiū de non ſoluendis decimis noualium non extenditur ad noualia prę terita.

tendit in graue præiudicium. Panor. ibi. facit. c. vlt. eo. tit. in. 6. & quod conſuluit Oldra. conſil. 156. propter tria.

Octauus caſus, priuilegium concedens decimas noualium pro illa parte, pro qua veteres poſsidebāt, non extēditur ad alias decimas, nec ad alia loca, ſed ad eā tm̄ partē, in qua veteres poſsidebātur. c. ſtatuto. de dec. ī 6. Et ſic is q̄ petit decimā in vim illius priuilegii, ꝓbare dēt ſe tempore indulti habuiſſe decimas veteres aliàs ſuccumbit, vel partem pro qua petit, tenetur probare ſe poſſediſſe: quia dum allegatur inſtrumentum vel priuilegium, illud probari debet. authen. ſiquis in aliquo. C. de edend. 34 *Priuilegiū percipiendi decimas noualiū pro ea parte &c. quid operetur.*

Qui ſi probaret ſe poſſediſſe per tempus im memoriale mediam, vel aliam partem veterū, & adhuc ſe poſsidere, tunc prȩſumeretur quod tempore indulti: illam partem poſſediſſet, per ea quæ no. Fel. in. c. ſi diligenti. & c. cum nobis. de prȩſcrip. & Ioā. Franc. Balb. in trac. de præſcript. in. 2. parte. 3. princip. q. 6. col. 27. & ſeq. alioqui ex defectu probationis ſemper ſuccumberent habentes hȩc priuilegia, quia non valerent probare, quòd ante concilium haberent: vt Panor. & alii dicunt in decimis infeudatis. in c. cum apoſtolica. de his quȩ fiunt à prȩla. 35

Non poteſt tamen hoc priuilegium extendi vltra dimidiam partem decimarum, ideo ſi tempore indulti poſsidebat priuilegiatus 36 *Dimidiam noualiū decimam cu-*

tres

ratus habere debet non obſtante priuilegio. tres partes decimæ, non habebit tamen niſi nonalium dimidiam partem.d.c.ſtatuto.§.1.de deci.in.6.quia non eſt veriſimile, ſi tunc de plena & integra perceptione veterum fuiſſet expreſſum, quòd apoſtolica ſedes pariter & ſimiliter nonalium decimas in tam graue parochialium eccleſiarum diſpendium indulſiſſet.tex ibi. Ciſtertien.tamen & Chartuſien. hoc edicto non comprehenduntur, vt papa declarat in. d. §. ſtatuimus.d.c.fi.de dec.in.6.& ibi eſt preſump. iuris & de iure ſeu fictio, contra quam non admitteretur probatio in contrarium.l.fi.ff. quod met.cauſa.l.conficiuntur.de iure codicill.

37 *Tēpora quīque in religioſis quoad decimas notanda.* Aduertendum eſt, quinque reperiri tempora in his religioſis, quibus intellectis, facilè intelligentur deciſiones in hac materia. nempe in. 1. inſtitutione monachi vt plurimum erant laici.c.alia.16.q.1.Hoſti.in.c.dudum.col.2.de deci.ideo decimas perſoluebant tanquam laici.c. duo.12.q.1.& quia paſcebantur cibo ſpirituali à clericis & ſacerdotibus, ideo illis decimas debebāt, vt ibi dicitur:& hoc fuit primum tempus ipſos tangens.

Secundum tempus fuit.Grego.papæ, vt inueni ī integ. in rub.de dec.licet non ſit in decreta.
38 *Secundum tempus religioſus reſpiciens.* impreſſis: vbi ſic cenſuit. Statuimus, vt monaſteria ex ſuis prędiis nullo modo cogantur ſoluere decimas, quòd ſi legitimè dandę ſint orphanis,& peregrinis, indignum eſt vt ab eis exigantur,

tur, qui propter eum, cuius ſunt decimæ, pau-
peres efficiuntur. nam ſi pauperes domini ſunt
hæreditas eius, pauperibus eroganda eſt, illis
videlicet, qui pro illius amore, quæ poſsidere po
terant, dimittunt, eùmque nudi ſequentes, ſe
poteſtati alterius ſubdunt. Et ſic nullo modo ſol
uebant tunc decimas religioſi de ſuis prædiis, &
ſic contraria fuerunt tempora. verùm quia hoc
erat dannoſum eccleſiis parochialibus, quia om
nes & ſinguli monaſteriis paſsim bona dona-
bant, ob id tertium ſucceſsit tempus.

39 Tertium tempus concilii fuit Maguntin. in quo ſtatuit papa Paſchalis, vt religioſi communiter viuentes decimas de ſuis laboribus, ſeu nutrimentis non ſoluerent. capit. quæſt. &. capit. ſequen. 16. quæſt. prima. nam per hoc conſulebatur religioſis ſacerdotibus, qui diuinis & contemplationi vacabant, monachis, etiam laicis, qui ſuis manibus hæc prædia colebant, ne fortè in monaſterio otioſi eſſent. gloſa & doct. in. capitulo ex parte. primo. de deci. & ſic iuſta ratione ſtatutum fuit, & priuilegium illis conceſſum, nempe id temporis non poterat eſſe graue detrimentum eccleſiis parochialibus: quia ipſi multa prædia propriis non poterant manibus colere, & rara erant monaſteria; ſed quia poſtea ceperunt augeri, ideo ſtatutum fuit vt ſequitur.

Tertium tẽpus.

Quartum, quia religiones ceperunt creſcere, 40

Quantumtẽpus. licet olim raræ eſſent.c.ſuggeſtũ.eo. ideo. grauare eccleſias parochiales ſolebãt, ob id Adria. papa, cuius decretalem hodie non habemus, vt teſtatur Hoſt. & Card. ſolis Ciſtertienſibus & hoſpitalariis Hieroſolymitanis, & templariis, tanquam feruentioribus ad deuotionem, & ad dei ſeruitium indulſit, vt decimas laborum ſuo rum, quos propriis manibus, vel ſumptibus colunt, ſoluere non tenerentur.c.ex parte. primo.&.c.licet.eo.tit.& quidam intelligebant de laboribus, id eſt de noualibus, in quibus valdę laboratur: ſed papa exponit in.c. ad audiẽtiam. ibidem intelligi indultũ debere non tantum de nouallibus, ſed etiam de prædiis, quæ propriis manibus à religioſis prædictis coluntur: quia ſi tantùm de nouallibus intelligere voluiſſet papa, hoc expreſſiſſet.d.c.ad audientiam.

41 Aliis verò religioſis id temporis indultum fuit, vt de nouallibus ſuis, quæ propriis manibus vel ſumptibus excolent, & de nutrimentis a nimalium ſuorũ.i.de animalibus quę nutriunt. gl.in verb.animalibus, in cle.1.eo.& de hortis ſuis decimas non perſoluant.d.c.ex parte.1.ibi, ideſt de hortis quos colunt ad proprium vſum, vide rationes per Socy.conſil.268.eleganter. vol.2.Fuit etiam ſtatutum, vt patet in integra in hęc verba: vt nullus abbas decimas, & primitias, & reliqua quę ſecundum ſtatuta canonica ad Epiſcopos pertinent detineat ſine autho ritate

ritate Ro.Pontificis,ſeu Epiſcopi in cuius diœceſi habitat authoritate apoſt.firmamus.

Quintum verò tempus eſt nouiſsimum, videlicet generalis concilii,in quo detractum eſt 42
priuilegium Ciſtertien. & Hieroſolymita. de laboribus, quò ad poſſeſsiones, acquiſitas poſt cõcilium generale: videlicet,vt ipſi de eis teneãtur deci.ſoluere,etiam noualium. c. nuper. eo. tit.in.6.c.1.in.fi.de verbo.ſignificat.eo. lib. qa vidit concilium quòd multas acquirebant poſſeſsiones:ob id poterat eſſe enorme diſpẽdium eccleſiis parochialibus, ideo priuilegium reſtrictum eſt ad poſſeſsiones,quas tempore generalis concilii habebant:& hoc habent probare religioſi:quia qui ſe fundat in tempore,hoc probare debet. l. eum actum. ff. de nego. geſt. & ſcripſi plenè in tracta.nomina.quæſt.14. quod poterit fieri per acquiſitionem, ſi habeant inſtrumenta.ſi verò illi religioſi non haberent inſtrumenta, ſi probare poſſent ſe poſſediſſe per tempus immemoriale,& allegarent ſe ante cõcilium habere, ſufficere putarem illam probationem, ſaltem ad hoc, vt transferatur onus probandi in aduerſarium,per glo.in.l. ſeruitutes.ff.de ſeruitu.& doc.in.c.cum apoſtolica. de his quæ fi.à præl.ſcripſi ſuperius.

De noualibus etiam ipſi habent ſimile priuilegium cum aliis,ſcilicet quòd non ſoluant, ſi 43
nouale ſit proprium,& ſuis manibus redactum

ad culturam fuerit,& quod de illo nouali antea eccleſia nullum, aut modicum emolumentum
recipiebat.c.commiſſum.eod.&.c.quid per nouale.de verb. ſignifica. & ita allegant tex. in c. ex parte. 2.de deci.

44 Et ſic poteſt ſtatui regula quò ad Ciſtertienſes & Hieroſolymitanos, vt hodie non ſoluant de laboribus decimas: quod eſt intelligendum de prædiis, in quibus propriis laborant manibus vel ſuis ſumptibus colere faciunt, dando pecuniam his qui hęc colunt.glo. in verbo, excolendas.clemen. 1.de deci.& Socy. conſil.93. in tertio volum.

Regul. quoad Ciſterciẽ. & Hieroſolymitanos

45 Item ipſi ſi alii religioſi etiam habent priuilegium,quòd de noualibus decimas non ſoluãt, videlicet ſi ipſi propria noualia habent,& illa in fertilitatem inducant propriis laboribus,nec de hortis eorum,vt ſuperius dixi.

46 Tertiò quòd olim eccleſia non haberet emolumentũ: alioqui ſecus.c.cõmiſſum.eod.c.quid per nouale. de verb. ſigni. Vnde ſi quis reduxit terram ſterilem in culturam, & poſtea dederit religioſis,ipſi de hac ſoluent decimam: quia nõ fecerunt hęc noualia propriis manibus,vt requiritur in.d.c.ex parte.vbi doƈto.de priuileg.

47 Item fallit quando monachi colonis illas poſſeſſiones colendas tradunt, nempe tunc ad decimas tenentur. c. licet. de deci. ſiue fuerint coloni patiarii,ſiue alii.doƈt.ibi.

Nec refragatur reg. qui per alium facit, perin- 48
de eſt ac ſi faceret. Reſpond. non dicitur propri
is manibus facere, qui per alium facit: vt. d. cap.
licet. & cap. quicunque. de hæret. vbi glo. & in
clem. vna. in verb. publicè. de vi. ho. cler. plenè
ſcripſi in tract. nomina. quæſt. 10. nu. 11. & ſeq.
Et ſi propriis manibus non fecerunt, non ha-
bet locum priuilegium.

Imò in illo concil. generali ipſi abbates Ci- 49
ſtertienſis ordinis congregati conuenerunt, ne
decætero fartres ipſius ordinis emerent poſſeſ-
ſiones, de quibus decimæ eccleſiis debeantur,
&c. ſic ibi doct. dicunt valere ſtatutum & ordi-
nationem. vt non liceat emere poſſeſsiones;
quanuis contrarius videatur. tex. in. l. pen. ff. de
pact. Sed reſpond. eo quòd ſtatutum confirma-
tum fuit à papa, ob id valuit pactum: ſed non fa
ctum ſimpliciter, vt Panor. ibi dicit non valere
hoc pactum, vel legem, ne collegium emat: ſe-
cus ſi ſinguli fratres prohibeantur. & ita eſt in-
telligendus tex. Ego verò valere dico pactum,
& legem, & ſtatutũ, vt non liceat aliquibus fortè
exteris, acquirere poſſeſsiones in tali loco, etiã
ſi pactum non ſit à papa, vel principe confirma
tum. Prętor ait: pacta ſeruabo. l. iuriſgentium.
§. prætor. ait. ff. de pac. Nec refragatur. d. l. pen.
quia intelligitur non valere pactum, vt non li-
ceat vendere & alienare rem meam vicino;
quia poſtquam dominus ſum rei meæ, eſt con-

Statutum vt religioſi nõ emant poſſeſſiones, an valeat.

tra ius quod de ea diſponere non poſsim.l.in re mandata.C.mand.ob id non valet pactum, ſed quod non poſsim acquirere vel emere illud pactum non eſt à iure improbatum.

50 Ideo ſuſtinetur.nam militibus prohibetur, vbi militant, ne agrum emant.l.milites agrum. ff.de re mil.l.milites.C.loca.ſic militibus cœleſtis militiæ prohiberi poteſt, ne ſe negotiationibus & auaritiæ dedant:& valebit lex,ſeu areſtum. Ideo areſto ſenatus fuit prohibitũ Chartuſien.& Cœleſtinis, ne poſſeſsiones in diſtrictu Pariſ. emant:quod iure latum fuit, ne ipſi inhiarent his acquiſitionibus,ſed vt eis tolleretur omnis auaritiæ labes,quæ interdum durior eſt apud religioſos.c.auaritiæ.de præb.

Areſtum cõtra chartuſienſes, & cœleſtinos.

51 Nec placet ſententia Panor. dicentis collegio imponi non poſſe hanc.l. vt emere nõ poſſint:ſecus in ſingularib. perſonis: quia contrarium probat.d.c. nuper.e. vbi prohibetur fratribus ordinis Ciſtertien.ergo ordo prohibetur,& ſic collegium,quia omnes fratres ordinis. ergo iura nolunt prohibere ſingulis fratribus,quia eluſoria eſſet conſtitutio,cùm fratres ſingulares nil habeant,& ſinguli religioſi propter paupertatem ſunt ſatis prohibiti:ſed hoc non fuit conuentum de ſingulis, ſed de toto ordine.

52 Item de conductis ſoluere decimas tenetur. c.dilecti. de deci.quia non ſunt ſua: & duo requirit tex.in d.capit.ex parte, quòd prædia ſint

ſua,

ſua, & propriis manibus culta, vel ſumptibus.

Fallit quando ex pacto & compoſitione ad hoc eſſent obligati non obſtante priuilegio. c. ex multiplici. eo. plenè ſcripſi in.q.12.an tolli decimæ poſsint. ſupra eo. 53

Fallit quando ſoluerunt, quia tunc priuilegio renuntiare cēſentur.c.accedentibus.de priuileg.hoc bene præiudicat eis quò ad poſſeſsionem.per.c.ſuborta. de re iudi. ſed non quò ad proprietatem, niſi per 40. annos ſoluerint. d. capit.accedentibus.& per.cap.cum de beneficio.de præben.in 6.quia tunc eſſet contra eos præſcriptum.cap.de quarta.de præſcrip.Ita docet Collectar. in. d. cap. ex parte. 1. de dec.!& ſuperius ſcripſi. 54

Fallit etiam quādo eccleſia parochialis enormiter læderetur. cap. dilecti. &. cap. ſuggeſtum. de dec. vtpote ſi Ciſtertien. vel alii religioſi haberent omnes ferè poſſeſs. vnius parochiæ. 55

Fallit quando illas poſſeſ. de nouo acquiſiuiſſent. ſ. poſt concilium generale.c. nuper.de dec.quod fuit celebratum.anno 1215. tempore Innoc.3. vt ſcripſi in rub.de approba.conuēto. per Latera.concil.fact.in concorda. 56

Item de animalibus quę nutriunt:ſecus ſi aliis nutrienda darent, ſicut de poſſeſsionibus, quas colendas aliis dant, decimas ſoluunt.d. c. licet. Anch.in.d.c.ex parte.1.col.1. 57 *De animalibus & hortis quando religioſi ſoluāt deci-*

Si tamen habeant qui ea cuſtodiat,& ad mo-naſterium veſperi reducat,dicuntur nutriri à ſe-ipſis:ſecus ſi alii ea tenerent in ſuis domibus.nã tandiu ſunt ſua, & ab ipſis nutriti,quandiu con ſuetudinem eundi & redeundi habent ad mona ſterium,vel ad mon aſterii domum. §. pauonũ. inſti.de re. di.

58 Idem decimus de hortis,quos colerent,& o-lera venderet,nempe tunc decimas de illis ſol-uere tenentur.Pan.in.d. c. ex parte. 1. quia ille tex.intelligi debet de hortis quos ad vſum pro-prium faciunt:ſecus ſi ad venditionem,quia nõ debent negotiari,nec iſta exercere ſecularia.ca. 2.ne cle.vel.mon.c.dilecti.de dec.

Idem ſi hos hortos aliis excolendos darent, vt n o.ibi.alias poſſent eccleſias parochiales pri uare decimis faciendo hortos plures, quod non eſt admittendum,vt doct.ſcribunt vbi ſuprà. Et iſta ſunt notanda,quia quotidiana, nec ab aliis plenè ſcriptà,nec abundè ante nos. Laus deo.

QVAESTIO. XV.

1 *Quibus malis decimas non ſoluentes afficiantur.*

VLtimò quæro, quibus pœnis & malis decimas non ſoluen tes afficiantur, & quibus do-nentur præmiis ſoluẽtes? Re ſp. in c. reuertimini.16.q.1. ponuntur hæc mala ſequen-tia, primò confligit Deum (humano more lo-

quen-

quēdo) qui decimas non ſoluit.ibi,ſi affligit homo Deum,quia vos me confligitis,& dixiſtis,in quo configimus te?in decimis & primitiis.Malach.3.cap.& ſic grauiter peccant non ſoluentes.Io.Tur.crema. ibi. quia pugnāt cōtra Deū.

Secundò non ſoluentes ſemper erunt pauperes,probatur in d.c.reuertimini.ibi,ideo in penuria eritis.& ſoluentes erunt diuites: vnde maiores noſtri ideo copiis oībus abundabāt,qa decimas Deo dabāt,& Cęſari cēſum reddebāt:mō aūt qa diſceſsit deuotio Dei,acceſsit īdictio fiſci.noluimus partiri cū Deo decimas,modo aūt tollitur totum. hoc tollit fiſcus, quod non accipit Chriſtus.cap.maiores.16. q.7. & ſic bonus principatus dabitur ſoluentibus , teſte Ang. in ſum. in verb. decima. in fi. facit 2. Parali. 31. ibi ex quo cœperunt offerri primitiæ in domo domini,comedimus , & ſaturati ſumus , & remanſerunt plurima , &c. Et olim cum 4. genera decimarum ſoluerentur,homines diuites erant:hodie cum vna non bene ſoluatur , homines ad decimam conuertuntur, & dominus plagas non amouet:vt gl.in c.1.de deci. in 6. aſſerit:& contritio & infelicitas eſt in viis decimas retinentium.Pſal.13. *Pauperes nō ſoluentes decimas.*

Tertiò , maledicti ſunt à Deo non ſoluentes decimas. ibidem , quia mihi non reddidiſtis decimas & primitias: idcirco in penuria & fame, maledicti eſtis. Malach. capitulo 3.Et 3 *Peſte morte ſubita--*

nea cur homines moriantur. 3·Et maledictio ſe habet circa iſta, quia erit illi penuria fructuum, aerq; peſtifer, & corruptus, & repentina morte morietur ſine pœnitentia, & confeſsione, atq: cito peribit generatio ſua: & ſic peribit in mundo memoria non ſoluētis decimam, & ſucceſſorum illius, & in inferno demum cruciabitur, declarat And. Hiſp. in regul. decima.q.9.Si verò ſoluant, benedicti erunt, ut ibi dicitur:Et effundam benedictionem meam vobis vſque ad abundantiam.probate me ſuper hoc, dicit dominus.& c.decimę.16.q.1.ibi, cùm enim decimas dando terrena & cœleſtia poſsis præuia promereri, quare pro auaritia duplici benedictione fraudaris.&c.

4 Benedictio conſiſtit in abundantia fructuū, quę erit apud ipſum ſoluentem, & ſanitate corporis fruetur, ac vita tranquilla, & longa, & generatio proſpera & longæua erit, ac demum paradiſi gloria perpetuò donabitur:vt docto.ibi elucidant.

5 Quartò, ſupplantatur & defraudatur Deus. *Fame peribit non ſoluēs decimas* ibi, & me vos ſupplantaſtis, ſiue defraudaſtis.& timendum eſt, qui Deo debitum ſuū ſubtrahit: ne ei auferat neceſſaria.c.admonemus.16.q.2. & in concilio Magunt.c.38. & vide infrà, ver ſic.ſeptimo.

6 Quintò, perdit abūdantiam fructuum.ibi, & pro decimis & primitiis, quæ parua erant, ut à vobis darentur, vbertatem poeſsionum veſtrarum

rum & omnium frugum abundantiam perdidiſtis·d.c.reuertimini.

7 Sextò,ſterilitas,& aquarum,& bonorum prouenit,aliàs per ſolutionem fertilitas.ibi, habeant ſacerdotes & Leuitæ, qui mihi miniſtrant, cibos:& probate me,ſi non tantas pluuias effudero,vt chataractæ cœli apertę eſſe credantur vſque ad abundantiam.fieri enim poteſt,vt agros irrigantibus pluuijs ſit quędam fertilitas:verùm aut locuſta veniet,aut bruchus,aut erugo,aut eruca,aut gelu, & hęc labores hominũ vaſtabunt 2.Paralip.c.6.& clauſo cœlo pluuia non fluxerit propter peccata populi.

Sterilitas vnde proueniat.

Septimò,fames inſurgit non ſoluendo decimas.ibi,ſi quando fames,& penuria,& rerũ omnium egeſtas opprimit mundum, ſciamus hoc ex ira Dei deſcendere, qui ſe.in pauperibus, ſi non accipiant eleemoſynam,fraudari loquitur, & ſuas poſſeſsiones poſſumus decimas & primitias interpretari.Ioan.de Turrecrema.in c.decimæ tributa.16.q.1. 8

Octauò,remiſsionem peccatorum, & cœleſtia dona conſequitur ſoluens, & denegãs mortem æternam.ibidem. & Guido Papę refert in deciſ.166.à præſtatione. & Matth.de Afflic. in conſtitut.Neapoli.lib.1.rub.7.de dec.q. 6. 9

Nonò,infirmitatem incurret, & ægritudinẽ is, qui non ſoluit decimas:& ſi ſoluat, ſanitatẽ corporis & animæ conſequetur. c.decimæ.16. quæſt. 10

Sanitas animæ & corporis eſt in

quæſt. 1.ibi, etiam ſanitatem corporis & animæ conſequeris.

ſoluendis decimes.

11 Decimò, ſi decimam non dederis, tu ad decimam reuocaberis.d.c.decimæ.tantũ decima dabitur tibi ex ſemine tuo, quod multiplicaretur. à Deo, vel dęmonibus ſociaberis, qui ſunt decima pars angelorum.vt quidam ibi exponunt.

12 Vndecimò, qui non dat decimã Deo, impio militi dabit, quod non vult dare ſacerdoti. Ang. in d.c.decimæ.inde videmus armigeros ſpoliare ruſticos, & alios, quos non ſpoliarent, ſi iuſtas decimas & integras ſoluiſſent.

Ruſtici cur ab armigeris ſpolietur

13 Duodecimò, res alienas inuadunt, qui decimas non ſolunt, & ſic illa bona rapiũt: quia idẽ eſt, vt ibi gl.notat, detinere iniuſtè, & rapere.c. ſæpe.de reſtitu. ſpoliato. nam quod ad te non pertinet, ſcire debes ad aliũ ſpectare.l.fi.C.vnde vi.& ſic non ſoluens eſt infamis, teſte Hoſt. in ſumma.§.& quare.co. tit.

14 Decimotertiò, quãti pauperes in locis ſuis, vbi ipſe habitat, illo decimas non dante, fame mortui fuerunt, tantorum homicidiorum reus ante æterni iudicis tribunal apparebit, qui rem à Deo pauperibus delegatam ſuis vſibus reſeruauit.d.c.decimę.quod eſt valde terribile. nam, qui Chriſti pecunias, & eccleſiæ aufert, fraudat, & rapit, & homicida in conſpectu iudicis deputabitur.capitulo, qui Chriſti. 12. quæſtio.ſecunda.

Homicida non ſoluens decimas.

Deci-

Decimoquartò, committit ſacrilegium retinens decimas.c.decimas.1.ibi, ſciant ſe ſacrilegij crimen committere, & ęternæ damnationis periculum incurrere. 16.q.7.& c.fin.16.q.1.& c.quiſquis 17.q.4.& Caieta.in ſum.in verb.decimas.& ideo eſt ipſo iure excommunicatus.c. canonica.11.q.3.c.cum pro cauſa. vbi glo.de ſent.excom.& ideo ſingulis diebus dominicis debent publicari à curatis excommunicati: vt dicit Andr.Hiſp.Epiſcopus, in reg.decima.q.2. 15 *Sacrilegus eſt qui decimas retinet.*

Decimoquintò, laici detinentes decimas carere debent eccleſiaſtica ſepultura.c. prohibemus, de decim. 16 *Sepultura carere debēt decimas uon dantes.*

Decimoſextò peccant mortaliter non ſoluentes decimas, ob id excommunicari adhuc poſſunt.c.nuntios.c.ex parte.2.c.ad hæc.& c.cum non ſit.in fi.de dec.inde dicit text.in c. pręter. 32.diſt.§.1.deinde vt decimæ & primitiæ, ſeu oblationes viuorum & mortuorum eccleſiæ Dei fideliter reddantur à laicis, & vt ipſe in Epiſcoporum diſpoſitione ſint, quas qui retinuerint, à S.eccle. communione ſeparentur. 17

Imò ſi non poſſunt compelli per cenſuram eccleſiaſti.imploratur brachium ſeculare, licet ſanguinis effuſio immineat.Hoſt.Io.And.& alij in c.in aliquibus.de deci.arg.capit.poſtulaſti.de homic.vel poterit eccleſia defraudata cōtra hos doloſos agere, per leg. eleganter. §. penul. ff. de dolo. & doctor. ibidem. & an ſi ſit 18 *Brachiū ſeculare poteſt implorari cōtra detinente decimas.*

exem-

exemptus,puniri ab ordinario poſsit,ſcribit Ge
mi.in conſil.72.quia punctus.col.pen.

19 *Cōpenſatio in decimis non ſit.* Decimoſeptimò,debitor decimarum nō po-
teſt ꝑtextu eius quod ſibi debetur,denegare de-
cimas: quia in decimis futuris non admittitur
compenſatio.glo.ſingul.1.in.c.decimę.16.q.1.
ſecundum Rom.ſing.254.an ſit locus. & ſing.
545.an ſacerdoti.ſic nec in tributis.l.3.C.de cō
penſa.ſuper.hoc diſtinguit Hen.Boh.in.c. cum
homines.in 2. diſt.de deci.& Io.Andr.in.ca,cū
homines.ibidem.ſecus in pręteritis.c. veniens.
in fi. de tranſact.doct.in d.c.tua.2.de deci. Ho
ſti.in cap. cum ſint homines.ibidem.ſumendo
argu.de alimentis ad decimas,per.l.de alimen-
tis.C.de tranſact.&.l.cum ii.ff.eod.

20 *Eleemoſina de nouē partibus danda* Decimooctauò,qui ſibi aut præmium com-
parare, aut peccatorum indulgentiam deſide-
rat promereri, reddat decimam,etiam de nouē
partibus ſtudeat eleemoſynam dare pauperibus.
tex.in d.c.decimæ.in fi.16.quęſt.1.

21 *Debitor decimarum cō demnatus nō appellat* Decimononò, condemnatus debitor deci-
marum non appellat.doct.in.c.tua.2.per illum
tex.in fi.ibi, appellatione remota compellas.
eo.tit.Federi.conſil.81.laicus.in fin.Sed ego in
telligerē poſſe eos appellare, ſed non recipien-
dam appellationem,donec ſoluerit. & ſic deci-
marum debitores eſſe compellendos non ob-
ſtantę appellatione:vt probat ibi tex. compel-
las, & remouetur appellatio ante executio-
nem:

nem:vt dicitur in. l. ab executione. C. quo appel.non recip.& hoc ſeruatur in [* hoc regno, quando à iudice ſeculari per modum prouiſionis fieret in caſu priuilegiato condemnatio,diuerſum eſt in iudice eccleſiaſtico, cuius ſentententia non exequetur, niſi fuerit tertia conueniens;vt habetur in concorda. titul. de friuol. appella.] Vide docto.in d.c.tua, maximè Hen. Boh.& gloſ.in.§.quoties.c.fi.2.q.6.& quę abũdè ſcripſi in tract.de ſenten.prouiſio. & in tracta.de ſenten.executo.in ordi.reg. † *Aeditio.*

Vigeſimò,qui non ſoluit decimam,non poteſt petere remiſsionem mercedis propter ſteri 22 litatem:quia ſua cauſa cenſetur veniſſe,eo quòd decimas non ſoluerat, alioqui contra. l. ſi merces.§.vis maior.ff.loca.c.propter.illo titu. Hoc expreſſè docet Geminia.& Peruſ.in c.1.in fi.de deci.in 6.Guido papę. d.q. 266. vtrum. dicens aduocatos in hoc debere eſſe cautos,vt hæc opponant his,qui remiſsionem petunt ob ſterilitatem.maximè in illis locis in quibus non eſt ſterilitas frequens. *Remiſſionē mercedis nō petit ob ſterilitatem decimas retinens.*

Vigeſimoprimò,licet à citatione proceden- 23 dum ſit.l.1.C. de executio. rei iudic.& plenè ſcripſi in tracta. de liter.obligat.art.6.tamen in decimis procedere iudex poteſt per monitionem & præceptum.cap.peruenit. de decim. & & compellit recuſantes.cap.ex parte.ſecundo. ibi, compellas. & hoc expreſſè ſcribit Col- *Ab executione prece dendum.*

lec.c. Dilecte de exceptionibus, quod admittit lecta.
appellationum in causa decimarum

lecta.in c.paſtoralis.in fi.eo.audiri tamen mo-nitus debet, ſi opponat, ſed per modum prouiſionis compelletur, ſi iuſtam non allegauerit cauſam.

24 Vigeſimoſecundò, religioſi & prædicatores tenentur in prædicationibus ſuis monere populum, vt decimas ſoluat, alioqui ſi retrahant illum à ſolutione decimarum, ſunt excommunicati: per tex.in clem.cupientes.de pœnis.

Concionatores populũ monere debent ad ſoluendum decimas.

25 Vigeſimotertiò, religioſi detinentes, vel decimas fraudantes ſunt ſuſpenſi ab officiis vel ad miniſtrationibus, ſi habeant, alioqui excommunicati poſt curati requiſitionẽ.cle.1.de dec.

26 Vigeſimoquartò, his verbis dicit Andreas Hiſpa.in regula prima decim.quòd omnes non ſoluentes ſunt filii perditionis, nonobſtante quacunque conſuetudine, imò verius vſurpatione, & violenta occupatione, ſunt in ſtatu damnationis, & eis participantes, conſilium, auxiliũ, conſenſum & defenſionem, directè vel īdirectè quòd non ſoluantur decimæ, vel primitiæ præbentes, ipſi omnes & ſinguli ſunt fures, & latrones bonorum Dei, & ſanctorum deprædatores, & manifeſtè eccleſię Dei ſacrilegi, & excommunicati, & ab omni oratione, indulgentia, miſſa, ſacrificiis & beneficiis eccleſiæ ſegregati: & ſi per ſe, vel ſuos hæredes non ſatisfaciant ante mortem, & reſtituant, eis non prodeſt ad ſalutem ſacramentorum perceptio, aut ſacerdotis abſo-

Prædones, fures & latrones ſunt decimas retinentes.

abſolutio,vel confeſsio:& cum Iuda proditore
ſunt proditores,& fures theſauri Dei , qui eſt
dacima: ac infideles & ingrati ſunt, & in infer-
nó erunt perpetuò damnati.Hæc ille,vide quot
& quanta mala circunueniunt illos non præſtā
tes decimas.

Vigeſimoquintò , ſicut detinentes tributa 27
multis puniũtur pœnis:vt in.c.ſi tributum. 11.
q.1 & in titu: ſine cenſu , vel reliquis . C. ac in
rubri.de anno.& tribu.lib.10.ſic & non ſoluen
tes decimas,quæ ſunt tributa egentium perſo-
narum.ca.decimæ.16.q.1.& in ca.tua.2.de de-
ci.glo.& doct.in.c.ſciſcitaris.7.q.1.

Vltimò,legimus.1.Regum.cap.5.Philiſteos 28
fuiſſe à Deo multis & variis caſtigatos flagellis
& pœnis maximè his:nam fructus agrorum ſuo
rum mures & locuſtæ deuorarunt , quandiu ar-
cam domini detinuerunt. ſic & laici quandiu
decimas Deo debitas, & eius miniſtris detine-
bunt, multis caſtigabuntur pœnis & in miſeri-
is conſeneſcent:quòd ſi reſipiſcent, eas reſtituē
do,vt Philiſtei arcam,omnia mala ceſſabunt,&
bona eis donabuntur plurima,adeò , vt diuites
efficiantur.

Nam decimas vſurpare eſt dignum animad 29
uerſione diuini iudicii. capitulo . quanuis . *Animaduerſio diuini iudicij q̃uo intelligatur.*
de deci. & exponit ibi Hoſti. excommu--
nicatione dignus eſt , ſed ego ſic exponerem:
laicum eſſe dignum animaduerſione diui--

ni iudicij, ideſt, vt puniatur diuino iudicio, id eſt à Deo, vt facit Philiſtei. c. 2. de cõceſsio. præben. ibi, & diuini plenum animaduerſione iudicij: & fortè vt malam habeât ſobolem, vel quòd ipſe detinens moriatur ſubitanea morte, ſeu occiditur, vel res eius igne cœleſti vel alio comburantur, vel alio diuino ſupplicio, quæ ſuperius ſcripſi. qui verò eas iuſtè ſoluerit, vita æterna donabitur à Deo: quam nobis concedere velit pater & filius & ſpiritus ſanctus Amen.

COMPENDIVM ALIENATIONVM RERVM ECCLESIAE,

IN FORENSI IVDICIO SIMVL utiliſsimum, ſimul frequẽtiſsimum, cum elucidatione cap. ſine exceptione, 12.q.2. nuper in ſcholis decretorum Pariſiis publicè interpretatum, per ægregium virum.

D. PETRVM REBVFFVM, DE Montepeſſulano, iurium doctorem, ac Comitem, in ſupremòque ſenatu aduocatum.

NVNC REVISVM, ET arreſtis ſupremi ſenatus confirmatũ, ac numeris diſtinctum.

AD HAEC INSERTITVR BVLLA S. Papæ Pauli, huic accomoda, contra alienantes bona eccleſiarum, vt ſint ſuis priuati beneficijs, ac alijs pœnis, quæ ibi afficiuntur.

RERVM ECCLESIASTICARVM ALIENATIONVM FREQVENS ET VTILE COMPENDIVM.

INTERPRETATVRVS in ſcholis decretorum Pariſien, hoc an. 1536. de rebus eccleſiæ non alienandis rubricam, auſpice Deo, intēdo vobis cō pēdio auditorib. (etſi lōga obſcuràve ſit) materiā iſtā pertractare. qđ vt faciā.

1 Pręmitto, quòd nomen alienationis eſt nomen generale, vt eſt nobis tex. in §. alienationis in authen. de non alien. reb. eccl. colla. 2. & eius ſignificatio latiſsima eſt. Anchar. conſil. 102. contra. colum. 1. adeò vt comprehendat vſucapionem. vix enim eſt, vt non videatur alienare, qui patitur vſucapi. l. alienationis. & ibi dixi. ff. de verbor. ſignif. Bald. in authen. hoc ius porrectum. C. de ſacroſanct. eccle. & l. final. in quibus cauſ. in integr. reſt. non eſt neceſſ. Iacobi. in tracta. de feud. in verbo, cum pacto de non alienando. & etiam præſcriptionem comprehendit Bald. in leg. fin. 16. oppo. C. de edict. diui Adria. tollend. quia vſucapio continet etiam præſcriptionem leg. prima. ac. 3. & per totum. ff. de vſucapio. *Alienatio eſt nomen generale.*

2 Idem in tranſactione.l.1.§.at ſi tranſegit.ff. ſi quid in fraud.patro. ſic expreſsim docet Bal. in.l.1.C.ſi aduerſ.tranſact.quod eſt verum.quãdo res traditur, ſecus ſi per trãſactionem retinetur.Bar.in.l.nulli.ff.de tranſact.per.l.ſi pro fundo.C.de tranſact.ſic in proprijs terminis conſuluit Alex.conſil.95.viſo.col.2.in 6.volu.& multa alia allegant recentiores in.d.l.ſi pro fundo. quæ miſſa facio,ne congeriem allegationum faciam in ſingulis ſententiis,vnica allegatione inſtar iuriſconſulti,contentus.in.l.ita vulneratus circa finem.ff.ad legem Aquil.l.ſi quis obrepſerit.ad legem Cornel.de falſ.

Tranſactio an dicatur alienatio.

3 Promiſsio ſub verbo,alienationis etiam continetur.l.fina.& ibi Bal.C.ad leg.falci.prohibita igitur alienatione,& promiſsio prohibita cẽſetur.Ad hæc ceſsio & vtilis domini translatio etiam comprehenditur.Bal.in. capit.primo. per quos fiat inueſt.Bertha.in tract.de gabellis.in. tertia.parte octauę partis quod facit pro minore prohibito alienare,& aliis hoc genus perſonis.Huc accedit diuiſio . lege ſi pupillorum.ff. de reb.eorum.Barb. in rub.de reb.eccle.non alienan.colum.48. num. 180. dic tamen vt ibidem dicitur,& per Curtium conſilio. 67. ſapiẽter,num.52.cum ſeq. Præterea repudiatio.lege pupillorum, & ibi expreſsim Bal. C. de repudian.hæred.

Promiſſio, ceſſio & diuiſio an ſub alienatione contineãtur

4 Nec poteſt reſignare officium in fraudem fiſci,

ſci, is qui deliquit, quia repudiando, & reſignando alienare dicitur. Barb. conſil. 11. columna. 15. verſi. capio primum, in. 1. volu. Non eſt omittendum, quòd qui habet rem pro derelicto, prope alienat. Bar. in. l. 1. ff. ſi ex noxa. cauſ. agat. quando cum fraude, alioqui non. Alex. ibidem, & præſumitur fraus ex connexitate & proximitate actus habendi pro derelicto, & occupandi per alium, arg. l. ventri. in fine. ff. de priuileg. cred. cap. officii. de elect. vt ſi coniunctus vel amicus re ſtatim derelicta occupet. ar. l. data. C. de donatio. Item ſeruitutis conſtitutio, & vſusfructus ſub alienationis verbo continentur. l. Meuius. §. penult. ff. de lega. 2. *Reſignare officium an poſſit is qui deliquit vel pro derelicto habere.*

5 Vltimò venditio, locatio in longum tempus, datio in emphiteuſim, & omnis actus per quem transfertur dominium. c. nulli. de reb. eccl. non alienand. l. 1. C. de fundo dota. non alienando, & inf. plenius dicetur.

6 Secundò conſiderandum eſt, quòd alienatio quatuor modis in iure capitur, teſte Bal. in authen. hoc ius. col. 1. C. de ſacroſanct. eccle. quē ſequitur Barb. conſil. 51. ſcripſit. col. 13. in primo volum. Primò propriiſſimè, vtpote quando plenum dominium transfertur: vt in. d. lege. prima. & ibi glo. de fundo dota. Secundò propriè, quando transfertur vtile dominium, vt in emphiteuſi. in authen. de non alienand. reb. eccleſiæ. colla. ottaua. Barb. in rub. huius ti- *Alienatio quot modis capiatur.*

tu. columua.8. num.46.& infrà latius dicetur.

Tertiò impropriè, quando alienatur vſusfructus, ſeu vſus, vel alia qualitas rei, vt ſeruitus. lege.iubemus.§.finali.C.de ſacroſanct. eccleſi.

7 *Res obligata pignori an alienata dicatur.* Quartò impropriiſsimè & abuſiuè, vtpote quando res pignori obligatur.l. in quorum. ff. de pigno. & ibi Bar.& in.l.qui habebat.in princip. ff. de lega. 3. & hoc quando non eſt ſpes quòd redimatur: quia tanti eſt obligata, quanti eſt. Alexan. conſil.169. inſpecto.in fi. vol. 6. Barba.in rubri.huius titu.col.12.nu.71. & ſeq. dico fuſius in.d. l. alienationis.ff.de verb.ſignifi. quod facit ad ſtatuta & conſuetudines prohibentes alienationem, vt propriè debeant intelligi, & maximè quando ſunt pœnalia.gl.& docto.in.l.1.C. de iure emphi. Deci. conſil. 646. præſuppoſita.col.2.niſi ſit eadem ratio in alienatione impropria, quæ eſt in propria.lege. fi. C.ad leg. falcid.

8 Ego verò breuius perſtringendo dicerem, alienationem propriè accipi, & impropriè. Propriè quando transfertur dominium directum, vel vtile, per iura ſuprà adducta. & per glo. in ſumma.12.q.2. Impropriè verò, quando dominium rei non eſt trãslatum. l.alienatũ.ff.de verbo.ſignifi.ſed aliquod ius tãtùm, vt vſusfructus: vel quando res pignori obligatur, & ſic de ſimilibus: & per hæc paruo negotio poterit quis intelli-

telligere quod ſequitur.& quomodo in re ſcriptis debeat accipi verbum alienatum, tradit Lodouic. Roma. in ſingul.600.tu ſcis quod,&c.

Notandum eſt, quòd in alienatione rei ecclesiaſticæ hæ ſolennitates interuenire debent. Primò, debet adeſſe cauſa, antequam res eccleſiæ alienetur, videlicet neceſsitatis, vt.c. ſicut. 12. quæſt.2. & quandoque eius appellatione venit omnis cauſa. capit. non habent. ibidem. & ibi Præpoſ. hoc nuncupatim exprimit. Altera cauſa eſt videlicet vtilitatis.cap. tua. de his quę fiunt à præla. & in.cap.ſine exceptione.12.quęſti.ſecunda.ibi,meliora proſpiciat. Vel magnæ incommoditatis., quia res, quæ eſt alienanda, eccleſiæ eſt magis dannoſa, quàm vtilis.c.non liceat papæ.&.d.cap.ſine.in.§.finali. Vel cauſa pietatis,vt pro redemptione captiuorum.l.ſancimus.C. de ſacroſanct. eccle. Et de his cauſis, vel earum altera,debet conſtare per publicum inſtrumentum,alioqui non credetur, etiam papę dicenti feciſſe ex illa cauſa, quando donat conſanguineis.Præpoſ. in.d.c.non liceat papę. 12.quæſt. ſecunda.multominus credetur Epiſcopo, abbati, vel aliis: alioqui Epiſcopus vel alius indigens pecuniis poſſet rem eccleſiæ alienare, & atteſtari eam alienationem cedere in eccleſiæ vtilitatem.

Cauſæ ex q. bus res eccleſiæ alienantur.

Imò nõ poteſt papa ĩdulgere alicui ſine cauſa,vt teſtetur de bonis acqſitis intuitu eccleſiæ, 10

Quando papa poſſit

tum

cõcedere vt teſtetur de bonis eccleſiæ.

tum quod nonpoſsit ipſe res eccleſiæ ſine cauſa alienare. d.c.non liceat:tum etiam quia dominium rerum eccleſiæ eſt penes Chriſtum. ca. cum ex eo.de elect.in.6.c.expedit.c.qui abſtulerit.12.q.2. ſic expreſſè concludit Pan. in repet. c.cum eſſes.q.5.de teſta.Imò ſi in inſtrumento alienationis narretur, quòd ex cauſa neceſsitatis fuit facta alienatio, eidem non creditur: quia nõ fit pro hoc actu, ſed ꝑ alienatione.tex.ſing. & ibi Domi.& Philip.in c.1.de rebus eccle non alien.in 6.ſic & non præſumitur facta cauſa vtilitatis, vel neceſsitatis. Guido papę.q.51.quarta.& Soc.conſil.52.viſo inſtrumento. col.1. volu.4.Secus in conſenſu capituli, qui præſumitur vt interuenerit, quando tunc potuit interueniſſe.vt plenè ſcribit Fely.in c. ſicut.col.12.ver.extrinſeca ſolennitas. de re iudic.& is, cui eſt alienata. oportet quòd doceat vtilitatem eccleſiæ, vel aliam cauſam interueniſſe, quia contra ſe habet præſumptionem contrariam. arg. eorum. quæ not. doct.in l.manifeſtę. ff. de iure iurand. & Bar.in.l.ſi forte.de caſtren.pecu.& in.l. ſi donatione.C.de colla.

Tractatus quomodo debeat interuenire.

11 Secundò requiritur tractatus capituli. nam capitulum debet congregari ad ſonum campanæ, vel aliàs, vt moris eſt, & cùm omnes ſimul conuenerint, debet prior vel antiquor proponere.l.2.C.de decuriõ.& petere ſuffragium à quolibet ſuper hac re alienanda, vel non, vel ſuper

qua.

qua. poſſet enim eſſe quòd iuſta cauſa ſubeſt, tamen non expedit quamlibet alienare rem. l. magis puto. §. imprimis. ff. de reb. eorum. Feder. cõſil. 142. domini. col. 2.

Et de hoc tractatu & inquiſitione debet conſtare per inſtrumentum ad hoc ſpecialiter tendens. Nec probaret inſtrumẽtum alienationis, ſi diceret, habito colloquio & tractatu canonici vendiderunt talẽ domum, &cæt. quia non eſt ad hoc factum. Alex. conſil. 17. viſo. col. 2. volu. 4. Federi. conſil. 243. conceſsio. in fine. Paul. conſil. 74. in facto. in. 1. parte. col. 2. Idem ſi diceret, habito tractatu, vel conſenſu Epiſcopi, patet per inſtrumentum ſcriptum per talem notariũ. quia tunc oportet aliud relatum inſtrumentum exhibere. authen. ſi quis. C. de edẽ. ſic conſuluit Bar. conſil. 40. præclare. col. 4. volu. 1. Et hic tractatus debet fieri in capitulo. ca. tertio loco. de probat. ita tenet expreſſè Guid. pa. in quibuſdam ſuis allegationibus, in fine ſuorum tractatuum. 11 *De tractatu & inquiſitione debet conſtare, & an ei credatur.*

Et ſic debet inſtrumentum ſuper alienatione dictari, ſecundum Specu. in tit. de locato. R. D. Epiſcopus Magalonenſis, congregatis eiuſdem eccleſiæ ad ſonum campanę in capitulo, vt moris eſt canonicis talibus. N. &c. propoſuit quòd occaſione decimę papalis perſoluendæ eccleſia erat mole debitorum oppreſſa, quare expediebat habere pecuniam vſque ad talem ſummam, ad ſoluendum dictam decimam: ideo vt delibe- 12 *Inſtrumentum ſuper alienatione quomodo dictari debeat.*

rarent

rarent, vnde dicta ſumma haberi poſsit, petiit. igitur fratres, ſeu canonici ſuper hoc ſolenniter tractarunt, & diligenter deliberarunt ac demũ communi conſenſu confirmauerunt, quòd talis domus in tali loco ſita vendatur & alienetur: & pretium ſeu pecunia dictæ domus conuertatur in dictam cauſam vel negotium, credẽtes hoc pro dicta cauſa ipſi eccleſiæ vtilius expedire. Alia vide in verbo, tractauit. in. cap. ſine. infrà eo.

14 *Audire teſtes ſuper alienatione, an Epiſcopus debeat.* Non requiritur tamen quòd Epiſcopus audiat teſtes, & iudicialiter procedat: quia iure ad hoc non aſtringitur, teſte Panor. in conſil. 41. ſaluatoris. col. 2. in. 1. vol. allegat glo. & Inno. in. c. 1. eo. tit. in. 6. imò poteſt prælatus alteri committere, vt faciat tractatum cum capitulo. De Rota, in rub. de loca. deciſ. 4. & infrà plenius dicetur: quia non eſt actus perſonalis. In vnione tamen non debet interuenire tractatus, ſed tantùm capituli conſenſus, cum hoc nõ ſit in iure expreſſum, licet quędã dicatur alienatio. clement. ſi. de reb. eccle. non alie. de Rota deciſ. 166. nota quòd vbi. in anti. vbi nouum dedi intellectum.

15 *Conſenſus capituli requiritur.* Tertiò requiritur cõſenſus capituli, vel clericorum ibidem ſeruentium, vt hic. &. d. §. hoc ius. qui debet in ipſo actu præſtari, & non ex interuallo. Anton. in capitulo cum vos. de his quæ fi. à præla. nam quando lege cauetur quòd

actus

actus non poſsit geri ſine conſenſu talis perſonæ, vel capituli, tunc conſenſus requiritur per modum ſolennitatis, & ſic pro forma: aliàs actus erit nullus, niſi in ipſo actu interueniat. Bar.in.l. Gallus. in prin.ff. de liber. & poſthu. Imol.in.d.ca.cum vos.vbi dicit, quòd quando exigitur conſenſus tertii,pro ſolennitate actus, & non in fauorem illius, vel contrahentium, tunc actus non poteſt ratificari per ſubſequētē conſenſum, niſi contrarium in iure reperiatur. & ſic intelligitur. cap. cura. de iu. patro. & d. capitulo. cum vos.Prius tamē requiritur tractatus quàm conſenſus:vt probat tex.in d.c.ſine.ſumendo argumentum ab ordine literæ, quod eſt validum.c.mandato. de præben.in 6. & ſic conſuluit Feder.conſil. 142. domino Ioanni. Fallit quando papa alienationi authoritatem interponeret ſuam,nam tunc non requiritur conſenſus prælati inferioris,nec capituli.glo. & doct. in capit. potuit. de locato. ſic conſuluit Dec. conſilio . 142 . & pro tenui . Solet tamen committere alicui exiſtenti in partibus, vt videat, an expediat illam rem alienari, & ad relationem illius authoritatem interponere, aliàs etiam alienatio ex authoritate papæ irritaretur, quia iure non facta, vt not. in dicto capitulo . non liceat papæ. 12. quæſtio. ſecunda.

Quartò in tali actu faciendo,& ſic in inſtru- 16

mento

Nomina ſingulorum in inſtrumẽto exprimi debent. mento alienationis, requiritur quòd exprimantur nomina ſingulorum: nec valeret inſtrumentum, ſi diceretur, capitulum eccleſiæ noſtræ domine Pariſien. vel capitulum ſancti Petri Montiſpeſſula. & ita expreſſe in alienatione rerum eccleſię, & ciuitatis tenet Bar. in.l. 1.ff. de albo ſcribendo. per.l. fin. ibi. ſigillatim vnumquemque. C. de venden. reb. ciuita. lib. 11. & in alienatione eccleſiæ ĩ ꝓpriis terminis tenuit Io. And. & Imol. in capit. quanto, de his quę fiunt à prę. l. ſic conſuluit Barb. conſil. 12. difficile. col. vltim. in 2. volu. quia poſſet fieri fraus. nam alienatio duobus prę ſentibus fieret, & poſtea diceretur, capitulum eccleſię Montispeſſulani. Specula. in titu. de ſyndico. hoc dicit, idem in ſyndici conſtitutione, vt dixi in arbo. exceptio. in verb. ratione ſyndici. in litera, o. in declaratio. vbi limitaui, quando eſſent in vniuerſitate tot, quot in pelle pergameni non poſſent deſcribi. tunc in ſyndici conſtitutione ſufficiet dicere vniuerſitas, vtor verbis Ioan. Fabr. in. §. fina. de curato. in inſtitut. quem ſequitur Alexan. conſil. primo, in 4. volumi. ſed non in hac rerum eccleſiæ alienatione, cauſa fraudis vitandæ, vt dixi.

17 *Subſcriptio in alienationibus an ſit neceſſaria.* Quintò, requiritur ſubſcriptio canonicorum vt hic. vide alios caſus in quibus requirititur ſubſcriptio, per glo. in verb. ſubſcriptione. rub. de authorita. ſa. conc. in pragma. de conſuetu. tamen non ſubſcribunt canonici, vel monachi, ſed omnibus

omnibus præſentibus ſcribit ſecretarius, vel notarius in inſtrumentis alienationum & aliis: & iſta dicitur quędam ſubſcriptio. Socy. conſil. 15. viſis. col. 14. in primo volu.

Imò etiam non valet alienatio cum ſubſcriptione, nec locatio ante tempus finitum. vnde anno 1539. die 4. Decembris in magna camera, me audiente, fuit annulata emphitenſis conceſſio, facta à capitulo ſancti Germani Altiſsiodoren. Pariſ. eò quòd ante tempus finitum facta erat. non enim poterant ſcire valorem temporis futuri. nam pretia rerum tempore variantur. l. pretia. ff. ad leg. falcid. etiam quia illa conceſsio poterat extendi ad tẽpus quo nõ erãt canonici, & ſic quo non poterant: & ideo non valebat. l. quòd ſponſæ. C. de don. an. nupt. & Panor. & alii in rubr. de teſta. & quia poteſt parari præiudicium futuris canonicis, & collegiatis: & ideo reprobatur, per tex. in. §. moribus. ſi de feudo de fun. conten. fuerit inter do. & ag. vaſſ. quod eſt notandum pro collegiis & aliis corporibus, ac cõmunitatibus, vt nõ poſsint locare ante tẽpus finitum, nec alià s concedere vt ſequitur. 18 *Areſtum.* *Conceſſio ante tempus finitum annullatur.*

Etiam locatio ad longum tempus fuit annullata à ſenatu, facta à collegio Beluacen. Pariſ. anno 1548. die 16. Maii. & fuit factum præceptũ collegiis, capitulis & aliis corporibus, ne de cætero has faciant, nec locare ante finitum locationis tempus habeant. 19 *Areſtum.*

Nec

20 *Conſuetudo quas ſolennitates tollere poſſit.*

Nec etiam de conſuetudine ſeruantur ſolennitates traditæ in d.§.hoc ius porrectum. videlicet quòd contractus fiat in ſcriptis. teſte Peruſ.in d.c.primo.e. titu.in 6.nec ab initio ſcriptura eſt neceſſaria,tamen ad probandum factũ contractum oportet quòd fiat.Bal.in d.authen. hoc ius.col.4.de Rota deciſ.135.no. quòd vbi. in antiq.& in Francia ſolent in his alienationibus ſcripturam adhibere ab initio. Item non requiritur ſubhaſtatio, cùm de iure canonico non reperiatur cautum: & conſuetudo non admiſit has iuris ciuilis ſolennitates.cap.1. de his quæ fiunt à præla. Nec etiam de conſuetudine iuramẽtũ ordinatoris requiritur,iurãtis nil eſſe factum in læſionẽ diuinæ domus.Inno.in cap. primo,odem tit. vel quòd nuntius mittatur qui referat, vt in.l. magis puto. ff. de reb. eorum. ſeu aliæ ſolennitates per ius ciuile ſcriptæ. ſed ille.§. hoc ius porrectum.Ideò eſt in hoc decreti libro per Gratianum deſcriptus ad oſtendendum affectionem, quam principes olim habebant circa eccleſias.glo.in c.d.ca.1.eod.titu.in 6.Guid.pa.q.149. ſecunda. Valeret etiam conſuetudo,per quam in alienatione bonorum eccleſiæ inferioris cathedrali,non requiretur conſenſus eccleſiæ cathedralis: quia de hoc inter doct.ſunt opiniones,teſte Imol.in cap. 1. col. pen.de his quæ fiunt à maior.par.cap.refert Deci.in cap.at ſi clerici.num.25.de iudi.Non vale

ret

ret tamen conſuetudo remittens, omnem ſolennitatem requiſitam in alienatione bonorum eccleſiæ, tanquam inducens grauamen eccleſiis. Panor. & alii in cap. primo. per illũ text. de coſuetu. & in cap. nulli. de reb. ec. non alien. Alexan. conſil. 5. ſi vera ſunt, col. pen. vol. 5. Etiam illa conſuetudo dicitur contra priuilegium & libertatem eccl eſiaſticam. Panor. & alii in cap. cum cauſa. de re iudica. quod duodecim modis reſtringit Alber. Bru. in tra. de forma & ſolennita. actus. rubri. qui s poſſit dare, & tollere formam. verſicu. ſucceſſiuè, quas habuit à Fely. in dicta. capitulum. cum cauſa.

Sextò, exigitur authoritas ſiue licentia, ſeu conſenſus Epiſcopi. vt hic, & in d. §. hoc ius porrectum. & hæc authoritas non debet præſtari ſine cauſæ cognitione. Gemi. conſilio. 48. presybter. col. 3. vbi concludit, quòd ſi nõ interuenerit cauſæ cognitio, non valebit authoritas Epiſcopi præſtita. Imò non valeret conſuetudo, quòd non interueniat authoritas prælati, vel cõſenſus capituli. nec poteſt iſtud præſcribi. glo. in cle. vltima. in verbo conſentiẽte. eo. tit. & dicit Bal. in. d. authent. hoc ius porrectum. col. 3. cõſuetudinẽ laicorum non valere: cõſuetudo verò eccleſiarum diſponens ſuper iure perſonæ, vtpote quòd prælatus irrequiſito capit. alienet, ẽt non valet. c. cum cau- 21 *Authoritas Epiſcopi abſque cauſæ cognitione non præſtatur.*

ſa.de re iud.Idem ſi diſponat ſuper iure,vt potè quòd pro læui cauſa alienari poſsit. l. prohibe-re.§.planè.ff.quod vi aut clam . Si verò diſponat ſuper omiſsione formæ, & tunc ſi illa omiſſio formæ poſſet eſſe damnoſa eccleſiæ,vt cauſæ cognitio,ſiue tractatus, & non valet : ſecus ſi non ſit damnoſa eccleſiæ,vt ſubſcriptio , vel ꝙ canonici ſingulariter conſentiant , & ſic dum ex illa conſuetudine,eccleſiæ nil accreſcit, nec decreſcit,valet.c.dudum.eod.titu.in 6.

22 *Cuius Epiſcopi auctoritas requiratur.*

Quæro,cuius Epiſcopi requiratur authoritas? Breui reſpõdeo,Epiſcopi illius eccleſię, in qua eſt is,qui alienat : non Epiſcopi, vbi eſt res ſita. probatur in d.athen.hoc ius porrrectum.ibi, accedente conſenſu ordinatoris , & maioris partis ibidem ſeruientium &c. & ibi Bald. colum. 4.hoc not.& Innoc.in c.paſtoralis.de priuil.gl. in c.huiuſmodi.in verbo,duos.10. q.2.Fely.in c.dilectus.2.col.6.verſi.7. de reſcript.Facit ca. fin.16.quæſt:5.Contrarium tenuit glo. in c. in venditionibus.17.q.4. videlicet conſenſum Epiſcopi exigendum,in cuius Epiſcopatu res eſt ſita,per l.ſi prædium.C.de prędijs minor. ſequitur Roma.conſil.250.horum bonorum,alii dicunt,& eſt tutius, quòd vtriuſque Epiſcopi conſenſus interueniat,argu.l.iuriſperitos.§.1. ff.de excuſ.tuto.Collec.in cap.nulli.col.2.de reb.eccle.non alienand.

23 Item ad hoc vt procurator vel ſyndicus conſti-

ſtitutus ab eccleſia valeat alienare, requiruntur ſolennitates ſupradictæ: ita in terminis tenuit Socy.conſil.52.viſo inſtrumento.col.1.in 4.vo lu.quia nō habent maiorem poteſtatem, quàm conſtituentes.Imò requiritur ſpecialis poteſtas in talibus bonis, & quòd talem domum poſsit alienare, nec valeret generalis. Decius conſil. 36.& pro tenui,col.3.verſ.4. *Specialis poteſtas in alienando requiritur.*

Sunt tamen quidam caſus in quibus iſtæ ſolennitates non requiruntur ex neceſsitate. Primus quando alienatur res minimi momenti, ſeu vtilitatis, vt ſerui fugitiui.c. fugitiui. infr. eod.Guid.Papæ.q.156.& d.c.ſine.in fi.&c.ſeq. c.vt ſuper.§.fi.de reb.eccle.non alie.Io.And.in c.qui tacet.de reg.iur.in 6.in Mercuria. Angel. in §.nec etiam.in fi.de aliena. & emphi. collat. 9.quod intelligerem quando eſſet res mobilis, & minus pretioſa.c.fina.eod.titu.in 6. Secus in re pretioſa,quia æquiparatur immobilibus.glo. in cap.tua,de his quæ fiunt à præl. Idem in re ſacra.c.Apoſtolicos.ſuprà eodem.in re immobili intellige,vt dixi in verbo quicquam in c.ſine exceptione. infrà eo. 24 *Caſus in quibus alienātur res eccleſię ſine ſolennitate.*

Secundus caſus eſt quando alienantur res, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt.glo. in ſumma.12.q.2.& cap.ſecundo.eo.titu.in 6.argum. leg.lex quę tutores.in fi. C. de adminiſtrat.tut. Calder.& alii in cap.ſi quis presbyterorum.eo. titu.vt ſunt fructus,qui non poſſunt vltra trien 25

titu.vt ſunt fructus, qui non poſſunt vltra trienniũ durare.glo. ſing.in. lege.vna. C. ſi aduerſ. vſucap.

26 *Quando dicatur alienatio ad modicum tempus.* Tertius caſus eſt, quando alienatur res eccleſiæ ad modicum tempus, glo. & doct. in. c. 1.de reb.eccleſiæ non alie.in.6.c. ad audientiã.illo titu.tex.in cle.1. in fi.eo.titu.vbi glo. dicit modicum tempus eſſe per decenniũ, vel arbitrio iudicis, vide tamen bullam infrà. in verbo irrita.vbi vltra triennium alienatio prohibetur,& ſic modicum eſt ad triennium per illa verba.Secus in alienatione perpetua.& dicitur perpetua,ſi fiat ad vitam.cle.1.eo. tit. d.c.ad audientiam.&.d.c.nulli. ibidem. Domi. Geminia.in conſi.48.presbyter. col.2.glo. i. c.perpertuæ.10.q.2.&.c.poſſeſsiones, 16. q. 1.c.fin.reſcript.in.6.& ſic requiritur ſupradicta ſolennitas.Poteſt tamen dici hæc alienatio ad vitam,temporalis quò ad quid, videlicet quò ad temporis expreſsionem,glo.in. c. 1.eo titu.in.6.vide plenè diſputationem Laurent.poſt repet.huius.c.ſine exceptione.Imò ſolennitates debere interuenire in locatione decem annorum,concludit Alexan.conſi.17. viſo inſtrumento.in 4.volum.

27 *In vẽditione fructuũ ad vitã, an requiratur ſolennita.* Quid ſi vendiderit fructus ad vitam, vel ad cẽtũ annos,an reqratur ſolẽnitas?Reſpõdeo, ſi cõſtituat emẽti ius vſus fructus ĩ re, dicitur alienatio, & ſic ꝓhibita. c. nõ liceat papę.12. q.2.

q.2.ibi, vſumfructum rura dare.&.l.fina. C.de reb.eccle. non alienand.Secus ſi non conſtituat ius in re, ſed actione perſonali ad dandos fructus tanto tempore ſe obliget.l.fin.ff.de cōtrahen.emptio.facit.l.liberto. de annuis lega. cap.veſtra.de loca.Bar.in.l.codicillis.§.inſtituto.ff.de legat.2 & quando conſtituatur ius in re,vel non,tradit Bar. in.lege.fundi.ff. de vſufruct.lega.

Quartus caſus eſt, quādo alienatur res eccleſiæ quam iniuſtè detinet.Io.And.in.c. nulli,de reb.eccle.non alie.Bal.in authen.ſi qua mulier. C.de ſacroſanc.eccle. Dubitandum tamen eſt de hoc caſu:quia eccleſia quæ eſt cultrix & auctrix iuſtitiæ.c.vno.de alienat.feud. non debet alienare rem alienam, quam iniuſtè detinet, ſed domino eam reſtituere.Ideo iſta reſtitutio poſſet fieri ſine ſolennitate & ſic poteſt intelligi iſte caſus.facit.c.1.12.q.4.Sic videmus ī marito qui licet ex omnibus bonis acquiſitis durā te matrimonio ex conſuetudine dimidiā partē acquirat vxori& ea immobilia non poteſt alienare ſine vxore.tamen ex conquæſtibus iniuſtè acquiſitis,non lucratur vxor, vel maritus dimidiam partem:fortè ſi ex adulterio, vel aliàs ſit acquiſitum tex.in.c.cōqueſtus, & ibi Barb.col. 3.de fo.compet.arg.l.quod ſeruus.ff.de acqui. poſſeſ.quia inhoneſtarum rerum non contrahitur ſocietas,nec inde acquiſitum comunicatur, 28

Vxor nō lucratur dimidiam partem conqueſtuum iniuſtè acquiſitorum.

l.ſi fratres.§.fi.cum.ll.ſeq.ff.pro ſocio.& expreſſim hoc tenuit Io.Lup. in repe.c. per veſtras. §. 65. folio. 41. de dona. inter vir. & vxo. in magno volum.

29 Quintus, quando alienaret ex cauſa neceſsitatis, vtpote quia non poteſt eccleſia proprium habere, vt eſt in cordigeris, & aliis mendicantibus, qui ne tollatur mendicitas bona immobilia eis relicta vendere coguntur, & pretium ante pedes miniſtrorum ponere, ſicut olim ante pedes apoſtolorum, in acti. Apoſt. c. 4. & ſequen. ſcribitur. & illa bona tenebuntur alienare, & ſine ſolennitate poterunt. glo. in. c. vno. in verbo, domum. de religio. domi. in. 6. Ita tenet Bald. in authenti. ſi qua mulier. col. 4. C. de ſacroſanct. eccle. & Anto. Butr. in c. in præſentia. col. 7. verſi. quintus caſus. de probatio. Idem ſi alienaret eò quòd eccleſia eſſet grauata per fideicommiſſum alienare, tunc etiam ſine ſolennitate alienabit. ita tenet Lapus, alleg. 26. diſputat. & cęter. quem refert Fely. in c. in præſentia. col. 20. de proba. Bal. in. c. cum cauſa. col. fi. de re iudi. refert hoc pro ſingulari Hippo. ſing. 132. in alienatione.

Religioſi ſine ſolennitate alienant.

30 Sextus eſt, quando alienatur res quæ præſcribitur, ſed nondum acquiſita eſt eccleſiæ: vt ſunt res legatæ, nondum traditæ, quas prælatus ſine ſolennitate repudiat: vt. c. fi. de præſcript. & ibi plenè doct. conſuluit Fed. conſ. 24. caſus. per. lege. ſi ſponſus. §. primo. ff. de don. inter virum & vxo.

Res nondũ acquiſita, an poſſit ſine ſolennitate acquiri.

vxo. Io. And. in. capitulo. cum apoſtolica. de his quæ fiunt à præl. Lapus. d. allega. 26. per. l. qui autem. ff. quæ in frau. credi. quia ante acceptationem res non cenſetur eccleſiæ. l. ſi quis ita. ff. de condit. inſti. ſicut dixi in glo. vacare. in. §. præfatique ordinarii. de colla. in concorda. de legato, qui in acquirendis poteſt nominatis præiudicare, diſpẽſando regulæ de. 20. diebus, ſed quòd res legata acquirenda non poſsit ſine ſolennitate alienari, nec repudiari, tenet Anchar. in clemen. 1. eodem. tit. per tex. in. l. magis puto. §. fundum. ff. de rebus. eo. & per. l. final. C. de ſacroſanct. eccle. vbi in eccleſiam transfertur dominium ſine traditione: & per alias rationes, de quibus ibi per. eundem. & Pet. in. c. cum contingit. de ſenten. excom. Oldra. conſil. 9. Socy. in tract. fallen. reg. 110. eccleſiæ res. Et iſta opinio poteſt intelligi, videlicet, quòd prælatus nõ poſſit repudiare ſine conſenſu capituli, nec capitulum ſine prelati authoritate. Prima verò opinio poteſt intelligi, quòd non debet interuenire authoritas archiepiſcopi vel alia ſuperioris extra proximè dictam. Prepoſi. in fine c. ſine exceptione. 12. quæſt. 2.

Prælatus tamen qui potuit quærere eccleſiæ, & non quęſiuit, tenetur ad intereſſe. tex. & ibi glo. in. c. quicunque. infrà eod. quæſt. 4. ſicut in tutore dicitur reſpectu pupilli. lege. quicquid. C. arbi. tutelę. Peruſi. in. capitulo. primo. eodem 31 *Præl. nõ acquirens eccleſiæ ad intereſſe tenetur.*

titu.in.6.Dicens idem in alio beneficiato, cùm ſit eadem ratio.
32 Septimus caſus eſt quando conſuetudo aliud diſponeret, derogando ſolennitatibus. c. cæterum. de donatio. gl. in c. abbatibus. 12.q.2. dixi ſuprà, ſuper quibus ſolennitatibus poſsit conſuetudo diſponere, & ſuper quibus non.
33 Octauus caſus eſt, quando bona feudalia, vel emphiteutica reuerterentur ad eccleſiam, & eſſent conſueta infeudari, vel emphiteuſim dari: tunc ſi non ceſſet prima cauſa, poterunt iterum concedi in feudum, iuxta conſuetum modum, vel in emphiteuſim ſine ſolẽnitate. c. vt ſuper. & ibi plenè docto. eodem titu. Franciſ. Curtius in tract. de feud. in .2 parte.q.1.& ſeq.
34 Nonus caſus eſt, quando alienatio eſt facta in vtilitatem eccleſię, tunc etiam ſi non interuenerit ſolennitas canonica, valebit argumen. pupilli ad eccleſiam, vbi liberatio facta pupillo ſine authoritate tutoris valet: glo. ſingula. in. lege. ſecunda. ff. de acceptila. facit. lex non eo minus. C. de procurator. vbi ſententia lata ad vtilitatem minoris valet, ſic & alienatio eccleſię ſine ſolennitate. & ita in propriis terminis tenet Bald. in. lege. contra iuris. in princip. ff. de pactis. &. lege. cum hi. §. eam. primo. de tranſactio. &. lege. quicunque. C. de bonis quę liber. vbi dicit quòd valet authoritas ſuperioris, etiam data ex interuallo, quando illa alienatio tenderet

Alienatio ad vtilitatem eccle. an exigat ſolennitatem.

ret

ret ad vtilitatem eccleſiæ.& ſequitur Corſet.in ſingula. incipiente,pupillus,latè conſuluit Barba.conſilio.61.à Ioue.in.3.volum. Nam vbi in aliquo actu debet interuenire aliqua ſolennitas, habito reſpectu ad certum finem: tũc attẽto fine & effectu, per quem introducitur ſolennitas,licet non interuenerit, tamen actus valebit,& ſufficit quòd ſolennitas poſtea interueniat.capitulo ſi qua de rebus.12. quæſt.2.&. c. cum vos.de his quę fi.à præla. quia iura nolunt niſi effectum ad finem.l.prima.§.inde.ff.de operis noui nuntia.Corſe.in additio.in. dicto verbo, pupillus.

Idem ſi in commune vtile eſſet,per.l.ſiquis. 35
§.vtrum.ff.de ſenatuſcon.ſilla.vnde cum Aureliani ciuitatem munire, & ut fortiorem reddere contra inimicos uellent, locum religioſorũ ſanctę Himertæ ſine ſolennitate acceperunt,& fuit in ſenatu dictum anno.1539. ciuitatem cõpellendam ad dandum alium locum his religioſis accomodum.& hoc eſt introductum,ne dum expectaretur ſolennitas,periret ciuitas:ideo bonum eſt in tempore occurrere.l.1.C.quando liceat ſine iudice ſe uindica. *Areſtum.* Et duodecim caſus, in quibus conſuetudo tollens ſolennitates ſuper his alienationibus,ualet.tradit Fely.in.c.cũ cauſa.col.4.& ſeq.de re iudica. Ex his habetis caſus,in quibus non requiritur ſolennitas,quos perpetuò notetis.

Quę-

Soci.conſil.15.viſis.in fi.volu.1. quia talis error iniuſtus pro titulo habetur. lege. Celſus.ff. de vſucapio.& ſi res fuerit malè alienata, poterit cum fructibus vendicari. capitulo. nō liceat. 12.quæſt.2.

Quæro, án hæc ſolennitas pręſumatur interuenisse? Bar.& alii in.l.ſciendum. ff. de verbo. oblig.tenent quòd non, quia ſolennitas ext inſeca, vt authoritas tutoris in alienatione rei minoris, vel tractatus capituli & conſenſus ſolennis,& alię ſolennitates eccleſiaſticæ non pręſumuntur, niſi probentur. Alex.conſil.17.viſo inſtrumento.col.3.in.4.volu.fallit ex longinquitate temporis, quia tunc omnia pręſumuntur ſolenniter acta.Socy.conſil.15.viſis.col.14.in.1.vol.per.l.ſi filiusfam. C.de petitio. hęred. & ibidem multa addidi.Deci.conſi.341.viſo. nu. 13.Si tamen in inſtrumento diceretur ſolennitatem ſeruatam, is qui dicit non ſeruatam, vel cauſam non fuiſſe veram, probare debet.Panor. conſil.41.col.3.volu.1. 37 *Solennitas non præſumitur interuenie.*

Quæro, quando creditor teneatur probare in eccleſię vtilitatem conuerſum? Reſpond. in tribus caſibus. Primus eſt, in mutuo facto eccleſiæ: quod non poteſt repeti, niſi is qui mutauit, probet verſum in eccleſię vtilitatem. per tex.in.c.quod quibuſdam.de fideiuſſo.vbi Barb. plenè diſtinguit, tu illum videto. Nec ſufficeret confeſsio pręlati.Card.conſil. 110. quidam 38 *Creditor quando teneatur probare in eccleſię vtilitatem verſum.*

prę-

prælatus.in fine.Soci.conſil.52.viſo. col. 1.in in 3.volu.& conſil.92.viſo.ibidem. Nec poteſt haberi fides de prætio,nec etiam ſufficeret con feſsio ſuper pretio,niſi appareret ſolutū,vel in cauſam expoſitum,propter quam venditio fuit permiſſa. Hoc expreſsim tradit Pan.conſil.41. ſaluatoris.col.2.in 1.vol.Si tamen prælatus vel alius rector eccleſiæ non conuerterit in vtilitatem eccleſiæ,tenebitur creditori de ſuo ſatisfacere.Inno.& Card.in c.præſentium. de pigno.

39 Secundus caſus eſt,in quo neceſſe eſt probare verſum in eccleſiæ vtilitatem.in depoſito. c. 1.de depoſito.& ibi ratio nobis per manus traditur turmatim per docto.

40 Tertius,quando res eccleſiæ venditur pro debito, tunc oportet probare pecuniam conuerſam in ſolutionem debiti,vt in d.§. hoc ius. vnde in caſu ſequenti nō requiritur, vtpote ſi mercator conueniat monaſteriū, dicens ſe vendidiſſe pannum abbati pro veſtiendis monachis, quanuis abbas non conuerterit, in hoc tamen monaſterium tenetur pro debito. & ſi debitor ſoluat rectori eccleſię cenſum,vel aliam rem debitam, eſt liberatus: licet rector non conuertat in eccleſiæ vtilitatem.Panor. & Imol. in d. capitulo grauis.de depo.Deci.conſil.36.& pro tenui.columna.ſecunda. quod eſt notandum.

41 Confeſsio prælati cum toto capitulo tunc ſufficit quando ſunt coniecturæ,vt ſi non appa-

Confeſsio p̄-

reat

reat quòd monachi aliunde habuerunt frumentum, uel abbas, ad alendum eos, vel panum ad induendum: nam non præſumitur quòd uixerint uento, ut lupus. l. fi. cum gloſ. de alimẽ. pupil. pręſtan. licet aliunde habere potuiſſent, hoc tamen non præſumitur. l. ſi uentri. §. fi. ff. de priui. credid. Bald. in d. auth. hoc ius. col. 4. & ſequen. aliàs ſecus, vt ibi dicit glo. Communis tamen ſententia eſt in contrarium, quæ hodie ſeruatur, teſte Socy. conſil. 15. viſis. colum. 7. in 1. uol. uidelicet quòd non ſufficiat probare per coniecturas, puta quòd tempore contracti mutui eccleſia indigebat: ſed uerè probari debet, ut in ſupradictis tribus caſibus conſuluit Calder. conſ. 7. qualiter. rubr. de probatio.

Læti dicenti conuerſum in eccleſiæ utilitatem, an ſola ſufficiat.

Et quando ſolennitates non ſunt ſeruatæ, an in foro conſcientiæ ſit tutus qui emit ſine ſolennitate? quòd non, tenet Prouincia. omnium eccleſ. fo. 35. cùm non ſint domini rerum emptarum ſine ſolennitate, & ſic detinendo contra voluntatem ſuperioris, continuò ſunt in peccato, per nota. in cap. 1. de conſtitu. gl. in c. fi. illo tit. in 6. Panor. & alij in c. 1. in fi. de in integr. reſti. 42

Retinens ſine ſolennitate, non eſt in conſcientia tutus.

Et vt fuſius materiam hanc pertractem, ca. 43 utiliſsimum ac frequentiſsimum, ſine exceptione. 12. quæſtio. ſecunda. uobis auditoribus meis, hoc anno 1535. in hoc celebri decretorũ ſtudio explicandum eſſe duxi, optimum fa-

ctu

ctu ratus,ſi primò textus verba tranſcribã,deinde diuidam,poſtea caſum fingam,cum rationibus dubitandi & decidendi. Vltimò verba textus ſigillatim declarabo, adaptando materiam verbis conuenientem:& his peractis, hęc materia alienationum rerum eccleſiaſticicarum breui quodam compendio erit vobis perquamfamiliaris,quod ſummopere opto: cùm ſit in foren ſi iudicio frequentiſsima. Supraſcriptio. c. ſine exceptione.hęc verba habet.

Item epiſtola Leonis papæ, vniuerſis Epiſcopis per Siciliam conſtitutis.

44 *Epiſtola principis quando pro iure habeatur.*

Ex hac ſupraſcriptione notandum eſt, quòd epiſtola ſeu literę miſſę per papam ſeu principem,qui legis condendę poteſtatem habet, pro iure debent ſeruari,pro hoc eſt textus in.l.item veniunt.§.cęterum.ff.de petitio.hęredit. l.1. de conſtit.princ.&.§.ſed & quod principi placuit. inſtitu.de iure natura.ibi, quodcunque ergo imperator per epiſtolam conſtituit,& cęt. Alexand. conſil.97.in tertio volumi.Barba.conſi. 21. præclarè.in ſecundo volu.& hoc quando ſunt redactę ad ius commune,vt hic,aliàs faciunt tãtùm ius ſingulare. Paul. in d.l.1.ff. de cõſtitut. princip. plenè tradit Barba.in c.1.notab. 2. de probatio.ibi licet videre.& Iaſ.conſil. 148. viſo proceſſu.col.1.in 4.vol.& docto.in.l.admonendi. de iureiur.& in.lege. bonæ fidei. C. illo titulo.

titulo. quando epiſtola probet.

Hic textus quinq; habet partes.in prima ponit regulam in Epiſcopo.in ſecunda exceptionē.in tertia inſtruit Epiſcopos,qualiter vti debeant rebus eccleſię.quarta irritat alienationē, non ſeruatis ſolennitatibus hic ſcriptis.in quinta tradit quid in rectoribus eccleſiarum.ſecunda ibi,niſi fortè;tertia ibi,Epiſcopus rebus.quarta ibi,irrita enim.quinta ibi item, domos.Summarium Archidia.& aliorum non cōplectitur totius textus materiā:ideo ego ſic ſummo: Epiſcopo non licet alienare rem eccleſiæ, niſi ex cauſa vtilitatis,& ſolennitate hic adhibita:quia rebus eccleſiæ tanquam commendatis vti dēt, nō tanquā propriis:alioqui alienatio eſt nulla. Idē in rectoribus eccleſiarū dicitur,niſi res plus incommodi quàm commodi afferat. hoc dicit. Caſum, cum rationibus dubitationis & deciſionis voce expreſsi: nūc proſequor verba tex. ordine literato, de quo loquitur tex.in cap. in apibus.7.quæſt.1. 45 *Capit. ſine exceptione, diuiſio, ac ſummariū.*

[a] *Sine exceptione decernimus.*

[a] ℂ *Sine exceptione.*) Ex hoc verbo,ſine exceptione, iuncta glo. elicitur, quòd quando mandatur aliquid diffiniri ſine exceptione,nihilominus legitimæ exceptiones non tolluntur:pro hoc eſt tex.expreſſius in ca. ex parte. 2.de offi.deleg.& ibi glo.& docto.dicunt quòd ſi princeps mandet aliquem condemnari, ſine 46 *Clàuſula ſine exceptione, quid operetur.*

aliqua

ceptione, adhuc debent admitti rationabiles. tex.in c.licet,de uitãda.de electio.alia tradũtur in d.c.ex parte.2.& per Vital.de camba. in tract.clauſularum,in clauſul. nulla exceptione ob ſtan.Hippo.in ſua practi.in.§.incip. ultima. & conſil.16.Bar.in.l.1.ff.quod ui aut clam.ca. in ſingulis.de ſtatu monach.

47 Item ſi mandetur ut quis audiatur in ſuis exceptionibus,intelligitur in rationabilibus. & ſi promiſſum ſit nullam oponere exceptionem, intelligitur de malitioſa.Specula.in tit.de obligat.& ſolu.§.1.col.3.Alexand.conſil.133.ſuper quæſtis.col.3.in 5.uol. Dec. refert in d. capit. ex parte.col.2.

De clauſulæ non obſtãte oppoſitione appellatione,& excuſatione.

48 Item ſi princeps mandet.nonobſtante oppoſitione procedere, intelligitur de oppoſitione friuola,non de legitima.cap.Epiſcopi. & ibi Imol.& alii,de reb.eccl.non alien.Ad hæc,ſi iudex poteſtatem habeat procedendi non obſtante appellatione, intelligetur de friuola. l. 1. §. fin.& ibi Bar.ff.à quib.appel.non licet.c.paſtoralis.& c.ut debitus.de appel. Vital.de camba. in tracta.clauſ.in clauſula, apellatione remota. fol.10.Multos trado effectus huius clauſulæ in ordin.reg. Idem ſi nõ obſtante excuſatione mãdetur quis condennari,quia non intelligetur excluſa legitima.c.lator.ibi.excuſatione. 2.q.7. &.c.ſi Epiſcopum.16.q.6.

49 Præterea,prohibita interpretatione,de friuo

la

la intelligetur. Bar. in repet. l. omnes populi. colum. antepen. verſi. vltimò quęritur. ff. de iuſti. & iure. per. l. 1. in fi. & l. 2. §. hoc autem. C. de vete. iu. enucl.

Prohibita interpretatio, uel pręſcriptio, qd operetur.

50 Item ſi mandetur debitori vt ſoluat non obſtante aliqua præſcriptione, tamen per hoc nō tollitur pręſcriptio centum annorum, per tex. in. l. 1. C. ne rei domi. vel templo. Ange. in auth. vt de cætero non fiant commuta. rerum. eccleſ. §. de cætero. colum. 5. Imò ſi mandetur nulla obſtante præſcriptione procedi, intelligitur de pręſcriptione decem vel viginti annorum: non de præſcriptione triginta, vel quadraginta. tex. iuncta glo. in. §. 1. de capitul. Corra. Vital. fol. 13. clauſula. nulla præſcriptione. Nec refragatur tex. in capit. ſi papa, de priuileg. in 6. &. lege. ſi quando. ff. de lega. 1: vbi dicitur, quòd verba debent aliquid operari, quod non eſſet, ſi ſic intelligeremus. Reſpon. imò operātur illa verba. quia dilatoriæ exceptiones, & parum præiudiciales non admittentur: peremptorię ſic, quia ſunt valde pręiudiciales. cap. cum ex officii. de præſcriptio. gl. in. lege. 2. C. de precibus imper. offerend. Ioan. And. in d. cap. ex parte. alia dico in ordinationibus regiis.

b *ne quis epiſcopus.*

51 b ℂ*Epiſcopus.*) Nota ꝙ Epiſcop⁹ nō poteſt alienare res eccle. vt hic patet: q̃a ſicut eccleſia mater eſt religionis, ita eius patrimoniũ cōſeruari de-

Epiſcopus & quilibet alius res eccleſię alie-

R bet

nare non po teſt.

bet illęſum.l.iubemus.in fi.1.col.C. de ſacroſ. eccl.ſic & propter malos prȩlatos prohibita eſt alienatio:qui fortè omnia eccleſiæ bona alienarent.Rofred.in tracta. libello. rub. de rebus eccle.non alienan.verſiculo prohibita. Et licet iſte textus prohibeat Epiſcopo alienare; idem erit etiam in papa. c. cùm non liceat papæ.ſuprà eo.Et in cardinalibus idem ſtatuitur. in d.c.non liceat ibi cuſtodes.Idem in Archiepiſcopo,& quocunque alio prȩlato vel clerico. Præpoſi.in c.ſeq.Idem in abbate. c. abbatibus ſuprà eo.In rectoribus eccleſiarum idem dicitur,in parte vltima huius text.Idem in collegiatis (quos burſarios dicunt) vt etiam ſine ſolennitate hic poſita, bona collegiorum alienare non poſſint,eadem ratione exiſtente: nam & in œconomo idem dicitur, in l.iubemus.C.de ſacroſanct.eccleſ.nō etiam capitula, vt in rub. de his quæ fiunt à præla.iſta probantur.in c.nulli,de rebus eccle.non alienand.quod omnibus prohibet alienationem rerum eccleſiaſticarū. Idem notant doctores:& pro his eſt text. in §. nos igitur.in authentic.de non alienand.rebus eccleſ.collat.ſecunda. vbi Imperator extendit ad bona hoſpitalium,& leproſariarum, & monaſteriorum,etiam mulierum,& alterius cuiuſlibet loci pii.Et ſic conſuluit Alexandr.conſil. quarto.viſo.nume.6.in tertio vol. & Bolog.cōſil.33.vt ea.

Si

Si verò neceſſaria cauſa fuerit, tunc alienare non poterũt ſine authoritate Epiſcopi.d.§.hoc ius porrectum.ibi, accedente conſenſu ordinatoris, & cæt.10.q.2.& hæc authoritas aliquando vocatur conſenſus authorizabilis, vt ibidem dicitur:aliquando vocatur licentia.c. fi. de reb. eccle.non alien.in 6.ibi, conſenſu apoſtolicæ ſedis.c.abbaribus.ſuprà, eo.ibi, abſque permiſſu,& ſubſcri ptione epiſcopi. ca.de cætero.ca. veniens.de tranſact.interdum ſimpliciter vocatur.conſenſus, in c. in venditionibus. §. etiam. 17.q.4.& clemen.1.eo.tit. 52

Non tamen requiritur decretum ſicut in rebus minorum:quia iura hoc non dicunt in rebus eccleſiarum, ſed authoritas Epiſcopi, ſiue conſenſus requiritur loco illius decreti.c.1.eo. tit.in 6.In inſtrumentis tamen ad euitandas opiniones, ſolent notarij apponere, talis Epiſcop us.N.dedit licentiam, authoritatem,& cõſenſum ſuper talis rei alienatione.Specul.in titu.de empt.§.nunc dicendum. verſic.cæterum. Et hęc authoritas ſiue licentiam debet actum præcedere, vel in ipſo actu interuenire, vt communius ſeruatur.Specu.vbi ſuprà. cùm licentia debeat præcedere.c. licet de regula. authoritas in ipſo actu interponitur.§.tutor.inſti.de authoritate tuto.cõſenſus antè & poſt.C.ad Macedõ. l.fi.Bar.in.l.ſi quis mihi bona.§.iuſſum.ff.de acqu.hære.&.l.ſi autem.de aqua plu.arcen.

Decretum licentia, aut conſenſus, an in alienatione requirantur.

53 Probatur etiam hic, quòd dictio, quis, non cõprehendit fœminam propter verbum adiunctum, Epiſcopus, quod non conuenit mulieribus. & quando illa qualitas non conuenit mulieribus, dictio, quis, non complectitur fœminas, in cap. ſi quis presbyterorum. de rebus eccl. nõ alien. & dixi in d. l. prima. ff. de verbo. ſign. tamen mulier etiam prohibetur alienare bona eccleſiæ. cap. continebatur. de his quæ fiunt à præla. ſed frequentius alienant viri quàm mulieres: ideo Epiſcopum hic expreſsit, glo. in clemen. 1. de reſcript. nam mulieres ſolent potius acquirere, quàm alienare, cùm genus earum ſit auariſsimum. l. ſed ſi ego. ff. ad velleia. glo. in. l. ſi ſtipula. de dona. inter virum & vxo. & ſi mulieres ex cauſa alienarent. iſtæ ſolennitates deberent ſeruari: vt not. in d. capit. continebatur. ſic conſuluit Iaſ. conſilio. 116. mihi quoque. in quarto volumine.

Mulieres an bona eccleſiæ ſine ſolẽnitate alienare poſſint.

54 c De rebus. c ℂ *De rebus.*] Et ſic non poteſt alienare Epiſcopus res, quæ ſunt in patrimonio eccleſię, nec eas quæ ſunt extra. l. rei appellatio. de verb. ſign. nec iura. l. rei. 2. illo tit. nec ſubditos eccleſiæ vaſſalos liberare poteſt. c. poſſeſsiones. & c. Epiſcopi. & ibi Barb. de reb. eccl. non alie.

Rei appellatione qnid contineatur

Idem in facto, vt ſi eccleſiæ factũ debeatur, vt facere domum, remmitti non poſsit, cum rei appellatione contineatur. §. 1. in verbo rei. inſtitu. de

tu.de oblig.dixi in.l.rei.1: ff. de verbo. ſign. & quid in iuribus,tradit Collecta.in.c..nulli. col. 2.de reb.eccl.non alie.Itē cōprehēdūtur nomina debitorum appellatione rei.l.licet.C.de pactis.l.nā quod.§.fi.cum.l.ſeq. ff.ad trebel.Bart. in.l.Quintus. §. argento. de auro & argent.leg. Panor.in c.fi.col.4.de præſcript.Fely.in c. peruenit.2 de teſtib.cogend.not.glo.in c.2.eo.tit. in 6.quo tamen ad hanc ſolennitatem ſit differentia inter res mobiles & immobiles, in d.§. hoc ius porrectum.dicam infrà.

d *Eccleſiæ ſuæ.* d ℂ *Eccleſiæ ſuæ.*]Non licet bona,in quibus eccleſia habet dominium,alienare:hoc importat genitiuus,ſuę, de quo Bart.& alii,in rub.ff.de oper.no.nuntia. in princ.per tex.in c.grandi.de ſupplen. negli. præla.in 6.& ibi Corſet.not.facit.lege ſeruum Titii.ff.manda.&.l.ſeruus communis Mæuii.de ſtipu.ſeruo.lege pupillus.in fi.de verbo.ſig.vbi plenè ſcripſi.Aliquando verò accipiendo largè ſignificat poſſeſsionem,ſiue detentionem: vt ſi quis habeat rem commodatam, uel depoſitam, poteſt dici res alterius. lege prima. in prin. iuncto.§.ait prætor. in prin &.§. ſeq. ff. nutæ, caupo.lege ſecunda.in prin.&.§.in hac.2.ui bono. raptor. Item uerbum, ſuæ, importat propriè dominium,text.in.lege.ſeruos ſuos.ff. de lega. tertiò.&.lege. quintus. in ſecunda. §. argento. de auro & argento legat. hic tamen intelligi-

55 *Dictio ſuæ quid denotet.*

tur,etiam ſi non habeat dominium, ſed tantum modo vſumfructum,quia eadem eſt ratio. Nec obſtat verbum,ſuæ,quia intelligitur quò ad adminiſtrationem & vſum.c.2.de donat.c.poſſeſſiones.eo.titu.de reb.eccle.non alien. ca. ſi tibi abſenti.de præb.in 6.nam hæc dictio,ſua, ratione rei,vel perſonæ impropriatur: vt ſi quis ſuis famulis det decem, non intelligitur quòd ſint ſerui,ſed ſui dicuntur quò ad vſum.l.cum ſi exhibuiſſent.§.1.ff.de publica.l.medicos.ibi,ciuitatibus ſuis.C.de profeſſo.& medic.lib. 10.vel ſi colonus dicat domum ſuam.glo.in.l.2.ff. de orig.iur.in prin.vel ſi ſeruo detur,aut monacho pecunia ſua. lege. 4. ff. de manumiſ. Petrus de Ferra.in forma poſitio. acto. in verbo, item ꝑ ſua.in pract.ſua.hoc & pulchrè & elegãter more ſuo tradit D. Petr.Stella.atteſtationum, quas inquæſtas dicunt,præſidens,in interpr. l. repetitio.verſi.confirmatur.ff.de condi.indeb.

56 *No. de rebus confraternitatum an poſſint vendi.*

Non tamen procedit in rebus fraternitatũ, quia ſunt omnino prophanæ, & non ſunt quò ad hoc priuilegiatæ,nec ſunt bona eccleſię, vnde poſſunt res illarum ſicut alia bona prophana,vendi,ſine hac ſolennitate.l. 1.§. quibus.ff. quod cuiuſque vniuer.nomi.Peruſi.in d. capit. 1.eo. titu.columna.2.allegat Bal.in d. authen. hoc ius.licet tales fraternitates ſint licitæ. glo. in capit.ſi qui clericorum.11. quæſt. prima. c. piæ. Decius conſilio.72.Alexand. conſil. 102.

ſuper

ſuper primo.in 7.vol. Domi.in. cap.1.42. diſt. Nec habet locum in rebus clericorum, quia nõ ſunt eccleſiæ: de quibus rebus loquitur iſte tex., ibi, eccleſiæ ſuę. intellige tam in eccleſia ſeculari, quàm regulari. cle.1. de reb. eccle. non alie. & in collegiis ac aliis locis ad ſeruitium dei deputatis. d. §. hoc ius porrectum. 10. quęſt. 2. & ſuprà dixi, & idem in omni eccleſia, tenet glo. in. cap. ſi qua. ſuprà eo. quam ſequitur Peruſ. in. ca. 1. col. 2. eo. titu.

Nec etiam habet locum in oratorio, vt in rebus deputatis oratorio requirantur ſolennitates hic poſitæ. Peru. atteſtatur in. cap. primo. eo. tit. in 6. nec in hoſpitali priuato, in quibus non habet Epiſcopus inſtitutionem, ne deſtitutionem: quia non fuerunt fundata eius authoritate. cap. quidam. in glo. 18. quęſt. 2. glo. in cle. quia in fine. de religio. domi. Bal. in. d. authen. hoc ius. col. 2. ſecus in alio hoſpitali, vt ſcripſi ſuprà in verb. ne quis. vide quæ dico de oratorio, in tracta. de pacifi. poſſeſ. in. 19. limita. numero. 286. in concorda. 57 *Oratorij & hoſpitalis res an ſolennitatem requirant.*

e *Quicquam* e ℭ *Quicquam.*] id eſt aliquid, & ſic per hoc verbum prohibetur alienari, tam res magna, quàm parua, niſi vt infrà dicetur: nam hæc dictio, & verbum aliqua, verificatur etiam in re minima. authenti. habita. C. ne filius pro patre, vbi dixi. glo. in clem. vna. de foro compet. in verbo, aut earum ali- 58 *Quicquam & aliquid minimum etiam continent:*

qua.Plenè Tiraquel.in repetitio.l.ſi vnquam.in verbo,omnia, nume.5.C. de reuocand. donatio.& nume.16.vbi dicit,quòd tantum importat dictio quicquam,quantum dictio aliquid. p gloſ.in extrauag.ſuſcepti.§.fin.verſi. & ſi quicquam . ne ſede vacant . in communibus . Decius conſil.455.numero.6. & conſilio ſequen. numero.3.

59 Imò deponitur alienans prædium eccleſiæ, etiam exiguum.c.quicunque.1.in 17.quæſt.4. ibi,prædium magnum, vel exiguum, vel quicquam de iure eccleſiæ alienare tentauerit . vt infrà dicetur.

Nouus intellectus ad c.terrulas.

Nec refragatur.c.terrulas.,infrà eo.quia lo-
60 quitur in terris exiguis, & minus vtilibus, aut longè poſitis, quæ poſſunt ſine ſolennitate alienari : ſecus in alijs.Præpoſ.ibidem,& ad hoc accedit omnis penè turba doctor.quæ reſpondet.c.ceterum.hic allegato:videlicet, licere rē modicam alienare ex cauſa, & ſolennitate hic adhibita.Sed ego cum illis non conſentio : verum nouiter ſic intelligo, ꝙ res eccleſiæ minus vtiles non poſſunt ēt alienari ſine conſilio fratrum.c.vt ſuper.in fi.de reb.eccle.non alienād. Nec obſtat.c.terrulas.infrà eo.quia intelligitur non habere locū,quando neceſsitas interuenerit:vtpote non potuit alienans conuocare canonicos propter peſtem longè diſtantes,vel ob aliam cauſam:tunc quando res erant exiguæ, & minus

minus vtiles, poterunt alienari ſine hac conuocatione, probatur in c. ea enim. 10.q.2. vbi in alienatione prædii inutilis requiritur ſolennitas ibidem reqſita. fortius in re parũ vtili, niſi cõcurrat neceſſitas. p d.c. terrulas. & pro hoc facit. c. placuit. & ibi Archi. 12.q. 2. & iſte intellectus nouus videtur ſatis conueniens text. ſi bene inſpiciatur, dic tamen vt dicitur infrà, in verbo domos, an requirantur aliæ ſolennitates.

f *Donare*. f ¶ *Donare.*] Donari dicitur, qđ nullo iure congente conceditur. l. donari. ff. de regu. iur. & poſtquam venditio rerum eccleſiæ prohibetur, ex qua eccleſia non in totum afficitur incommodo. quia recipit pretium, multomagis donatio rerum eccleſiæ, quæ dicitur damnoſa datio, Paul. in l. contra iuris. §. 1. ff. de pact. nam donare eſt perdere. l. filiusfamiliàs. ff. de donatio. ideo hæc donatio rerum eccleſię prohibetur hic. 61 *Donatio rerum eccleſię prohibetur fallitvt hic.*

Fallit quando vellet donare benemeritis. c. ſi quos ſuprà, eod. quia non videtur donare, ſed ſoluere potius debitum naturæ. leg. Aquilius. ff. de dona. leg. ſed & ſi lege. §. conſuluit. de petito. hæred. capit. cum in officijs. de teſtam. poteſt enim prælatus remunerare, non concedendo dominium alicuius rei, ſed vſumfructum ad breue tempus, Innocen. in capitulo cum in officiis. de teſtam. Bald. in leg, iubemus. colum. tertia. in principio. C. de ſacroſanct. eccleſ. 62 *Benemeritis res eccleſiæ donari an poſſint.*

&

& hæc remuneratio, ſi poſsit, debet ſieri in bonis mobilibus eccleſiæ, non autem in immobilibus. docto. in d. l. iubemus. & c. fi. de pecul. clerico. ſic conſuluit Iaſ. conſi. 116. mihi quoque. in 4. volu. & merita debent eſſe æquiualentia rebus donatis. c. relatum. 2. ibi, iuxta ſeruitii meritum. de teſta. ſic conſuluit Deci. conſi. 174. & pro tenui. col. 2. Vnde cenſuit ſenatus Pariſ. anno. 1528. die. 26. Martii, antiquos colonos nouis pręferendos, cùm tantum offerrent, per ea quæ docet Bart. in l. 1. C. de metalla. lib. 11. & Rom. conſil. 22. ac Iaſ. in l. fi. nu. 10. C. de iure emphi. ac. l. qui Romæ. §, cohæres. ff. de verbor. obliga. col. penul.

Areſtum.

63 Secundò fallit, quando donans rem eccleſię tantumdem donaret eccleſię, cuius rem donat, & iuxta rei collatæ modum. c. conſenſus. & c. ſequen. & ibi declarant doctor. de reb. eccleſ. non alie. c. iniuſtum. in fi. infrà cotutius eſt & in hoc caſu ſolennitates adhibere.

64 Tertiò fallit in papa, qui bona vnius eccleſię alteri ex cauſa concedere poteſt. gloſ. in c. conſtitutus. in gloſ. à quocunque. de relig. domi. in c. 1. 12. diſtinct. Præpo. in d. c. non liceat. vbi fuſius hoc elucidatur. vide ibi.

65 Quartò, non procedit quando vellet dare cōſanguineis pauperibus, ſcilicet pro victu & veſtitu tantùm. c. quiſquis. ſuprà eo. c. non ſatis. 86 diſtin. & pręter victum, & veſtitum, & manifeſtas

Bona eccleſiæ quando poſſint. loca-

ſtas neceſsitates, nihil cuiquam tribuas, ne filiorum panem canes comedant. c. ſi cupis. 16. q. 1. nec prælatus debet conſanguineos ſuos facere procuratores, ne res eccleſię lędantur, & fraus fiat legi. c. Epiſcopus. 12. q. 1. nam conſanguinei, quorum cauſa prælati facti ſunt exquirunt contractus gratuitos ab eis ad vitam fieri, uel contractus locationum, ſeu venditionum fructuum ad longiſsimum tempus, pretio conſeſſato, teſte Ioan. And. in addi. ad Specu. in titu. de reb. eccle. non alien. in rub. vbi plus dicit, ſciui Epiſcopum, à quo promotores ſui extorſerunt gratuitum contractum ad vitam ipſorũ, aſcendentem ad duas partes redituum Epiſcopatus, expreſſa cauſa ſeruitiorum quę impenderant eccleſiæ, & promittebant impendere quandiu viuerent: & inſtrumentum fuit ſuper hoc ſolenniter formatum, & de conſenſu capituli: ſed malè ſucceſsit dictanti, & tali conſanguineo: & meritò ſic debet accidere his qui ſanctam dei domum ad talia trahunt. Hoc maximè faciunt nobiles, vt reditus domus per Epiſcopum augeatur. non enim verentur fructus Epiſcopatus, & aliorum beneficiorum, miſcere cum bonis patrimonialibus, quare omnia ſic coniuncta corruunt, vt vulgò intueri licet.

ri conſanguineis.

g *Commutare.* g ℭ *Commutare.*] Non licet ergo permutare res vnius eccleſiæ cum rebus etiam alterius eccleſiæ, niſi ſeruen- 66

uen-

uentur dicta in hoc textu:& an in hac commutatione requiretur ſolennitas huius tex.ad ambas partes diſputat Lucas de pen.in l.1.col.2.& ſequen.C.de fide inſtrumen. & iur. haſtæ fiſ.li. 10.Ego ipſe concluderem debere per hoc verbum,& per tex.in §.ſed & permutare.10.q.2.c. cum venerabilis.de excep.idem in tranſactione videtur enim quędam commutatio. Feder.con ſil.94.caſus.& Barba.in rub. de reb. eccleſ.non alienand.col.4.ne indirectè alienetur res, quę directè alienari non poteſt, videlicet tranſigendo,componendo,ſiue compromittendo.nam ſi permitteretur ſic alienare,quotidie procurarētur lites moueri,vt poſtea ſuper eis poſſet tranſigi:poterit tamen tranſigi cum ſolennitate hic adhibita,alioqui tranſactio erit perſonalis,& finietur morte tranſigentis.c.de cætero. &.c. veniens.2.de tranſact.c,ex multiplici. de deci. in glo.pen.Alia dicam in rub.de rerum permu.

In permutatione & trāſactione an requiratur iuris ſolennitas.

67 Nec poterit prælatus aut alius cedere liti & cauſæ, ſiue cauſæ tantum. & ſi cederet actioni competenti ad rem immobilem, requirerentur hæ ſolennitates.alioqui ceſsio non valeret.Panor.in.c.1.col.2.depoſit.& in ca.cum pridem.de pactis.multa alia de ceſsione dixi ī ordinat.regiis,rub. *Des priuileges des tranſportz & ceſſions.*

Venditionis appellatio-

h *Vel vendere.* h (*Vendere.*)Hic appellatione vēditionis omnis alienatio extra

tra commutationem & donationem ſuprà expreſſas continetur,& aliquando omnis contractus.l.ſtatuliberi. §.quintus.ff. de ſtatulibe.cap. vno,de controuerſia inter domi.& empto.feud. vbi Bal.in fi.dicit,quòd ſi venditio prohibita ſit ratione rei,tunc omnis contractus prohibetur, vt ibidem.ſi verò ratione perſonę. idem,vt not. in l.2.C.de vſucap.pro empto .ſecus ſi ratione modi & formæ,vt not.in l.2.C.de pręd.minor. lib.10.& hoc quando eſt eadem ratio in aliis cõtractibus,ſicut in venditione.Iaſ.in l.fin. num. 65.C.de iure emph.vt hic , maximè quia per alia iura eſt omnis prohibita alienatio , vt patet in c.nulli.de reb.eccle.non alie.tum etiam quia agitur de materia fauorabili eccleſię ; & de publica vtilitate,& tunc ampliatur diſpoſitio tex. ſingula.in l.hoc modo.ff.de condit.& demonſt. Ita in propriis terminis tenet Anton. de Burgos in rub.de emptio.col.vlti. ubi dicit , ſtatutum prohibens venditionem fauore publico, late accipiendum , vt omnem comprehendat alienationem : plenè Fabia.de monte in tract. de emptio.quæſt.ſecunda,refert Ant.de Burgos in d.rub.vbi plenè declarat.nam quando vna dictio poteſt accipi in genere. tunc ſi materia eſt fauorabilis , in genere accipietur : ſi odioſa,in ſpecie.doct.in capitulo Rodulphus. de reſcript. Alexand.conſil.248.ponderatis. numero,nono. in 6.volum. vide tamen quæ abundè

ne omnis cõtractus continetur.

ſcri-

ſcripſi in l.alienationis.ff.de verb.ſig.

68 Idem in dimembratione, vt requirantur prædictæ ſolennitates, quia eſt quædam alienatio perpetua. Peruſ.in c.1 col.1.eod.tit.& Domi.de Rota.in deciſio.nouis, deciſio.229.in dimembratione.& deciſio.ſeq. Forma venditionis traditur per Specu.in tit.de empt. & vend. §. nunc dicendum verſi.cæterum &c.

69 *Deverbo audeat.* i *Audeat.* i [*Audeat.*] Hic prohibetur nedum factum, ſed & confidentia, & omnis audacia volentis alienare.nam negatiuè ponitur, ne Epiſcopus audeat: ideo importat neceſsitatem, ſicut dicit gloſa de verbo, non poteſt.in regula prima, de regulis iur.in 6. Aliquādo accipitur pro temerè præſumere. Vergi. Hæc præmia qui me ferro auſi tentare feruntur: Quādoque refertur ad hominem, vt non audet accedere per inimicos ad ciuitatem. ita capitur in c.ſtatutum.§.cum verò. de reſcript. in 6.clem. vna.in princip.de foro compe.de audacia quòd capiatur in malam partem, eſt tex.in l. ſi quis in tantam.C.vnde ui.leg.ab his.& ibi patruus meus Iacob.Rebuff.C.de nauicula. libr. 10. & tūc dicitur arrogantia.leg.vna.C.de priua.carce.Au fr.& alii in clemen. 2. de offi. ordin. in 2. not. per glo.ibi, quæ dicit aliquando ſumi in bonū, per.c.audacter.8.q.1. Alia de audacia ibidem videri poſſunt.

Niſi

l Niſi. l ℭ *Niſi.*] Hæc dictio ponit caſus in quibus poſsint res eccleſiæ alienari. nã quando oratio negatiua præcedit, tunc dictio, niſi, ponit l. actione. C. de tranſact. & ibi doct. dixi in §. ſtatuimus. in 2. de colla. in concord. in glo. niſi. Si verò affirmatiua præcedat, dictio, niſi, negat: vt ibidem dico. tradit plenè Ioan. Cró. in c. 1. de reſcriptis, in 6. 70 *Dictio niſi.*

l Fortè aliquid horum faciat. l ℭ *Fortè*] Dubitatiuè quandoque, & etiam aſſertiuè ponitur. c. ex parte. de celebrat. miſſa. cap. ſi forte. de electio. in 6. l. mutus. & l. filiusfamil. ff. de procura. Sub dubio forte, reſpõdent ſæpe periti. l. ſi duo. & ibi glo. ff. de recept. arbitr. Aliquando ponitur explicatiuè. l. quod ſi ff. de pignor. act. Interdum abundat. l. ſi pupilli. §. fi. ff. de negot. geſt. l. penul. in fine. ſi filius famil. fur. feci. dica. Quandoque eſt philoſophicum temperamentum. c. 1. de ſupplen. neglig. prælat. in 6. Verg. Forſan & hęc olim meminiſſe iuuabit. & Ouid. Forſitan & narras, quàm ſit tibi ruſtica coniunx. Quando verò profertur à legislatore in materia iuris, certitudinem ſignificat, & veritatem. c. 1. de iudic. in 6. vbi uerbum uidetur, ueritatem importat: quia eſt prolatum in materia iuris. Barba. in clemen. gratiæ. col. 2. de reſcript. unde dicit Fely. ualere ſententiam, ſi iudex condemnauerit ad dandum decem aureos, quos fortè pars condemnata debet. & perinde. 71 *De dictione forte.*

rinde valet,ac ſi non eſſet illa dictio], fortè appoſita,per l.cum quo.ff.ad leg.falcid. Idem tenet Fely.in c.cum contingat.col.2. in fin.de reſcript.nec dicitur ſententia dubitatiua,ſed certa: quia per iſtam dictionem profertur deciſio certa.per.d.l.cum quo.Deci.in c. ſuper literis.col. 4.in gl.niſi.de reſcriptis.Gomes in.§.æq; 2.nota.de actio.lib.inſt.tamen pro ſubiecta materia iudicare poteris.

Et quando iſtę dictiones ponuntur in diſpenſatione,vt bullis papæ,quomodo intelligantur, ſcripſi in glo.concorda.Francię,in verb.diſpenſationum in fi.in forma mandati.

72 *Meliusquid dicatur.* m *Vt meliora.* m ℭ *Meliora.*] Dicitur meliora facere,etiam ſi non ſit locupletior, nec pauperior,tum quia nil factum eſt in eccleſiæ læſionem, quod ſufficit.c. ea enim. §.hoc ius.10.q.2.& hoc quò ad caſus expreſſos in d.§.ſed & permutare,10.q.2.& c.ea enim.ibi dem:tum etiam quia eoipſo quòd non eſt pauperior,dicitur locupletior.l.in pupillo.ff.de ſolut.ſecundum gloſ.hic.& etiam quia comparatiuum accipitur, & elegantius quidem pro poſitiuo.l.benignius,ff.de legib.l. hæres.de nego. geſt.l.quod Nerua. depoſi. Facit quod nota. in c.fin.de conſuet.in 6.vbi antiquior poteſt optare meliorem præbendam: & dicitur melior, etiam ſi non ſit pluris quàm dimiſſa, ſecundum docto.ibi.nam melior poteſt dici, quæ eſt ap-

tior alicui, etiam ſi ſit minoris valoris, prout ſub nube tamen cōncludere videtur D. Guil. Aurioli, in addi. ad Guil. de monte Laud. in c. ſi pluribus. de præb. in 6. quod eſt verum, ſi alienatio fuerit facta ex cauſa neceſsitatis: quia tunc ſufficit quòd ex contractu alienationis eccleſiá non patiatur damnum. & ita intelligitur d. §. hoc ius porrectum. ibi, ſi debitum vrget. Si verò loquamur in alienatione facta ex cauſa vtilitatis, & tunc oportet quòd vtilitatem habeat eccleſia: alioqui non eſſet vtilitas, nec res melior. Ita probat tex. hic, nō dubium, & c. vt ſuper in fin. ibi, pro vtilioribus. & c. ad aures. ibi, ad maiorem eccleſiæ vtilitatem. de reb. eccle. non alien. vide text. in leg. cum qui. §. melior. ff. de in diem adiect.

Quæro, quando dicatur conuerti in eccleſiæ vtilitatem? Reſpon. quando conuertitur in rem eccleſiæ, & duraturam, puta in emptionem alicuius rei, ſeu in ædificium vel aliam rem. l. 1. & 2. ff. de impenſ. in reb. dot. fa. c. quod quibuſdā. de fideiuſſ. Item dicitur conuerti in vtilitatem eccleſię, etiam ſi eccleſia non haberet perpetuā vtilitatem, ſed temporalem, vtpote pro colendis agris, colligendis fructibus, ſeu aliàs. leg. in fundo. & leg. ſumptus. & leg. ſi fundi. ff. de rei vendi. Domin. in d. §. hoc ius, colūm. ſecunda, vbi dicit, quòd non eſt vera vtilitas, nec etiam quando datur in feudum, licet retinea-

73 *Quando dicatur in eccleſię vtilitatem conuerti.*

tur homagium,& ob defectum homagii nō præſtiti,res poſsit cadere io commiſſum: quia non debet attendi aduerſa fortuna.l.inter.§.ſacram. ff.de verb.obl.Bellamera, conſi.33.quod ſi.col. 14.verſic. quò ad ſecundam difficultatem. Et ſufficit quòd tempore contractus dicatur vtilis, licet poſtea efficiatur deterior: quia attenditur tempus contractus.l.ſi voluntate.C.de reſcind. vend.Calder. expreſſè conſil.5. rub.de rer.permut.per tex.in. lege ſed an vltro.§.primo.ff.de nego.geſt.

74 *Proſpicere quid.* n *Proſpiciat.* n ℂ *Proſpiciat.*]Proſpicere eſt procul aſpicere:vt no.in cap.ſi quis presbyterorum.de reb. eccl. non alien. Ex quo infertur quòd requiritur cauſæ cognitio rei,quæ debet alienari:videlicet an expediat eccleſiæ iſtam potius alienare,quàm aliam, arg. l. magis puto.§.imprimis.&.§.ſi æs alienum.ff.de reb.cor. ideo eſt neceſſe non ſolum circa cauſam alienationis ttactari,& cognoſci,ſed etiam circa rem alienandam.Feder. conſi. 137. per c. tua.de his quæ fi.à præl.alioqui quare fieret tractatus?ideo non valet conſenſus Epiſcopi eidē facta relatione de neceſsitate vendendi, ſi non referatur vtilitas rei, ſecundum eundem Feder. quia non dicitur diligens tractatus, qui in hac alienatione requiritur, vt ſupra dictum extitit. Item non dicitur meliora proſpicere, qui vendit res eccleſię vtiliores, ergo non conuenit huic

huic tex.vide Gemi. conſil. 48. presbyter. col. 3.ideo res mediocres debet vendere.§. hoc ius. 10.quæſt.2.

Nec creditur inſtrumento quòd ſit factum cauſa vtilitatis,niſi probetur.c.non liceat papę. ſupra eo.vbi Præpo.col.2.dicit non ſtari dictis papæ,dicentis ſe alienaſſe ex cauſa ſuis conſanguineis: nec etiam præſumitur vtilitatis cauſa factum,niſi probetur,tex.in c.1. & ibi glo. eo. tit.in 6.ſic concludit Guid. pa. in deci. Delph. q.151.quarta.Aegid.Bellame. conſi. 33. quod ſi.col.14.etiam ſi partes confiteantur eſſe vtile eccleſiæ,Barb.conſil.40.pręclarè.col. 5. vol. 1. quia pateret via fraudibus,& renunciarent partes per indirectum,quod directò facere non poſſunt:& eadem facilitate, qua actum conficiunt, confiterentur.nec etiam confeſsio pręlati nocere pôt eccleſiæ, vt concludit gloſ. in l. certum §.ſed an ipſos.ff.de confeſ.& Calder. conſil. 5. an confeſsioni.in illo titu.& tunc eccleſia vendens non ſoluet laudimium.teſte Petr.Iacob.in rub.de ſucceſ.verſ. item vni poteſt alienare. in prac.ſua. 75 *Inſtrumento non creditur, quod ſit vtilitatis cauſa factum.*

o *& cum totius.* o ℭ *Et cum totius*. Sufficit tamen quòd duæ partes interſint.& quòd maior pars conſentiat alienationi,per tex.in l.nominationum.C.de decur. lib. 10.l.plane.&.l.nulli.ff.quod cuiuſque vniuerſi. nomi.&.l.3.de decret.ab ordi.faciend.càp.1.de 76 *Maior pars an in alienatione ſufficiat.*

his quæ fiunt à maiori parte capituli. Sed hic di cit totius, quantùm ad tractatum: ſed requiritur maior pars quãtum ad conſenſum. Præpoſ. hic. niſi minor pars velit cauſam rationabilem in contrarium allegare, quia tunc negotium differ ri debet, quouſque cognoſcatur. arg. c. illud. 23. diſt. in electione tamen ſufficit præſentia maio ris partis, dum tamen omnes ſint vocati. gl. in c. cum nobis. cap. bonæ. &. c. quia propter. de electio quia mora in talibus eſt periculoſa. c. quàm ſit. de elect. in 6. quanuis contrarium teneat gl. in c. quanto. 63. diſt.

77 *Abſentes an ſint vocandi, & quando.* Quæro an ſint vocandi monachi, vel canonici abſentes? Reſpondeo non, quia ſpeciale eſt vt in electionibus, receptionibus, vocentur, & in caſu decretalis præſentium. in glo. ipſorum. de teſti. in 6. ergo in contrarium eſt ius commune. arg. l. ius ſingulare. ff. de legib. glo. in c. cum in eccleſiis. de præb. in 6. gloſ. in c. cum inter vniuerſa. in verbo, remoti. de electio. & in c. fin. de maior. & obedient. per tex. in ca. ea enim. §. hoc ius. 10. q. 2. Guido papæ in deciſio. Delphina. q. 160. alia. Oldra. conſil. 259. impugnatur. in fi. & quia in d. §. hoc ius. dicitur ſeruientium: ergo non ſeruientes non vocabuntur, & ſic abſentes non debent vocari, quia non ſeruiunt, gloſ. in cap. quanuis. in verbo, euocandi. de offic. ordinar. in 6. Nec ſunt vocandi monachi, qui reſident in ſuis beneficiis, vel canonici ſi

non

non deſeruiant illi eccleſiæ, cuius bona alienantur, text. in d. §. hoc ius porrectum. in verbo, ſeruientium. videtur ſub nube tenere glo. & doct. in d. c. cum inter vniuerſas. & Io. And. in d. ca. quanuis. de præben. in 6. quod intelligerem. quando longe diſtarent, vt ſuprà dictum extitit

Quæro, quis probabit ſaniorem partẽ interfuiſſe, vel duas partes præſentes, vel non?; Reſpondeo, is, qui opponit non interfuiſſe, quia ſtabitur inſtrumento, donec contrarium probetur. lege cum precibus. C. de prob. Item omnia præſumuntur ſolenniter acta. lege ſciendum. ff. de verb. oblig. & debet opponi, quòd non fuit ſeruata forma. Lauren. hic. quæſt. 24. non valeret tamen ſi diceret opponens tales canonicos non interfuiſſe, quia ſua non intereſt contemptum illorum proſequi, ſicut dicitur de inſtrumento ſyndicatus. per Specu. in tit. de ſyndico. & ſicut clerici non poſſunt alienare res eccleſię ſine Epiſcopi conſenſu, ne fraus committatur: ita non poterit Epiſcopus hoc ſine eis facere, vt not. dicit Anto. Butrius in cap. 1. de reb. eccle. non alienand. ſic conſuluit Barb. conſil. 60. præclarè. columna. 3. in 4. volu. per c. alienationes. 16. q. 2. 78 *Solẽnitatẽ quis probare debet.*

p *Cleri.* p ¶ *Cleri.*] Pro capitulo ponitur, gloſa in capitulo cum apoſtolica. de his quæ fiunt à prælat. & intellige ſecundum Panormitan. & alios ibi de capitulo il- 79 *Quando nõ ſunt canonici uel monachi ſuperior ſupplet*

lius eccleſiæ,cuius eſt res.Si tamen abbas monachis careat,vel Epiſcopus canonicis,fiet alienatio cum conſenſu ſuperioris, videlicet archiepiſcopi,vel legati,ſeu alterius.glo.nota. in c. ſi qua,de rebus.ſuprà eodem.probatur in cle. 1. d reb.eccle.non alienan.

80 Nam vbi requiritur conſenſus mariti,vel tutoris,eis abſentibus, iudicis authoritas ſufficit. l.bonorum.C.qui admitti. ſic conſuluit Rom. conſi.*36*.viſa diſceptatione.Vel requiritur conſenſus clericorum honeſtorum ibidem ſeruientium,Archid.in c.placuit.2.ſuprà eo.& d.§.hoc ius.Prępo.hic,col.penul.Innoc.& Anto.in.c.1. de his quę fi.à præl.Peruſ.in d.capitulo.1.eo.ti. in *6*.col.*6*.vide Deci. conſil.42. & pro tenui. Sunt tamen quidam prælati,qui expellunt nolētes conſentire alienationi: & bona eccleſiæ, quæ non acquiſierunt,vi vendunt,in perniciem ſuarum animarum.An appellatione populi veniat clerus,latè tradit Decius in capitulo. primo.de præbend.

81 *Vnus tractatus ſufficit.*

q *tractatu.* q ¶*Tractatu.*Tractatus dicitur principiū,ad quod is qui incipit tractatum,dicitur incepiſſe negotium.Bal.in c.in cauſis.col.2.de elect.Sufficit ergo vnus,dum tamē ſit ſolennis & diligens, cùm iſte tex. loquatur in ſingulari,&.c.1.de reb.eccle.non alie. in 6. &.cap.tua.de his quæ fi. à præl.vbi dicit Panor. doct.ſic communiter tenere.

Fallit

Fallit in monachis S.Benedicti,qui tractatus duorum dierum ad minus facere debent: vt pa- 82
tet in conſtitutio.Benedictinis.c.9.rub.de mutuis ac venditionibus ſyluarum,& conceſsioni bus iurium: refert Io. And. in add. ad Spec. in tit.de loca.§.ſequitur.verſi.& nota. & de quoli bet tractatu debet fieri inſtrumentum. ut ibidẽ dicitur,& per Socy.conſi.22.uiſo.col.5.uol.1.

Secundò fallit, quando conſuetudo eſſet, 83
quòd deberent plures tractatus fieri:quia illa e rit ſeruanda.Bal.in d.au then.hoc ius. & Peruſ. in d. capitulo primo col.2. argu. ca. cæterum. de donat.Et nota quòd nunquam requiritur tra ctatus,niſi in caſibus à iure expreſsis.glo.in d. c.1.eod.tit.in 6.&.c.quanuis.de offi.ordina.ibi dem.tamen ſapientes prius meditantur ſua negotia,& tractant,antequam ea expediant.

Quæro,qualis eſſe debet iſte tractatus? Re- 84
ſpond.omnes canonici uel monachi debent uo cari expreſſè ad ſonum campanæ,uel aliàs,iuxta morem ipſorum,ad tractandum,& deliberan dum ſuper uenditione,uel locatione perpetua, ſeu alia alienatione. *Tractatus qualiter fieri debeat.*

Quibus congregatis, prelatus, abbas, ſeu prior proponet cauſam, uidelicet, debitum urgere, uel aliam intereſſe neceſsitatem,ſeu utilitatem ſuper qua dicet canonicis,ſeu monachis ſic con gregatis, Tractabitis, ſeu deliberabitis an, & quid alienare expediat. Et quilibet dicet ſuum

 ſuffragium.

ſuffragium. Et poſtea, ſi conuenerint in vnam ſententiam, fiet inſtrumentum huius deliberationis, & tractatus, videlicet, quòd tales canonici S. Petri Montiſpeſſul. poſt longum & diligẽtem tractatum communi conſenſu confirmauerunt, quòd talis poſſeſsio, propter tale debitum, vendatur, vel alienetur, & pecunia ad dictam cauſam conuertatur, credentes hoc vtilius expedire eccleſiæ. Sic tradit Specul. in tit. de loca. §. ſequitur. verſic. & ſcias. & cæter. Formam inſtrumenti ſuprà poſui, numero. 13. Etiam tractari debet qua via extra alienationem prouideri poſsit eccleſiæ, an ex fructibus locationum rerum eccleſię habitis: & ſi non de fructibus, an poſsit prouideri de rebus mobilibus: & ſi non de mobilibus, an magis quibuſdam rebus minus fructuoſis quàm aliis, inſtar alienationis bonorum pupillorum. lege magis puto. §. non paſsim. & . §. ſequens. ff de rebus eorum. Socy. conſilio vigeſimonono. viſo. columna quarta. vol. 1. & conſi. 235. viſa. in ſecundo vol. & Barb. conſilio. 40. preclarè. in 1. vol.

85 *Tractatus quando interuenire debeat uel nõ.* Quæro, qñ tractatus interuenire debeat? Reſpõdeo, tunc qñ archiepiſcopus uel Epiſcopus alienat bona communia inter ſe & capitulum, vel bona ſpectantia ad menſam Epiſcopi, gloſa in clemen. ſecunda. eodem titulo. Idem ſi capitulum alienet bona de menſa capituli: quia etiam debet & tractatus & Epiſcopi autho-

authoritas interuenire. Imol.in. capitulo. primo.de his quę fiunt à prælat. Peruſ.in dict.cap. primo.eodem. tit. in 6.Idem in eccleſia collegiata regulari,vel ſeculari,vt capitulum illius eccleſiæ conſentire debeat, clemen. prima. de de rebus eccleſiæ nō aliena. & etiam tractatus & abbatis conſenſus, ac Epiſcopi authoritas interuenire debent . capitulo abbatibus. ſuprà eodem. Nec valeret conſuetudo quòd non interueniret conſenſus Epiſcopi,Archid.in capitulo in uenditionibus. 17.quæſt.quarta.glo. in d.clemen.2.Hoſtien.& Imol.in d. cap. 1. & ſuprà fuſius dixi.

86 *In exēptis papæ authoritas requiritur.*

Si tamen abbas ſit exemptus, requiritur authoritas papæ,glo.in dicta.clem.prima. in verbo proprii. & illa authoritas debet eſſe ſpecialis & expreſſa.lege negotium.C.de nego. geſt. vnde oportet quòd papa ſciat quare, & de quibus rebus ſit licentia concedenda.Ioan.And.& & Peruſ.in d. capitulo fi.in fi. prin. eodē tit. in 6.niſi abbates uel alii prælati haberent eccleſias pleno iure ſubiectas:quia tunc ſi rector uelit alienare,poterit cum conſenſu illius abbatis habentis iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem. Innocent. in capitulo. cum & plantare. §. in eccleſiis.de priuil.Imol.in capitulo ſtatuimus. de tranſact.Bal.conſil.378.factum tale. in fin. uolum.tertio.gloſ. ſingul.in uerbo proprii. d. clem.1.eo.tit.

Ideo

Moniales quam ſolennitatem ſeruare debēt.

87 Ideo infertur, quòd ſi moniales ſubiectæ pleno iure prædicatoribus, vel minoribus, velint alienare, poterunt cum authoritate miniſtri prouincialis, vel generalis, vel alterius habentis iuriſdictionem in eis quaſi epiſcopalem, cum tractatu & ſolennitatibus hic expreſsis. Barba. conſil. 40. præclare. col. 3. vol. 1. & conſi. 10. clementiſsimi. col. 1. vol. 2.

88 Si verò rector eccleſiæ inferioris velit alienare, poterit cauſa exiſtente cum licentia & cōſenſu Epiſcopi, etiam ſine capituli cōſenſu uel tractatu, §. hoc ius porrectum. &. c. caſellas. 10. q. 2. Specula. in titu., de emptio. §. nunc dicendum reſtat. verſi. cæterum. facit. c. placuit. 2. ſuprà eo. & iſta opinio ſeruatur de conſuetudine teſte Peru. in d. c. 1. col. 1. & penul. per tex. in d. cle. prima, eodem titulo. vbi dicitur quòd ſi eccleſia non habeat conuentum, ſufficit quòd alienatio fiat per rectorem ipſius eccleſię cum conſenſu ſui prælati. facit. c. cęterum. de donatio. Domi. Gemin. conſilio. 48. presbyter. columna ſecunda.

Vacante eccleſia quæ ſolēnitas requiratur.

89 Niſi eccleſia vacaret, quia tunc dato defenſore requiritur, non ſolùm conſenſus capituli eccleſiæ cathedralis, ſed etiam tractatus. Præpoſi. hic per. c. primum. eodem titulo, in 6. Licet gloſ. & docto. in d. c. 1. eodem titulo, dicant ſufficere defenſorem alienare cum authoritate Epiſcopi. ego verò tenerem primā: quia Epiſcopus

pus conſtituit defenſorem,cùm ſit legitimus ad miniſtrator eccleſiæ ſibi ſubiectæ.c.fina.de ſuc ceſsio.abinteſtato.qui adminiſtrator non aude ret contradicere Epiſcopo. Ideo & conſenſus capituli requiritur.

In hac etiam alienatione requiritur conſen- 90 ſus patroni,ſi eccleſia ſit patronata, quia ſua ēt intereſt.Io.Andr.in addit.ad Speculat. in loco proximè allegato.& Imol. in d. cap. 1.text.in c.precariæ.ſuprà eo. Decius conſ. 174. in fin. glo.in c.conſtitutum.16.q.1.Card.in clem. 1. col.2.de dec.

Patroni conſenſus an in alienatione requiratur.

r *Atque conſenſu.* r ℂ *Conſenſu.*] Non ſufficit tractatus ſine conſenſu per hunc textum, vt fraus remoueatur: quia poſſent conuocari canonici, & monachi, & non haberi conſilium neque conſenſus eorum.ideo textus iſte dicit atque conſenſu. pro 91 batur in c.obeuntibus.63.diſtinct. Præpoſ.hic nec valeret conſenſus ſigillatim in cameris datus:ſed requiritur, quòd in communi ſint congregati canonici.argum.c.in Geneſi. de elect. tum quia vnus poſſet trahere alios in ſuam ſententiam;quando omnes eſſent congregati. l. ſi in tres.ff.de recept.arbit.tum etiam quia omnes canonici habent ex illis reditibus uiuere, uel ex illa re alienanda: & ſic ſimul communicando apparebit,an ſit utile vendere, uel non. Item facit iſte textus,dum dicit totius,non dicit

Conſenſus in capitulo & in communi dari debet.

cit ſingulorum.Archi.& Præpoſit.hic quamuis contrarium,diſtinguendo tamen,tenuerit gl.in cap.1.eod.titul.in 6.contra quam tenet Peruſ. ibidem.

92 Nec valeret etiam conſenſus præſtitus per literas.Bal.in d.authen.hoc ius porrectum. col.3 nam multa dicimus ſeparati,quæ non tenemus quando ſumus congregati:quia primò cauſa cõplacentiæ nil recuſamus, at congregati ponderamus quæ facienda ſunt. Nec obeſt.l.per fundum.ff.de ſeruit.ruſtico. prædio. quia loquitur in re communi pluribus vt ſingulis, ſecus in re communi pluribus vt vniuerſis,vt ſunt res eccleſiaſticæ. not.doctor. in regula quod omnes. de reg.iur.in 6.

93 Minus obſtat.c. ſi qua de rebus,ſuprà eo. ubi alienatio per ſequentem conſenſum conualeſcit: quia verum eſt vt valeat nunc, ſcilicet tpe conſenſus,& ſic ante non ualebat, & iſta ratificatio etiam collegialiter debet fieri, aliàs nõ ualeret.Philip.Peruſ.in d.c.1.col.3.alleg.Io.Andr.in ca.quod ſicut.de elect.Nec etiam ſufficeret cõſilium ſine conſenſu.gl.in cle.vlti.de reb. eccle.non alienand. Ioan.And.in c. ſi religioſus.de elect.in 6.

Ratificatio quomodo fieri debeat.

94 Quæro,quid ſi canonici vel monachi diſſentirent, & abbas uel Epiſcopus conſentiret, an poſsit hęc alienatio fieri:& ſi fiat,an valeat? videtur quòd ſic,ratione vtilitatis. Reſpondeo, non

Diſſentientibus monachis vel canonicis an a

non poteſt Epiſcopus, vel abbas diſſentientibus canonicis vel monachis alienare, etiam ſi abbas & Epiſcopus ſimul conſentirent, per hũc tex. conſenſu. arg. c. monachi. 16. q. 1. Nec etiã poſſent canonici vel monachi diſſentiente Epiſcopo vel abbate alienare: quia non ſolùm requiritur conſenſus fratrum, ſed etiam Epiſcopi authoritas, vel abbatis: quę ſi non interueniat, non ualebit alienatio. Imò etiam vacante ſede non poterit fieri alienatio per ſolum capitulũ, ſed ſuperioris authoritas requiritur. Præpoſ. & alii per illum tex. in c. ſi qua. & c. precariæ. ſuprà eo. per glo. ibi, nec poterit hæc authoritas interponi per capitulum, Gemi. in c. 1. de maior. & obed. in 6. per c. is cui, de elect. in 6. Prępoſi. hic per iſtum textum etiam probatur non requiri conſenſum capituli eccleſiæ volentis alienare, & conſenſum capituli eccleſiæ cathedralis ſimul, quia hic tex. dicit cleri conſenſu, id eſt capituli, non capitulorum. Ideo ſi monaſterium uelit rem monaſterii alienare, tunc requiritur conſenſus fratrum aut abbatis, & authoritas Epiſcopi: non uerò capituli eccleſiæ cathedralis conſenſus, quia canonici eccleſię cathedralis non habebant uiuere ex reditibus eccleſiæ inferioris. Ideo eorum non intereſt, ergo ceſſabit ratio, & conſenſus illorum, Laur. hic, q. 13. dicens iſta ſeruari per c. placuit. 2. ſuprà eo. qđ eſt bene notandum.

lienatio poſ ſit fieri.

Nota

95 Nota quòd conſenſus capituli debet præcedere alienationem.cùm tractatus debeat inter uenire,qui debet præcedere cõſenſum.c. 1. eo. tit.in 6.niſi ageretur de alienatione paruæ rei & minus utilis.c.3.de his quę fiunt à prælat. dicas tamen, quòd quando canonici alienationẽ factam ratam habent, id temporis adhibere debent tractatum, in quo deliberabunt an expediat,& vtile ſit ratificare illum contractum, & facto illo tractatu,ſi ratificent, valebit alienatio,vt nunc,quia non reperitur facta ſine tractatu.Imol.in d.c.3.per c.ſi qua.ſuprà eod. Barb. conſil.16.à Ioue.col.2. in 3.vol.Socyn.conſil. 15.col.11.vol.1.ſicut dicitur quando papa diſpenſat cum illis, qui matrimonium prohibitũ contraxerunt,vt illa diſpenſatio valeat,vt nunc & ſic ſi filij ſint medio tempore nati, non erunt legitimi.Præpoſ.& alii in c. per venerabilem. qui filii ſint legit. [* Vide vnum caſum,in quo non requiritur conſenſus, nec tractatus. per Anton.Capytium in deciſio. Neapo.q. 16. In cauſa venerabilis. quando fit per commiſsionem papæ,alicui factam,vt ſe informaret de cõ tentis in ſupplicatione, allegat Panor. in conſ. 41.in primo uolu.]

Conſenſus prędecere debet alienationem.

† *Additio.*

96 *id eligat: quod non ſit dubium* [*profu-*

Euidens utilitas ad Epi

[℃ *Profuturum eccleſiæ.*] Si ergo alienans res eccleſiæ vellet dare minus offerenti,

turum eccleſiæ. Et infrà, Epiſcopus rebus eccleſiæ. renti, non ualeret: quia non prodeſſet eccleſiæ, quod requiritur per hunc tex.& c.ſi quis presbyterorum.eo.titu.ſufficit tamen quòd credant nõ plus valere,& ſic eligant,quantum in ſe eſt,utilius:tunc,licet lædantur,valebit tamen alienatio.c.ad noſtram.eo.titut.nam ſufficit utiliter eſſe cœptum,ut dicit glo.hic. *ſcopos eligi debet.*

97 Poterit tamen eccleſia reſtitui,per cap.cum cauſa.& ca.cum dilecti.de empti.& ibi dixi: Et ſic Epiſcopus habet eligere quam partem uiderit utiliorem.utpote ſi ſex canonici aſſerant illam domum N.eſſe utile uendere,alij ſex aliã, Epiſcopus eliget id quod non ſit dubium profuturum eccleſię:& ſic euidẽs utilitas debet eſſe,per hoc uerbum quod non ſit dubium, teſte Barbat.conſi.40 prçclare.col.2.in 1.uolu.

98 Et non eſt dubium profuturum eccleſię, ſi detur res in emphiteuſim, & dentur tot cenſus ſeu reditus in ſingulos annos, qui ſimul collecti ad uiginti annos. faciunt ueram rei eſtimationem.not. text.in §.quia uerò leonis. in fi.de non alien.aut permut.reb.eccle.gl. in uerbo,iuſta,in authen.perpetua. C. de ſacroſanct. eccle.glo.in uerbo,diſtrictè.in d.§. hoc ius.qđ facit ad ſciendam ueram eſtimationem rei, iuxta.l.2.C.de reſcind.uendi.Iaſ.in l.ſi fundum ꝑ fideicommiſſum.colum.2, ff. de legat,1.Sed in *Reditus in emphiteuſi æſtimari debent.*

hoc

hoc inſpicienda eſſet conſuetudo patrię.

99 Et nota, quòd eccleſia, cuius caput eſt Chriſtus, habet dominium bonorum: ſed quò ad ſubſtantiam ſunt pauperum, quò verò ad adminiſtrationem ſunt clericorum, teſtibus Io. And. & Peruſ. in c. fin. in princ. eo. tit. in 6. poſt Io. monachum ibi. facit. c. 2. de donat. & c. commiſſa. de elect. in 6.

Dominium bonorum eccleſiæ apud quem ſit.

100 t *Tanquam cōmendatis non tanquam proprijs vtatur.*

Epiſcopus rebus eccleſiæ quomodo vti debeat.

t ¶ *Tanquā cōmendatis.*] Epiſcopus rebus eccleſię non tanquam propriis vti debet, ſed tanquam commendatis: qa non ſunt propriæ, ſed communes: ideo nemo dicat proprium, quod eſt commune. text. in ca. ſicut hi. 47. diſt. & quòd res eccleſiæ ſint communes. tradit tex. in c. expedit. & c. res eccleſiæ. ſuprà. q. 1. eadem cauſa, poſtquam ſunt communes, ergo non licet eas alienare. c. volumus. ca. præcariæ. ſuprà eo. vide tamen text. & not. in l. ſeui electione. §. 1. ff. de leg. 1. vbi commune dicitur meum quò ad partis meæ diſpoſitionem, vt de ea tanquam de re propria diſponere poſſim. ibi fuſius traditur. vide ſi non graueris, ne cō pendii terminos excedam.

101 Nota tamen, quòd per hoc Epiſcopus non dicitur commendatarius, qui differt ab eo, qui habet in titulum. c. dudum. 2. de elect. c. nemo. illo. titu. in 6. Ideo hic dicitur tanquam, quæ eſt

Dictio tanquam, eſt improprietatis nota.

nota

nota improprietatis,gl.in uerbo,tanquam. ca. ſolitæ. de maio.& obedien.dixi in meo tracta. fictionum:vbi congeſsi verba denotantia fictio nem.Et nota, quòd ſi ſtatutum dicat aliquem tanquam falſarium puniendum,tamen pœna.l. Corneliæ de fal.ordinaria non debebit puniri, ſed alia pœna arbitraria.ſingu.eſt dictũ Bal.in. ç.nonnulli.§.ſunt & alii.de reſcript.ſequitur Fe ly.ibi,& in.c.ſolitæ.col.2.de maiori.& Hippo. ſing.236.dictio tanquam.& dixi in ordin.reg. rub. *Des notaires* artic.12,ibi, *D'eſtrepunis com me faulſaires &c.* Iſte ergo tex.dicit,quòd Epi ſcopus rebus eccleſię, tanquam commendatis vtitur,non tanquam propriis. Et dicit vtatur, non abutatur:quia Epiſcopus vel alius benefi- ciatus rebus eccleſiæ vti,& non abuti debet. c. cum ſecundum,vbi Io.And.& alii.de præb.

v *Irrita enim epi- ſcoporum vẽditio & cõmutatio rei eccleſiaſticæ erit abſque omnium.*

v ℭ*Irrita.*] Ipſo iure p hoc verbũ, irrita, de quo eſt tex. iũcta glo.in authen.ex cau- ſa.C.de libe.præte.& ſic pa- tet alienationem rei eccleſię non adhibitis ſolẽnitatibus eſſe nullam. 102 *Alienatio rei eccleſiæ eſt ipſo iure nulla,ſi- ne ſolenni- tate.*

Ex quo infertur, quod emptor rei eccleſia- ſticæ, vel alius, qui poſſederit rem eccleſiæ, ex hoc contractu nullo,tenebitur etiam fructus re ſti tuere,ca.ſi quis presbyterorum.de reb.eccle.

Tria ad reſciſionem alienationis bonorum eccleſiæ.

non alien.c.grauis.de reſtitu.ſpoliat.Nec refratur.l.cum fundus.ff. ſi cer. peta. vbi bonæ fidei poſſeſſor lucratur fructus in contractu bonæ fidei vſque ad tempus petitionis,in contractibus ſtricti iuris vſque ad tempus litis cõteſtatæ, per illum tex.qui debet intelligi,quando contractus valuit:ſecus ſi fuerit nullus,vt dixi.[*Hodie curia parlamenti Pariſien. nõ ſolet reſcindere has alienationes factas ſine ſolennitate,ſi non inſit læſio,& notabilis,adeo quod tria requirũt & ſolennitatis defectum,& leſionem,& quòd ſit læſio magna,non minima,de qua non curant, ſicut nec prætor. l.ſcio.ff. de mino. Ita fuit concluſum in curia & in mente ipſius retentum, & an precium ſit reſtituendum.glo.& doc.in.c.ad audientiam de rebus eccleſiæ non alienand.

† *Additio*.

Secundò,infertur quòd rector eccleſiæ ſubſequens,& ſucceſſor non tenebitur ſtare illi alienationi,nec cõtractui facto per prędeceſſorem. ca.ſi quis preſbyterorum.de reb.eccle.non aliẽ. Floren.in.3.parte ſummæ,tit.12.c.5.de aliena. rer.eccle.in fi.princip.Alexan.in.l.ſi filiusfa.ff. ſol.mat.& docto.in.c.fina.ne præl.vi.ſuas.

Et ſic prima pœna eſt,quòd nulla eſt alienatio.& annulatio actus dicitur pœna.glo.in.c.cognoſcẽtes,& ibi docto.de cõſti.dixi in gl.nullitatis pœnã.in.§.monemus.de colla.in cõcorda.

Secunda,quòd tam is qui alienat, quàm is in quem fit alienatio,eſt excommunicatus per bul

lam Pauli. 2 quam ſtatim tranſcribam, vt quilibet eam videre poſsit:& per tex. in. d. c. ſi quis presbyterorum. de reb. eccleſi. non alienand.

Tertia pœna ſacrilegii. c. omnes eccleſię. 17. q. 4. vbi ſic dicitur; omnes eccleſiæ raptores, atque ſuarum facultatum alienatores à liminibus eiuſdem matris eccleſiæ anathematizamus, authoritatę apoſtolica pellimus, damnamus, atq; ſacrilegos eſſe iudicamus:& non ſolùm eos, ſed omnes conſentientes eis, & cæt. capitulo. quid ergo. 23. q. 4.

Quarta, deponi debet is qui alienat res eccleſię. c. diaconi. ſuprà eo. c. ſi quis. de rebus eccleſ. non alien. & ibi Hoſtien. & alii.

Quinta, Epiſcopo ſeu abbati alienanti inter dicitur ingreſſus eccleſiæ: vt in bulla patet, & in d. cap. omnes. 109

Sexta, quòd ſi per ſex menſes immediatè ſequẽtes ſub interdicto iſto animo indurato perſeuerauerit, lapſis dictis menſibus à regimine ſuę eccleſiæ, & adminiſtratione, vel ſui monaſterii, cui præſidet in ſpiritualibus, & temporalib⁹, eſt eo ipſo ſuſpẽſus, vt in dicta bulla cõtinetur. 110

Septima, inferiores prelati, ſeu priores, vel quicunque alii habẽtes beneficia curata, vel ſimplicia, ſeu dignitates, adminiſtrationes, vel officia eccleſiaſtica regularia, vel ſecularia, ſunt priuati eoipſo, quòd alienãt ſuis beneficiis, quorũ res & bona alienarunt, vel dignitatibus, illàque 111

Alienantes bona eccleſiarum ſuis ſunt priuati beneficijs.

vacare cenſentur, abſque alia declaratione, quæ beneficia poſſunt cōferri liberè per ordinarios, ad quos ſpectat de iure collatio, vt in bulla patet. qđ ē ſummè notādum cōtra illos, qui ſic alienant, vt beneficia illorum poſsint impetrari, vel cōferri tanquam vacantia, & eſt hic vnus modus vacandi, qui vtinam bene ſeruaretur. Alios vacandi modos ſcripſi in §. monaſteriis, in verb. vacantibus. de nomi. reg. in concorda.

112 Octaua, indignationem Rom. Pontificis incurrit, vt hic patet in fi. bullæ, & qui indignationem papæ incurrit, meretur priuari beneficijs eccleſiaſticis. Bal. & Aluar. in §. porrò. quæ fuit prima cau. benefi. amit. dixi in tract. nomina. in q. 19. nu. 8. verſi. ſextò.

113 Nona, quia alienans eſt periurus. nam oēs beneficiati iurant in principio nō alienare, nec diminuere bona eccleſiæ. c. ꝓhibemus. de cenſib. d. c. ſi qs presbyterorum, & alienando diminuūt

Decima, ſymoniam committit, teſte Archid. in c. ſaluator. in fi. 1. q. 3. per illū tex. in verſ. quiſquis. arg. c. ſi forte. 17. q. 4. licet alii intelligant quando venderet res ſacras.

114 Vndecima, tanquā homicida eſt. c. qui Chriſti. ſuprà eo. vbi ſic deſcribitur: Qui Chriſti pecunias & eccleſiæ aufert, fraudat & rapit, vt homicida in conſpectu iudicis deputabitur, & magna iniquitas exercetur, quando prælatus vel alius deputat ad alium vſum bona eccleſiarum.

1 Tanquam homicida habetur qui res eccleſiæ alienat.

Barb.

Barb.per illum tex.in c.conqueſtus:in verbo,ini quum de foro compe.

Duodecima, quia non obſtante alienatione res alienatæ reuertuntur ad eccleſiam, nullo da to pretio,cap.1.de ſchiſmat.& ibi Anch.Flor.in 3.parte ſummæ,tit.24.c.9.vbi dicit emptorē ha bere recurſum contra venditorem ad pretium. non poterit tam ē vti retentione eccleſię:vt no. in c.fi.de rebus eccle.non alienan.Alias pœnas miſſas facio,ne in deſperationē miſeros inducā alienatores rerum eccleſiaſticarum: ſed bullam nunc papę perlegant. 115 *Nullo dato pretio ab eccleſia res alienatæ repetuntur.*

Paulus Eps ſeruus ſeruorū Dei,adperpetuā re memoriā,ambitioſæ cupiditatiillorum pcipuè qui diuinis & humanis affectati, damnatione poſtpoſita imobilia,& ptioſa mobilia deo dica ta,ex quibus eccleſiæ,monaſteria,& pia loca reguntur,illuſtranturque, & eorum miniſtri ſibi a limoniam vendicant,prophanis vſibus applica ri,aut cum maximo illorum,ac diuini cultus de trimēto,exquiſitis mediis vſurpare pręſumunt. occurrere cupientes.Omnium rerum & bonorum eccleſiaſticorum alienationē, omneque pa ctum,per quod ipſorum dominium conceſſionem, hipothecam, locationem, & conductionem,vltra triennium, necnon infeudationem, vel contractum emphiteuticum, pręterquam in caſibus à iure permiſsis, ac de rebus & bonis in emphyteuſim ab antiquo conce 116 *Bulla papę contra alienantes res eccleſiæ.* *Alienationum variæ ſpecies.*

di ſolitis:& tunc eccleſiarum euidenti vtilitate, ac de fructibus & bonis qui ſeruando ſeruari non poſsint pro inſtantis tpis exigentia: hac ꝑpetuò valitura conſtitutione fieri præſenti prohibemus, prædeceſſorum noſtrorum conſtitutionibus, prohibitionibus, & decretis aliis ſuper hoc editis: quæ tenore præſentium innouāmus, in ſuo nihilominus robore permanſuris. Si quis autem cõtra huius noſtræ prohibitionis: ſeriem de bonis & rebus eiſdem quicquam alienare pręſumpſerit, alienatio, hipotheca, conceſsio, locatio, conductio & infeudatio huiuſmodi, nullius omnino ſint roboris, vel momenti: & tam qui alienat, quàm is qui alienatas res & bona prędicta receperit, ſententiam excõmunicationis incurrat: alienanti verò bona eccleſiarum, monaſteriorum, locorùmque piorum quorumlibet inconſulto Romano pontifice, aut contra pręſentis conſtitutionis tenorem, ſi pontificali vel abbatiali pręfulgeat dignitate, ingreſſus eccleſiæ ſit penitus interdictus. Et ſi per ſex menſes immediatè ſequentes ſub interdicto huiuſmodi animo (quod abſit) perſeuerauerit indurato, lapſis menſibus eiſdem, à regimine & adminiſtratione ſuę eccleſiæ vel monaſterii cui præſidet ĩ ſpiritualibus & temporalibus, ſit eoipſo ſuſpenſus, inferiores verò prælati, commendatarii, & aliarum eccleſiarum rectores, beneficia vel adminiſtrationem quomodolibet obtinẽtes, prioratibus,

Eadem pæna puniuntur & alienans, & res eccleſiæ recipiens.

Alienantes priuati sũt beneficiis.

ratibus,præpoſituris,præpoſitatibus,dignitatibus,perſonalibus,adminiſtrationibus,officiis, canonicatibus,præbendis, aliiſque eccleſiaſticis cum cura,& ſine cura ſecularibus & regularibus beneficiis,quorum res & bona alienarunt duntaxat,ipſo facto priuati exiſtant,illáque abſque declaratione aliqua vacare cenſeantur. poſſitque per locorũ ordinarios vel alios, ad quos eorum collocatiõ pertinet,perſonis idoneis(illis exceptis,quæ propterea priuatæ fuerint) liberè de iure conferri: niſi aliàs diſpoſitioni apoſtolicę ſedis ſint ſpecialiter vel generaliter reſeruata:nihilominus alinatæ res, & bona huiuſmodi ad eccleſias,monaſteria,& loca pia, ad quæ ante locationem huiuſmodi pertinebant, liberè reuertantur.Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtrę prohibitionis & innouationis infringere,vel ei auſu temerario contraire.Si quis autem hoc attentare prǽſumpſerit,indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum.Datum Romæ ,apud ſanctum Marcum,anno dominicæ incarnationis milleſimo quatercenteſimo ſexageſimooctauo, Calendis Martii,pontificatus noſtri anno quarto.

Iſta bulla reperitur hodie in extrauagãti.cõibus.in rubrica, de rebus eccleſiæ nõ alienãdis.

Conuiuentia. x [*Conuiuẽtia.*] Ideſt tacito cõsẽſu.ſic exponitur in.l.p Il- 117 *Conniuere quid*

T 4 liri-

liricum.C.de cohar.lib.12.vel accipitur pro patientia.c.regũ.13.q.5.Cõniuere enim eſt claudere,vel palpebras iungere:& plerunque accipitur pro aſſentire,quia clauſio oculorum conſenſum ſignificat.c.obeuntibus.& ibi not.63. diſt. l.ad probationem ſeruitutis.C.de ꝓbatio. Et dicitur à con,& vix.quia qui conniuet, vix aciem oculorum perſtringit.Lucas de penn.in d.l. per Illiricum. Et conniuere, eſt ſub quadam diſsimulatione pertrãſire,facit tex.in l.is qui.in princip.ff.de manum.vbi ſeruus põt habere aliquid conniuentibus oculis domini.Vide tex.in c.quãto.in fin.de priuileg.de cõniuentia eſt text. in l.2.C.de hæret.l.quiſquis. de poſtuland. & quorum appel.non recip.l.quisquis.Vide text. in l. 2.de bon.liber.&.l.placet.de excuſ. mune. libr. 10.& de fabricẽ.l.fi.in fi.li.11.& de vendit.rer. ciui.l.3.ibidem.ac.l.edicimus.de murilegu.& l. 1.de fundis & ſaltib.rei domi.&.l.vſus. de fund. rei priua.& de fugiti.colo. ibidem. ac l. fi. in fi. de erog.milit.anno.li.12.&.l.fi.§.his. de diuer. offi.ibidem.c.eo libentius. de ſeruis non ordinan.c.cuicunque ſuffragio.12.q.2.

118 Quæro,an ſufficiat conſenſus tacitus,videlicet taciturnitas,licet non interueniat expreſſus canonicorum conſenſus?Reſp.glo.hic ſufficere taciturnitatem per c.poſſeſsiones. 16.q.1. & c. continebatur.de his quæ fiunt à præla.quod dicunt eſſe verum doct.in alienatione temporali

Conſenſus canonicorũ tacitus an ſufficiat.

facta

facta cauſa pietatis,vel neceſsitatis, & vbi non multum læderetur eccleſia: aliàs requiritur expreſſus conſenſus,& ſolennitas,de qua hic,& in c.quanto.de his quæ fiunt à præla.Et ſi non interueniat ſolennitas in alienatione etiam temporali,facta de non minima re, eſt ipſo iure nulla.Archid.in c.ſi ſacerdotes.16.q.3.Innoc.in c. vno.in fi.vt eccle.benefi. ſine dimi conferant. glo.in c.1.in verbo,perpetuus de reb.eccl.non alie.in 6.Io.And.in addi.ad Spec. in tit. de reb. eccle.non alie.in rub.vbi dicit quòd in rei magnæ alienatione temporali requiritur ſolennitas iſtius tex.de qua dixi ſuprà:imò etiam quando Epiſcopus alienaret bona cõmunia inter eũ & capitulum ad tempus,adhuc requireretur conſenſus expreſſus capituli: ſecus ſi concederet bona ad ſuam adminiſtrationem pertinentia, quia tunc ſufficeret tacitus conſenſus.Domi.in c.1.eo.tit.in 6.nota.in ſumma.33.q.5.

Fallit in alienatione rerum monaſteriorum, 119
& conuentus, quia tunc etiam in temporali alienatione requiritur conſenſus religioſorum expreſſus.cle.1.eo.ti.vbi gloſ.tradit quid in prę latis regularibus eccleſiarum ſecularium.

Fallit etiam quando capitulum diſſentiret, vel maior pars:quia tunc alienatio etiam temporalis eſſet nulla.nam deficit ſubſtantia.per d.§. hoc ius porrectum.Lau.hic.q.3.

120 y *& ſubſcriptione clericorum*

121 z *Item domos urbiũ vel caſtrorum,q̃ eccleſiæ plus incõmodi quàm utilitatis afferũt licet rectoribus eccleſiarũ(ſicuti in ſuperiori capitulo Symmachi Nõ liceat papæ & cõtinetur) vendere vel commutare.*

Quãdo plus cõmodi dicatur res afferre.

y ℭ *Suſcriptione.*] Dixi ſuprà de cõſuetudine nõ requiri, niſi in locis vbi non eſſet contraria conſuetudo.

z ℭ*Item domos vrbium.*] Domus ergo eccleſiæ, q̃ plus incommodi affert, quàm commodi, poteſt alienari. Et dicitur plus incommodi quàm commodi afferre, quan do in ſingulos annos plus exponitur in reparationibus illius, quàm ex emolumentis recipiatur, vel ex locatione illius domus,vel quàm ex fructibus rei percipiatur.tex.in l.ſed an vltro.§. 1. ff. de nego. geſtis.&.l.inter quos.§.fina.cum l. ſeq.ff.de dam.infect.& vtrobique per docto. & in alienatione harum domorum requiritur ſolẽnitas ſupradicta,niſi vt ſequitur ĩ dicto c. terrulas, vt probat Anton. Capyt. in dec. neapoli.
122 quæſt. 105.

Tria requiſita in cap. terrulas:

Vbi ponuntur tria,antequam omitti poſsit ſolennitas.Primùm,quòd res ſit exigua & modica.probat tex.ibi,terrulas.& ibi,exiguas. Secundò requiritur quòd non ſit eccleſiæ vtilis: ibi,eccleſiæ vtiles.Tertiò quando neceſsitas fue

rit

rit:ibi,ſi neceſsitas fuerit. Quartò conſiderandũ eſt,quòd licet ex neceſsitate poſsit omitti conſilium fratrum,tamen aliæ ſolennitates requiruntur,cùm hic tantum dicatur de conſilio fratrum,ergò de alijs non intelligitur,vt ſuprà dixi in verbo,quicquam.

Notandum eſt,dum textus dicit, domos vrbium,quia intelligitur de domo materiali,non de domo conſcientię:de qua dicitur Eccleſiaſt. 27.c.ſi non in timore domini tenueris te inſtãter,citò ſubuertetur domus tua, ideſt conſcientia.Nec de domo familiæ,de qua primæ ad Timoth.3.c.dicitur,oportet Epiſcopum eſſe irrepræhenſibilem,& ſuæ domui eſſe bene præpoſitum, ideſt ſuę familiæ. & Eſa. 28. dictum fuit Ezechię regi:Diſpone domui tuę, ſcilicet per teſtamentum,quia morieris,& cęt. & Augu. in c.quantumlibet.47. diſtinct.ſic inquit,arrogare mihi non audeo,vt domus mea, ideſt familia,ſit melior quàm domus Abrahę,& cęt.& ita capitur domus in titulo. ff. de ſenatuſconſult. Silla.ſecundum Bal.in leg.prima.in princ.ibidem.& idem capitur in.l.1.C.ne liceat potentio.aliquando tamen domus accipitur pro patrimonio.l.1.C.de ingenuis & manu.vbi ſi teſtator reliquerit vxorem ſuam vſufructuariam totius domus,intelligitur,ideſt totius patrimonii.teſte Salic.ibi.Et quid contineatur appellatione domus,vel illorũ de domo,tradit Barb.in 123 *Multiplex eſt domus.*

repet.l.

repet.l.cum acutiſsimi.col. 57. de fideicom. & in addit.ad Bal.in rub.de duob. fratri, in uſibus feudo.& conſil.20.illud.col.4.in 2.vol.Corneus conſil.55.pro deciſione.col.3.in primo vol. Benedict.in repet.cap.Raynutius.in uerbo, & domum.de teſta.Alex.in l.ex facto.§.1.nu. 53. ff.ad Treb.conſil.223.in 2.vol.Nec intelligitur hic textus de domo ſepulturę,de qua Dauid pſal mo 48.Sepulcra eorum domus illorum in ęter num. Nec de domo gloriæ,de qua Dauid pſalmo.25.ait,Domine dilexi decorem domus tuę. & pſal.121.Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi,in domum domini ibimus.quod Deus Optimus Maximus concedere dignetur. nam beati ſunt qui habitant in domo tua domine, in ſecula ſeculorum laudabunt te.Pſal.83. Laudabimus ergo D. Ieſum, qui per paſsionem ſuam illam domum nobis præparauit per æterna ſæcula Amen.

Spes mea Chriſtus.

TRACTATVS
CONGRVAE PORTIONIS BENEFICIORVM, VICARIIS

maximè debitę breuis, & admodum vtilis, ac in forenſi iudicio vſu veniens.

AVTHORE D. PETRO REBVFFO de Montepeſſulano, iurium doctore, & comite.

IN PARISIEN. VNIVERSITATE publico profeſſore nouiter editus,

Nuper reuiſus & auctus.

VENETIIS, M. D. LXXV.

TRACTATVS CONGRVAE portionis incipit.

CVM iſta ſit utilis, & in iudicijs frequens materia, ab amicis (quorum iuſtis nihil denegare ſoleo petitionibus) rogatus ſæpius fui, ut illam parum, in uarijs tamen locis tractatam, breui quodam compendio, & planè pertractarem. quod & ſi mihi dificile eſſe putauerim, tamen illis pro uirili ſatisfacere conabor. Et ut demum hęc parũ nota omnibus materia indigentibus notior fiat, laboreſque illorum, qui eam efflagitant, leuare hiſce ſcriptis poſsim, ſequentia hoc ſqualido peſtis, & belli tempore, quo animus ſtudioſorum torquetur, & ferè in irritum cedit, reluctante penè Minerua, hæc dictare tentaui: in quibus, lector beneuole, ſi temporis iniuriam reſpexeris, boni (ut ſpero) conſules. & ne in his ulterius tuam animi integritatem remorer, à me iſta in hoc deſcribentur tractatu. 1

Pri-

2 *Totius tractatus deſcriptio.* Primò, quare dicatur, & quare congrua portio vocetur, τομέρος ἐπιυάλλον Græci vocant. Secũdo, quãobrẽ inuẽta ſit, Tertiò, q̃d ſit. Quartò, quis iſtam cõgruam portionẽ petere poſsit. Quintò, à quo peti rectè debeat. Sextò, qua actione experiendum ſit. Septimò, coram quo iudice hæc portio congrua peti commodè valeat. Octauo quommodo aſsignari debeat. Nonò, quanta aſsignari. Decimò, in quibus rebus poſsit. Vndecimò, quæ iſti debeant vicario in hac congrua computari portione. Duodecimò, an congrua portio tolli poſsit. Vltimò, an curatus, vicariùſve perpetuus, monaſterium, ſeu patronus, Epiſcopus, vel alius in decimis, & aliis ſit de iure communi fundatus: & quæ ſit vtilitas ad hoc dignoſcendum. Quibus sũmatim diſcuſſis, congruæ huic prouiſum erit materiæ.

3 *Congruũ unde.* In primis congruum emanat à verbò, congruo, quod ſignificat conuenit, expediens eſt. & hoc verbum à gruibus tractum eſſe quidam aſſerunt: quæ inter ſe ita conueniunt, vt nec volendo quidem ſic, nec paſcendo ſegregent. Vnde iuriuſconſultus hoc verbo ſæpius vtitur, ſic inquiens: Congruit bono & graui præſidi curare, vt pacata atque quieta ſit prouincia. l. congruit. ff. de offici. pręſid. & alibi ſic ait: Illam enim æquitatem debet admittere cenſitor, vt officio eius congruit releuari eum, qui &cęt. in. l. forma. §. illam. ff. de cenſib. facit. lex. ſemper. §. licet.

licet.de iure immuni.& congruit rationi.l.4.de vſufruc. accreſcen. arbitrio bonæ fidei iudicis congruit. l.videamus in fi.ff.de in litem iurando.

Item congruens munus vocatur perſonę cõ ueniens,in.lege.prima. in fi. ibi, & muneribus congruentibus fungi curet.ff.de decuri.le.& ſi filium.ibi,honores,qui filio decurioni congruentes.de muneri.& honori.Inde congruenter reſpondere in ſtipulatione concipienda promiſſor debet.l.1.ff.de uerb.oblig.§.in hac.illo titu. in inſtitu. conſona & congruens debet eſſe reſponſio interrogationi,quoad ſenſum,non quo ad verba,vt olim:ſed ſufficit quòd vterque intelligatur.d.§.in hac. 4 *Congruens munus.*

Etiam congruum conueniens dicitur. Quid enim tam congruũ fidei humanæ,quàm ea quæ placuerunt inter contrahentes ſeruare?l.1.ff.de pact.Inde congrua interpretatio,conueniens & apta.l.item veniunt.§.aptanda.eſt nobis ſingulis verbis ſenatuſconſulti congrua interpretatio.ff.de petitio.hære.& obligamur.verbis,cùm præcedit interrogatio, & ſequitur congrua reſponſio.l.obligamur.§.1.ff.de actio.& oblig. 5 *Congrua interpretatio.*

Ad hæc congrua portio conueniens dicitur, quod conuenire debeat illi, cui eſt aſsignata, quæ interdum vocatur ſufficiens.in.capitulo extirpandæ. in fin. princip. ibi, portio presbyteris ipſis ſufficiens aſsignatur. de præben. & 6 *Congrua portio conueniens.*

ibidem. in. §.fi. vocatur congruens portio. ſed in c.de monachis.dicitur congrua ſubſtentatio & in clem.1.de iure patro.& in c.paſtoralis.de his quæ fiunt à præla.interdum portio nominatur competens,in cap.vbi autem.de deci.in 6. & in c.2.de ſupplen.negligen.præla.& in c.poſtulaſti, de reſcript.& c.cum M.de conſtitu.ſed communius appellatur congrua portio: quo nomine etiam papa vtitur.in c.beneficium. de regula.in 6.Et ſic congrua portio dicitur ſufficiens,conueniens,& competens, vt vicarius in decommodè uiuere poſsit.per glo.in d.c. vno in verbo,abſque penuria.de ſtatu regula.in 6.

De congrua ſatisfactione expenſarum ſcribitur in c.fin.§.in aliis.vt li.non cõteſt. Hęc de prima quæſt.vt dicatur congrua portio,conueniens,& ſufficiens.& ideo congrua vocatur,qđ conuenire & congruere debeat ei cui eſt aſsignata.& cùm communius ſic vocetur, hoc nomen huic tractatui indidimus. De iure congrui tractat Math.de Afflict.in trac.de iure prothomiſeos.

8 *Quare introducta ſit cõgrua portio* SEcundò quæro, quamobrem introducta ſit hæc congrua portio?Reſpon.multis de cauſis. Primò in fauorem eccleſiarum, vt per bonos & ſufficientes vicarios animarum cura diligenter exerceatur, & illis laudabiliter deſeruiatur in diuinis:quibus de ipſarum eccleſiarũ prouentibus neceſſaria congruè ſubminiſtrentur.

tur.c.cum ex eo.verſi.porrò,de elec. in 6. Et ſi
eccleſiæ in diuinis deſeruientes non haberent
congruam portionem, non inuenirentur ido-
neæ perſonę,quæ huiuſmodi eccleſiis uellent
deſeruire.c.1.de prębend.in 6.ob id fauor ec-
cleſiarum eſt,vt iuſtam portionem vicarii per 11
petui habeant.

Secundò in fauorem etiam perſonę.i.vicarii 9
perpetui,ut commodè uiuere poſsit. c. de mo-
nachis.de præben. & ut non cogatur mendica
re,vt infelix clericus.dicit tex.in ca.diaconi.5.
in 96,diſtinct.& ſicut Epiſcopus non debet ali
quem ordinare,qui ex patrimonio, vel benefi-
cio non habeat unde uiuere poſsit, alioqui Epi
ſcopus prouidere ei tenetur.c.Epiſcopus. & c.
cum ſecundum.de præben.ita non debet inſti
tuere uicarium,qui non poſsit commodè viue
re.clemen.1.de iure patrona. nec etiam debet
Epiſcopus conſtructioni eccleſiæ conſentire,
niſi prius congruè dotetur.c.nemo, de cõſecra
tio.diſtinct.1.gloſ.in ca. cum ſicut. de conſe-
cratio.eccleſi. Item: unioni eccleſiæ Epiſco-
pus diſſentire debet, niſi congrua portio preſ-
byteris illarum reſeruetur.c.expoſuiſti.in fine.
de præbendis. Ergo hæc portio congrua in fa
uorem perſonę eſt introducta.

Tertiò,in Epiſcopi fauorem, vt ex illa con- 10
grua portione curatus ſeu uicarius iura epiſco
palia ei perſoluat. d.c.de monachis.de pręben.

& alia iura, quæ ſcribuntur.in.cap. conquerente.de offi.ordinar.quæ non poſſet vicarius exoluere, ſi congruam portionem non haberet, & ſic Epiſcopus ea amitteret, ergo in eius vtilitatem etiam introducta eſt hæc portio congrua.

11 Quartò in fauorem plebis & populi, vt habeant vicarium doctum, à quo inſtrui poſsint, vt dixi in.§.ſtatuimus.2.de collat. in concord. Itē populus cui miniſtrat ſpiritualia, eum alere teneretur, ſi non haberet congruam portionem: quoniam poſtquam presbyteri ſeminant ſpiritualia, dignum eſt vt metant temporalia, iuxta diui Pauli ſententiam ad Corin. 9. quæ deſcribitur in c.cum ex officii.in fi.de præſcrip. quo onere plebs liberatur, ſi ſacerdos cōgruè viuere poſsit.

Plebs an alere teneatur ſacerdotem ei ſacra miniſtrantem.

12 Quintò, in fauorem pauperum, vt ipſi quidē à vicariis & curatis hoſpitalitatē exercentibus ali poſsint.d.c.de monachis.nempe diuus Paulus vult clericum hoſpitalem eſſe debere: quod oſtendit diuus Hierony.in epiſtola ad Oceanū, de vita clericor.in fina.ſic inquiens: Hoc præcepto pater Abraham & Loth angelos ſuſceperunt, quia hoſpitalitatē inter cæteras dilexerunt virtutes. Sic & Oneſiphorus Paulū doctrinæ fontem ſuſcepit, hi imitatores ſint veſtri, & ne ſinatis incolam præterire, quin apud vos panem comedat: hæc ille, & quia hanc hoſpitalitatem clerici non ſeruabant, & laici decimas detrectabant.

Hoſpitalem clericū eſſe decet.

Audite quid dicat de hac re diuus Auguſtinus: Maiores noſtri ideò copiis omnibus abundabant, quia decimas Deo dabant, modo autē quia diſceſsit deuotio, acceſsit indictio fiſci. nolummus cum Deo partiri decimas, modò autē tollitur totum. hoc tollit fiſcus, quod non accipit Chriſtus. c. maiores. 16. quæſtione. 7. Ideo ſi noſtri Epiſcopi & alii hoſpitalitatem ſeruaſſent, & laici decimas perſoluiſſent, tot & tantis oneribus grauati non fuiſſent. ideo hæc quaſi poſtliminio ſponte veſtra, ſi ſapitis, recipite: & grauaminibus ac oneribus liberabit vos Deus, nec duplici onere vos grauari ille patietur: vt abundè ſcripſi in tracta. de decim. quæſt. vlti. vbi. 26. pœnas in non ſoluentes decimas ſcripſi, & vtilitates eas ſoluentibus. 13 *Clerici & laici cur nūc opprimātur.*

Ex quo infert Card. in dicta clementina. primo. §. finali. quòd Epiſcopus poteſt aſsignare congruam portionem præſentato, etiam non petenti, tum quia ſua intereſt, tum etiam quia publicè intereſt propter hoſpitalitatem. & colluſio præſentati cum patrono non debet nocere aliis. capitulo ſecundo. de colluſio. detegend. quod intelligerem verum, antequam presbyter inſtituatur: poſt verò inſtitutionem ſecus, quia conuenitur inſtitutus ad hoſpitalitatem, & ad alia onera: & ſi velit ſoluere ex bonis patrimonii ſui iura Epiſcopalia & hoſpitalitatem, poteſt. Hoc enim 14 *Epiſcopus an non petenti congruā portionem aſſignare poſſit.*

 iudicium

iudicium non datur,niſi poſtulatum fuerit.l. 4. §.hoc autem iudicium. ff.de dam.infect. & ibi doctor.

Portioni cõgruæ vicarius non renuntiat.

15 Secundò, quòd curatus vel vicarius huic portioni non poteſt renuntiare quò ad præiudiciũ ſucceſſoris,nec in toto,nec in parte:ideo ſi contentus fuerit minima portione,non præiudicabitur vicario poſt eum futuro, vt dicetur inferius quæſtione. 11. propter rationes ſuperius deſcriptas.

16 Tertiò etiam in preiudicium epiſcopi factũ à vicario non ualebit ſine Epiſcopi conſenſu, cùm Epiſcopi interſit,vt ſuperius dictum extitit.& cùm quis lędi poteſt, eſt vocandus. l. de vno.ff. de re iudica. alia nunc miſſa facio huic quæſtioni affinia.

Cõgrua portio quid ſit.

17 TErtia quęſtio ſe nunc offert,iſta videlicet, Quid ſit congrua portio? Reſpondeo, eſt penſio ſufficiens clerico perpetuo in beneficio inſtituto,ex prouentibus illius commodè viuere non valenti,ab eo qui decimas & alios eccleſiæ fructus recipit,debita.

Dicitur in definitione,ſeu verius deſcriptione,penſio,ſumendo illud verbum generaliter, pro qualibet portione:non de ea quam dictauimus in tracta.de pacifi.poſſeſſ.poſt Fely.in cap. ad audientiam.2.de reſcrip.etiam dicitur quòd eſt penſio ſufficiens.nam congruè & ſufficienter debet ſacerdoti eccleſiæ deſeruienti prouideri.

deri. d. capit. de monachis. & paria ſunt non prouidere,& non congruè, quò ad hoc, vt agi poſsit,vt infr.dicetur.

In definitione etiam dicitur clerico perpetuo,ad remouendum temporalem, qui ad tempus impedimenti tantùm præficitur, ratione fortè ſtudii.c.cum ex eo.de elec.in 6. vel infirmitatis,vel alia iuſta de cauſa:& huic non prouidetur de hac congrua portione,tum quòd poteſt remoueri ad nutum præficientis,licet id tẽporis quo ſeruit ali debeat,tum etiam quia non habet curam animarum, ſed eam exercet nomine curati vel rectoris.gl.in extraua.execrabilis. in verbo,temporales.de præben.in extrauagan.Ioan.22. 18

Vicarius an curam habeat animarum.

Item hæc congrua portio clerico aſsignatur, qui in beneficio inſtitutus,& ſuffectus eſt perpetuò ad ſeruiendum illi beneficio, & ad vitam ſuam,& habet titulum,& nomine ſuo curã exercet,& communi nomine vicarius vocatur, licet aliquando etiam curatus ſit, vt inferius dicetur. cle.vna.de offi.vica.c.poſtulaſtis.de reſcri.c.extirpandæ. §. qui verò. de præb. Et dixi clerico cuius nomine venit tam ſacerdos,quàm alius etiam primę tonſuræ:vt Panor.ſcribit in rub. de vit.& hone.cleri.quia iſti volenti promoueri ad ſacros ordines, etiam congrua portio aſsignari debet,per generalitatem tex.in d.c. de præben. in 6. Et quia beneficia curata etiam iſti clerici 19

Clericorum nomine qui contineantur.

poſſunt habere, dũmodo intra annum pro moueantur. cap. licet canõ. de elect. in 6. &. capit. ſi pro clericis. de præben. ibid. ſic & iſta: ideo ſi illa habeant, eis prouidebitur de congrua portione, licet non ſint ſacerdotes. Reliqua verba in definitione contenta, inferius explicabuntur. & alias vicariorum ſpecies tradit Panor. in dicto cap. poſtulaſti. Imol. & alii in dicta clem. vna. & Auriol. in addi. ad de mõtelaud. in c. ſuper eo. de præb. in 6. & Bertach. in tract. de Epiſco. 7. parte. 4. libr. & ego pleniſsimè in praxi beneficiali poſt princ.

20 *Quis congruam portionem petere poſsit.*

Qvartò quæro, quis iſtam portionẽ petere poſsit? Reſpon. vicarius eccleſiæ perpetuus, vel curat[9] ipſi beneficio deſeruiẽdo perpetuò præpoſitus. c. 1. de prǫb. in 6. d. c. extirpandæ. & iuribus proximè allegatis.

21 Notandũ eſt q̃ religioſis olĩ ꝓp religionis zelũ multa dabant bona, & eccleſiæ prouẽtus, q̃a piè viuebant, & Deo optimè ſeruiebãt. & licet multa illis darentur, tamen victu & tegumento contenti erant, vt inquit diuus Paul. nos debere eſſe. reliqua ipſis pauperibus impartiebantur, & vicariis perpetuis eccleſiarum eis vnitarum non pauca tribuebant. Sed quia cœpit auaritia illorum excreſcrere. c. auaritiæ. de præb. & bona pauperum & vicariorum retinere, non aſsignando eis niſi decimã ſextã partem fructuũ beneficii,

ob

ob id non valebant vicarii cõgruè viuere:quam obrẽ iura fuerunt ꝓmulgata ſuper hoc ſequẽtia.

Primùm, Alex. ſtatuit in ca.de monachis. de præben.quòd religioſi nullos habeant præſentare ad eccleſias,in quibus temporalia & ius habent patronatus, niſi eis aſsignent congruam portionem,qua congruè viuere poſsint,hoſpitalitatem tenere, iura Epiſcopalia ſoluere, & alia onera ſupportare. Verum quia religioſi inſtituebant & deſtituebant vicarios conquerentes,penſio nibùſque eos onerabant,& quandoque nolebant aliquos præſentare, vt ipſi religioſi omnia occuparent bona, ob id ſuper hoc prouidit Clemens III. volens vt antiquus & debitus eccleſiæ ſtatus ſeruetur:& ſi religioſi intra ſex menſes non præſentauerint idoneum,tunc liceat prælato prouidere idoneo.tex. in capit. 2. de ſupplen.negligen.prelato. 22 *Iura multa pro hac portione conſtituta.*

Verùm enimuero quia illæ decretales erant tantùm factę contra religioſos exemptos, & ideo alii non exempti,vel ſeculares patroni prouidere ipſis vicariis nolebant, cùm de eis nihil ſtatutum fuiſſet.quamobrem Clemens IIII. ſtatuit prędicta iura habere locum tam in religioſis exemptis,quàm in non exemptis,& in aliis patronis etiam ſecularibus,text.in cap. primo.de pręben.in 6. 23

Sed quia moram faciebant patroni in hac portionis congruæ aſsignatione,ob id ſtatutum

fuit

fuit in concilio Viennenſi, ut Archiepiſcopus vel Epiſcopus præſtitueret terminum patrono,ad aſsignandum iſtam congruam portionẽ vicario:quam niſi intra illud tempus præſcriptũ patronus aſsignaret, authoritate ſua poterat Epiſcopus præſentatum admittere, & in pœnam præſentantium ad diœceſanos ipſos poteſtas aſsignationis huiuſmodi deuoluebatur, etiam non expectatis ſex menſibus.clem.1.de iure patro.Ecce iura ſuper hoc ſtatuta.

25 *Portio an prius ſit aſſignanda q̃ recipiatur prœſentatus* Et quanuis ibidem tex.dicat Epiſcopum extunc, ideſt elapſo termino ab Epiſcopis prœſtituto debere præſentatum admittere, & poſtea portionem congruam aſsignare:tamen Anchara.Cardi.& alii iuris interpretes dicunt illius textus ordinem non eſſe neceſſarium: quos ſequitur Cæſar Lamberti in tracta.de iure patr.arti.10.q.principa.3.partis.2.lib.fortius probât, quia aſsignare prius tenentur religioſi, quàm præſentare:ergo & Epiſcopus.nam ad illum deuoluitur ius cum illo ordine.clemen.1.de ſupplend.negligent.prælat.etiam quia hæc aſsignatio loco dotis habetur,ſecundum eum. Et aſsignatio eccleſiæ prius fit,quàm conſtruatur.can. nemo.de cõſecr.diſtinct.1.c.vlt.de eccle.ædifi. nec obeſt verbum extunc,quia papa non determinat ordinem,hæc ille.

26 *Authoris* Ego verò arbitror ordinem textus clemen. ſeruandum eſſe,& debere Epiſcopum prius admittere

mittere præſentatum,& eum inſtituere, quàm aſsignare illi portionem,inſequendo ſtatuta in illo text.d.clemen.1.alioqui fruſtra eſſet ibi ordo ſtatutus,& verba ibi deſcripta nihil operarẽtur,contra tex.& ibi gloſ. in l. 1.ff. quod met. cau.quia debet eſſe fundamentum antequam ędificemus:& eſſe aliquis debet, cui portionem aſsignemus.arg.c.cũ Paulus. 1.q.1. ſed ſi prius ordinarius aſsignaret,quàm inſtitueret,ignoraremus cui aſsignaret:igitur prius debet fieri inſtitutio,quàm aſsignatio. Nam aſsignatio pro perſonæ conditione fit,vt inferius dicetur,igitur prius quærenda erit perſona.quàm aſsignatio fiat.l.ſi quæramus.ff.de teſta.ergo inſtitutio prius fiet ab Epiſcopo, & interrogabitur inſtitutus an ſit idoneus,antequam inſtituatur. Nec obeſt quòd patroni prius aſsignent.hoc verum eſt,vt Epiſcopus videat,antequam pręſentationem admittat,ſi portio perſonę præſentatæ ſufficiens ſit,non,& vt recuſet præſentatum,ſi non habeat congruam porcionem.& hoc eſt introductum in pœnam etiam patronorum,vt d.cle. 1.Sed cùm eſt deuolutum ius ad Ępiſcopos,nõ eſt timendum de congrua portione, quam ipſe Epiſcopus aſsignabit,pro qualitate perſonæ inſtituti:quam qualitatem inſtituti prius ſcire oportet.& ſic eſt diuerſa ratio in Epiſcopo, & in religioſis,ſeu in patrono:quia ſemper debet eſſe certus is,cui portio aſsignari debet Nam incertè

ſententia quòd prius inſtitutio fiat portionis quam aſſignatio contra doctores.

certè portio aſsignari non ſolet, vt inferius dicetur:& non dicitur incertus patronus de præſentato, cùm ipſe eum præſentat, quia iam elegit eum ad præſentandum, ergo illi incertus nõ eſt:& ideo diuerſum eſt ſtatutum in d.cle.in patrono,& in ordinario.

27 Non obeſt quòd ad Epiſcopum deuoluatur ius cum illo ordine dictę clemen.vnicæ.Reſpõ d.hoc non eſſe verum, quando aliud expreſſum eſſet, ſicut in dic.clemen.1.de iure patron.eſt expreſſum, vt admittatur præſentatus ab ordinario,& poſtea ei portio aſsignetur, & patronus prius eligat perſonam,& inuenit, quam illi portionem aſsignet.

Deuolutio quando non fiat cumqualitate & onere.

28 Non refragatur quòd aſsignatio dotis eccleſię prius fieri debeat, quàm conſtruatur, ergo & aſsignatio huius portionis.Reſpon. iſta eſſe diuerſa.nam in aſsignatione dotis eccleſiæ eſt expreſſum, ne ædificatæ eccleſiæ ædificans poſtea dotem aſsignare recuſet,& illam eccleſiam deſolatam & pauperem relinquat:quod etiam fortè patronus faceret, ſi ab eo præſentatus eſſet inſtitutus.ob id ſtatuitur vt patroni prius aſsignẽt portionem:& ſi non aſsignauerint intra tempus ſtatutum, tunc Epiſcopus ad quem eſt deuolutum ius,& prouidendi, & aſsignandi portionem congruam non relinquet eccleſiam, cum de ſuis bonis non prouideat, ſed admittet pręſentatum à patrono, ſi idoneus ſit,& illi admiſ-

ſo

ſo pro conditione perſonæ de congrua prouidebit portione: & ſic ſatisfit patrono, cum Epiſcopus admittit ab eo præſentatum, quem ipſe inſtituit, & portionem aſsignat. & ſic planè loquitur ille tex. quanuis doct. contra ipſum expreſſè decidant. Vnde ſic concludendum eſt, Epiſcopum admittere prius debere præſentatum à patrono, ſi idoneus ſit, & poſtea illi de cõgrua portione prouidere.

Si autem præſentatus non fuerit idoneus, tunc poterit Epiſcopus repellere eum, vt à iure ei conceditur. c. quod autem. & c. cum autem. de iure patronatus. Et licet textus dicat in d. clem. 1. ex tunc diœceſanos admittere debere præſentatum, certè intelligi debet, ſi præſentatus fuerit idoneus: nec enim credendum eſt Romanum Põtificem, qui ius tuetur, quod aliàs excogitatum eſt multis vigiliis & inuentum, vno verbo ſubuertere voluiſſe. c. eccleſia. 2. de electio. l. ſi quando. C. de inoffic. teſtam. Et ita dẽt intelligi tex. in d. clem. 1. dum dicit, niſi aliud canonicum obſtet. & tunc dicit Panorm. in c. cũ uos. de offic. ord. col. 2. Prouidebit Epiſcopus etiam ſi eſſet patronus laicus: & ſi Epiſcopus nollet admittere idoneum, ſuperior Archiepiſcopus poſſet. c. nullus. ubi doctores. de iure patronatus. 29 *Epiſcopus pſentatum nõ idoneum recuſare põt.*

Supereſt igitur Epiſcopum ſeruare debere ordinẽ textus in d. clem. 1. deſcriptum, ne fruſtra 30

certè portio aſsignari non ſolet, vt inferius dicetur:& non dicitur incertus patronus de præſentato, cùm ipſe eum præſentat, quia iam elegit eum ad præſentandum, ergo illi incertus nõ eſt:& ideo diuerſum eſt ſtatutum in d.cle.in patrono,& in ordinario.

27 Non obeſt quòd ad Epiſcopum deuoluatur ius cum illo ordine dictę clemen.vnicæ.Reſpõd.hoc non eſſe verum, quando aliud expreſſum eſſet, ſicut in dic.clemen.1.de iure patron.eſt expreſſum, vt admittatur præſentatus ab ordinario,& poſtea ei portio aſsignetur, & patronus prius eligat perſonam,& inuenit, quam illi portionem aſsignet.

Deuolutio quando non fiat cumqualitate & onere.

28 Non refragatur quòd aſsignatio dotis eccleſię prius fieri debeat, quàm conſtruatur, ergo & aſsignatio huius portionis.Reſpon. iſta eſſe diuerſa.nam in aſsignatione dotis eccleſiæ eſt expreſſum, ne ædificatæ eccleſiæ ædificans poſtea dotem aſsignare recuſet,& illam eccleſiam deſolatam & pauperem relinquat:quod etiam fortè patronus faceret, ſi ab eo præſentatus eſſet inſtitutus.ob id ſtatuitur vt patroni prius aſsignẽt portionem:& ſi non aſsignauerint intra tempus ſtatutum, tunc Epiſcopus ad quem eſt deuolutum ius,& prouidendi, & aſsignandi portionem congruam non relinquet eccleſiam, cum de ſuis bonis non prouideat, ſed admittet pręſentatum à patrono, ſi idoneus ſit,& illi admiſ-

ſo pro conditione perſonæ de congrua prouidebit portione: & ſic ſatisfit patrono, cum Epiſcopus admittit ab eo præſentatum, quem ipſe inſtituit, & portionem aſsignat. & ſic planè loquitur ille tex. quanuis doct. contra ipſum expreſſè decidant. Vnde ſic concludendum eſt, Epiſcopum admittere prius debere præſentatum à patrono, ſi idoneus ſit, & poſtea illi de cõgrua portione prouidere.

Si autem præſentatus non fuerit idoneus, 29
tunc poterit Epiſcopus repellere eum, vt à iure ei conceditur. c. quod autem. & c. cum autem. de iure patronatus. Et licet textus dicat in d. clem. 1. ex tunc diœceſanos admittere debere præſentatum, certè intelligi debet, ſi præſentatus fuerit idoneus: nec enim credendum eſt Romanum Põtificem, qui ius tuetur, quod aliàs excogitatum eſt multis vigiliis & inuentum, vno verbo ſubuertere voluiſſe. c. eccleſia. 2. de electio. l. ſi quando. C. de inoffic. teſtam. Et ita dẽt intelligi tex. in d. clem. 1. dum dicit, niſi aliud canonicum obſtet. & tunc dicit Panorm. in c. cũ uos. de offic. ord. col. 2. Prouidebit Epiſcopus etiam ſi eſſet patronus laicus: & ſi Epiſcopus nollet admittere idoneum, ſuperior Archiepiſcopus poſſet. c. nullus. ubi doctores. de iure patronatus.

Epiſcopus p̃ſentatum nõ idoneum recuſare põt.

Supereſt igitur Epiſcopum ſeruare debere ordinẽ textus in d. clem. 1. deſcriptum, ne fruſtra 30

oc-

occupet membranas.c.ſi Romanorum. 19. diſtinc.& vt aliquid operentur verba ibi poſita,& aliis rationibus premiſsis:quia ſi Epiſcopus reciperet præſentatum,antequam ei eſſet prouiſum, & patronus poſtea nollet prouidere, vel moreretur,difficilius eſſet Epiſcopo curare vt preſentato prouideretur:ideo certius teneat.

31 Attamen quia religioſi in principio conuenire ſolebant cum vicariis de modica portione eis præſtanda,quod tamen eſt ſymoniacum, alias præſentare illos nolebant,qui non promitterent eis poſt inſtitutionem nihil aut parum petere.quamobrem ſub diſsimulatione tranſiuerunt diœceſani,& præſentatos à patronis indiſtinctè,ſine inquiſitione congruæ portionis, adiniſerunt:& cùm vicarii fuerunt inſtituti, cõqueri cœperunt de congrua portione: ideo is cui non fuit congrua portio in initio, ſcilicet tempore præſentationis aſsignata, etiam poſt ea quocunque tempore eam petere poteſt.& ad hoc tendunt iura & doct. in dictis locis, ſed quia admodum pauca iura ſuper hoc ſunt conſtituta,ideo oportebit ex latebris vtriuſque iuris alia perquirere,& ex ſimilibus ad ſimilia procedere.iuxta.l.non poſſunt.ff.de leg.Quare iſta materia difficilis,& penè ignota eſt viſa.Ob id, vt iter quoddã ad illã præbeã hic aliquas faces ĩcendã,vt alibi ꝑquiri & inueniri ex his poſsit: qa ĩ ignotis facilè errat̃.boni ſi lubet cõſuletis.

Conuentio denõ petẽda congrua per tione ſymoniaca eſt.

No-

Notandum eſt,quòd religioſi variè eccleſias
poſsident:interdum temporalia habent.i. bene 32
ficii fructus,decimas, & alios reditus, & ſpiri-
tualia ſimul,quod pleno iure haberi dicitur,vel
vtroque iure.in c.cum & plantare.& in cap.quo
niam per confeſsionem.de priuileg.& tunc di-
cuntur habere pleno iure,& quando iura quaſi
Epiſcopalia habent, & Epiſcopus nullum ius
Epiſcopale in eis exercet, ſed tota iuriſdictio
pertinet ad abbatē, vel ad aliū prælatum,vel ca
pitulum,tex.& ibi Panor.& alii in cap.in Late-
ranen.de pręben.cap.querelam.de elect.nec de
ſiit ob hoc pleno iure haberi: quanuis Epiſco-
pus aliqua beneficii temporalia recipiat. per
text.in c.cum venerabilis.de cenſib.& in his ec
cleſiis conſtituuntur vicarii temporales ad nu-
tum reuocabiles,quibus non prouidetur de con
grua portione, vt ſuprà dictum extitit. Sed de
his loquitur tex. & gl.in cle.vnica.in fi. de ſup-
pl.negl.pręl.Et cùm Epiſcopus eximit aliquam
eccleſiam,retinet correctionē,procurationem,
& cathedraticum.tex.in.cap.paſtoralis. de do-
na.cap.cum venerabilis.de cenſib.gloſ.nota.in.
c.viſis.16.q.2.

Religioſi varÿs modis eccleſias poſſident:

Iura quaſi Epiſcopalia quis habere dicatur.

Si tamen concedatur eccleſia religioſis ple- 33
no iure, non poterunt ex hoc conuertere fru-
ctus eccleſiæ donatæ in vſus proprios:ſed ſicut
Epiſcopus qui eccleſiam pleno iure habet,non
recipit ad ſuam vtilitatem,ita nec ipſi religioſi,
niſi

niſi Epiſcopus ſit donans eccleſias prius fru-
ctus recepiſſet:tunc & illi quibus eſt donata, il-
los capient.tex.in.d.ca. paſtoralis. de donatio.
Sed per illam donationem pleno iure habebit
donatarius regimen in ſpiritualibus & tempo-
ralibus,& iura quaſi epiſcopalia.tex.in.ca. quo-
niam.de priuil.Inno.& Panor.in.dicto.cap.pa-
ſtoralis.de priuile.vbi dicunt in hac donatione
conſenſum Epiſcopi eccleſiæ donatæ ex neceſ
ſitate requiri. cautius eſt tamen, vt Epiſcopus
vtriuſque eccleſiæ tam donatæ, quàm donan-
tis conſentiat.

34 *De unione ad menſam* Aliquando eccleſię vniunt menſis prælato-
rum vel capitulorum: & tunc poſſunt prælati,
vel capitula, quorum menſis ſunt vnitę eccleſię,
fructus ad ſuos vſus conuertere: quod aliàs non
poſſent, glo.ſing.in cle.vna.in verb.ad menſam.
de exceſ.præla.quam approbat & elucidat Paul.
de Roma, in tractat.de penſio.eccleſiaſt.c.1.nu.
7.& ſeq. Et in hac vnione ad menſam facienda
ſolent vicarii eccleſiis parochialibus perpetui
reſeruari, cui debet portio congrua aſsignari, iux
ta papæ mandatum in vnione appoſitum, his ver
bis: reſeruatis tamen de ipſis fructibus, rediti-
bus, & prouentibus beneficiorum ipſorum, ſi
eccleſiæ parochiales fuerint, pro ſingulis perpe
tuis vicariis, in ſingulis eiſdem parochialibus ec
cleſiis inſtituendis portionibus, ex quibus dicti
vicarii congruè ſubſtentari ualeant, & alia ſibi,

in-

incũbentia onera ſupportare, ac prouiſo quòd alia beneficia huiuſmodi, quæ parochiales eccleſiæ non exiſtunt, debitis non fraudentur obſequiis,& animarum cura in eis,quibus illa imminet,nullatenus negligatur:cle.1.de præben. Ecce quòd in vnione ad menſam conſtituuntur vicarii perpetui,quibus eſt congrua portio facienda,& de his etiam loquitur hic.Et hodie tot factę sũt uniones,per quas & nominati,& graduati ferè priuati ſunt beneficiis:& ideo omnes iſtę annullatæ nouiter fuerunt in concilio Tridentino,in ſeptima ſeſsione,& antea in cõcilio Cõſtãtien.& iſtæ uniones fuerunt cauſę multorum apoſtatarũ,& fortè hęreſum. hoc probat experientia,quod utinam non eſſet. 35

Item his addendum eſt, quòd ſi Epiſcopus, uel abbas eccleſiam ſuę menſæ unitam conferat alicui in titulum,uidetur eam ſeparare à menſa: ſed non præiudicabitur ſucceſſori,quin menſę applicet,ſed ſibi tãtùm qui contulit.tex.ubi Barb. in.3.col.in cle.1.de reſcript. & iuramentum de nõ alienando à prelato præſtitum in initio conceſſæ adminiſtrationis,iuxta.c. ego N. de iureiur.refertur ad res quæ ſunt de menſa, & ád eas res quarum directum & utile dominium eſt penes eccleſiam,non autem ad bona feudalia, quę non obſtante iuramẽto, ſecundum conſuetudinem infeudari poterũt.tex.ſing.in c.fi.de feud. plenè docto.tradunt.

36 *Vicarius amoueri à patrono nõ poteſt.* Quandoque religioſi percipiunt temporalia eccleſiarum tantùm,& ſufficiunt vicarium perpetuum: & iſti etiam debet prouideri de congrua portione.& de his vicarijs loquitur tex.in. c. in Lateranenſi.& in.c.de monachis.de præb. clem.vnic.de offi.uica.& iſti deſtitui ab ipſis patronis non poſſunt.vt ibi,&.c.2.de ſupplen.negligen.præl. Feder.conſi.95. ſuper dubitatione.quia habẽtes temporalia & reditus præſentare ad eccleſias debent, non autem priuare.c. ulti.de iure patro.&.d.c. de monachis. niſi hoc etiam fuerit præſcriptum.c. cum olim.de præſcrip.& niſi de epiſcopi conſenſu.d.c. in Lateranenſi.de præben. & licet ad præſentationem eorum fuerint ab epiſcopo inſtituti, tamen ipſi de cura plebis reſpõdere debẽt. d.c.in Lateranẽſi & in c.cũ & plãtare.§.in eccleſijs.de priuil.

37 *Dilapidans bona eccleſiæ, ab ea remoueri poteſt.* Poteſt tamen petere patronus inſtitutũ amoueri, ſi dilapidet eccleſiæ bona, vel ex alia iuſta cauſa.c.filijs.16.quæſtio.vltima doctor. in cap. ex parte A. de teſtibus. Ioan. Andr. in regula, indultum.in mercurialibus & Federic.Senen.d. conſil.95.colum.1. quod nunquam vidi obſeruari.Nam ſi obſeruaretur hodie, multi etiã prælati eorum dignitatibus deſtituerentur, qui bona eccleſiarum in ſuarum animarũ perniciem paſsim deglutiunt,& dilapidant.

38 *Oneratus uicarius libe-* Aliquando religioſi idoneum ad vicariam perpetuam,penſione ipſis reſeruata,præſentãt.

verùm

verùm quia illum pēſionibus mãgnis onerant; quæ nec duo, vt parœmia vtar, Aegyptij ferrēt: ideo vicarius eccleſijs competenter paupertate nimia oppreſſus, deſeruire non valet, nec iura epiſcopalia ſoluere neque hoſpitalitem, ſicut conuenit tranſeuntibus impartiri. c. 2. de ſupplen. negli. prę la. Et tunc vicarius poteſt agere, vt ab illo exceſsiuo onere liberetur, reſeruata ſibi congrua portione: & ita etiam prouidebitur, vt ibidem habetur. *rari debet.*

39 Et hoc caſu quando eccleſia donata monaſterio fuit ad uſus proprios, & monaſterium, reſeruata ſibi penſione, conceſsit eam alteri, debet auctis facultatibus, augeri penſio: quia fuit impoſita ratione fructuum: quibus etiam diminutis, diminueretur. teſte Panor. in ca. prohibemus. in fi. de cenſib. ſicut in procuratione debita dicitur, in. c. quanto. de cenſib. vt quemadmodum portio quæ per bonorum poſſeſsionem accefferit, auget legata, ita & quæ deceſſerit, minuat. Pulchrè iuriſconſul. in l. & ſi contra tab. in fi. ff. de vulga. Et quid videatur datum religioſis, cùm datur eis eccleſia ad vſus proprios, decidit Innoc. & Panor. in. c. paſtoralis. de priuileg. & docto. in. c. paſtoralis. de dona. *Augeri quã penſio debeas.*

40 Quandoq; religioſi præſentant ad eccleſiã, in qua habent temporalia, decimas ſcilicet & alios reditus, quos vicarius omnes recipit: tunc de illis bonis temporalibus, quæ ſpectant ad pa- *Vicarij quã dorationem patrono reddere teneantur.*

tronos, rationẽ illis competentem reddere tenetur:& eo caſu non eſt locus congruæ portioni,quia omnia onera tunc ſubeunt patroni.c.i Lateranenſi.de præben.c.ex literis.in fi.de iure patro.c.cum & plantare.§.in eccleſijs.de priuil Quippe marito non debentur fructus dotis, ſi non ſupportat onera matrimonij.l. fi.§.præterea.ubi docto.C.de iure dot.quia pro oneribus debentur.l.pro oneribus.C.eo.l.fi.ff.de doli.except.ubi Bart.& Iacobi in.l.cum poſt. in princi.ff.de iure dot. & ita intelliguntur illa iura diſponentia præſentatos ad rationes patronis teneri.Nempe hoc eſt verum,cùm uicarius reciperet temporalia nomine religioſorum, ſeu bona ad patronos ſpectantia: ſed tutius eſt tam patrono quàm alijs,vt congrua portio aſsignetur vicario,& reliqua patronus ſuſcipiat: aliàs non video quòd uicarius reddere rationem de ſua congrua portione teneatur. Nam text.in.dicto c.ex literis.dicit:vicarius de temporalibus tenetur reſpondere:quia bona poſtquam erant donata monaſterio, vicarius qni de religioſorum conſenſu illa bona ſuſcipiebat, meritò de illis debebat reſpondere,non verò de bonis quæ ſibi recipit.Idem habetur.in.d. c. cum & plantare.§.in eccleſijs.ibi. ipſis verò pro rebus temporalibns rationem exhibeant competentem. Et idem dicitur in d.c.in Lateranenſi.in fi. ibi,ipſis verò pro rebus temporalibus rationem exhibeant

beant competentem.&c.c.ſanè.16.q.2.ibi ſacerdotes de populi cura epiſcopis rationem reddāt,abbati verò pro rebus temporalibus ad monaſterium pertinentibus debitam ſubiectionē exhibeant.& ibi glo. Nempe religioſi olim ſolebant vicarijs committere, vt reciperent temporalia & ſpiritualia adminiſtrarent,verùm poſtea vicarij rationem non reddebant de temporalibus iuſtam , ob id religioſi noluerunt permittere vt ipſi reciperent,ſed tātùm portionem ſuā , de qua iuſtum non eſt ut rationem reddant.

41 *Diſſentit à communi et nonum præbet intellectum.*

Quanuis Panorm.& alij in.d.c.in literis . dicant patronum eccleſiaſticum habere hanc poteſtatem,ut ratio illi reddi debeat , ſecus in laico.& ita aſsignant differentiam inter patronum eccleſiaſticum & laicum . & idem docet Panor. in.c.cum ad ſedem.in gloſ.2. de reſtitu. ſpolia. & in.d.§.in eccleſijs.quem ſequitur Roch.Curtius in tracta.iuris patro.in uerb.honorificum. in ulti.q.dicētes hunc patronum non poſſe exigere rationē ab hoc uicario minutatim . & hoc etiam firmat Cęſar Lambert.in tracta. iuris patro.lib.3.artic.5.q.2.princip. Deci. uerò in c. de monachis.col.3.de pręben.probat uicarium teneri tam eccleſiaſtico patrono, quàm laico reddere rationem : quia ius patronatus laicis competens eſt efficacius & maioris uirtutis, quàm eccleſiaſticum.c.cum dilectus.de iure patro. hæc ille.

42 Ego verò teneo vicarios de bonis, quæ ratione uicariæ perpetuæ ſibi recipiunt, nec laico, nec eccleſiaſtico patrono rationem reddere cõgendos: quia de ſuis bonis nullus rationem reddere compellitur, ſed eccleſia eſt vicarij, ergo de eo quod ſibi recipit rationem non reddit.

43 Secundò, probatur per locum à ſpeciali, rectorem hoſpitalium, leproſariarum, & eleemoſinariarum rationes inſtar tutorum & cûratorũ reddere teneri. clem. quia contingit. §. 1. de relig. domib. ſpeciale eſt in illis, ergo ius commune eſt in contrarium. l. ius ſingulare. ff. de legib. l. 1. ad municip.

Qui rationem reddãt de eccleſiæ fructibus.

44 Tertiò non inuenitur quòd vicarius teneatur patrono rationem reddere, niſi de temporalibus, ergo ſi illa recipiat, rationem reddet: ſed de his quę vicarius percipit ex ſua eccleſia nomine ſuo, de illis rationem reddere non tenetur. Sed cùm vicarius recipit temporalia, quæ donata erant vel patrono laico, vel eccleſiaſtico, de illis rationem reddere tenetur, quia non ſua recipit, etiã minutatim. ſecus de fructibus, quos in ſuam vtilitatem recipit. Ita reſideo, quicquid hactenus ſcripſerint doct. Et ſic faciẽda eſt differentia in hoc, quia interdum vicarij recipiunt oblationes, ſepulturas & alia quędam iura ratione vicariæ, & eccleſiæ ſuæ, & de his nullam rationem patrono reddere tenentur. quia ea recipientes iure ſuo recipiunt: niſi conſuetudo

ſuetudo fuerit in contrarium. facit tex. in.c.ſanè.16.q.2. vbi ſic dicitur:Sanè quia monachorum quidam epiſcopis ſuis ius ſuum auferre cõtendunt, ſtatuimus, ne in parochialibus eccleſijs,quas tenent abſque epiſcoporum conſilio, presbyteros collocent: ſed epiſcopi parochiæ curam cum abbatis conſenſu ſacerdoti committant, vt eiuſmodi ſacerdotes de populi quidem cura epiſcopis rationem reddant, abbati verò pro rebus temporalibus ad monaſterium pertinentibus debitam ſubiectionem exhibeãt: & ſic ſua cuique iura ſeruentur. ecce ibi tex. valde accommodum,& ad hoc clarum.

Interdum verò vicarius in temporalibus partem habet:tamen omnia temporalia recipit, tã ſuo,quàm patroni nomine, vel omnia temporalia patroni nomine recipit,& tunc de illis rationem reddere tenetur,ſicut tutor, & alius adminiſtrator:nec erit alijs priuilegiatior.l. 1 .§. officio.ff. de tutel.& rationi.diſtrahend.de quibus ſcripſi in.l.boues.§.inter.ff.de verborum ſignificat.& ſic puto intelligenda iura prædicta: licet doctor. in eis valde ceſpitauerint, & alio modo ea intellexerint. Et hodie hoc iure vtimur, vt religioſi & alij patroni vix patiantur ſua iura à vicarijs recipi,ſed illis partem faciunt minorem, quàm poſsint, de quibus nulla redditur ratio. 45

Poſtremò, congrua portio dari debet à præ- 46

Recipiens fructus primi anni cõgruam portionem aſſignare debet.

lato, qui fructus beneficij primi anni recipit ex priuilegio. c. ſi propter. de reſcrip. in. 6. quæ taxatur ad dimidiam. per extrauag. ſuſcepti. de elect. in extrauag. Io. 22. vt abundè ſcripſi in tracta. de ſenten. prouiſional. in pręfa. nu. 111. & ſequen. in 14. caſu.

47 *A quo petenda ſit cõgrua portio*

QVintò quæri poteſt, à quo hæc congrua portio peti poſsit? Reſpondeo, tam à patrono exempto, quàm non exempto, eccleſiaſtico vel laico, religioſo, vel ſeculari, ſiue ſint monachi, ſiue canonici, & ſic etiam à capitulo, & generaliter ab his qui eccleſiæ prouentus recipiunt. c. ſicut. de ſupplend. negligent. pręlator. cap. auaritiæ. c. de monachis. c. in Lateranenſi. de pręben. & d. cle. 1. de iure patro. iuncto. c. 1. de præben. in. 6. Et quanuis Cardi. in cle. 1. q. 10. per illum tex. exprimentem perſonam eccleſiaſticam, dicat non habere locum in laico, quia ad laicos non ſpectant fructus rerum eccleſiaſticarum, ſed ex toto ad inſtitutum. nec laici bona eccleſiæ poſsidere poſſunt. c. cauſam quæ. de præſcript. ſecus in viris eccleſiaſticis. c. cum apoſtolica. de his quę fiunt à præl. c. prohibemus. de deci. Si tamen laicus ex priuilegio fructus eccleſiæ reciperet, vel vſurparet, contra eũ agi ad hanc portionem poterit, cum ſit eadem & maior ratio in eo, quàm in eccleſiaſtico: & vbi eſt eadem vel maior ratio, idem ius ſtatuendum eſt. l. illud. ff. ad leg. Aquil. §. porrò. ibi, ſi

qua

qua fuit antiquioribus cauſis ſimilis ſeu maior. quæ fuit pri.cau.benefi.amit.

Etiam is qui eccleſiæ decimas poſsidet, tenetur ad hanc portionem, quanuis patronus non ſit, cùm decimæ ſint tributa egentium.c.reuerti mini.16.q.1.Nam qui ſeruit altari, vt vicarius, de altari viuere debet.c.cum ſecundum. de præbendis. 48 *Decimas tenens, ad congruam portionem tenetur.*

Imò qui preſcripſit decimas, vel curam contra principalem curatum, tenetur ad hanc congruam portionem: quod poſſe fieri affirmat Domi.in.c.cum ſingula.col.1.de præben.in.6.nẽpe ſicut quarta legitimę ab hærede, vel hæredibus impleri debet.§.ceterum.in authen. vt cum de appel.cogno.coll.8.ita à patronis, & ab his qui bona eccleſiæ recipiunt, hæc portio eſt ſupplenda. Et cum in hoc caſu neminem inueniam priuilegiatum, illi dare priuilegia non eſt mihi liberum: ideo omnes tenẽtur ad hãc congruá portionem, qui decimas & beneficij fructus recipiunt. 49

Et ſi plures ſint patroni, ab oĩbus ſimul petetur non à ſingulis inſolidum, ſed pro ea partę quàm poſsident, vel fructus recipiunt.tex.accõmodus in.l.3.§.fi.ff.de alimen.& ciba lega.l.ſi libertus.1.§.libertus.de bo.liber.ibi, reſiduum ex debita parte ſibi omnibus hęredibus pro portione cuiuſcunque aufert. 50 *Plures patroni ad portionem congruam ſimul tenentur.*

Et ideo, ſi vicarius vnum tantùm patronum

conuę-

Conuenien di omnes patroni ad cõgruam portionem.

conuenerit,is pro virili parte condennabitur, & non ad totum,reſeruata tamen actione vicario contra alium fructus alios poſsidentem, & imputabitur vicario:quare ſimul non conuenit omnes, vt ab omnibus integram portionem & congruam exigeret:niſi illi omnes vnum collegium,vel corpus facerent, tunc ſinguli non cõueniuntur,ſed totum corpus:vt d. c. de monachis.cap. 1.de his quæ fiunt à maio. par. cap. & doct. in c.cum omnes.de conſtitu.& fatuus eſt vicarius qui vnum conuenit,ſi plures ſint:quia finito vno contra vnum proceſſu, contra alium inchoare aliam litem oportebit: quod non faceret,ſi omnes conueniat.ob id conſulo curatis,& vicariis,vt omnes decimas tenentes,& alios eccleſiæ fructus,in ius vocent,& ab illis ſimul decimas petant,& ſaltem noualium decimas:quas ſi obtinere non poſsint,petant portionem congruam. & ita ſolet fieri, vt inferius plenè explicabitur,niſi teneret vnum,tunc illum poteſt dimittere & agere contra alium,vt etiã vidi fieri.

52 *Actione qua agendum ſit.*

SExtò, qua actione petenda ſit hæc congrua portio?Reſpondeo,condictione ex lege, ſiue ex decretali,de monachis. Nempe ſi obligatio lege noua introducta ſit, nec cautum ſit, quo actionis genere experiamur ex lege agendum eſt.l. vnica.ff. de condictio. ex lege. & ibi plenè docto.Bar.ĩ.l.quod ex his.de adult.Spec. in tit.de ſolutio.in fin.libellum concipiendum docet

docet ſuper hac conditione ex lege. 53

Si verò vicarii grauibus fuerint oppreſsi oneribus, poterunt petere ea ſibi adimi, & reformari, vt ſuperius dictum extitit: prout dixi de penſione onerosa beneficio impoſita, vt reformari etiam poſsit vſque ad quartam partem. in tractatu de pacificis poſſeſſoribus in ampliatione dacimaoctaua.

54 *Praxis quotidiana.*

Hodie in praxi ſolent curati & vicarii perpetui petere veteres decimas, & nouales ſibi adiudicari: & ſi talis patronus aſſertus oſtendat titulum, ſaltem petunt in ſubſidium congruam portionem, & cæter. & hoc coram iudice eccleſiaſtico. Si autem agatur ſuper beneficio poſſeſſorio coram ſeculari, & curatus ſeu vicarius dicat ſe in poſſeſsione percipiendi decimas, tam antiquas, quàm nouales: ob id petit ſe manuteneri in illis, & interim congruam portionem per modum ſaltem prouisſionis aſsignari ſibi. & ſi proceſſus tractum & dilationem recipiat, debet ei per modum prouiſionis adiudicari prouiſio congruæ portionis, donec videantur iura vtriuſque, & alia ſententia proferatur, vt interim Deo ſeruire poſsit, & ſacramenta parochianis miniſtrare: quia regulariter ſententia debet eſſe conformis libello. lege vt fundus. ff. commu. diui un. c. licet heli. ubi plenè Fely. de ſymo. non ſcribam alia quomodo iudex debeat iudicare: quia ex his & ſequentibus ſatis dignoſci poteſt.

Septimò

55 *Coram quo hæc cōgrua portio peti debeat.*

SEptimò,coram quo iudice hæc congrua portio peti poſsit?Reſpon.corā ordinario loci, ſiue ſit archiepiſcopus,cui dirigitur.d.c.de monachis.ſiue Epiſcopus:vt probat tex.in c.fi.§.vbi.de dec.in 6.& cle.1.de iure patr.quia ad eos ſpectat tueri eccleſias,vt in priſtino ſtatu cōſeruentur.tex.& ibi nota.Ant.in c.ſicut.de ſupplē. negligen.præla.[*Hoc etiam poſſunt officiales ordinariorum,per glo.in.c.fi.de offi.vica. in 6. ſic decidit Aufrer.ī deciſio.tho.q.148.quod poterit vel ex officio,vel ad partis petitionem.q. ſeq.ibid.hodie ex officio pauca faciunt officiales.& cū petitione vix poteſt obtineri debitū].

† Additio:

56 *Religioſi vel patroni ſtatum eccleſiæ immutare vel minuere non poſſunt.*

Ideo non poſſunt religioſi nec quicūque patroni antiquum eccleſię ſtatum immutare.c.ad apoſtolicā.in fi.de ſym.c.auaritiæ.& d.c.de monachis.vbi Pan.& alii ita aſſerunt.de præb. vnde non poſſunt præſentare religioſum ad beneficium ſeculare,vel per ſeculares regi ſolitum, quia eſſet immutare ſtatum eccleſiæ,teſte Ioan. And.& Anton.in d.c.ſicut.clem.vna.illo tit.Etiam clericorum numerum in templo deſeruire ſolitum minuere non debent,ſed hoſpitalitatem ſolitam ſeruare,& alia onera pati:niſi eccleſia eſſet tā tenuis & pauper facta, propter quod non poſſet ſolitum ſtatum tenere, tunc ſufficit quòd eccleſia cui facta eſt vnio,faciat illi deſeruire per clericum ſecularem.argumen.clementi.ne in agro.§.ad hæc.de ſtatu regula.cap. inter

quatuor.& ibi Panormita.expreſsim .& in cap. 2.in fin.de religioſis domibus. & in hoc Epiſcopi vigilare debent,& in viſitationibus cogere patronos & alios,vt cultum non minuāt diuinum:ſed ex ipſis quidam fortè ſunt σκοποί ad illum tollendum,quibus dici poteſt:Claudius accuſat Mœchos,Catilina Cethegum; cum ſit inter Socraticos notiſsima foſſa Cynedos.& quòd ſcribit Io.And.in c.fi.de reb.eccle.nō alien. Epiſcopi muti cùm ſint de iure ſuo malè tuti, cū ſint cornuti,non audent cornibus vti.

Poterit tamen capitulum vacāte ſede cognoſcere & adiudicare hanc congruam portionem: quia hoc eſt iuriſdictionis, quod ad capitulum tranſit ſede vacante.ca.1.ne ſede vacā.Io.Frāc. in tracta.de offic. & poteſt capi. ſede vacan. in 8.quæſt.partis primæ.glo.in verb.ordinario.in extrauagan.execrabilis.Io.22.§.ſtatuimus.Inferior verò non poterit aſsignare portionem: vt gloſ. & docto.in verb.diœceſanis. in cle. 1. de iure patr.aſſerunt.& Imol.in d.c.de monachis. col.ſecunda.etiam ſi inſtitutio ad illum inferiorem ſpectaret, quia diœceſanis tantùm datur poteſtas.in d.clemen .prima. ergo abbates vel priores de hac congrua portione non cognoſcent:licet aliàs iuriſdictionem habeant etiam quaſi Epiſcopalem, hanc tamen minimè aſsignare poterunt. 57

Capitulum an vacante ſede de portione congrua cognoſcat.

Sed conſeruatores apoſtolici ſolent de hac 58

por-

Conſeruatores uniuerſitatum apoſtolci hàc portionem aſſignant. portione congrua cognoſcere authoritate apoſtolica: nempe cuncta per mundum nouit eccleſia, quòd ſacroſancta Romana eccleſia onus habeat de omnibus iudicandi, exprimit tex. in. c. cuncta per mundum. 9. q. 3. Et ideo conſeruatores apoſtolici dati vniuerſitatibus aſsignare iure hanc portionẽ, & de ea cognoſcere ſolent. Et ſępius fui vocatus ab egregio & doctiſsimo iuriſconſulto domino Petro Clerico collega noſtro, & huius uniuerſitatis uicegérente, ad aſsignandam hanc congruam portionem uicariis, qui coram eo iſtam portionem petierant.

59 *Iudices ſeculares de cõgrua portióne cognoſcunt.* Ego uidi etiam iudices ſeculares coram quibus poſſeſſorio agebatur ſuper decimis ueteribus & noualibus, dum congrua coram illis petebatur portio, per modum prouiſionis pendente proceſſu eam adiudicare, licet de iure nõ detur eis poteſtas, ſed incidenter dicebant habere cognitionem, per. l. quoties. C. de iudi. & c. tuam. de ordi. cognit. ut interim aleretur ſacerdos proceſſu durante. ſed hoc uſurparunt, teſte Aufrer. in deciſio. 149.

60 *Quomodo cognoſcide beat de portione congrua.* Quomodo cognoſci debeat de hac portione? Reſpon. ordine iuris ſeruato, & non ſummariè: nec habet locum in ea cle. diſpendioſam. de iudi. quia non agitur de beneficio. ſi tamen agatur de alimentis uicarii, quod congruã ſubſtentationem uocant, tunc ſummariè tractari deberet cauſa, ſicut alimentorũ. l. penult. ff. de

his

nis qui ſunt ſui vel alie.iur.Bonifac.Vital. in d. cle. 1.in fi.de iure patro.vt deſcripſi in tracta.de ſenten.prouiſ.artic.1.in gloſ.alimens. in conſtitu.reg.Et quid operentur iſta verba, ſummariè & de plano,& in quibus cauſis ſit procedendum ſummariè,ſcripſi in artic.9,gloſ.1.in tractat.de ſentent.executor.in eiſdem ordina.

Octauò,quomodo aſsignari hæc congrua portio debeat? Reſpon.ſi de iure loquamur,debet congrua portio aſsignari antequam recipiatur præſentatus à patrono,vt ſuperius dictum extitit. iuxta cle. primã. de iur. patr. ſed quia hoc nõ ſolet in Francia fieri,nec Epiſcopi ſolent inquirere in præſentatione de hac congrua portione:imò ſolet à vicario poſt inſtitutionem peti, vt iudex ordinarius vel alius, de quibus ſuperius 7.q.proxima ſcripſi,habita ratione perſonæ,qualitatis bonorum beneficii,& oneris, aſsignare illam habeat, & aliorum etiã quæ notat Hoſtien.in ſum.de renuntiatio.§.fina.de quibus dicetur inferius..ideo videndum eſt quid iudex conſiderare in illa imponenda debeat. 61

Quomodo portio congrua ſit aſſignanda.

Et primò in ea imponenda debet iudex habere rationem ad victum curati ſeu vicarii.ca.penul.in fi.12.q.1.ibi,primum tamen ſibi,& ſuæ eccleſiæ deſeruientibus neceſſaria Epiſcopus ſubminiſtret.nec curatur ordo deſcriptus in. c. de monachis. de pb.vbi prius dicit iura Epiſcopalia 62

Victus preſbyteri prius conſid erandus eſt

palia ſoluant,& poſtea congruam ſubſtentatio nem recipiant,teſte Decio ibidem. Nempe legatis alimentis, prius decerni debent legatario alimenta tam pro qualitate perſonę & quantitate patrimonii,quàm alia fieri:ſic & in hac congrua portione,niſi dos fuerit legata cum alimentis.text.ſingularis in.l.cum vnus.§.fin.ff.de alimen.& ciba.lega. quam ſingularē dicit Roma. ſingul.532.dicit tex.quod legatis,& cætera. Et ſic licet Epiſcopus prius ordinet vnde iura epiſcopalia vicarius ſoluere poſsit,& demũ de hoſpitalitate,poſtremò de uictu uicarii. non tamē uitiabitur illa congruæ portionis aſsignatio, licet ordine naturæ prius alendus ſit uicarius, q̃ alia facere debeat.nam de eo quod ſupereſt, debet refici eccleſia,& alia onera fieri:igitur prius uictus conſideratur.c.de his. de eccle. ędifican. nam qui altari ſeruit,de altari uiuere debet.c.cũ ſecundum.de præbend.

63 Secundò in hoc victu dignitas perſonæ, & ſcientiæ gradus,ac nobilitas conſideranda ſunt, utpote ſi uicarius fuerit doctor,licentiatus, aut baccalarius,aut nobilis,maior portio ei aſsignari debet quàm alteri ſimplici presbytero ſine gradu:& iudex in huius aſsignatione debet rationem etiam nobilitatis habere.argu.c.de multa.in fine.de præbendis.Nam uſufructuarius ſufficienter alere & ueſtire ſeruos debet,ſecundum tamen ordinem & dignitatem,& ſtatum mancipiorum.

Dignitas, gradus, ſciētia, & nobilitas conſideratur.

piorum,l.ſed & ſi.§.1.ff.de vſufructu. & in honorarijs aduocatorum ita verſari iudex debet,ut pro modo litis,proque aduocati facundia, & fori conſuetudine, & iudicij in quo erat acturus, æſtimationem adhibeat l.1.§. in honorarijs.ff. de var. cognit. gl.in. c.cum adeo. de reſcri. Fely.in c.poſtulaſti.col.7.num.4.verſ. fallit ſecundò.de reſcrip.

64 Mercedes etiam præceptoribus, non quas minimas poterit,ſed pro facultate patrimonij, pro dignitate natalium pupillorum tutor conſtituet.l.cum plures.in fi.ff.de adminiſtr. tutor. Et modus dotis ex facultatibus mulieris,maritique ſtatuendus eſt,quouſque ratio patitur.l.quęro.ff. de iure dotium.&.l.cũ poſt.§.gener.ibid. ſic & vicarijs de hac portione congrua prouidebitur, nec hi coguntur ueſci fabis, & alijs vilibus cibariis, ſicut ruſtici.c.non cogantur.4.diſtin.glo.in.l.ſeruis urbanis.ff.de lega.3. docto. in.c.Epiſcopus.de præb. *Mercedem quam debeat conſtituere præceptori tutor.*

65 Tertiò, in hac etiam decernenda portione conſiderare Epiſcopus debet, vt tãtum aſsignet vicario, ex quo poſsit clericum habere, qui ſibi deſeruiet:quia non poteſt ſolus presbyter miſſarũ ſolẽnia,vel alia diuina officia ſine miniſtri ſuffragio celebrare.c.ꝓpoſuit.in fi. de fil.presb. &.c.vt quiſque presby. de uit. & ho.clerico. vbi ſic dicitur, ut quiſque presbyter,qui plebem regit,clericũ habeat,qui ſecũ cantet,& epiſtolã,& *Sacerdos clericum habere debet.*

lectionem legat, vt qui poſsit tenere ſcholas, & admonere ſuos parochianos, vt filios ſuos ad fidem diſcendam mittant ad eccleſiam: quos ipſe cum omni caſtitate erudiat. Nec ſufficit quòd populus reſpondeat ſacerdoti, ſed oportet iſtũ clericum intereſſe. gloſa in capitulo ſedulo. 38. diſt. arg. capit. non liceat. 92. diſt. licet contrarium ſeruetur hodie: quia quilibet etiam laicus presbytero reſpondere ſolet: & ſi clericus non ſit, officium diuinum non ſolet differri. ſi alii laici cantare & reſpondere ſoleant, tamen debet adeſſe inter illos vnus ſaltem clericus primę tonſuræ. Et in Campania ſacerdotes ſolent lectionem cantare, omiſſo clerico, quod facere non debent, per d. c. vt quiſque. quia ad hoc maximè datur clericus.

66 Sed ad ancillam vicarii non debet iudex habere rationem, cùm clerici mulieres habere prohibeantur, & cum illis cohabitare, per totum tit. de cohabi. cleri. & mulie. Nam mulier non poteſt in diuinis reſpondere ſacerdoti in miſſa, etiam nullo viro exiſtente: vt probat Archid. in cap. hoc quoque. de conſecra. diſtin. prima. nec intra cancellos ſtare. c. primo. de vita & honeſt. clerico. hodie inuerecundę mulieres vbique eſſe volunt.

Mulieri nõ licet presbytero celebrãti reſpondere:

67 Et tam his qui habet parochialem eccleſiam, quàm altare, & ſimplex beneficium, debet habere clericum, qui illum adiuuet, per prædicta: ita con-

conſuluit Panor.in conſil.89.ex themate propoſito.in 3.q.volu.2.& in dicto.capitulo.vt quiſque presbyter.

Et licet de iure quilibet celebrans debeat habere vnum ſacerdotem propinquum quando celebrat,vt ſi impedimẽtum ſuperueniret celebrãti,poſſet alter miſſam complere.c.illud.7. q. 1. &.c.nihil de conſecra.diſtin.1.glo.in verb. miniſterio.rub.de his qui in miſſa non complent, credo.& cæt.in prag.& olim ſolebant habere.tamen ad iſtum ſacerdotem communiter non habetur ratio quò ad portionem congruam:qa ille presbyter non eſt omnino neceſſarius: & rari ſunt qui miſſam non compleãt, & in hoc ſolet Deus optimus maximus cooperari.ſi tamẽ vicarius vno indigeret ſacerdote,vel pluribus ꝓpter eccleſias acceſſorias,quas ſuccurſus vocãt,tũc rationẽ illorũ habere iudex debet,& omnino numerus cõſiderari perſonarum neceſſariarũ in hac cõgrua portione ſolet.arg. tex.l. ſi filiæ. ff. de legat.3.vnde ſi vicarius capellas annexas habeat,in qbus ſingulis dominicis & feſtis diebus celebrare tenẽt,ſicut in eccleſia principali, hoc cõnſiderãdum erit.ideo nõ dicitur ſufficiens beneficium,niſi ſufficiat habenti,& ꝑſonis ſibi neceſſariis.c.cum adeo.vbi glo.de reſcript. c. ſtudeat.50.diſtinct.Et ſic nõ ſufficeret hoc caſu taxare pro victu vnius ſacedotis:ſed oportet habere rationem ad alios duos,videlicet ad ſacerdo- 68

In congrua portione numerus perſonarum neceſſariarum debet conſiderari:

tem neceſſarium,& ad capellam annexam, quã vulgus vocat, ſecours, vel hameau, & ad clericũ ſicut ſi curator conſtituat dotem puellæ, debet hanc ſtatuere pro modo facultatum:& in hoc attenditur numerus liberorum.d.l. ſi filiæ. de lega.3.Iacobi.in d.l.quæro.Et priuilegium datur tam ſcholaſticis, quàm ſeruis & famulis illorum neceſſariis.authen.habita.vbi abundè ſcripſi.C. ne filius pro patre.facit glo.nota.in ca. cum ſicut.de conſecr.eccle.vel alta.

69 *Facultates beneficij cõſiderandę.* Quartò, debet iudex in hac imponenda congrua portione conſiderare beneficii facultates, ſicut in dotis conſtitutione.l.ſi filiæ.ibi, ſi facultatibus.ff.de leg.3.& d.l.quæro.l.cũ poſt.§. nuptiis.ff.de iu.do.vbi dos pro modo facultatum,& dignitate natalium conſtituitur, doct. in auth. res quæ.C.commu.de lega.& fideicom.

Non enim debet exhaurire omnes fructus beneficii vicarius, ſed debet facere vt apud priorẽ vel patronum remaneat, inſpecta qualitate ſua, & onere.c.quoniam. de vita & hone. cler. facit pulcher.tex.in.l.ius alimentorum.ff. vbi pupil. educa.deb.vbi ſemper in fin.anni aliquid ſupereſſe debet, licet illi legi maledixerit Dyn.qui liberalis erat, ob id omnia exponere cupiebat.ſed Roger.illi legi benedixit,& à maledictione Dyni defendit Bart.ibi,& q cã ſeruabit, núquã pauper erit.Vide in additio.ad Panor.in.c.ex parte. de conſuetu.ob id arbitrio Epiſcoporum relicta

eſt

eſt congruæ portionis taxatio, ſicut de dote ſcribitur à iuris interpretibus in d. authẽtic. res quę. C. communia de lega.

Quintò, debet Epiſcopus animaduertere circa onera, in primis circa iura epiſcopalia, vt vicarius poſsit ea ſoluere, videlicet cathedraticũ, & ſynodaticum, & alia iura Epiſcopo debita: de quibus in c. conquerente. de offi. ordin. & ſi omnia onera ſubeat vicarius, omnium onerum ratio haberi debet: ſi verò partem onerum habeat, tunc illius partis condemnatio fiet. arg. c. tua. de dec. & c. 2. illo titu. in 6. Cardina. in d. clemen. 1. §. ſane. q. 3. de iure patrona: Inde dicit tex. in cap. ſecundo. §. vbi autem. de dec. in 6. ibi, prouideatur per ordinarios, & ordinetur taliter, quòd eiſdem rectoribus tantum de illarum relinquatur prouentibus, quòd exinde competentem ſuſtentationem habere, & iura Epiſcopalia ſoluere valeant, aliàque onera ſupportare. ecce ibi textum expreſſum. 70

Onera in aſsignatione congruę portionis conſideranda.

Sextò, præcipuè ratio hoſpitalitatis haberi debet, & beneficii locus conſiderari, an ſit frequens pauperum acceſſus. nam vicarius vel curatus omnes Chriſti pauperes recipere tenetur. capit. quieſcamus. 42. diſtin. domus enim clericorum omnibus communes eſſe debent. c. quoniam quicquid habẽt clerici pauperum eſt. 16. q. 1. & minus ſufficicit manẽti extra vias publicas, quàm habitãtibus iuxta illas, gloſa ſolennis 71

Hoſpitalitatis ratio à iudice in cõgrua portione aſſignanda haberi debet.

in c.primo.in verbo neceſsitatem.21.quęſt.1. Tamen magis indiget hoſpilitate is qui eſt extra vias publicas,cùm ibi nulli inueniantur,qui pauperes recipiant:vt dicit Panormitanus in dicto ca.de monachis.in prima gloſa,dicens beneficiatos teneri ad hanc hoſpitalitatem, iuxta vires facultatum:non enim tenentur omnes recipere,& poſtea ipſi medicare: ſed primò ſubueniendum eſt ſibi,& ſeruitoribus ſuis.cap.de his. de eccleſi.ædificand. Sed non tam lautè clerici abundè,& delicatè viuere debent, vt omnia eccleſiæ bona deglutiant.l.ſeruos.ff.de pignoratitia actio.aliàs non eſt fidelis ſeruus,& prudens, quem conſtituit dominus ſuper familiam ſuã: ſicut eſſe debet, vt eſt in euangelio. Et alere & replere ſtomachum vſque ad nauſeam,hoc non eſt viuere ſecundum diuum Paulum.

72 *Reparatio eccleſię fieri anprius quã pauperes alij debeat.*

Item reparanda eſt prius eccleſia, quàm hoſpitalitas habenda. cap. paſtoralis. de his quæ fiunt à præla.ſi tamen tanta eſſet neceſsitas proximi,ùt fame moreretur, vt in hoc pauperrimo & miſerrimo tempore,tunc pauperibus ſubueniendum etiam per bonorum eccleſiæ venditionem eſſet.ca.aurum.12.quæſt.ſecunda.& eo caſu etiam quò ad laicos eleemoſyna eſt in præcepto.c.paſce fame morientem.86.diſtinct. Panor.in c.nouit.col.11.de iudic.

73 *Clerici armigeros recipe*

Sed ſacerdotes & alii clerici,hoſpites,aut armigeros in ſuis domibus recipere non tenentur.

tur.l.1.C.de Epiſco.& cleri.c. 1.de immu. eccle.in 6.& contra principes,qui ſuos epidemeticos,quos vocant *fourriers*,permittunt onerare domos clericorum hoſpitio,quod non debet fieri.clamat Panor.in ca.1.&.c.cum eccleſia.de immu.eccleſ.& Deci. in d.cap.de monachis.& hodie uix ſpiritus relinquitur ſacerdotibus & & clericis:imò quia deuotio eſt à nobis aliena, ſolet onerari præcipuè ſacerdotũ terra, & plus in quibuſdam locis grauari,quàm vnquã: quod fortè ex peſsima presbyterorum uita,uel laicorum peruerſitate contingit:ſed Deus ſua ſancta miſericordia,ſi uita noſtra in melius mutetur, hoc emendabit. Sunt tamen excommunicati qui hoc faciunt.cap.1.&.c.quoniam.de uita & honeſt.clerico. *re non teneatur:*

Septimò,obſeruare debet iudex in conſtituẽdo congruam portionem,ut uicarius poſsit ſoluere procurationem,& penſionem tempore uiſitationis,& ſedis apoſtolicæ legatos recipere, prout de iure tenetur.in ca.cum inſtantia.de cẽſib.& cathedraticũ Epiſcopo dare.c.conquerẽte.de offic.ordin.quod totum non poteſt præſcribi,ſed in quantitate ſolutionis ſic.glo. in c. quicunque.1.q.7.Hodie non vidi haberi rationem ad receptionem legatorum papæ, quia rari recipiuntur,niſi ſuis expenſis: & quia vicariis & aliis ſacerdotibus ſunt ditiores, ideo illis non datur victus à curatis. 74. *Procurationem ſoluere debet curatus & uicarius:*

75 *Decimæ papalis in congrua portione ratio habeatur.*

Octauò, ad decimam papalem haberi debet ratio.cle.2.de deci.vt vicarius eam ſoluere poſſit:cùm hodie frequens ſit non papalis decima, ſed donum, quod dicunt gratuitum.& verè dicunt eſſe gratuitum:quia gratis recipitur, ſed inuitum dicitur,quò ad ſoluentes,per.c.2.& 3.de immunit.eccle.in 6.

76 *Regionis mos conſiderandus.*

Nonò,mos regionis obſeruari & conſiderari debet.l.ſi ſeruus plurium.§.fi.ff.de lega.1.vnde in regionibus,in quibus eſt frumenti & vini caritas, & congrua portio in pecunia aſsignatur, magis augeri portio debet, quàm in locis vbi adeſt frumenti & uini abundantia, arg.l.pretia rerum.§.fi.ff.ad leg.falci. ſcripſi plenè in repeti.l.vnicæ,in glo.ſubtilitatem.C. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt.

77 *Aetatis ratio debet in hac portione haberi.*

Decimò,conſiderari ætas debet,videlicet ſenectus, ſi vicarius ſenex fuerit,& indigeat maiori adiutorio, & ſic portione,quàm iuuenis. hoc probat.l.cum vnus.§.fi.ff.de alimē. & ciba. leg. l.hæreditatum.vbi docto.ad leg.falcid. Et in patrono alendo,ſi ad inopiam deuenerit, quòd ratio ætatis haberi debeat, firmat Paul. de Citad. in tracta. iuris patro. ſeptima parte. artic. 4. quæſt. 7.

78 *Commode uiuere & ſine penuria quid ſit.*

Vndecimò, non ſufficeret aſsignare portionem, per quam vicarius poſſet viuere ſine penuria,ſi non poſsit commodè vel congruè viuere: quia ſine penuria quis viuere poteſt pro viginti

aureis.

aureis, & tamen commodè non poterit, niſi habeat centum vel aliam ſimilem ſummam. hoc docet gl. ſing. in cle. vna.in verb. abſque penuria. de ſtatu monach.in 6. ſequitur Panor. in c. poſtulaſti.de reſcript.&.c.1. de inſtit. ſed illam gl.reprobat Decius in d.c.de monachis. dicens iſta eſſe ſynonima,& idem eſſe viuere ſine penuria,& commodè.nempe qui ſine penuria uiuit, & commodè ſecundum eum viuit, & congruenter.quam Decii opinionem non facilè probo. nec ea eſſe ſynonima arbitror. Nam penuria dicitur inopia earum maximè rerum,quę in penu recondi ſolent,quod pene minus ſit,authore Feſto,& penoris nomine continentur, quæ uſui & potui ſunt accommoda.l.3.in princip. de penu lega.ff.Sed congruè id quod ſufficienter ſignificat,vt ſuperius in principio dictum extitit, cō modè verò aptè, vtiliter. Ideo non poſſunt iſta ſynonima dici habere minus & ſufficiēter: ideo glo.meliorem habuit ſenſum. nempe multi ſcholaſtici cum pane & aqua abſque penuria viuunt, qui commodè vel congruè non cenſentur viuere,vt omnibus patet. Oportet igitur quòd vicarius viuat commodè:& non ſufficeret ſi ſine penuria,contra Decij ſententiam. facit tex. in. c.1.de inſtit.

Vltimò, ſi Epiſcopus uel alius modicam vel exceſsiuam aſsignauerit portionem,ad ſuperiorem appellari poterit,licet arbitrio eius relicta

fuerit

Ab impoſitione congruæ portionis an appellari poſſit.

fuerit aſsignatio: quia ab eo quod iudex arbitratur, appellari poteſt, per c. cum veniſſent. vbi Panor. col. 4. de iudi. c. 1. de dilat. glo. & doct. in c. ſuper his. de accuſa. doct. in. l. ſi qua pœna. vbi ſcripſi. ff. de verbo. ſign. quia de arbitrio boni viri intelligitur. l. continuus. §. cum ita. ff. de verbo. oblig. & tenebitur tunc Epiſcopus appellationi deferre, ac ſuperior cognoſcet. cle. 1. de iure patro. In hoc regno ſi per modum prouiſionis ſolui debeat congrua portio, & aſsignata ſit à iudice regio, fiet executio non obſtante appellatione, & ſine illius præiudicio, vt ſcripſi in tracta. de ſenten. præiudi. in præfa. quę ſi poſtea fuerit reprobata per ſuperiorem, vel moderata, illud moderamen tenebitur à partibus: quanuis in forenſi iudicio eccleſiaſtico, non videam ſententiam congruæ portionis exequi poſt appellationem poſſe. Vide glo. in verbo, oneramus. in d. cle. 1. Alia multa iudex conſiderare ex ſuo ingenio poterit, quæ illi diſcutienda relinquo, & ſi ſuprà ſcripta conſiderauerit, non perperam iudicabit, nec litem ſuam faciet. de quo in. l. ſi filius fa. ff. de iudic.

80 *Portio quãta aſſignanda ſit.*

NOna quęſtio talis eſt, quãta aſsignari portio debeat? Reſpon. quidam inſtar trebellianicæ quartam partem dicunt eſſe congruam, & cuidam curato pro ſua congrua portione omnes à laico decimas petenti, quas infeudatas dicebant.

cebant. In hoc ſenatu fuit quarta pars adiudicata, an. 1536. die 17. Iulij. Sed tex. in c. extirpandæ. de pręb. dicit, quòd quarta quartæ. i. decima ſexta portio olim aſsignabatur. ſed debet hodie congrua dari portio: quę aliquando eſt plus, quàm quarta. aliquando minus, prout iudici videbitur, inſpectis ſuperius deſcriptis, & ſic quanta eſſe debeat, dicitur iudici, ipſe diſpice quantã imponere debeas: vt in ſimili inquit imperator. in. l. 1. C. de eden. Et non poteſt ſuper hoc uera dari doctrina, qui fructus requirantur ad ſuſtentationem beneficiati, vt inquit Io. de ſelua, in trac. de benefi. in 1. parte. q. 5. num. 121. plus dicens, quòd hodie clerici non ita ſtrictè viuere debent, ſicut olim. & dos eſt aſsignanda magis ampla beneficiatis, quàm olim, quia carior eſt victus, in c. Epiſcopus. 41. diſt. 1. verbo victus. vbi ſcripſi. ff. de verb. ſig. & maximè regionis ſitus & conſuetudo inſpici debet. l. ſi ſeruus plurium. in fi. ubi gl. ff. de leg. 1. *Areſtum.*

Decimò quæri poteſt, in quibus rebus hæc portio aſsignanda ſit? Reſpon. in fructibus & prouentibus beneficij, per text. in cap. 1. de præb. in 6. & cle. 1. de iur. patr. quanuis Anchar. & alij dicant in d. cle. 1. col. 2. in prædijs aſsignandam eſſe: ſed obſtat tex. in ca. vobis. 12. q. 2. ibi, nec cuiquam clerico pro portione ſua aliquod ſolum eccleſiæ putetis eſſe deputandũ, 81 *In quibus rebus aſſignanda ſit portio ſufficiens.*

nc

ne per incuriam & negligentiam minuatur. Sed omnem penſionis ſummam ex omnibus prędijs ruſticis vrbaniſque collectam, ad antiſtitem deferatis. ex qua tamen collectione habeatur ratio, quid ad cauſas vel expenſas accidentiũ neceſsitatum opus eſſe perſpicitur. Hæ tamen opiniones ſic poſſunt conciliari, videlicet, quando nulli alij eſſent prouentus, quàm fundi: tunc aſsignari fundus, vel fundi deberent: quia tex. in d. cle. 1. dicit de prouentibus eccleſię portionẽ aſsignandam, prouentus enim nomen generale eſt, comprehendens fructus & reditus, & qc quid obuenit. l. vſufructu legato. ff. de vſufructu ſcripſi in gloſ. prouentus. in. §. volumus. de collatio. in concord. ſed vbi fructus non ſunt, neceſsitas legem non habet. l. 1. ff. de offi. conſul. & inanis eſt actio, quam inopia excludit debitoris. l. nam is. ff. de dolo. & quod in reditibus, vel mobilibus præſtari poteſt, in immobilibus aſsignari etiam poterit. l. à diuo Pio. §. in uenditione. ff. de re iudicata.

82 Si verò alij ſint reditus, ſufficit ſi ex reditibus fundorum & poſſeſsionum portio quarta aſsignetur: & erit in arbitrio epiſcopi non exiſtentibus prouentibus, in prędijs aſsignare. gl. & docto. in d. clem. 1. in verb. & in pœnam. Et quamuis fructus liberis non debeant computari in legitimã, ſed ex ipſa teſtatoris ſubſtãtia eſſe debeat. l. ſcimus. §. repletionẽ. C. de ĩ offi. teſta.

l. iu-

l.iubemus.ad trebel.tamē ſecus eſt in alijs quar tis.l.in fideicōmiſſaria .ff. ad trebel. & maximè in hac cōgrua portione,quę in frumento,vino, & pecunia aſsignari poteſt: & tūc vicarius tene bitur ſuis impenſis vinum vel frumētum portari facere ad ſuum horreum:vt docet Bart. in . l. 1.ff.de alimen. & cibar.lega.Ideo poſſunt aſsignari tres vel quatuor modij vini pro numero perſonarum,vel maior numerus,& idem in frumento aſsignabitur,& olei,& pecunię etiā quædam portio:quę omnia collecta, cum oblationibus,quæ ſolent vicario relinqui,congruam faciant portionem : ut dicit tex. in . c.fi. §.ubi.in uerb. eiſdem rectoribus tantum *de* illarum prouentibus.exponit gl.illarum,decimarum parochiæ ſuę.de deci.li.*6*. Et ſic patet quòd debet aſſignari portio decimæ curato ſeu uicario, ut uiuere poſsit,q̄a dicit curatus, nō accipio partes ī ter ceteras tribus, ſed quaſi leuita & ſacerdos viuo de decimis,& altari ſeruiens altaris oblatione ſuſtentor.habens victum & veſtitum, his cōtētus ero. c. clericus.in fi. 12.q.1. vbi probat quòd vicario aut curato oblationes relinqui debent,& decimarum ſaltem pars. Et potius debet iudex inclinare ad partem congruam vicariorum,cùm ſit fauorabilis, quàm ad poſſeſſorē decimarum, cum iſte laboret in agro dominico,ſpiritualia parochianis miniſtrando.

Vtrū ſufficiat aſsignari in oblationibus ſeu ī 83

diſtri-

In oblationibus an ſufficiat aſſignare congruam portionem. diſtributionibus? Reſpon. nõ, quia incertæ ſunt. quippe incertum eſt an parochiani offerant, & an uicarius lucrabitur diſtributiones. Nam impeditus fortè valetudine parochianorum, vel aliàs eas lucrari non poterit, & ſic uiuere nõ poſſet: unde ex his incertis aſsignari hæc portio nõ debet, & ius de his non conſiderat, nec computari in congrua portione ſolent: ut decidunt domini de Rota deciſ. 134. quando. in no. & deciſ. 706. in antiq. Old. conſ. 118. ex uirtute. ſcripſi in trac. nom. q. 9. nu. 39. verſ. 3. quero. habetur tamen quidam reſpectus ad prædicta.

84 Non autem debent aſsignari modij vini ex tali vinea, vel modij frumẽti ex tali fundo: quia ſi non naſcerentur, vel per vredinem, aut aliàs nihil eſſet in fundo, vel vinea patronus vel alius debitor diceret ſe non teneri per. l. interdum. ff. de verb. oblig. l. 1. in fi. de conditi. & demõſtra. & ſic portio non eſſet congrua: ob id iudices nõ debent iſtam portionem congruam aſsignare ſuper vna re, ſed generaliter ſuper fructibus beneficij: per ea etiam quę notat Decius & ibi Mainer. in. l. in omnibus obligationib. ff. de regul. iuris.

85 *Computandi qui reditus ſint in congrua portione.* VNdecimò, quæ debeant iſti vicario computari in congrua portione? Reſpon. omnia certa quæ habet ratione ſui beneficij ſeu uicariæ: & ſic omnia quę iure ſuo eccleſia habet, ei computantur pro congrua portione. omnia

verò

verò alia quæ non habet iure eccleſiæ,ſed extra, non ei computantur.arg.l.in quartam.ff.ad leg. falci. vbi hæres omnia quæ iure hæreditario capit, in quartam falcidiæ imputat:alia verò quæ alio iure capit, non.

Et ideo oblationes, cùm ſint incertę, non computantur omnino vicario, vt prædictum extitit,nec diſtributiones, ſi quas recipit in eccleſia diuinis intereſſendo. [*. Quia incertum eſt an clericus intererit,propter aduerſam valetudinem intereſſe forte non poterit,& multa alia accidere poſſunt,vt eas non habeat.l. naturalem. ff. de acqui.rerum dom.l.precia ad legem falcid.Anch.in cle.vnic.in repeti.col.pe. de cōceſsio.prēb.refert Fely.in cap.ad aures.col. penul.de reſcrip.] nec alię fundationes poſtea factę in eccleſia,quia eas non capit iure ſuę vicarię.de Rota deciſ.134.quando in no.766.quęritur plenè,ſcripſi in trac.nominatio.q.9.nu.39. Nam alius etiam non vicarius hoc habere poſſet:& ideo non computantur ei anniuerſaria,ratione prędicta: & quod in his maius habeat onus, & ab ipſo percipitur gratia remunerationis,& ideo non debet ei computari in ſua congrua portione,c.cum in officijs.de teſta.vbi Anch.& alij. Nempe ſi quid de his cauſis lucratus ſit filius,quàm ex ſubſtantia patris,omnia quaſi iure aduentitio eum lucrari uult imperator in l.ſcimus. §. repletionem.C.de inof.teſta.ſic &

86 Diſtributiones non computantur in congrua portione.

† Additio

cùm

cùm vicarius aliquid habet pro miſsis ex laicorum legato in eccleſia fundatis per alios quàm per fundatores, hoc habet præcipuum, nec debet ei computari in ſua congrua portione:quod eſt vicariis valde gratum,& lucroſum. Igitur debet fieri ſeparatio illius lucri, quod habet vicarius aliunde,& poſtea iudex videbit quantum recipit nomine ſuæ eccleſiæ: & tunc augebit illã portionem, & congruam aſsignabit. hoc elicitur ex.l.1.in princ.&.§.1.ff. de ſeparat.bono.

87 *Incerta quando cõputentur in cõgrua portione.* Fallit quando illa incerta reducuntur ad certam ſummam, vt plenè Fely. docet in c.ad aures.colum. penul. de reſcri. vt in eccleſia ſancti Antonii Venetiis, quæ communiter percipit ꝑ quæſtores annuatim quingentos aureos.Ideo ſi illa incerta poſſunt ad certum pretium locari, tunc illa poſſent computari:quia paria ſunt certum eſſe per ſe,vel per relationem ad aliud.l.ait prætor.ff. de re iud. & ibi doct.ſed non ita exactè computabuntur ſicut certa.

88 *Penſio habita ex ſeruitio ædiculę non computatur.* Ad hæc ſi nobilis ob ſacellum vel ædiculam in eccleſia conſtructam det penſionem vicario, non debet computari in congrua portione:quia hoc non habet ratione ſui beneficii, ſed capellæ fundatæ ibi.nam alius hoc poſſet habere,etiã ſi non eſſet uicarius:& quæ ab extraneo dantur, in falcidiam non imputantur.l. in quartam. ff. ad leg. falcid. ſic nec in hac congrua portione, etiam quia maius onus ex illa capella habet,

bet,

bet, ideo fortè eſt ei opus alio presbytero.

Itē ſi cauſa docendi pueros vicarius habeat 89
penſionem, non computabitur ei in congrua *Lucrum ex*
portione: quia aliūde uenit, quàm ex uicaria, & *pueris docē*
nō eſt beneficiū eccleſiaſticum, teſte Bal. in c. ſu *dis habitū*
per literis. col. pen. de reſcript. & quæ aliūde ue *non compu*
niunt, & extra cauſam teſtamēti, in quartā non *tatur.*
cōputantur. d. l. in quartam. & ſicut illa quæ ex
ſubſtantia defuncti quis recipit, computantur
ei in legitimam. l. quoniam. & . l. ſequen. §. impu
tari. C. de inoffi. teſta. & illud quod capit extra
patrimonium defuncti, nullo modo in ea legi-
tima computantur. l. ſcimus. §. repletionem. C.
de inoffi. teſta. ita & illa, quę uicarius recipit ex
beneficio ſuo, dummodo certa ſint, computari
ei in congruam portionem debent. Si uerò ca-
piat aliūde, nō debēt computari, vt ſuperius di-
ctum extitit. & hoc notent uicarij perpetui: & ꝓ
me, qui pro illis laboraui, deum optimum maxi
mum orent, & erit mihi in ſalarium.

DVodecimò, an cōgrua portio tolli poſsit? 90
Reſpō. nō, quia nō debet ligari os bouis *Tolli ā hac*
triturātis. d. §. qui uerò. c. extirpandæ. de præb. *portio va-*
& q. ſpiritualia ſemināt, dignū eſt vt metāt tem *leat.*
poralia. c. cū ex officij. de præſcrip. & qui labo-
rant manducare poſſunt. & eccleſiaſticis utilita
tibus deſudantes, eccleſiaſtica dignum eſt remu
neratione gaudere. c. eccleſiaſticis. 12. q. 2.

Etiam per tranſactionem hæc congrua non 91

Tranſactione non perit hæc portio.

tolletur portio,quę cũ ſit alimẽtorũ loco,& modico cõtẽtus vicarius tranſigere poſſet,ideo non tollitur p trãſactionẽ,ſicut nec alimẽta.l. cũ hi. ff.de trãſac.vbi plenè Iaſ.& iurium interpretes.

92 *Semel aſſignatá portio an augẽda.*

Si tamẽ fuerit ſemel congrua portio aſsignata vni,nõ poterit peti vt iterim augeatur portio ſed imputãdum eſt illi,cur tale beneficiũ acceptauit.glo.in c.ſi tibi cõceſſo.de præbẽ.in 6. & ibi expreſsim Auriol.hoc firmat,quãdo vicarius habebat certã portionẽ,& congruã,& ſufficientẽ in ſe,licet iſti nõ ſit congrua:vt idem Auriol. ſcribit in c.ſuper eo.col.2.ibidem.ſicut dicit Panor.in.c.ex præſentium.col.vlt.de pigno.eſt imputandum illi,qui acceptauit eccleſiã tenuẽ, & impotentem ſoluere debita:nam hoc caſu ex induſtria ſua debet viuere ſacerdos,per.c. clericus victum.91.diſtin.Et ſicut cõgrua portio ſemel aſsignata non poteſt diminui per monachos vel p alios.c.auaritiæ.de præb. ita nec augeri: cùm contrariorũ eadẽ ſit diſciplina.l. 1.ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iur.&.§.1.illo titu. in inſtitu.

93 Niſi portio fuiſſet deſtructa & extincta bello,vel alio caſu,& adhuc fructus ſufficiẽtes remanerent apud rectorem,vel patronum:eo caſu adhuc iterũ petenda eſſet congrua portio,inſtar illius qui legitimã cõſumpſit.vt de filio prodigo eſt in euangelio,facit.l.libertus qui operarum. ff.de ope.libe.Bal.& Iaſ.in .l. ſcimus.in prin.C. de inoffi.teſta.& auth. ꝙ locũ.de collat. vel niſi

notoriè

notoriè appareret illum vicarium nunc ex illa viuere non poſſe,per ea quę ſuperius ſcripſi.

Si verò apud rectorē vel patronū nihil aut parū remaneret ex illo beneficio, ex cuius fructu petitur cōgrua portio:tūc vicarius poterit agere cōtra parochianos,vt præſtēt ei vitæ neceſſaria. nā ex quo eis ſeruit diuina miniſtrādo, ipſi eum alere debēt:alioqui ſi recuſēt poterit ab eis licitè; ſubtrahere diuinū ſeruitiū, niſi ei neceſſaria præſtēt:vt docet glo.& docto.in.c.omnis Chriſtianus.de cōſecra.diſt.1.Panor.in d.c.ex præſētiū.col.vlt.de pignor.& tūc oblationes neceſſariò eſſe faciēdas dicūt doctor.vt ſcripſi in tract. de dec.q.1.Sed in hoc caſu vicario cōſulerem,vt authoritatē iudicis officialis epiſcopi expeteret, & ſuos cōueniret coram eo parochianos,potius q̃ diuinum officiū relinqueret,ne ei poſtea fraudi eſſe poſsit illa diuini officii dimiſsio & ceſſatio.c.ſi canonici.de offi.ordina.[*Etiā p̄ cōpenſationē tolli nō pōt hęc portio,ob id non fuere auditi decanus & canonici ſancti Marcelli Pariſien.volētes cōpenſare expēſas in parlamēto factas cū cōgrua portione,nec potuerunt vti aliqua retentione d.portionis pro illis contra vicarium de geneuilliers:& ita cēſuit Senatus anno. 1524.die.27.Februa. idem dixi in decimis ſuprà in trac.de decim.q.vltima.

94 Parochiani quando ſacerdotem alere teneantur.

† Additio.

Ad hæc quādo monachi,vel alii patroni ſuos alunt vicarios p̄petuos & onera ſoluūt,vt facere

95 Vicarius quando ali

tur non petit portionem hanc. regulariter ſolent Præmonſtraten. tunc ceſſat cauſa & ratio congruę portionis petendę. ſi autem onera ipſi ſubeunt, tunc vicarius congruam tantùm ſubſtentationem habebit. clemen. 1. de iure patro. Guliel. de montelaudu. in d. cap. 1. col. 2. de prében. in 6. Nam ſi actum ſit, vt patronus certos habeat reditus, & vicarius alios omnes, & tunc vicarius ad onera tenebitur, ſi plures erant reditus, quàm dati fuerant, teſte Bonifacio clemen. 1. in princip. de iure patron. argu. l. ſecundum naturam. ff. de regu. iur. Si verò vicarius certos habet reditus, & monaſterium, vel alius, reliquos: tũc ad onera tenebit monaſteriũ, vel ille q reditus recipit. d. clemẽ. 1. §. ſanc. de iur. patron. & ideo portio congrua ab eo petitur qui fructus, reditus, & prouentus recipit, vt ſuperius dictum extitit.

96 *Vicarius an cogẽdus ſit apud patronum viuere.* Nõ tamẽ tenetur vicarius ſecularis acceptare oblationẽ monachorũ, vel aliorũ victũ in monaſterio vicario offerẽtiũ, ſeu alibi, niſi p longiſsimum tẽpus monaſteriũ cõſueuerit ſuũ alere religioſũ vicariũ, tunc valebit conſuetudo, præcipuè ſi in monaſterio alebat, & cũ religioſis. ſecus ſi in domibus priuatorum: vt no. doc. in rub. de coha. cler. & mul. vt inferius dicetur. nempe ſeorſum hæc portio dari in domo presbyterali debet, vt parochiani volentes ſacramẽtũ recipere, preſto inueniant ſacerdotem in domo ſua.

97 *Patronus et* Et hoc probatur argumento patroni, qui dũ

ad

ad paupertatem deuenit, in ſua domo ali debet, non in eccleſia, vel domo presbyterali, vel abbatis: vt concludit Paul. Citad. in tract. iuris pat. q. 10. art. 4. in 6. parte. allegat. l. plenum. §. pomis. ff. de vſu & habita. & Io. And. & alios in c. nobis. de iu. pat. facit. l. Gaio. §. fi. de alim. & ciba leg. l. 1. C. de lega. vbi plenè docto. *ordinatus vbi ſint alendi.*

98 Et in Epiſcopo, qui pmouit aliquem ad ordines ſine titulo, ut teneatur ipſi ordinato prouidere de alimentis & aliis neceſſariis, donec eidē pūiderit de beneficio, loquitur. c. non liceat. & c. cum ſin. de præb. iſta tñ alimēta nō tenet ordinatus acceptare, ſi Eps velit dare ī domo Epali: ſed dēt dare extrà: ut plenè concludit In. & alii, in. c. tuis. & d. c. cum ſecundū. de præb. & Peruſ. in c. ſi Epiſcopus. illo tit. in 6. ſic expreſsim cōſuluit Bertr. cōſi. 55. multa ſunt. col. 3. in 2. uol. ex noua edi. Si tamen uicarius hoc acceptaret, tunc patronus illum honeſtè tractare debet in mēſa ſua, & iuxta ſe, & locum honorabilem in eccleſia illi aſsignare, & cubiculum honorabile eidē tribuere. Nempe cùm vicarius tractet corpus Chriſti, haberi debet in honore, teſte gloſ. & doct. in d. cle. 1. circa fi. ubi Boniſa. & Cardi. & alii, uerbo decenter tractare. ibidem.

99 Et ſi uicarius acceptaret uictum in domo patroni tunc non tenetur operari patrono, & illi operas exhibere: qa uictus ei debēt ratione diuini ſeruitii, non propter operas: ergo operæ non *Alimenta recipiēs an teneatur operari.*

præſtantur patrono. diuerſum eſt quando alicui deberentur alimenta, tunc is tenebitur operari præſtanti alimenta, vt in vxore loquit.l.ſicut. v-bi glo.ff.ope.lib.ſic & filius patri, vt firmat Luc. de pē.in.l.1.in fi.C.de agri.& māci.lib.11.ne onerofus ſit alimēta pſtāti.c.de lapſis.ī fi.16.q.6.

100 *Augmentū portionis quādo peti poſſit.* Imò fortius, ſi tenuis portio & parum ſufficiens fuerit interdū aſsignata, & fructus beneficii multum excreuerint, poterit vicarius petere augmētū cōgruæ portionis ſicut de legitima dicūt doct.p illū tex.in c.cū M.in fi.de cōſtit. Deci.in.d.c. de monachis.in fi.ſicut dixi ſuperius de diminutione quando portio nō erat cōgrua.

101 *Si reditus ſint tantum vicario ſufficientes an patrono prēferatur.* Et ſi temporalia vel alii reditus beneficii nō ſufficerēt niſi vicario, tunc præferetur vicarius, tum quòd illud temporale prius erat patrimoniū ſuæ eccleſiæ, & poſtea fuit religioſis datū, vel ab ipſis occupatū, & ſic ipſe agit de damno vitādo, & monaſterium de lucro capiando: ideo pfertur vicarii eccleſia monaſterio.l.iuris ignorātia.ff.de iur.& facti ignor. Tū ē: q̄ hoc ſit fauorabilius, vȝ alere plebē cibis ſpūalib. vt vicarius facit, & q̄ bona facilè reuertantur ad ſuā primā naturam.lege.ſi vnus.§.pactus.ff.de pact.hoc expreſsim firmat Her.Bohic. in capit. expoſuiſti. in fin.de præben. quia etiam ius commune hic curatus habet pro ſe.c.paſtoralis.de his quæ fi. à præl. Et charitas bene ordinata à ſeipſo incipit. l.præſes.C. de ſeruitu.& aqua.

Sicut

Sicut dicimus de patre, qui debitis inuolutus non poteſt filiam dotare: ſi tamen illi filię dotē conſtituat, non tenet illa dotis conſtitutio: vt docet Bal. in .l. fin. col. 3. C. de do. promiſ. verſ. ſed quid ſi pater. quem ſequitur Rom. in .l. 1. ff. ſolu. matri. per .l. ait prætor. §. ſi cum mulier. &. l. fi. §. ſi à ſocero. ff. quæ in fraud. credi. Iaſ. in. §. fuerat. nu. 116. de actio. in inſt. licet aliàs pater regulariter dotare filiam teneatur. l. qui liberos. ff. de ritu nup. quia paternum eſt officium illam dotare. l. fi. C. de dotis promiſſ. 102

Pater quādo non tenetur filiā dotare.

Et in donationibus temporalium factis monaſteriis, vel aliis locis piis, ac in vnionibus, ſolet papa dicere, reſeruata congrua portione. ca. expoſuiſti. in fin. de præb. & id ſolet dicere in literis vnionum: reſeruata tamen de fructibus, redditibus & prouentibus huiuſmodi pro vno vel duobus uicariis perpetuis in eccleſia vel eccleſiis præfatis canonicè inſtituendis, congrua portione: ex qua iidem vicarii poſsint decætero ſuſtentari, iura epiſcopalia ſoluere, & alia ſibi incumbentia onera commodè ſupportare: nō obſtantibus, & cæt. Ita vidi, & ſuperius expreſsius ſcripſi: & in praxi beneficia. in reſcripto vnio. & iſti ſunt ablatiui abſolutè poſiti. qui conditionem important. l. ab emptione. ff. de pact. vbi doct. not. & prius papa vult reſeruari congruam portionem: poſtea reliquos fructus donat, & vnit. ob id prēferri debet prima eccleſia vicarii 103

Clauſula in vnionibus ſcribi ſolita

vt Panor.not.3.in d.cap.de monachis. probat, dicens habentes eccleſiam quò ad temporalia, non poſſe omnes reditus eccleſiæ conſumere, & ſibi uſurpare: ſed reditus tantùm ſuperfluos, detracta prius congrua portione vicario, ſeu rectori ibi inſtituendo, & pro iuribus epiſcopalibus ſoluendis. Sequitur Card.in d. cap. expoſui ſti.3.nota.de præben.vbi etiam Henr.ait, tolerabilius eſſe quòd canonicus uel prior egeat, qui habet annexam curam, quàm uicarius, qui illam exercet.

104 *Donare nõ poteſt Epiſcopus uni ecclesiæ & auferre alteri.* Quia non poterat epiſcopus uel alius donare unius eccleſiæ temporalia monaſterio uel alteri, in præiudiciũ & deſtructionem primæ eccleſiæ:nec unum altare diſcooperire ut alterum cooperiretur.l. aſsiduis. in fi.qui portio. in pigno.hab.C.glo.in.§.fin.quomo.oport. Epiſco. iudica.colla.1.& cum cura animarum non debebat negligi.clem.1.de præbend.

105 *An vicarius propter ingratitudinem priueturcongrua portione.* Idem dicunt ſi uicarius, ingratus fuerit monaſterio, quia tunc congruam portionem petere non poteſt, inſtar filii, qui ingratitudinem aduerſus patrem commiſit, ut ab eo etiam alimenta non petat.l.ſi quis à liberis.§. idem iudex. in glo.detulerat.ff.de liber. agnoſc. quia filius ingratus perdit ius filiationis.Bald.in.l.fi.C.de dotis promiſsio.Iaſ.in. l. ius autem. ff. de iuſti. & iu.& quod patronus ingratus non poſsit petere vt alatur ab eccleſia, firmat Paul.Citad. ĩ tracta.

de

de iur.patro.q.viii.arti.4.in ſexta parte.

Ego contrarium tenerem in ꝑpetuò uicario, qa hic portionē ratione eccleſiæ petit,quę ingrata eſſe nequit.& pōt quis nomine alieno petere, quod non ſuo.l.quæſitum.de in ius vocan.ff.itē noīe ſeruitii,quod illi eccleſię impendit,hoc petit.ideo nonobſtante ingratitudine ab eo cōmiſſa,petet illā portionē:quia poſtquam altari ſeruit neceſſe eſt vt de altari viuat.c.cū ſecundū.de præb.itē beneficiū eccleſiaſticum alicui collatū nō poteſt ab eo auferri ꝓpter ingratitudinē. teſte Io.And.Card.Panor.& Imol.in.c. fi. de poſtul.quos refert & ſequitur de Ripa.in repet.l.fi. q.48.C.de reuocand.donat.& propter delictum prælati non reuocatur donatio facta eccleſiæ. per regulam,delictum perſonæ.de regul.iur. in 6.Panor.in.c.verū de cōditio.appoſit. de Ripa. in.d.l.fi.q.52.& ſic uicarius non obſtante ingratitudine allegata per patronum,vel monaſteriū, poterit congruam portionem ab eis petere:alioqui eſſet auferre beneficium indirectè ab hoc vicario, & Dei ſeruitium. nempe hic vicarius poſtea,ſi nihil ab eccleſia conſequeretur, illi nollet ſeruire,& ſic diuinus ceſſaret cultus. contra. capitul. ex parte.de conſtit. & ita reſideo,quicquid in contrarium dicatur: quia longa eſt differentia inter filium & iſtum curatum, & vicarium: vt rectè intuenti patet, & eſt diuerſa ratio in vtroque. 106

Beneficium non aufertur propter ingratitudinem.

Vltimò

107 *Quis d: iure communi fundatus ſit in decimis.*

Vltimò videndum eſt an vicarius ſit fundatus de iure cõmuni ad decimas,& alia beneficii iura,vel monaſteriũ, vel patronus, & quis illorũ.Reſpõd.ille dicitur fundatus de iure communi, qñ ius ei aſſentitur ad illud quod petit: ideo nõ tenetur probare id qđ petit ſibi dari,ſed aduerſarius qui habet ius cõmune cõtra ſe.c.ad decimas.de reſtit.ſpolia.in.c.1.de præſcrip.ibidẽ. & ideo multũ prodeſt ſcire quis ſit fundatus de iure cõmuni:quia is habet præſumptionẽ iuris, quæ alibi dicitur probatio liquida.gl.in.l.ſi tutor. C. de peric. tuto. & in.l.1.C. de teſta.milit. Barba. conſil. 50. illud afferam. colum. 4. volum.1.& fundatus de iure communi dicitur, quando ius pro eo facit. Et quando hoc ſit, facio caſus ſequentes.

108 *Vicarius an ſit de iure communi fundatus.*

Primus eſt, quando religioſi, vel alij percipientes eccleſiæ reditus probant omnes illius prouentus in fundatione vel vnione ſibi donatos, tunc ipſi ſunt fundati de iure communi in illis fructibus,adeò quòd uicarius perpetuus,vel curatus petens fructus vel decimas tenetur probare ad ſe ſpectare: quia pars in toto eſt: ideo qui illam partem petit probare habet.l. ſi quis cum totum.de except.rei iud.ff.imò ius curæ in effectu uidetur tunc erga religioſos, vt teſtatur Card.in clem.1.q.15. de iur. patr. & ideo dicitur de capellis monachorum, non vicariorum glo.in conſti. Angliæ. rub. de inſti. vica. in 1. glo.

glo.nec habet tunc locum cle.1.de deci.quia ipſi non dicuntur vſurpare quod ad eos ſpectat.c.cum in tua.de deci. vbi dicitur vnam rem nõ deberi diuerſo iure cenſeri.Bohic.in c.expoſuiſti, de præb.Fely. in c.poſtulaſti, col.2.de reſcript.

Secundus caſus eſt, ſi monaſterium,vel alius recipiens fructus beneficii probet ſe habere certos fructus in eccleſia, tunc vicarius ſeu curatus in omnibus alijs de iure communi fundatus eſt: quia omnes alii ſunt iſti uicario aſsignati à iure,& ideo nõ tenetur probare ſpectare ad eum, per ca.ad decimas.de reſti.ſpol. in 6. ſic loquitur.c.auaritię. ibi, intelleximus quòd in eccleſijs veſtris,de quibus certas penſiones conſueuiſtis percipere. de præb. Et quanuis ibi eſſet reſeruata certa religioſis portio, tamen ſolebant ipſi quibuſdam clericis, non autem curato vel vicario, aliquam portionem dare: qu am diminuebant,vt ibidem patet.ideo ſtatuit ibi, quòd illam diminuere non debeant, & non loquitur de portione vicariorum:vt docet Aufrer. in deciſ. 109. ſi intentio. 109

Tertius caſus eſt, quando patronus, vel alius recipiens fructus nihil probat,nec curatus vel vicarius, tũc in dubio decimæ curato vel vicario adiudicari debet: quia donationem fructuum eſſe factam oportet allegare ab eo, qui non eſt inſtitutus, nec collationem habet, licet ſit patronus:quæ donatio facti eſt, ergo eam probare oportet. 110

Decimæ in dubio curato vel vicario adiudicari debent.

oportet.l.in bello.§.factæ.ff.de capti.& .c. ex tranſmiſſa. de præſcr. & huic inſtituto in eccleſiâ in dubio debentur decimæ.d.c. reuertimini 16.q.1.& ſic uicario.c.cum dominces.&.c. cum in tua.in fi.de dec.non autem patrono: ſed præſentatio eſt eis ratione patronatus, de gratia reſeruatu.c.3.de iu.patro.& alimenta in caſu paupertatis & inopię.c.quicunque. 17.q.4. extra igitur inopiam, nihil ab eccleſia, in qua eſt patronus, niſi in fundatione vel in iure expreſſum ſit, recipere debet. Igitur in alijs extra patronatum, vicarius eſt de iure communi fundatus: & ſic patronus ꝓbare debet ſaltẽ præſcriptionẽ.

111 *Nouales decimæ an ad vicariũ pertineant.*

Quartus caſus eſt, quando certa pars decimarum ſpectat ad monachos, vel ad alios, altera verò pars ad curatum ſeu vicarium: tunc decimæ nouales ſpectabunt ad curatum.c. cum contingat.de deci. dixi in tract. meo de deci. in illa quæſt.an ſublatis decimis nouatia debeantur.q. 14.Contrarium eſt ſi vicarius decem, vel uiginti ſextaria frumenti, ſeu decem modios uini reciperet. tunc enim noualia ad clericos, pecipiẽtes integras decimas pertinebunt: nec iſtius partis cõſideratio habebitur, vt vicarius quicquam ex noualibus habere debeat: vt not.in c.quoniam c.ex parte.3.&.c.cum in tua.de deci. & .c. cognouimus.12.q.2.& Guliel. de montelaud. in defenſ.monach.poſito in fi. Benedictinę: quia rei limitatæ nihil accreſcit.l.in agris. ff. de acquir.

quir.rerum do. quod eſt verum, quando illi qui percipiebant decimas erant viri eccleſiaſtici: ſecus ſi laici, quia hi noualia non habebunt, licet veteres decimas perciperēt.c.tua.1.in fi.de dec, ſcripſi in tract. de deci. abundantius, ibi videre licet.

Non refragatur quòd vicario ſit facienda aſſignatio congruæ portionis, ergo non eſt de iure communi fundatus. Reſpon. tum demum faciendam eſſe aſsignationem, quando de donatione & ſubiectione, vt ſuperius dixi conſtat: aliàs non, vt exponit Bonif.in cle.1.in fi.de iur. patr. ſiue vocetur vicarius, ſiue curatus, ſiue rector, non eſt curandum. Nam in quibuſdam locis vicarius vocatur, licet curatus verè ſit: in alijs rector, quia regere debet per ſe, non per alios: vt in rubr. de cleri. non reſiden. aliquando vicarius perpetuus. 112

Vicarius rector, et curatus.

Quæro, ſæpius dubitatur ſuper decimis, inter monaſteriū, vel collegiū, & inſtitutum in beneficio. Monaſterium ſeu collegiū dicit ſe curatū (vt verbis eorū vtar) primitiuum: inſtitutus verò contrariū, quis hoc probare habeat? Reſpon. regula eſt, quòd inſtitutus in beneficio, & prouiſus, in dubio præſumitur curatus: tū quia ſimul atque prouiſus de beneficio eſt, & illud acceptauit, ius in re habet, & illud beneficium obtinere dicitur.c.penul.& fina.de conceſſ.pręben. in 6.Archid.in c.ſi gratioſæ.col.1. de reſcript. 113

Probare quis debeat ſe curatum primitinū.

in

in 6.ideo poteſt illud permutare.c. ad quæſtiones, & per totum de rerum permut. & fructus beneficij ad eum ſpectant, & pro eius debito capi poſſunt.c.2.de fideiuſſ.d.c.ad quæſtiones. & per totũ.quia dñs fructuũ eſſe cenſentur.docto. per illum text. in c.vno. de cler. non reſiden.in 6.Ideo poſtquam eccleſia eſt iſtius prouiſi, & fructus ſunt eius, non poteſt dicta eccleſia eſſe alterius:quia vna eccleſia debet eſſe vnius ſacerdotis.c. cum non ignores.de præbend.ideo qui dicit ſe curatũ ultra prouiſum . oportet ꝙ probet,& ſufficit inſtituto probare ſe prouiſum ab eo qui ius prouidẽdi habebat, ſiue per electionem, ſiue per collationem, ſiue per inſtitutionem uel alio quouis modo prouiſus fuerit : quia in iſtis quò ad hoc eſt eadem ratio,ut habetur in cap.cũ in illis.de præbẽ. in 6. & patronus non cenſetur curatus , ſed. ius patronatus tãtùm habet,ut per totũ tit. de iu.pat. & ſi ipſe donauit ius quod in eccleſia habet, illud tãtùm ius dediſſe cẽſetur.c.paſtoralis.de dona.non curam, quam non habebat: quia nemo plus iuris transfert,quàm habeat.reg.iur.l. traditio.ff.de acquir.rer.domi.

114 *Probari quomodo poſſit vicarium non eſſe curatum.* Quomodo probare poterit monaſterium illum inſtitutum eſſe uicarium, & non curatum? Reſpondeo,ex fundatione,ſi data fuerit capella monaſterio,uel collegio,ſeu altare monaſterio: tũc & cura data cẽſetur.c.altaria.ubi docto. 1.q.

1.q.3.c.cũ & plãtare.§.i eccleſijs.de priuilegijs.

Secũdò,ſi in prouiſione nominetur uicarius, ut patet in toto titu. de offic. uicar. quia ubi in prioratu ſeculi curato eſt uicarius ꝑpetuus,tũc prior cenſetur curam habere. cle. ne in agro. §. cæterum. de ſtatu monach. & de rota deciſ. 228.nota quòd ubi. in antiq. 115

Tertiò, ſi probetur per tempus immemoriale quòd hic uicarius recognouit ipſos religioſos,uel alios,uenientes ad ſuam parochiam tanquam curatos,& ibi celebrauerunt tanquam curati, & hora qua ſolet uicarius celebrare, & ſic quòd exercuerint curam, ex iſto exercitio probabitur eos eſſe curatos,ut doct. in c.extirpandæ. de præben. firmant. 116

Quartò, qñ eſſet eccleſia unita,& fructus omnes dati & uniti eccleſiæ cathedrali,monaſterio ſeu ꝑbẽdæ,uel collegio,tũc cura ſpectat ad monaſteriũ in uniuerſo,uel ad habẽtẽ præbẽdã,uel ad collegium.c.expoſuiſti.ubi gloſ.& docto.de præbẽd.& is q̃ iſtituit habet tãtùm curæ exercitiũ, & loco uicarii eſt:ut ẽt ꝓbat Cæſar Lãbert. in tract.iuris patro.artic.12. q. princip.3.partis.2.lib.allegat extrauag.execrabilis.in fi.uerſ. quãtũ. in extrauag. Ioã. 22. Si uerò inſtitutus det aliquos fructus monaſterio, uel alteri,tunc dicitur is, q̃ dat partẽ,curam habere animarum primitiuam,ut teſtatur Panor. & alii in.d. c.expoſuiſti. & docto. in cle. unica. de off. uicar. 117

Fely.in c.poſtulaſti,col.2.de reſcrip.

118 Quintò,quando probaretur quòd iſtud bene ficium dependet ab alio, quod fuit fundatum ex cauſa,vt in c.ad audientiam, de eccle. ædifi. tunc probaretur alterum eſſe uicarium: vt concludit Cardina. conſil.30. in hac. Imol. in cle. vna.col.3.de offic.vicar.

119 Sextò, quando probaretur quòd monaſteriũ haberet iuriſdictionem in uicarium perpetuũ; tũc iuriſdictionẽ habẽs præſumitur habere curam primitiuam, etiam ſi ſacramentorum admi niſtrationem non habeat: quia ſufficit quòd ali quam habeat curã,etiã in iuriſdictione admini ſtrãda.c.dudũ.de elec.do.i.c.de multa.de præb. uide gl. in uerb. vicarios.verſ.quantum.in d.ex trauagan.execrabilis.Io.22.rub.de præbẽ. alijs etiam modis probari poterit, quos nunc omitto,vt breui finem imponam.

120 Sic dicimus in Epo, vt fundatus de iure com muni cenſeatur in collationibus & prouiſionibus eccleſiarũ ſuæ diœceſis. ca. omnes baſilicę.16.q.7.quod nõ poteſt tolli etiã ex diſpoſitione teſtãtiũ.c.ſic quidã.& ca.nouerint.10. q. 1.unde nõ ualet diſpoſitio teſtatoris in fundatione eccleſiæ adiecta,ut hæres conferat, & epi ſcopus nihil habeat,niſi à papa hoc fuerit appro batũ.Inno.in c.in Lateranẽſi.de præbẽ.Bart.in. l.quotiẽs.§.fi.de adminiſtr.tut.ff.Panor.in ca.re quiſiſti.de teſta.col.penul.& in c. cũ venerabi- lis.

Epiſcopus ĩ quibus à iure communi fundatus ſit.

lis.in 2.no.ibidem.eſt etiam fundatus in inſtitu tione & deſtitutione, per tex.in.c. cum ex iniũ ᵭo.de hæretic. cap.1.de capel. monach. Deci. conſil.121.in cauſa.

Et in ſubiectione.c.cum venerabilis. de except. ubi iuris interpretes volunt omnes clericos & canonicos, ac religioſos eſſe ſubiectos epiſcopo, niſi probent ſe exemptos: & qui hoc dicit probare debet.l.ei qui dicit.de prob.ff. 121

Idem in iuriſdictione ſpiritualium cauſarũ, vt iuriſdictionem ſpiritualẽ habeat in tota diœceſi.c.cũ epiſcopus.de offi.ord.ĩ 6.c.1. illo tit. 122

Et regulariter in omnibus ſpiritualibus fundatus de iure cõmuni in epiſcopatu ſuo cẽſetur: ſecus in temporalibus.text.in d.c.cum uenerabilis.ĩ fi.de except.c.cõſtitutus.de relig.domib. Plenè regulã cũ ampliationib. & limitationib. ſcribit Fely.in d: c.cum venerabilis.col.10.nu. 32.niſi in eccleſia collegiata. Deci. & alii in c. ſignificauerunt.de exceptio. 123

Idẽ in imperatore & rege Frãcię, vt de iure cõmuni fundatã habeãt intẽtionẽ in iuriſdictione oĩum rerũ ſitarũ in toto imperio & regno: qđ ꝓbatⁱ in.l.1.ff.de cõſtitu.principũ & in.§.ſed & qđ princi.de iure natura. in inſtituti. ubi populus tranſtulit in imperatorẽ oẽ imperiũ & poteſtatẽ, nõ verò omniũ rerum: imò qñ populus trãſtulit iuriſdictionẽ in imperatorem, retinuit oĩum rerũ ſuarũ dominiũ: alioqui fruſtra eſſent 124 *Imperator & principes in quibus fundai ſunt de iure communi.*

oẽs leges de acquiſitione rerũ latę, ſi imperator oĩa bona haberet. Sic iuriſdictionẽ de iure cõi habẽt.& q negaret nõ eẽ ſub illorũ iuriſdictione, ꝓbare haberet. Nã poſtquã ipſe iuriſdictionẽ hẽt in ſuo imperio, & in toto regno rex Frãcię, ergo q partẽ vult eximere ab uno illorũ. probare hoc dẽt, ꝑ d.l. ſi qs cũ totum. ff. de except. rei iudic.& d.c.cum eps.de offic. ordi. in 6. Io. de pla.in.l.una.C.de cõducto.& procura.li.11.

125 Sed quò ad dominiũ rerũ, nõ dr̃ princeps, ẽt imperator de iure cõmuni fundatus in ſuo imperio: qđ ꝓbatur: qa poſtquã deus creauit hominẽ, & res ad illius vtilitatẽ, Geneſ. 1. & ſeq. deditque ei deus oĩa bona, dicẽs: Quicquid calcauerit pes tuus, id tuũ erit. Deut. 11. cap. & Ioſue 1. & 14. cap. homines igit̃ occuparũt poſſeſsiones & effecti ſunt illarũ dñi. Gene. 13. & cùm illæ poſſeſsiones nõ eſſent aliquo onere affectæ, à Deo liberæ ſic ſunt translatę in occupantes ex Dei Opt. Maxi. prouiſione.

Dominium rerum non habet princeps.

126 Itẽ ꝓbatur Geneſ. 47. c. vbi Pharao propter famẽ duriſsimã in Aegypto ortã ſubegit oẽm Aegypti terrã, præter terrã ſacerdotum, emendo illam, & poſtea colonis ad cenſum quintę partis tradidit. ibidem. Si ergo illam non emiſſet, non fuiſſent illę terræ cenſuales: quia nullus cenſus erat à datore Deo optimo impoſitus. uel ſi rex fuiſſet dominus illius terræ, illam proculdubio non emiſſet, utpote ſuam: quia rei

ſuæ

ſuæ emptio conſiſtere nequit.Heſter.10.c.l.rei ſuæ.ff.de contrahen.emp.

Et per hoc patet quòd omnis res pręſumitur libera & allodialis & franca,niſi rex probet eſſe emptam,vel alio modo factam cenſualem:ut in Aegypto,vel acquiſitam.l.altius.C.de ſeruit. & aqua.& Ioan.And.in c.fi.de iudi.& Hoſti.in c. nimis.de iureiu.Bal.ī c.ſignificauit, de reſcrip. c.1.de vaſſal.qui contra conſti.Lotha.&.c.2.ſi de feud.fuer.controuer.inter dom.& agnat.vaſſal.c.1.de conten. inter maſcu.& fœmi. Alber. Brunus conſil.1.col.1.in materia feudorum.& Barba.cōſ.5.illud.col.4.in primo uol.Benedic. in repe.c.Raynutius. in uerb.& uxorem.nume. 309.de teſta. 127 *Omnis res pręſumitur libera & allodialis & franca niſi probetur cōtrarium.*

Non refragatur quòd imperator ſit dominus mundi.l.deprecatio.ff.ad le.Rhod.de iact. Verū eſt ꝙ dominaṫ ī mūdo ꝑ iuriſdictionem, & præeminentiam:ſed nō eſt dominus rerū mundi.ideo dicitˇ mūdi dominus,nō rerum, nec bonorū.l.bene à Zenone.C.de quadr.ꝑſcrip.& hodie ſceptrū dominātiū plāctꝰ ē.Ezech.19.c.ī fi. 128 *Dominus totius mundi eſt imperator,quo modo intelligatur.*

Et poſtquā ſemel princeps ſubiecerit terras, & cenſuales reddidit & colonis dedit,poteſt dici,cuius & ipſi ſunt, & omnia bona eorum eſſe cognoſcant, ſcilicet cenſiti.l. 2 .C . in quibus cauſ.colo.lib.11.antea verò non. 129

Nec obſtat rub . C.ſine cenſu vel reliq. fund. comp.non poſſe.Reſpondeo verum eſſe,quando 130 *Intellectus ad rub.C.ſi-*

ne cenſu. do fundus ſemel fuerit cenſualis, non poteſt ſine cenſu comparari: ſed quòd omnes fundi ſint cenſuales, hoc non eſt verum. quod etiam probat.l.1.& ſequen.ac.l.vlt.illo tit. Igitur omnes fundi ſunt liberi ab initio, ſi non fuerint ſeruitute ab initio affecti. & qui dicit ſeruos eſſe vel cenſuales, hoc probare habet, etiam ſi nomine principis petat.

131 *Sine domino quis eſſe non poteſt quomodo intelligatur.* Nec obeſt illud uulgare, quòd non poteſt quis eſſe ſine domino uulgò, *lon ne le peult eſtre ſans ſeigueur*. verum eſt quò ad iuriſdictionē, & protectionem: ſed quò ad ſolutionem cenſus ſic.per authorita.Geneſ.37.de Pharaone.: & alibi Dauid dicit: cælum cæli domino, terram autem dedit filiis hominum. Non autem uni filio vel imperatori, uel regi, ſed omnibus filiis.& ab illius ſummi domini dono liberè tenentur terræ & poſſeſsiones: alioqui ſequeretur ꝙ qui nō haberet terras, ex quibus ſoluere teneretur, eſſet ſine domino: & tamen dicimus, quòd *nul ne peul eſtre ſans ſeigneur*.& ideo cōcludūt docto. in c.cum non liceat, de præſcript. ꝙ nō pōt quis præſcribere, ꝙ nō ſit ſaltem ſubditus papę. [† *Additio.* Et Galli abutuntur, dicentes quòd omnia mouentur de feudo, vel emphiteoſi regis Franciæ, vtor uerbis Guido.papæ in ſing.577. utrū quis poſsit tenere rem francham.]

132 *Non poteſt quis reco-* Et ideo nō poſſunt cogi domini poſſeſsionū recognoſcere terras, pro quibus nihil vnquam ſoluerunt:

ſoluerunt:vt firmat Iacobi.in tracta. de feud.in verbo, dictique vaſſali.2.colum.2.uerſ.ſubſequenter.Et patria Occitana habet ſuper hoc priuilegium,inſequens ius commune videlicet,ne teneantur cenſus ſoluere ex poſſeſsionibus liberis: ſed rex exigere poteſt ab eis collectas, pro modo poſſeſsionum,quas tallias dicunt. & ego ipſe uidi aliàs eorum priuilegiũ, alioqui dupli ci onere grauarentur,& cenſuum,& collectarũ, quod ius non permittit.c.bona fides.de depoſi. c.at ſi clerici.in fi.de iudic.Boer.in.§.penult.de conſuetu.feudo.in conſuet.Bituri. Sic debet intelligi,dum dicit regem de iure fundatum,vide licet quò ad iuriſdictionem, & quò ad omnes regni ſui vaſſalos: quia comes vel alius dominus non habet feudum in regno, niſi à rege:ſed ſi negaretur feudum eſſe,oportet quòd rex probet, propter illam præſumptionem iuris, quòd omnis res præſumitur libera: & ſi rex petat cenſum,oportet quòd probet terram cenſualem,& illi cenſum fuiſſe impoſitum, per ſupradicta.

gnoſcere terram.

Priuilegiũ linguæ Occitanæ quo ad terras.

Nec me mouet quod ſcribitur primo Regũ, c.8.vbi ius regis computatur:& inter iura illius dicit agros quoque veſtros,& vineas, & olueta tollet,& dabit ſeruis.Reſponde,Deus in odium illorum, qui petebant regem,& abijciebāt Deũ regem, dixit eis, quòd rex qui regnaturus erat ſuper eos, iſta faciet de facto:non tamen Deus regibus hoc conceſsit,quia dicit,agros veſtros. 133

Iura regi quæ ſint.

& ſic

& ſic ſunt agri ſubditorum, non regum: ſed hos de facto tollunt reges. Etiam loquitur de tyran no,qui nō erat à Deo electus. nam tyrānus hoc facit, ſed non electus à Deo, quod probat ibi tex. regis veſtri, quem elegiſtis. alioqui ſi regis ius eſſet accipere poſſeſsiones ſubditorum ſine cauſa,malè feciſſet Naboth recuſans vineam da re Achab regi Iſrael. nempe illa vinea erat viçi na, & propè domum Achab regis, volebat e Achab dare meliorem uineam pro ea: aut ſi cō modius ei fuiſſet, argenti pretium, quantum digna eſſet: & tamen Deus grauatè tulit. vt patet tertio Regum, cap. 21. & ſequenti.

134 Sed hoc ius regis eſt inſtante neceſsitate, vel publica vtilitate, vt rē ſubditi tūc poſsit accipe re. l. item ſi verberatum. ff. de rei vendicatio. Iaſ. plenè in. l. barbarius. ff. de offic. prętor. & Decius in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtitutionibus & hoc, dato pretio pro rei ęſtimatione. l. 2. C. de ſer. qui pro pręmi. liber. accep. & gloſ. in l. ſi locus. ff. quemadmodum ſeruitus amit. dicit hæc non ſeruari à tyrannis, vel de facto: ſeruari tamen debet, & aliter imperator uel rex, ſine nominis mutatione, non poteſt rem uicini vel ſubditi accipere ſine conſenſu domini, vt de Naboth apparet, & probat. l. id quod noſtrum. ff. de regulis iuris. alioqui audient quid dicit dominus Achab, tertio Regum, ca. 21. [† Vel erat ius regis regnaturi ſuper Iudæis, nō ſuper Chriſtianis.

Subditorum res quando princeps capere poſſit.

† *Additio.*

ſtianis,quia illi erant duræ ceruicis, Chriſtiani non ita, & hoc probatur ibi dum ſcribitur conteſtare eos,& prædic.eis ius regis, qui regnaturus eſt ſuper eos, ergo qui erit regnaturus ſuper alios non hoc faciet.]

Nec obeſt illa iactabũda lex, bene à Zenone. C.de quadrienni præſcript. ubi omnia dicit eſſe principis:ſed ſi uideatur.§.primus,ubi hæc ſunt uerba,Quæ enim differentia introducitur, cùm omnia principis intelligantur, ſiue ex ſua ſubſtantia, ſiue ex fiſcali fuerit aliquid alienatum. Et ſic bene dicit illa lex,omnia intelligi principis, quæ procedunt ex eorum priuata ſubſtantia, ideſt illius patrimonio, & fiſcalia. ſed non dicit res priuatorum eſſe principis: ſed tantùm bona patrimonalia ſua,& fiſcalia:alioqui ſi Iuſtinianus hoc diceret, falſum diceret, & contra ius duinum loqueretur:cui non eſſet credẽdũ; ſed poſſet dici de illo, non poſſe ſtatuere contra ius diuinum. Nam ſi omnia eſſent principis,de quo facerent homines eleemoſynã, cùm nil haberent, niſi de bonis principis? & ſic furtum committerent. ſpecies enim furti eſt,de alieno largiri, & beneficij debitorem ſibi acquirere.l.ſi pignore.§.1.ff.de fur. & omnes eſſent pauperes:& tamen in euangelio loquitur diuitibus. Et fruſtratoriæ eſſent ferè omnes leges, uolẽtes actiones rei uendicationis, & alias dari dominis,cùm nullus inueniretur rei dominus, 135 *Intellectus ad l.bene à Zenone.*

niſi

niſi princeps. Solus ergo princeps pro omnibus rebus rei uendicatio. ageret: quæ omnia qnàm ſint ridicula, inuētàque à ridiculis hominibus, nemo ſanę mētis inficiari poteſt, vt conſuluit Bertrand. conſil. 1. in 3. uolu. ex antiq. editio. & Exechie. 46. ſcribitur: Nō accipiet princeps de hæreditate populi per uiolentiam. Et dę poſſeſſione eorum abundè docet Lucas de pen. in. l. fi. C. de loca. pręd. ciui. lib. 11. ergo bona ſunt populi, non principis dominia. Alia ferè uſque ad nauſeam adducere hic poſſem, ſed cum iſta ſint tam clara & notoria, illa miſſa nunc faciā: orans iudices, & alios lectores, vt hęc boni conſulant, & ſeruent, & conſcientijs ſuis prouidebūt; quas debemus tanquam ſarta tecta cuſtodire, ut animam poſsit unuſquiſque Deo reddere immaculatam, quod faxit Deus. Cui de omnibus hactenus mihi elargitis, virginique Mariæ gratias ago & agam immēſas per ſecula, Amē.

Spes mea Chistus.

REGISTRVM.

† †† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z, Aa

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA